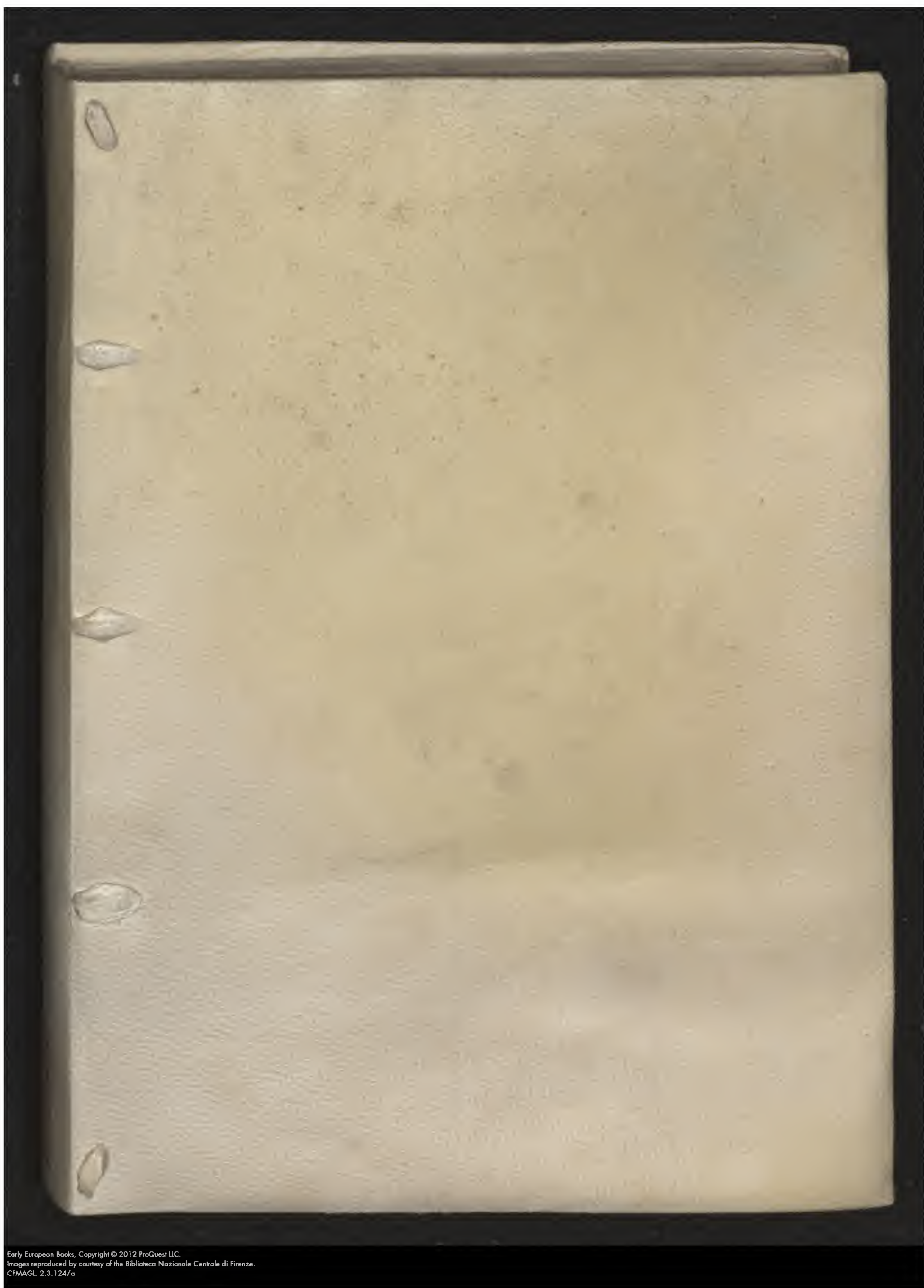
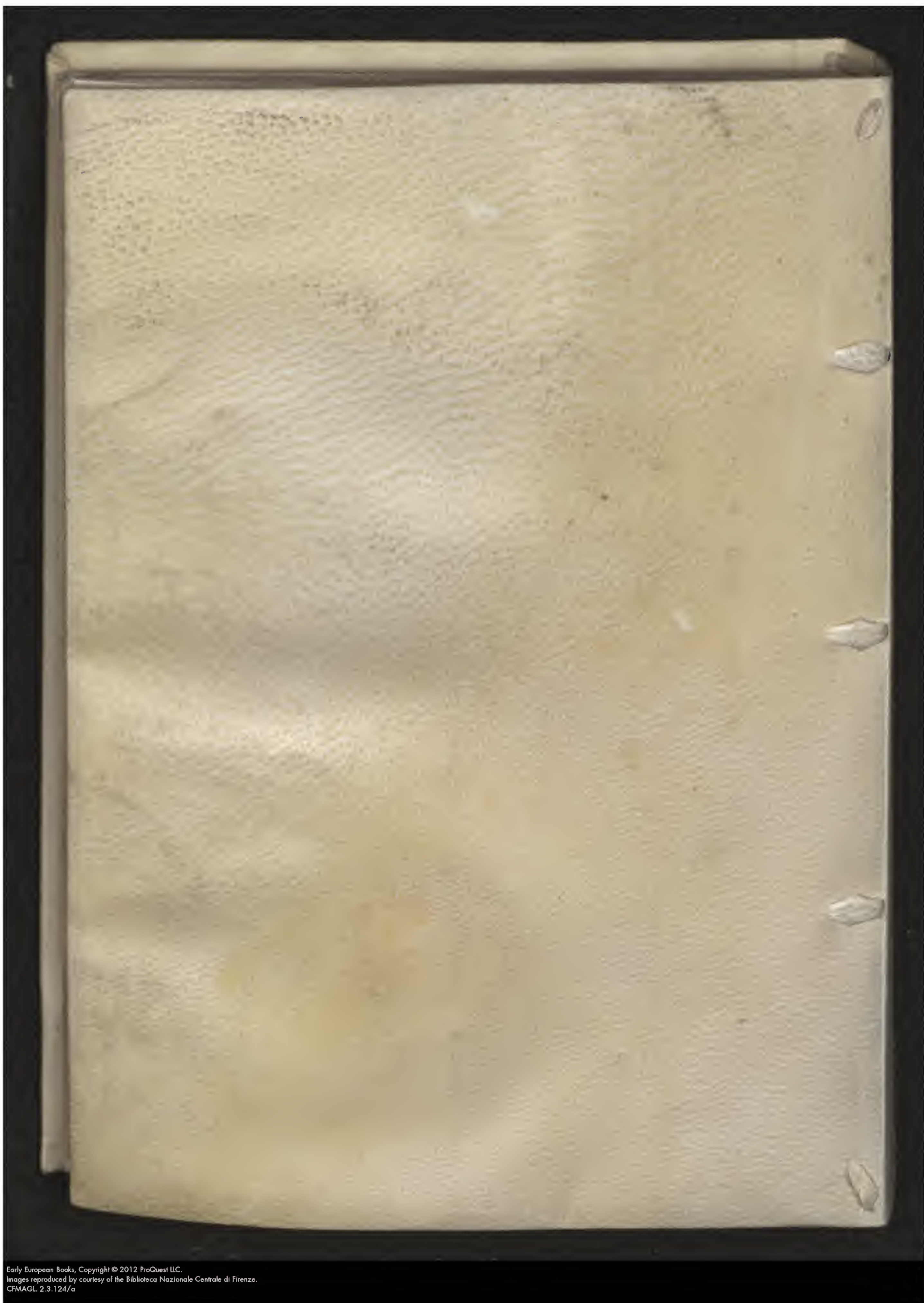
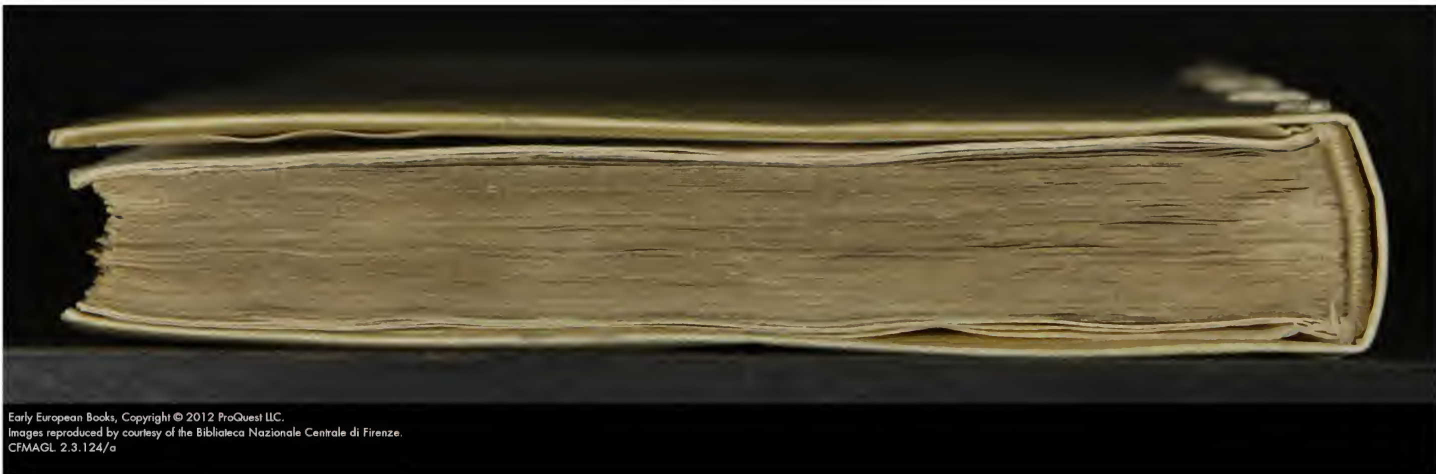

2
3
124

Ubi spiritus domini, ibi libertas. D. Hieron. in Epist.
lib. 1. cap. 11. [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Adventus.

XXXIV

ANNAT.

n. 1 3

DE INCOACTA LIBERTATE.

DE
INCOACTA
LIBERTATE
DISPVTATIO QVADRIPARTITA

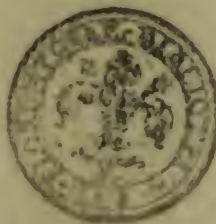
QVA MONSTRATVR EX DOCTRINA potissimum S. Augustini atque etiam S. Thomæ; Indifferentiam, hoc est agendi & non agendi potentiam, & quidem proximam, & expeditam, ad libertatem arbitrij esse necessariam.

Contra
- Nouum Augustinum Iprensis Episcopi.
- Vincentium Lenem.
- Apologistam Iansenij.
- Commentatorem Quinque propositionum.

AVCTORE

P. FRANCISCO ANNATO SOCIETATIS IESV.

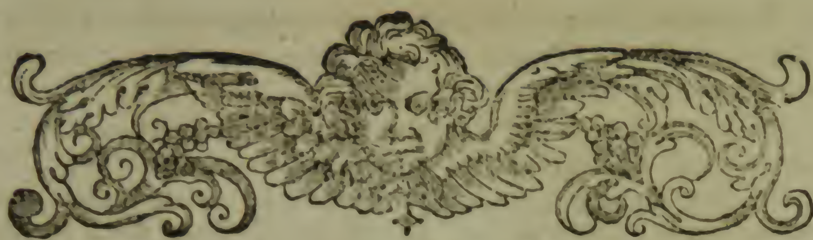

ROMAE,

Ex Typographia Ignatij de Lazaris. M.DC.LII.

Superiorum Permissu.

AVCTOR LECTORI.

OBTENTA facultate à Sacra Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis hunc tractatum edendi, Optime Lector, habitaque à Censoribus ab eadem Sacra Congregatione designatis approbatione legitima, vt eum hic Romæ potissimum ederem, ea me ratio compulit; Quia cùm hic ista controuersia iam ferueat, & præsentia partium materiam præbeat quotidianis hominum sermonibus; expedit esse vnde informari plerique possint, ne aliqui forte causa non satis intellecta iudicium præcipitent.

Quia verò eorum qui Iansenio, & Iansenianis fauent solennis est prætextus, authoritas Augustini; in hoc in primis incumbendum censui, vt hæc vmbra dissiparetur, constaretque manifestum esse Antiquum inter & Nouum Augustinum doctrinæ discrimen. Quod quamuis præstitum sit tantùm circa Tertiam Propositionem ex illis Quinque, quas Episcopi Galliæ circiter octoginta Summo Pontifici ad censuram obtulere; quia tamen illa fundamentalis est, & nexum habet cum cæteris indissolubilem, si constabit quid sit de ea sentiendum, nulla cuiusquam circa reliquas esse poterit hæsitatio.

Ad Sancti Augustini addidi testimonia Sancti Thomæ, ex quo intellexi Iansenianos post repudiatam contumeliosè à Iansenio Scholasticam Theologiam vniuersam, & nominatim Thomisticam, captare tamen auram Thomistarum, eorum-

qu

que simulata doctrinæ societate ambire patrocinium. Et spero te, Optime Lector, iudicaturum, si quidem res ista ex sententia S. Thomæ sit metienda, fieri nullo modo posse, ut Theologus quisquam idem sit, & Iansenianus, & Thomista.

Atque hinc tandem patebit quàm sit inane canticum illud quod Ianseniani passim occinunt, dum Molinam Molinam se tantùm petere vociferantur. Quippe manifestum fiet, Molinam in hac causa, quatenus à nobis contra Iansenium defenditur, esse Thomistam, atque ipsum habere patronum D. Thomam. Sed fuit hoc stratagema Iansenianorum fraudulentumque consilium, ad vitandam inuidiam impugnatæ Catholicæ doctrinæ, fingere se tantùm in Molinam collimare: fraudem hanc deteget Sedis Apostolicæ iudicium, ad cuius æquitatem, & veritatem meliùs percipiendam, tuum, Optime Lector, animum hac disputatione præparare consilium fuit. Vale.

Eminentiſsimi, ac Reuerendiſsimi Domini.

FRanciſcus Annatus Aſſiſtens Galliæ Societatis Ieſu humillime exponit Sac. Congregationi, ſe iam ſcripſiſſe aliquos Tractatus, in quibus conatur oſtendere doctrinam Ianſenianam longe diſtare à doctrina S. Auguſtini, intactis prorſus illis controuerſijs, quæ inter Patres Dominicanos,& Patres Societatis Ieſu vertuntur. Supplicat igitur humillimè Sac. Congregationi vti benignè dignetur ipſi facultatem concedere imprimendi dictos Tractatus, perlectos tamen prius, & examinatos ab ijs, quos deputare viſum fuerit Sac. Congregationi.

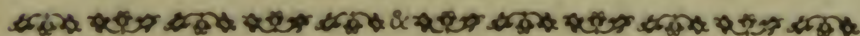
Feria 4. die 3. Maij 1651.

In Congregatione S. Officij habita in Conuentu S. Mariæ ſuper Minerua coram Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Eminentiſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Cardinales Generales Inquiſitores prædicti, dicto memoriali audito, conceſſerunt licentiam imprimendi, ſed liber prius videatur à Reuerendiſſimo P. Abbate Hilarione, ſeu a Màgiſtro Modeſto de Ferraria Conſultore S. Officij Vrbis.

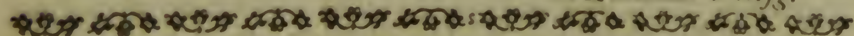
Approbo Io. Anton. Thomaſius Not.

Io. Antonius Thomaſius Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

A. Riualdus Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Vincentius Fanus, Magiſter, & Socius Reuerendiſs. P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Palat. Apoſt. Mag. Ord. Præd.

DIsputationem quadripartitam de Incoacta Libertate ab Adm. Reu. P. Francisco Annato Societatis Iesu Galliarum Assistenti compositam accuratè legì, nihilque in eà reperi, quod Fidei Catholicæ, vel bonis moribus contrarietur, aut quod controuersias, quæ inter Patres Dominicanos, & Societatis eiusdem controuertuntur, tangat; propterea Opus hoc dignissimum censeo, quod impressione decoretur.

Datum Romæ, ex Conuentu Sancti Saluatoris in Vnda die 21. Nouembris 1651.

Fr. Modestus Gauatius Ferrariensis totius Ordinis S. Francisci Minorum Conuentualium Procurator generalis, & Sanctæ Romanæ, ac vniuersalis Inquisitionis Consultor, & Qualificator.

DE Libertate Incoacta Disputationem quadripartitam Adm. Reu. Patris Francisci Annati Societatis Iesu Theologi, & Galliarum Assistentis exactissima qua potui diligentia, & legi, & possibili cum sedulitate consideraui; Nihilque cum mihi occurrerit Fidei ortodoxæ contrarium, Concilijs repugnans, Patribusque alienum, sed potius tractatus summa eruditione refertus, in quo Author Diui Augustini, & Angelici Doctoris sensus, in re tàm graui, æqua ingenij felicitate, & sinceritate mentis exponit; quare Opus dignissimum iudico, vt typis mandetur, eo præsertim, quod ab ijs ingeniosissime abstinet, quæ ex Decretis S. Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis in materia de Auxilijs absque eius licentia prælo committi non possunt. Ex Conuentu S. Marcelli, die 15. Decembris 1651.

Fr. Angelus Maria Cyria de Cremona totius Ordinis Seruorum B. M. V. in Romana Curia Procurator generalis, Patriæ Vrbis Theologus, Sanctæ Romanæ, & Vrbis Inquisitionis Qualificator, & Sac. Indicis Congregat. Consultor.

DE INCOACTA LIBERTATE DISPVTATIO.

CAP. I.

Ianſenij ſententia refertur & præcipua eius fundamenta conuelluntur.

VIA vnicum fere totius Ianſeniſmi fundamentum illo incoactæ libertatis principio nititur, operæ pretium fuerit id examinare ſeorſim, ac videre quam verum ſit, quod dicunt, eſſe hanc *certiſſimam clariſsimamque* Sancti Auguſtini doctrinam, & ſimul notare quam varij nutanteſque atque inter ſe contrarij Ianſeniani ſint in hoc principio tuendo.

§. 1. *Quid sentiat Iansenius.*

To.3.lib. 6. de gr. Salu.c.5. & 6.

ERgo Iansenius postquam ex longa 22. annorum indagine in *Cubile* tandem libertatis, vt ipse vocat, ingressus est, hanc eius formam expressit ijs, quibus non licuit hæc adyta penetrare. *Implicare contradictionem vt voluntas, seu volitio non sit libera; sicut implicat vt volendo non velimus: latere contradictionem in eorum dictis qui dicunt voluntatem id est volitionem esse posse, quæ non sit libera: apud Augustinum, esse liberam & esse aliquam hominis vel Angeli voluntatem seu volitionem pro ijsdem prorsus vsurpari: voluntatem seu volitionem, & liberam voluntatem idem esse, sicut etiam velle, ac liberè velle: & esse impossibile vt velle non sit liberum: liberam esse voluntatem ratione sui eo, quod sit essentialiter libera*, Et alia id genus quæ passim inculcat, & per omnes operis sui partes versat, vnde concludit solam necessitatem coactionis esse contrariam libertati voluntatis.

Aduertendum autem est Primò Iansenium nomine coactionis non intelligere tantum strictam illam coactionem quâ vis ab extrinseco principio infertur passo resistenti; sed latius sumere vt comprehendit etiam necessitatem quæ prouenit à naturali & intrinseca inclinatione, qualis est in appetitu brutorum, & in motibus indeliberatis concupiscentiæ, hoc enim ipse significat cum

dicit

dicit, *Hæc ergo necessitas,* quæ scilicet libertatem tollit, *valde generalis est, & sub se naturales omnes impetus comprehendit quę non possunt volendo impediri. nam & isti quantumcumque naturales sint, renitente tamen voluntate suum effectum operantur. nam velit nolit homo, nascitur, viuit, &c. Ex quo fit vt quemadmodum necessitas & necessarium apud Augustinum, ita & natura & naturale opponatur voluntario, siue libero.* Ex quibus sic postea concludit. *Doctrina igitur Augustini, est, necessitatem illam primam, prout etiam naturam sic explicatam complectitur, nec aliud est respectu voluntatis quam quędam vis aut violentia, aut coactio, quę operatur id quod potest, etiam nolente voluntate, capitaliter repugnare libertati, eamque funditus perimere.* Præter hanc duplicem necessitatem, quam sub vno nomine *coactionis* comprehendit, negat Iansenius aliam vllam esse quæ tollat libertatem: ac proinde quando Sanctus Augustinus & alij Patres asserunt libertatem tolli necessitate operandi, minimè exponendos de simplici necessitate, quæ dicit tantum determinationem ad vnum; sed de alterutra ex iam dictis, naturali scilicet aut violenta. Vnde loco iam citato negat perimi libertatem ab ea necessitate *quę est simul voluntaria:* & voluntariam esse sic explicat, *qua scilicet simpliciter necesse est aliquid fieri non repugnante, sed immutabiliter volente voluntate.* Et vt ostendat se quippiam singulare ac paradoxum dicere, subdit, *Mira videbitur Scholasticis ista doctrina, &c.* nec aliud excipit quam motus indeliberatos qui rationem præ-

Loc. cit. lib. 6. c. 6.

ueniunt. Nam si sit actus voluntatis deliberatæ, hoc est, agentis ex plena cognitione, quamuis sit necessarius, liberum tamen esse contendit, vt patet ex c.35. lib.6. Nec alia de causa damnabilem putat propositionem iam à quatuor Pontificibus damnatam, *quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit*, quam quia non excipit *motus indeliberatos*, eodem lib.c.3. Et ideo liberrimos fuisse putat, & maxime meritorios actus Christi dum esset viator, etiam illos qui erant maximè necessarij: & modò Beatos merituros, per actum amoris beatificum, si essent in statu merendi, lib. 7. cap. 15. Dæmones è contrario peccare, ac demereri per actus similiter necessarios: In nobis mutabiles esse, ac transitorias istas necessitates sibique vicissim succedere necessitatem bene agendi, & necessitatem malè agendi, *Sed hoc non oriri ex natura liberi arbitrij, sed ex instabilitate quam habet in bono . . . Itaque si etiam in hac vita Dei inspiratio tam stabiliter, ac delectabiliter Deo operante inhæreret voluntati, vt eam non posset abijcere; fortissimum liberrimumque merito dicendum liberum arbitrium: Esse hoc illius vitæ priuilegium, non posse dissentire gratiæ Dei, quod si daretur etiam in presenti exilio, non violaret, sed summè perficeret arbitrij libertatem:* Ita lib.8.c.7. Vnde patet Caluini doctrinam negantem voluntatem posse dissentire Deo mouenti, non violare, sed summe perficere arbitrij libertatem. Hinc esse quod antiqui nunquam de necessitate agendi cogitauerint

in

in exprimenda libertate arbitrij, *Nihil*, in quit *de necessitate agendi curauerunt, sed non obstante immutabili necessitate omnem omnino voluntatem rationalem, hoc est voluntatis motum, & liberam & electiuam obiecti sui posuerunt*. Et iterum, *nullam immutabilitatis, ineuitabilitatis vel quocumque voces nomine, sed solum coactionis necessitatem ei repugnare* ex eorundem antiquorum *sententia*: Indifferentiam autem contradictionis, qua dicitur liberum arbitrium sic agere vt posit non agere, nullo modo necessariã esse: & hoc probari septem absurdis quæ sequerentur si esset necessaria: Augustinum in defendenda libertate, conciliandaque cum diuina gratia nunquam ex eo capite defendisse quod salua esset indifferentia: Item, ne vnum quidem ex Patribus latinis ante ætatem Scholasticorum ad eandem indifferentiam recurrisse: Neminem reperiendum qui ab illa quam esse putat Sancti Augustini doctrina per annos octingentos dissenserit.

Lib. 6. c. 38.
Lib. 7. c. 14. 15.
Lib. 8. c. 5. & 19
Lib. 8. c. 12.
Lib. 6. c. 13.

§. 2. *Explicatur Augustini doctrina, de ijs quæ dicuntur esse in nostra potestate.*

ADuertendum Secundò, distinguendas esse quæstiones quas Iansenius inuoluit: non enim quærimus vnde fiat vt mors, verbi gratia, quæ infertur alicui violenter non sit libera voluntati morientis: vel vnde fiat vt motus concupiscen-

ſcentiæ, qui naturaliter excitantur, non ſint eidem voluntati liberi, hoc eſt, non quærimus vnde impediatur hominis libertas in illis actionibus quæ ſunt extra voluntatem, cuiuſmodi ſunt mori, viuere, nutriri, iraſci, timere. Quæſtio eſt de internis actibus ipſiuſmet voluntatis, ſeu de volitionibus, & quidem efficacibus, in quibus poteſt eſſe libertas etiamſi non ſit in illis alijs actionibus quæ in homine, vel ab homine fiunt. Mortem enim violenter illatam & non liberam acceptare poteſt voluntas per actum liberum: & cõcupiſcentiæ naturaliter motæ, per actum ſimiliter liberum poteſt conſentire, aut diſſentire: de his ergo actibus quærimus quid poſsit eorum libertatem impedire.

Aduertendum Tertio, Diuum Auguſtinum nunquam, & nuſquam dixiſſe ſolam coactionem, illo modo antea expoſito ſumptam impedire iſtorum actuum libertatem: vel nullam eſſe poſſe aliam neceſsitatem, quam duplicem illam naturalem ſcilicet, quæ reperitur in motibus appetitus, & violentam quæ infertur extrinſecus paſſo renitenti, quâ huiuſmodi libertas deſtruatur. Dico nunquam, & nuſquam id eſſe traditum ab Auguſtino: quod ei facile perſuadebitur qui percurret omnia quæ Ianſenius afferre ſolet teſtimonia: et confirmabitur ipſa Vincentij Lenis confeſsione, qui præter duplicem illum modum interimendæ libertatis, ſeu duplicem illam neceſſitatem, aliam inuenit quâ etiam libertas tolla-

tur

tur, vt postea referam. Ergo quod non exprimitur apud Augustinum, id illi sibi videntur colligere quibusdam ex locis, quæ id minimè continent, si absit praua, & violenta, et à mente Augustini alienissima interpretatio.

Verbi gratia Iansenius id vrget maxime, quod cum constet tum ex alijs auctoribus passim, tum ex ipso etiam Augustino id esse liberum *quod est in nostra potestate*; Augustinus id esse in nostra potestate definiat, *quod cum volumus facimus*, seu quod quisque, *si vult facit, si non vult non facit*. Additque ex Augustino *hoc maxime conuenire ipsi voluntati* seu volitioni, vnde sequitur ipsam esse maxime liberam: cætera verò quæ fiunt etiamsi nolimus, vel non fiunt etiamsi velimus, censeat Augustinus non esse libera. Vnde Iansenius infert, necessitatem simplicem, seu quæ simpliciter determinat voluntatem ad vnam volitionem, non tollere illius libertatem: quia non impedit quominus verissimum sit de illa volitione, *Voluntas si vult eam facit, si non vult non facit*, nullo autem modo dici potest eam facere, etiamsi nolit, quia hoc esset nolentem velle, et volentem nolle, quod implicat.

Loc. cit. lib. 6. c. 5.

Lib. 3. de lib. arb. c. 3.

De sp. & lib. c. 31. 5. de ciu. c. 10.

Sed hæc probatio laborat duplici vitio. Nam primò concludit contra Iansenium ne ipsam quidem necessitatem naturalem tollere libertatem. Supponamus enim, quod nimis sæpe cõtingit, eodem impetu naturæ quo mouetur ira, concipi etiam in voluntate, non expectatâ rationis aduerten-

tentiâ, efficacem et absolutam volitionem vindictæ; totum hoc quod dicit Iansenius illi conuenit; fit in voluntate cum voluntas vult, & quando volet non fieri, statim non fiet. Accedente enim rationis aduertentia, si voluntas diuinitus mota nolit vindictam, poterunt quidem adhuc superesse simplices motus iræ, & inefficaces vindictæ velleitates; efficax autem & absoluta illa volitio nullo modo manebit, alioqui voluntas nolens vellet, & volens nollet vindictam quod implicat. Quomodo ergo negabit volitionem illam esse in nostra potestate, & consequenter esse liberam? Et tamen illa coacta est necessitate naturali.

Neque dicas hanc volitionem sic expressam ante aduertentiam rationis, non esse actum, seu volitionem appetitus rationalis, vt rationalis est, quia hoc est dicere Sanctum Augustinum malum esse definitorem; si quidem definiendo actionem liberam omisisset id quod erat illi proprium, esse nimirum actum appetitus rationalis, vt rationalis; & expressisset tantum id quod est cõmune actioni liberæ cum non libera, quod est, fieri si volumus, & si nolumus non fieri. Sufficit nobis, quod tota illa definitio, prout exprimitur apud Augustinum, & prout explicatur à Iansenio, conueniat etiam actioni, quæ naturali necesſitate coacta est. Inde enim sequitur, vel non eſse definitionem actionis liberæ, vel male intellectam eſse à Iansenio; vel liberum eſse illud quoque, quod

quod naturali coactioni subijcitur, quod Iansenius negat.

Et certum est male intellectam fuisse à Iansenio definitionem Augustinianam, quod est alterũ vitium ratiocinationis illius. Quando enim dicit Augustinus id esse in nostra potestate *quod cum volumus facimus*, vel quod idem est apud eum, *quod si volumus facimus, si nolumus non facimus*; loquitur more mortalium omnium, qui aliqua ratione vtuntur, & sciunt quid dicant; nec ita nobiscum agit, vt dum vsitata cæterotum phrasi vtitur, singularem habet, & propriam cogitationem communibus verbis minimè respondentem: atqui modus ille loquendi *cum volumus facimus*, vel *si volumus facimus, si nolumus non facimus* nunquam vsurpatur nisi de re cuius faciendi, & non faciendi potestas adest: contenditque Iansenius id esse verum de illis actionibus, quę sunt obiecta voluntatis, & mediatè liberæ, vnde non putat liberum esse ipsum *crescere, nutriri*, imò nec *irasci* aut *metuere*, si sumantur prout sunt motus appetitus; quia inquit, etiamsi nolimus, nutrimur tamen, crescimus, irascimur, timemus, hoc est, quia non habemus potestatem impediendi actiones illas, etiam si non desit voluntas: moueri autem motu progressiuo in homine valente, sano, & vinculis atque compedibus soluto liberum est, quia vtrumque est in potestate, moueri & non moueri. Vnde rectè dicimus, si vult mouetur: & si non vult non mouetur. Cum ergo dicat Augustinus, id

quod affirmatur de actionibus illis externis mediatè tantum liberis quatenus liberæ ſunt, maximè conuenire volitionibus immediatè, ac primò liberis; conſequens omnino eſt, vt iuxta Auguſtinum de illis volitionibus dici non poſſit, quod cum volumus ſunt, & cum non volumus, non ſunt: ac proinde quod ſint liberæ, niſi quãdo adeſt poteſtas eliciendi, & non eliciendi, quæ eſt indifferentia determinanti ad vnum neceſſitati oppoſita. Hæc argumentatio ad formam demõſtratiuam ſic reduci poteſt: Id quod facit actiones externas eſſe mediatè liberas, maximè cõuenit volitionibus internis immediatè liberis: Sed procedere à principio, quod habet poteſtatem ponendi, & non ponẽdi actionem, facit actiones externas eſſe mediatè liberas: Ergo procedere à principio, quod habeat talẽ poteſtatem, maximè conueniet volitionibus intrinſecis immediatè liberis. Maior, & minor ex Auguſtino colliguntur, vt iam oſtenſum eſt, & adhuc oſtendi poteſt, cum dicit. *Non eſt in noſtra poteſtate, niſi quod cum volumus fit.* VBI PRIVS ET MAXIME EST IPSVM VELLE, Vbi quæro quare de primis iræ motibus non dicitur, cum volumus fiunt? quia nimirum fiunt etiam ſi non velimus: quod non eſt aliud quam, quia tametſi oriantur à principio quod poteſt elicere, nõ tamen à principio, quod poſſit non elicere. Ergo cum hoc, quod deeſt motibus illis ad libertatem, conueniat prius, & maxime ipſi velle, vt ait Auguſtinus, prius & maxime conueniet illi, oriri à principio

2.Ret. c.1.

in

in quo sit potestas eliciendi, & non eliciendi. Idem clarius, *Si necessitas nostra illa dicenda est quæ non est in nostra potestate, sed etiam si nolumus efficit id quod potest, sicut est necessitas mortis, manifestum est voluntates nostras quibus rectè vel perperam viuitur, sub tali necessitate non esse. Multa enim facimus quæ si nollemus non vtique faceremus,* QVO PRIMITVS PERTINET IPSVM VELLE, *quia si volumus est, si nolumus, non est, non enim vellemus, si nollemus.* Si tam possemus non mori; quam possumus mori, perspicuũ est, iuxtà Augustinum non dicendam mortem subesse necessitati, quæ non sit in nostra potestate ergo per hoc præcisè mors non est: in nostra potestate, quia non habemus potestatem non moriendi, sicut habemus moriendi. Atqui Augustinus in hoc distinguit, necessitatem mortis à necessitate volitionum liberarum. Igitur supponit nos, quod non possumus circa mortem, hoc tamen posse, circa liberam volitionem: ac proinde tam posse nos illam non elicere, quam possumus elicere. Et quid aliud quæso significant verba illa, *multa facimus, quæ si nollemus non faceremus,* quam, *multa facimus cum potestate illa non faciendi,* & hoc inquit, *primitus* reperitur in ipso velle, seu in ipsa volitione libera, ergo de illa *primitus* verum est, nos illam facere cum potestate non faciendi: & ab illa primitiua faciendi, vel non faciendi, hoc est volendi, vel non volendi indifferentia, deriuatur ea quæ consequentibus inde actionibus externis conuenit. Similia habet lib. 1. 5. de Ciu. c. 10.

 de

de lib. arb. cap. 12. cum dicit, *Quid enim tam in voluntate quam ipsa voluntas sita est?* & cap. 19. *Noli ergo mirari si cæteris per liberam voluntatem vtimur, etiam ipsa libera voluntate per eam ipsam vti nos posse vt quodammodo se ipsa vtatur voluntas quæ vtitur cæteris: sicut se ipsam cognoscit ratio, quæ cognoscit cętera.*

Obijci potest Augustinum non dicere actiones externas esse liberas, ex eo quod procedant à principio quod potest facere, & non facere; sed ex eo quod procedant à principio, quod potest facere si velimus, & si non velimns non facere: hoc autem *primitus* conuenire volitionibus etiam necessarijs. Sed obiectio friuola est. Nam esse causam quæ si velimus producit aliquam actionem externam, & si non velimus non producit; non est aliud quam esse causam quæ potest producere, & non producere, cum subordinatione ad voluntatem: hoc autem quod principio, vel causæ actionum externarum conuenit cum subordinatione ad voluntatem, hoc ipsum sine subordinatione, sed *primitus* & ex proprio dominio conuenire vult Augustinus voluntati ipsi, respectu suorũ actuum: ergo voluntati ipsi *primitus*, & ex proprio quod habet in suos actus dominio, nõ ex subordinatione ad aliam aliquam facultatẽ conuenit posse agere & nõ agere. Et esset inepta locutio qua dicitur, nos actus illos internos, si volumus elicere, et si non volumus non elicere, nisi significaretur illa potestas eliciendi, & non eliciendi, quia hoc nunquam dicitur de actu necessario. Et

sicut

ſicut nemo eſt, qui non putaret eum nugari qui diceret, Pater Æternus ſi vult generat Filium, et ſi non vult non generat; ita nemo non cenſeat impropriè loqui eum qui diceret, Deus ſi vult amat ſe, ſi nō vult nō amat; & de Beatis, ſi volunt amant Deum, ſi non volunt non amant, ſuppoſitâ neceſſitate quoad exercitiū illius amoris: quod ſcilicet omnes qui aliquid ſapiunt, putent eo loquēdi modo ſignificari poteſtatem ad vtrumlibet: & hanc eſſe mentem Diui Auguſtini, præter ea quæ iam dicta ſunt, paulo poſt monſtrabitur.

§. 3. *Auguſtini doctrina de concordia præſcientiæ cum libertate nihil iuuat cauſam Ianſenij.*

VTitur prætereâ Ianſenius ea doctrinâ quam tradit Auguſtinus, dum oſtendit quomodo præſcientia futurorum non adimat libertatem. Auguſtinus enim non vtitur alia ratione, niſi quia quod præſcitur eſt voluntas, & nihil eſt magis in noſtra poteſtate quam voluntas. Vnde ſi neceſſarium eſt, vt quod præſcitur futurum, ſit futurum; neceſſarium eſt vt voluntas quæ præſcitur ut ura ſit futura. Ergo neceſſarium eſt tantum, vt ſit futurum illud, quod eſt in noſtra poteſtate, ac proinde quod eſt liberum: quæ ſolutio Auguſtini nulla eſſet, ſi poſset eſse aliqua voluntas, quæ non eſset libera. Diceret enim Euodius contra quem diſputat Auguſtinus, eſt verum præſciri voluntatem & eſse neceſsarium, vt quod præſcitur ſit futurum

To. 3. lib. 6. c. 5.

turum

turum; sed cum possit esse voluntas, quæ non sit libera, non concluditur, etiam si ex præscientia sequatur futuram voluntatem, illam fore liberam. Valet autem responsio, supposito quod omnis voluntas, seu volitio eo ipso quod est voluntas, sit libera: hoc igitur supponit Diuus Augustinus. Et quia subesse necessitati simplici ad vnum determinanti, non impedit ne voluntas sit voluntas: consequenter nec impediet ne sit libera.

Verum tota hæc etiam probatio in fumum resoluitur, & tenues auras, si tantùm exponatur, quid intelligat Augustinus, nomine voluntatis, cuius interpretatio ab ipsis Aduersarijs exprimenda est. Nam cum supponant per voluntatem intelligi actum voluntatis, non ipsam facultatem; statim monent, non comprehendi eo nomine simplices affectus, habentes necessariam connexionem cum motibus appetitus, qui quod sint indeliberati non sunt liberi. Potest etiam illis obijci actus efficax voluntatis, qui sæpe concipitur nõ expectatâ, vt dictum est antea, rationis aduertentiâ, ideoque non est liber ob eandem rationem. Ergo Sanctus Augustinus, per voluntatem illam quam supponit esse necessario liberam, intelligit actum voluntatis elicitum ex plena rationis aduertentiâ. Quid est autem hæc plena rationis aduertentia? Loquitur de viatoribus, quorum bonæ malæque voluntates in iudicium deind evocãdæ sunt, præmioque vel pœna afficiendæ, vt ex illo loco patet. Ergo quid est in illis plena hæc ra-

Ianf. loc. cit.

tionis

cionis aduertentia? Nimirum est talis cognitio, quæ si comparetur cum bono infinito, & obscurè, & cum difficultate acquirendum repræsentat: si cum bonis creatis, repræsentat eorum modicitatem, & insufficientem satiandæ voluntati bonitatem: nec non & adiunctas alias mali rationes auertendæ voluntati idoneas. Vno verbo, quæ repræsentat bona, eo modo repræsentat, vt proinde non amari possint atque amari. Et ideo hæc vocatur indifferentia iudicij; diciturque radix esse libertatis, vt deinde ex Sancto Thoma monstrabitur; quæ causa est, cur voluntas quæ tali cognitione regitur, sit indifferenter appetitiua. Quid ergo mirum est, quod Augustinus hoc modo sumendo voluntatem, pro volitione scilicet quæ sequitur ex principio constituto in indifferentia amandi vel non amandi, per indifferentem illam cognitionem; dicat illam, eo ipso quod talis est, esse liberam; cum hoc nihil aliud sit, quam dicere, eo ipso quod talis est, elicitam esse à principio indifferenti? Est igitur hæc confirmatio potius indifferentiæ ad libertatem necessariæ, quam impugnatio: & impugnatio necessitatis ad vnum determinantis liberam facultatem, potius quam confirmatio.

Et crescit solutionis huius euidentia, ex eo quod addit Vincentius Lenis, qui vult Augustinum non solum intelligi de volitione quæ supponit illam cognitionis plenitudinem, sed quæ insuper elicitur connaturaliter. Existimat enim

fieri

fieri posse, vt stante plena rationis aduertentia, talis & tanta inferatur volūtati agendi necessitas, vt operatio non sit libera; ac proinde ad eius libertatem requiri, vt non patiatur talem necessitatem: non passuram autem si sinatur agere *connaturaliter*. Accipimus ergo quod dat iste Iansenianorum sensuum depositarius & hæres: & dicimus voluntatem quæ supposita cognitionis plenitudine circa obiecta creata, vel circa increatum obscure cognitum, connaturaliter operatur, operari hoc ipso cum indifferentia: & operationem inde consequutam ita esse contingentem, vt possit esse & non esse, stante illa voluntatis dispositione. Esse igitur verissimum quod docet Augustinus, volitionem illam eo ipso quod est talis volitio, esse liberam: quia eo ipso elicitur à principio indifferenti: & præscientiam ideo non tollere libertatem, quia non impedit quominus id quod præscitur futurum, sit talis voluntas seu talis volitio, quæ scilicet connaturaliter elicitur à principio in indifferentia constituto per cognitionis plenitudinem. Vnde nihil aliud sequitur, quam in conceptu principij liberi indifferentiam includi contrariam necessitati ad vnum determinanti. En quo tandem resoluuntur Iansenianorum machinæ.

Nihilo

§. 4. *Nihilo magis iuuat quod docet Augustinus de duplici necessitate.*

TErtiò vrget Ianſenius locum illum ex 5. de ciu. vbi dicitur, *Vnde nec illa neceſſitas formidanda eſt quam formidando Stoici laborauerunt cauſas rerum diſtinguere, vt quaſdam ſubtraherent neceſſitati, quaſdam ſubderent. Itaque in his quas eſſe ſub neceſſitate noluerunt, poſuerunt etiam noſtras voluntates, ne videlicet non eſſent liberæ, ſi ſubderentur neceſſitati. Si enim neceſſitas noſtra illa dicenda eſt, quæ non eſt in noſtra poteſtate, ſed etiam ſi volumus efficit quod poteſt, ſicut eſt neceſſitas mortis; manifeſtum eſt voluntates noſtras quibus rectè vel perperam viuitur ſub tali neceſſitate non eſſe. Multa enim facimus quę ſi nollemus non vtique faceremus quò primitus pertinet ipſum velle.* Nam *ſi volumus eſt, ſi nolumus non eſt, non enim vellemus ſi nollemus. Si autem iſta definitur eſſe neceſſitas, ſecundum quam dicimus, neceſſe eſt vt ita ſit aliquid, vel ita fiat; neſcio cur eam timeamus ne nobis auferat libertatem voluntatis.* N*eque enim & vitam Dei & præſcientiam Dei ſub neceſſitate ponimus, ſi dicimus neceſſe eſt Deum ſemper viuere, & cuncta præſcire, ſicut nec poteſtas eius minuitur, cum dicitur, mori fallique non poſſe, ... ſic etiam cum dicimus neceſſe eſt vt cum volumus libero velimus arbitrio; & verum procul dubio dicimus: & non ideo ipſum liberum arbitrium neceſſitati ſubijcimus quæ adimit libertatem.* S*unt igitur noſtræ voluntates, & ipſæ faciunt quidquid* c. 10.

volendo faciunt, quod non fieret si nollemus. Quæ verba vbi retulit Iansenius, *Ecce*, inquit, *clarissimis verbis distinguit hic duplicem necessitatem, vnam quę non relinquit actum in nostra potestate, hoc est vt ipsemet explicat, quę nobis etiam nolentibus, seu inuitis & coactis operatur effectum suum: alteram qua simpliciter necesse est aliquid fieri, sicut viuere, prescire, non mori, non falli respectu Dei; illam repugnare docet libertati, istam minimè*. Bene habet. Ergo quia secunda hæc & simplex necessitas non tollit libertatem arbitrij, liberum est Deo libertate arbitrij viuere, præscire, non mori, non falli: & quia iam definiuit id esse liberum quod est in nostra potestate: & illud esse in nostra potestate iuxta Augustinum, quod si volumus facimus, si nolumus non facimus; consequens est vt de Deo dicatur, si vult viuit, si non vult non viuit: si vult præscit futura, si non vult non præscit: si vult moritur si non vult, non moritur: si vult errat, si non vult non errat. Et quisquam est qui possit ferre ita loquẽtem? Non mori, non falli, spirare Spiritum sanctum, arbitrarium Deo est? Si vult existit, si non vult non existit, si vult generat Filium & & spirat Spiritum sanctum, si non vult nec generat, nec spirat? O Nouo-Augustiniani vnde vobis hæc tanta fiducia, vt non vereamini tribuere Augustino cogitationes adeo absurdas, & linguam quam non nouerat in Ecclesiam inducere? Quomodo igitur inquies, Augustinum licebit interpretari?

Respon-

Respondeo in allato loco esse aliquid clarum, & minimè ambiguum, & aliquid obscurum. Quod clarum est, iugulat doctrinam Iansenij, & nostram confirmat: quod est obscurum non debet nocere, & admittit bonam interpretationem. Clarissimum est quod dicit Augustinus *Nostras voluntates non subesse necessitati quæ non sit in nostra potestate*, & quæ dicat impotentiam, & defectum virtutis ad oppositum eius ad quod determinat; hoc enim omnino significant verba illa, *Si necessitas nostra illa dicenda est, quæ non est in nostra potestate, sed etiam si nolumus efficit id quod potest, manifestum est voluntates nostras quibus rectè vel perperam viuimus, non esse sub tali necessitate*. hæc dico iugulare doctrinam Iansenij. Nam si necessitas quæ non est in nostra potestate, non cadit in liberum arbitrium, sequitur liberum arbitrium non admittere vllam necessitatem nisi quæ sit in nostra potestate: & quia iam dictum est ex Augustino, id tantum esse in nostra potestate quod si volumus est, si non volumus non est; sequitur liberum arbitrium, non pati aliam necessitatem, quam illam, quam admittere aut reijcere, retinere aut excutere potest, hoc est, ad quam habendam, aut non habendam est indifferens: atque ita semper stat intrinseca libero arbitrio indifferentia. Si etiam liberum arbitrium non fert illam necessitatem quæ efficit etiam si nolumus, hoc est, quæ tollit facultatem aliud faciendi, quam id ad quod determinat; sequitur pariter libero ar-

bitrio necesſariam eſse illã facultatẽ, hoc eſt neceſſariam eſſe facultatem quæ vtrumq; poſsit, facere, & non facere, reſpectu actionũm externarũ, & *prius ac primitus* reſpectu internarũ, et ipſarum volitionum quæ immediatè liberæ ſunt, vt ante diximus: vnde ſtatuitur hac etiam ex parte indifferentia; & hoc eſt quod clariſsimè traditur ab Auguſtino. Obſcurum autem eſt quem in finem adducat in exemplum neceſsitatem qua neceſſe eſt Deum viuere; et non mori. Neque enim eo ſpectare poteſt, vt ſignificet arbitrariam eſſe Deo vitam et immortalitatem, aut vitam et immortalitatẽ eſſe in poteſtate, Dei eo ſenſu quo alias definiuit id eſse in poteſtate, *quod ſi volumus eſt, ſi non volumus non eſt*, quod hæc ſit abſurdiſsima cogitatio. Cõſequenter non poteſt velle Auguſtinus volitiones noſtras liberas eſſe libertate arbitrij, etiam ſi ſint ita neceſſariæ, ſicut eſt neceſſarium in Deo viuere, et eſſe immortalem. Poſtquam enim viuere in Deo, et eſſe immortalem ita eſt neceſſarium, vt non pendeat à libero arbitrio; nec volitiones noſtræ cenſendæ ſunt pendere a libero arbitrio, ſi eo modo ſunt neceſſariæ.. Ergo quęrenda eſt alia quędam ratio cur Auguſtinus eiuſmodi exemplis vſus ſit. Neque difficile multum eſt eam inuenire. Nempe hoc agit Auguſtinus, vt intelligamus nec omni neceſsitati ſubtrahendas eſſe noſtras voluntates, quod velle videbantur Stoici: neque Ciceroni auſcultandum, qui ob eandem cauſam diuinationem et præſcientiã

fu-

futurorum negabat. Et quia ex eo capite videri poterat neganda omnis necessitas, quod illud sit nomen impotentiæ, imperfectionis, et seruitutis: cum libertas sit nomen perfectionis et dominij; voluit Augustinus vmbram hanc dissipare, ostensa necessitate quæ potius est assertiua quam negatiua perfectionis. Quia quamuis omne necessarium explicetur per τὸ *non posse aliter fieri*, istud tamen *non posse* interdũ significat virtutis & perfectionis excessum potius quam defectũ: & ita virtutis et summæ perfectionis est in Deo, nõ posse mori, non posse falli, non posse non viuere, non posse non præscire. *Sic enim hoc non potest* (inquit Augustinus) *Vt potius si posset minoris esset vtique potestatis*. hoc igitur sensu concedit esse necessarium, *vt cum volumus libero velimus arbitrio*. Quod enim dicit *cum volumus*, volitionem intelligit, qualis antea descripta est, quæ plenam sequitur cognitionem obiectorum in quę voluntas fertur, quæque connaturaliter elicitur: talem autem voluntatem esse liberam, proportione quadam ita est necessarium, sicuti necessarium est hominem esse rationalem. Et quod dicitur esse necessarium vt sit libera, non est aliud quam esse necessarium vt sine necessitate, et cum indifferentia eliciatur. Atque ita hæc necessitas non sonat imperfectionem, et seruitutem in voluntate, sed perfectionem potius, et dominium in suos actus: & in illa exclusione seruitutis et miseriæ similis est necessitati viuendi, loc. cit.

vel

vel non moriendi quam habet Deus.

Hinc deinde colligit Augustinus præscientiâ minime destrui libertatem. Quia nimirum si qua inde sequatur necessitas, ea est affirmatiua potius quam destructiua eiusdem libertatis. Eò enim spectat, quod sequitur. *Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate quia* Deus *præsciuit. Porro si ille qui præsciuit quid futurum esset in nostra voluntate, non vtique nihil sed aliquid præsciuit; profecto & illo præsciente est aliquid in nostra voluntate.* Loquitur Augustinus de libera voluntate, & vides vt ex eius præscientia libertatem illam confirmet, cum dicit, *porro si ille qui presciuit non vtique nihil, sed aliquid presciuit, profecto & illo presciente est aliquid in nostra voluntate.* hoc enim nõ est aliud quam, si qui præsciuit reuera præsciuit futurã liberam voluntatẽ, necesse est ex ea hypothesi, vt sit futura libera voluntas: atq; ita illa necessitas est libertatis confirmatiua. Quod etiam patet ex tertio de lib. arb. cum dicit, *Non igitur per eius prescientiam mihi potestas adimitur, quę propterea mihi certior aderit, quia ille cuius prescientia non fallitur adfuturam mihi esse presciuit.* Quomodo autem id fieri possit, ostendit postea, *Neque enim ideo peccat homo quia Deus illum peccaturum presciuit: imò ideo non dubitatur ipsum peccare cum peccat, quia ille cuius prescientia falli non potest, non Fatum, non Fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse presciuit.* Quibus verbis manifestè ostendit consequentem esse necessitatem illam qua ex præscientia sequitur res futura,

5. de Ciu. c. 10.

non

non antecedentem. Quod ostendit etiam in lib. 3. de lib. arb. vbi præscientiæ futurorum comparat memoriam præteritorum: nec magis putat obesse libertati rei futuræ, quam nocetur libertati rei præteritæ, quod ex nostra recordatione sequatur necessariò, esse præteritam. nempe quia sicut memoria nostra nō est causa cur præterierit id cuius recordamur; ita nec præscientia causa est cur futurum sit id quod præscitum est: sed è conuerso sicut rem præterijsse facit vt possimus eius recordari, ita rem futuram esse facit vt possit præsciri. Cap. 4.

Et quia hæc sunt præcipua testimonia quibus Iansenius confici putat ex Augustino solam necessitatem, qua vel violenter vel naturaliter aliquid esse cogitur, impedire libertatem; cum iam constet id minimè ex illis confici potuisse, spero Lectorem sibi persuasurum, neq; ex alijs vnquam conficiendum. Restat vt ostendamus esse longè plura & euidentiora quæ contrariū persuadeant.

CAP. II.

CAP. II.

Probatur triginta quinque testimonijs S. Augustini voluntatem, seu volitionem quę supponitur esse libera, eo ipso supponi esse à potentia indifferente.

§. 1. *Priora tria testimonia colliguntur ex locis à Iansenio pro sua sententia citatis.*

Potentia agendi, & non agendi, vel quæ ita agit vt possit non agere, & potentia indifferens, se habent vt definitio, & definitum: & ideo vt constet potentiam liberam esse debere indifferentem ex Augustini sententia, satis est quod constet talem esse debere, quæ possit agere, & non agere: vel quæ sic agit vt possit non agere: hoc autem probatur ex ijs tribus locis quibus Iansenius conatur probare contrarium. Quia (vt ex dictis constat) quæ ille conatus est erigere contra communem Ecclesiæ doctrinam ita conuelluntur, vt eorum ruina opprimatur ipsius sententia.

Nam primò ex eo quod docet Augustinus, dum definit quid sit *Aliquid esse in nostra potestate*, resultat hæc ratiocinatio, quæ iuxta eius principio demonstratiua est: Ea ratio propter quam actus externi sunt liberi, & in nostra potestate, primitus conuenit actibus internis liberis, eli-

citis

citis immediatè à voluntate ex Augustino.

Sed ratio propter quam actus externi sunt liberi & in nostra potestate, ea est ex eodem Augustino, quod possint esse & non esse prout voluntas determinauerit: Ergo hoc quod est posse esse et non esse dependenter à determinatione voluntatis; seu quod idem est, voluntatem posse producere vel non producere suum actum est primitiua ratio quæ conuenit actibus internis liberis, & elicitis immediatè à voluntate: hæc autem est indifferentia necessitati ad vnum determinanti opposita. Ergo &c. Tota hæc ratiocinatio patet ex dictis sup. cap. §. 2.

Secundo probatur ex ijs quæ docet Augustinus de necessitate, quæ tollit, & quæ non tollit arbitrij libertatem, loco iam citato de Ciuitate Dei. Quia ex eo constat libertatem arbitrij compati eam tantũ necessitatem quæ est in nostra potestate, hoc est, quam possumus admittere vel reijcere vt placuerit; sed quæ talis est, est necessitas cõsequens, & stat cũ antecedenti voluntatis indifferentia. Ergo ex Augustino liberum arbitriũ compatitur tantum necessitatẽ consequentem, & quæ stat cum antecedenti, voluntatis indifferentia.

Probatur tertio ex discursu Augustini eodem libro 3. de lib. arbitrio, vbi difficultatem illam tractat de præscientia, quomodo non tollat libertatem. Nam cum tota ratio dubitandi an tollat libertatem, petatur ex eo quod ex præscientia sequi videatur necessitas in rem præscitam: ne-

ceſsitas autem libertatem impediat; Auguſtinus neque negat vnquam non eſſe liberam voluntatem ſi neceſsitate fiat: neque recurrit ad diſtinctionem illam neceſsitatis violentæ, aut naturalis, quas ſolas Ianſenius putat deſtruere libertatem. ſic enim facilè poterat reſpondere vno verbo, neceſsitatem quæ ſequitur ex præſcientia non eſſe violentam, nec naturalem, qualis eſt lapidis deorſum cadentis; ſed quaſi non dubitaret, quin omnis neceſsitas antecedens, & cauſalis tollat libertatem; ſtat præcisè in illa contradictione, quod ſi daretur talis neceſsitas ex præſcientia, ſequeretur id quod præſcitur non præſciri. Præſcitur enim voluntas illa quam iam dixi, quæ ſignificat volitionem connaturaliter elicitam ſuppoſita iudicij indifferentia; ſuperueniente autem neceſsitate non eſſet amplius talis voluntas. Atq; ita Auguſtinus nunquam negat oppoſitionem inter neceſſitatẽ & voluntatem: quin potius illam concedit, dũ negat ex ſuppoſitione quod præſciatur voluntas interuenire poſſe neceſsitatem. *Attende quęſo quanta cęcitate dicatur, ſi pręſciuit Deus futuram voluntatem meam, quoniam nihil aliter fieri poteſt quam pręſciuit, neceſſe eſt vt velim quod ille pręſciuit: ſi autem neceſſe eſt, non iam voluntate ſed neceſſitatę id me velle fatendum eſt.* hæc eſt obiectio, in qua vides ex pręſcientia inferri duo cõtradictoria, nimirum voluntatẽ ſeu volitionem liberã, & neceſsitatem. Auguſt. autem reſpondet contradicere ipſum ſibi qui hęc obijcit, non enim poſſe eſſe neceſsitatẽ, ſi

præſcitur voluntas, vel non eſſe voluntatem ſi ſequatur neceſsitas. Vide quid dicat, *O ſtultitiam ſingularem? quomodo ergo non poteſt aliud fieri quam preſciuit Deus, ſi voluntas non erit, quam voluntatem futuram ille preſciuit?* Quare autem non erit voluntas Auguſtine? Nempe quia qui hæc obijcit, ſupponit quod erit neceſsitas: & ideo ſibi contra dicit, dicendo non poſſe aliud fieri quam præſciuit Deus, & ſupponendo præſcitam voluntatem. Cum enim inducat neceſsitatem, cum qua non ſtat voluntas; ſequitur contra ipſum, aliud fieri quam præſciuit. Præſciuit enim voluntatem; quæ inducta neceſsitate non erit. Quod iterum confirmat ſequentibus verbis, *Omitto illud æque monſtruoſum quod paulo ante dixiſti eundem hominem dicere, neceſſe eſt vt ita velim: qui neceſſitate ſuperpoſita auferre nititur voluntatem. Si enim neceſſe eſt vt velim, vnde volet cum voluntas non erit?* Vbi manifeſtum eſt ab Auguſtino, contradictionem agnoſci in eo quod dicitur, *neceſſe eſt vt velim*, propterea *quod neceſſitas ſuperpoſita auferat voluntatem*, & ideo quærit, *vnde volet cum voluntas non erit*: quæ ſcilicet per neceſſitatem aufertur? Hæc eſt clariſſima Sancti Auguſtini ſententia, quam Baiani fruſtra conantur corrumpere ſua illa gloſſa de more textui contraria, cum dicunt intelligendam ibi eſſe violentam, aut naturalem neceſsitatem. Qui enim obijciunt ex præſcientia ſequi neceſsitatem, nuſquam ſignificant ſe loqui de violenta, vel naturali; ſed ſimpliciter de illa omni quæ

causa est vt aliquid fiat. Omnem autem reijcere Augustinum patet ex tribus argumentis euidentibus. Primum petitur ex comparatione qua vtitur Augustinus, inter præscientiam quam habet Deus eorum quæ facturi sunt homines, & eorum quæ facturus est ipse. Vult enim sicut ex eo quod Deus præsciat se aliquid facturum non sequitur necessitate facere quæ facit; ita neque homines. Diuina autem præscientia non solum non inducit in diuinam voluntatem necessitatem violentam, aut naturalem; sed neque vllam omnino quæ sit antecedens, & causalis: cum sit certissimum causalem istam esse veram, Quia Deus vult facere, præscit se facturum: non autem istam, Quia præscit se facturum, vult facere. Augustini verba sunt, *Nonne igitur caues vt tibi dicatur etiam ipsum Deum quæcumque facturus est, non voluntate, sed necessitate facturum, si omnia quorum præscius est, necessitate fiant, non voluntate?*

Secundum argumentum est, Qui a non aliam ex præscientia futuri necessitatem sequi putat, quam ex memoria præteriti, vt ibi significat, cum dicit, *Sicut tu memoria tua non cogis facta esse quæ præterierunt, sic Deus præscientia sua non cogit facienda quę futura sunt.* Atqui ex memoria non sequitur necessitas vlla antecedens & causalis in rem pręteritam: nullam ergo talem sequi putat ex præscientia in rem futuram.

Tertium argumentum est, Quia Augustinus ex illa necessitatis exclusione infert Deum non esse

esse authorem eorum omnium quę præscit, *Et sicut tu*, inquit, *quędam quę fecisti meministi: nec tamen quę meministi omnia fecisti: ita Deus omnia quorum ipse est auctor prescit, nec tamen omnium quę prescit ipse auctor est. Quorum autem non est auctor, iustus est vltor*. Hoc dicit, vt soluat dubium Euodij, qui opposuerat; *Scire vellem qua iustitia puniat peccata quę necesse est fieri, aut quomodo non sit necesse fieri quę futura esse prescivit?* Augustinus dicendo, non ideo auctorem esse Deum eorum quæ præscit, quia necesse est vt eueniant, si præscita sunt; significat hanc necessitatem nec violentam esse, nec naturalem, nec vllam aliam antecedentem & causalem: quia quæcumque talis est, sufficit vt is à quo procedit censeatur auctor esse eorum quæ tali ex necessitate eueniũt. Vnde addit, *hinc ergo iam intellige qua iustitia Deus peccata puniat, quia quę nouit futura non facit*. Quia scilicet præsciendo nullam inuehit causalem necessitatem & quâ censeri possit fieri quod fit. Illã ergo intelligit dum necessitatem à voluntate libera excludit, eius autem exclusio indifferentiæ confessio est.

§. 2. *Testimonia reliqua*.

PRobatur quarto ex lib. 3. de lib. arbitrio. *Quis peccat in eo quod nullo modo caueri potest? peccatur autem; caueri igitur potest*. Nulla est ratio cur peccatori non esset imputandum peccatum, si caueri ab eo non posset, quam quia non pu-

taretur peccare liberè: Ergo ad libertatem quæ necessaria est ad peccãdum, requirit Augustinus vt qui peccat posit non peccare: quod est indifferentem habere libertatem ad peccandum & non peccandum.

Respondent Baiani hæc dici ab Augustino cõtra Manichæos disputante, cum quibus contentio erat de prima origine mali, & de statu naturæ integræ, cuius primum peccatum nullum fuisset nisi caueri potuisset. Aliud autem sentire Augustinum quando agit de natura lapsa, cuius peccata consequuntur ex primo illo peccato quo lapsa est: & ideo non desinunt esse peccata, etiam si caueri non possint à peccante.

Contra. Quæ dicit Augustinus contra Manichæos disputans; eadem valere putat contra Pelagianos: ergo quæ dicit de natura integra quãtum spectat ad hoc caput, extendenda putat ad naturam lapsam. Probatur hoc ex ipsomet Augustino 1. Retractationum, vbi relatis superioribus verbis subiungit, *In his atque huiusmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non est, de qua tunc non agebatur, putant Pelagiani, vel putare possunt, suam nos tenuisse sententiam. Sed frustra hoc putant*, Quibus verbis Augustinus significat Pelagianos sententiam illam vniuersim accepisse, quasi comprehenderet etiam præsentem statum: ac proinde credidisse veluti Augustino etiam consentiente, in præsenti statu caueri posse peccata sine gratia, propterea quod gratia non esset ibi

Cap. 9.

commemorata. *Sed frustra hoc putant,* inquit Augustinus. Quare vero frustra hoc putant? Quia in præsenti statu quisque peccat in eo quod caueri non potest? Minimè. Augustinus nullo modo significat ex eo capite Pelagianos errare. Ex quo igitur? Nimirum ex eo, quod quia gratiæ nulla fuerat mentio, putant à nobis peccata vitari posse sine gratia: & eadem facilitate qua vitari possent si esset illæsa natura: nec à concupiscentia per tenebras ignorantiæ præcipitaretur, vt modo fit. Cōfitere gratiā sine qua *recte pieque viui a mortalibus non potest*, & de cætero dic quantumcumque voles, *Nemo peccat in eo quod caueri nullo modo potest*. Nec alio tendit quod addit postea, se vel tunc cum Manichæos impugnaret, *agnouisse etiam per ignorantiam facta quadam improbari & corrigenda iudicari: & quadam etiam necessitate facta improbari, vbi vult homo rectè facere, & non potest: vnde sunt illę voces; non enim quod volo bonum hoc facio.* Et propterea dicit *longe antequam Pelagiana hęresis extitisset se sic disputasse velut iam contra illos disputaret.* Neque enim aliam ob causam dicit se contra Pelagianos disputasse, quam quia dixerat hanc miseriam, *ignorantię* scilicet & *concupiscentię, non esse naturam instituti hominis, sed pœnam damnati:* atque ita docuerat agnoscendum esse peccatum originale, quod Pelagiani negabant; vnde sequeretur diuinæ gratiæ necessitas quod iterum inculcarat his verbis, *Ad quam miseriam iustę damnationis pertinet ignorantia & difficultas quam patitur* Cap. 16.

omnis

omnis homo ab exordio natiuitatis suæ: nec ab isto *malo nisi* Dei *gratia quisquam liberatur*. Quod si quis vtrumque illud caput, peccati originalis, & necessitatis gratiæ, concedat; iam dixi nihil impedire Augustinum quominus quoque verum sit, *peccatur, caueri igitur potest*. Et ideo in lib. de natura, & gratia, vbi Pelagio respondet eadem illa verba, *quis peccat in eo quod &c.* obijcienti, Augustinus *Agnosco*, inquit, *verba mea sunt, sed etiam ipse dignetur agnoscere superius cuncta quę dicta sunt de* GRATIA QVIPPE DEI AGITVR QVAE NOBIS PER MEDIATOREM MEDICINA OPITVLATVR, *non de impossibilitate iustitię*. Quæ manifesta est confessio, quod ipse non neget etiam in hoc statu de quo cum Pelagio disputat verum esse quod dixerat contra Manichæos. Non enim agere se de impossibilitate iustitiæ, qua continetur impossibilitas cauendi peccatum: sed de necessitate medicinalis Christi gratiæ, cuius beneficio fit vt peccatum caueri possit. Adesse vero huiusmodi gratiam quotiescumque transgressio præcepti imputatur ad culpam, eaque ratione verum esse caueri posse peccatum dum peccatur, aperte significat Augustinus eodem loco, dum confirmat quod dixerat in tertio illo libro, *non tibi ad culpam imputatur quod inuitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras: neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis*. Quo etiam pertinent illa ex eodem libro tertio de libero arbitrio, *Non enim ante omne meritum boni operis parum*

Cap. 67.

rum est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam præponat errori, & quietem difficultati: vt ad hæc non nascendo sed studendo perueniat. quod si agere noluerit, peccati rea tenebitur, tanquam quæ non bene vsa sit ea facultate quam accepit, quanquam enim in ignorantia & difficultate nata sit, non tamen ad permanendum in eo quod nata est ALIQVA NECESSITATE *comprimitur.* Ex quibus omnibus perspicuum est ex mente Augustini, etiam supposita ignorantia & concupiscentia, quæ sunt lapsæ naturæ vulnera, verum esse quod dixerat, *Quis peccat in eo quod nullo modo caueri potest, peccatur autem, caueri igitur potest.* Neque forte deerit qui putet superfluo labore id probatum esse, quod ipse loquendi modus id omnino præseferat. Illa siquidem interrogatio, *Quis peccat in eo quod nullo modo caueri potest*, æquiualet huic negatiuæ vniuersali, nullus peccat in eo quod nullo modo caueri potest, quam falsam & ridiculam reddit, qui negat comprehendere præsentem hominum statum, qui est, qui fuit ab initio mundi, & erit vsque in finem. Destruit enim illius vniuersalitatem & significationem illam per verbum de præsenti, cum reducitur ad istam *In statu innocentiæ*, in quo fuerunt tantum duo homines *nemo peccabat in eo quod caueri non poterat.* Certè ille affatim ridendus esset, qui diceret, *Quis moritur qui malit viuere?* quæ huic æquiualet, *Nullus moritur si viuere malit*, quæ vera fuit in statu innocentiæ. Sed quia iam eo modo prolata præsentem statum designat, ideo simpliciter

E falsa

falsa est, & eius contraria est vera, etiam apud Augustinum locis antea citatis, vbi dicit viuere & mori non esse in nostra potestate. Breuiter dico, istarum duarum propositionum, nemo peccat in eo quod cauere non potest, &, nemo moritur si mori nolit, apud Augustinũ vna affirmatur, alia negatur. Apud Iansenium vtraque eodem modo, eodemque sensu vera est, designato videlicet statu innocentiæ: & vtraque falsa, designato præsenti statu: Ergo Augustini & Iansenij contraria doctrina est.

c. 1. Probatur quintò ex eodem lib. 3. de libero arbitrio, *Restat igitur vt mentis sit proprius iste motus, quo fruendi voluntatem a Creatore ad creaturam conuertit: qui motus si culpæ deputatur, vnde qui dubitat irrisione dignus tibi visus; non est vtique naturalis, sed voluntarius; in eoque similis est illi motui quo deorsum versus lapis fertur, quod sicut iste proprius est lapidis, sic ille animi;* VERVMTAMEN IN EO DISSIMILIS, QVOD IN POTESTATE NON HABET LAPIS COHIBERE MOTVM QVO FERTVR INFERIVS, *Animus verò cum non vult non ita mouetur, vt superioribus desertis inferiora diligat: & ideo lapidis naturalis est ille motus, animo verò iste voluntarius. hinc est quod lapidem si quis dicat peccare, quod pondere suo tendit in infima, non dicam ipso lapide stolidior, sed profecto demens iudicatur. Animum vero peccati arguimus, cùm eum conuincimus superioribus desertis ad fruendum inferiora præponere.* Quibus auditis respondet Euodius, *Video & quodammodo tango & teneo vera esse quæ dicis. Non enim*

quid

quidquam tam firmè atque intimè sentio, quam me habere voluntatem, eaque me moueri ad aliquid fruendum &c.

Vbi primo constat euidenter, Augustinum in vniuersum ita loqui vt comprehendat etiam statum præsentem. Nam quod dicit *arguimus, conuincimus*, & quod respondet Euodius, *video, tango, teneo firmè, atque intimè sentio*, quis adeo desipiat, vt transferat in statum innocentiæ? Num exercet Augustinus præceptum fraternæ correctionis erga Adamum, dum dicit *arguimus, conuincimus*? Et Euodius num experitur in se dispositionem animi quam habuerat Eua dum dicit, *sentio, teneo, tango*? Adde quod ex his postea infert, oportunè moneri homines, vt spretis inferioribus bonis superna requirant. Quos vero homines? Ad Adamum & Euam scribendas putat parænenses, atque ad futuram si illi non peccassent in statu innocentiæ rempublicam?

Secundo constat ibidem in eo distingui motum lapidis à voluntario & deliberato animi motu, quod lapis qui mouetur deorsum non habeat in potestate non moueri: hoc enim est quod dicit, *verumtamen in eo dissimilis, quod in potestate non habet lapis cohibere motū quo fertur inferius*, habet igitur animus dum voluntario illo motu mouetur, in potestate illum cohibere, postquam in eo dissimilis est lapidi.

Tertiò constat hanc assignari causam ab Augustino, cur lapis cadendo peccare non possit:

Hinc est, inquit,*quod lapidem si quis dicat peccare &c.* Ergo a contrario, eam esse causam putat cur animus peccet : & nihilo magis peccaturum quam lapidem, si non haberet in potestate motum cohibere quo mouetur. Atqui hoc est non aliam esse rationem cur lapis non peccet, nisi quia non mouetur cum indifferentia vt moueatur vel non moueatur : & cur animur peccet, nisi quia cum illa indifferentia mouetur : siquidem moueri sine potestate cohibendi motum, est moueri sine indifferentia. Manifestum igitur est Augustinum indifferentiam postulare ad libertatem peccando necessariam.

Probatur sextò ex eodem lib. 3. de lib. arbitrio, vbi repræsentat homines expostulantes de diuina prouidentia, quasi ipsis iniustè imputaret aliena peccata, scilicet Adami & Euæ. *Dicunt enim,* inquit, *si Adam, & Eua peccauerunt ; quid nos miseri fecimus, vt cum ignorantiæ cæcitate, & difficultatis cruciatibus nasceremur : & primo erraremus nescientes quid nobis esset faciendum : deinde vbi nobis inciperent aperiri præcepta iustitiæ, vellemus ea facere, & renitente carnalis concupiscentiæ nescio qua necessitate non valeremus?* hæ sunt hominum querelę, *Quibus breuiter respondetur* inquit Augustinus, *vt quiescant, & aduersus Deum murmurare desistant. Rectè enim fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret.* hoc est si nullo exemplo vel experientia constaret difficultates illas vinci posse. *Cum vero vbique sit præsens, qui multis modis per*

crea-

creaturam sibi domino seruientem auersum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem exhortetur. conantem adiuuet, exaudiat deprecantem, hoc est, cum gratia per quam aliqui sunt victores erroris & libidinis, ijs etiam adsit qui se vinci patiuntur, *non tibi ad culpam imputatur quod inuitus ignoras, sed quod negligis quęrere quod ignoras: neque illud, quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.* Quod est dicere, non iam amplius damnaris propter peccatum Adami, sed propter propriam negligētiam, qua oblatis a Deo medijs ad cognoscendam veritatem, & sanitatem recuperandam ab vteris. vnde addit, *Ista tua propria peccata sunt.* NVLLI ENIM HOMINI ABLATVM EST SCIRE VTILITER QVAERERE, QVOD INVTILITER IGNORAT. *Et humiliter confitendam esse imbecillitatem vt quęrenti & confitenti ille subueniat, qui non errat dum subuenit, nec laborat.*

Vides ex hoc loco qui totus ab Augustino approbatur contra Pelagianos disputante in libro de natura & gratia, quomodò murmuratores illos, qui querebantur se plecti propter peccata quę videbantur illis à sua voluntate aliena esse, nimirum propter peccata Adami & Euæ, Sanctus Doctor compescat cum dicit, falsò illos & immeritò suam culpam in Adamum & Euam conari conijcere, esse enim *propriam* ipsorum, *Ista tua propria peccata sunt.* Quare vero sunt propria; *seu propriæ voluntatis peccata?* Quia inquit, *vbiq; præsens est qui multis modis per creaturam sibi domino seruientem auer-* Cap. 67.

sum

ſum vocet: & ideo nulli homini ablatum eſt ſcire vtiliter quęrere, quod inutiliter ignorat. Hęc eſt propria voluntatis negligentia, propriumque peccatum.

Ex quibus ita licet argumentari, Tota ratio quã affert Auguſtinus cur ignorantia & libido imputentur ad proprium & perſonale peccatum, quãdo quis ab ijs ſuperatur, ea eſt, quod ijs qui ſic ſuperantur nõ deſit gratia qua victores eſſent, ſi vellent. Atqui ſuperari cum tali gratia non eſt aliud, quam talem eſſe eorum voluntatem vt ſuperari, & non ſuperari poſſit: Ergo talem eſſe voluntatem vt ſuperari & non ſuperari poſsit, eſt tota ratio quam affert Auguſtinus, cur ignorantia & libido imputetur ad proprium & perſonale peccatum. Sed talem eſſe voluntatem eſt eſſe indifferentem, & liberam à neceſsitate ad vnum determinante. Ergo ea eſt Auguſtino tota ratio cur aliquid imputetur ad proprium & perſonale peccatum.

cap.20. Atque hoc Auguſtinus iterum inculcat dum ſubiungit. *Non enim ante omne meritum boni operis, parum eſt accepiſſe naturale iudicium, quo ſapientiam præponat errori, & quietem difficultati: quod ſi agere noluerit, anima peccati rea iure tenebitur, tanquam quæ non bene vſa ſit ea facultate quam accepit. Quanquam enim in ignorantia & difficultate nata ſi, non tamen ad permanendum in eo quod nata eſt aliqua neceſsitate comprimitur.* Non comprimi aliqua neceſſitate, eſt nulla neceſſitate comprimi, quo pacto excluditur, non tantum violenta & naturalis neceſſi-

tas,

tas, ſed quæcumque alia antecedens & cauſalis: & ea ſola eſt cauſa, cur anima teneatur rea ex Auguſtino, dum per ignorantiam vel concupiſcentiam peccat: ergo ratio cur peccet eſt quia caret antecedenti neceſſitate, quâ ſeclusâ reſtat indifferentia:

Et iterum eodem loco, iuxta eam ſententiam propagationis animarum, quæ alicui placere poſſet, quod ſcilicet animæ alibi productæ ſua ſponte veniant ad corpora, *Negligentibus*, inquit, *& ſua peccata de infirmitate defendere volentibus, non ipſam ignorantiam difficultatemque pro crimine obijceret Deus, ſed quia in eis potiùs permanere, quam ſtudio quærendi atque diſcendi, & humiliter confitendi atque orandi, ad veritatem ac facilitatem peruenire voluerunt, iuſto ſupplicio vindicaret*, Vbi iterum vides & reatus imputationem, & ſupplicij iuſtitiam ab Auguſtino refundi in facultatem non peccandi, quam habere ſupponit eos qui peccant, quod eſt, ad indifferentiam recurrere.

Probatur ſeptimo ex libro de duabus animabus contra Manichæos, & ex illa definitione voluntatis quam tradit & approbat, *Voluntas eſt motus animi cogente nullo*, vbi quid intelligat per τὸ, *cogente nullo*, explicat ipſe poſtea cap. 12. *Si ita coguntur* animæ peccare, *vt poteſtas reſiſtendi nulla ſit, non peccant: ſi eſt in poteſtate ſua reſiſtere & propria voluntate conſentiant, cur tanta bona in ſummo malo, cur hoc malum in ſummo bono*. Vbi clare

re vides cogente aliquo apud Augustinum idem esse, ac nullam superesse resistendi potestatem: & nullo cogente, idem esse, ac esse in potestate resistere. hoc vero quid aliud est, quam voluntatem esse talem animi motum, vt sit in potestate resistere mouenti, seu esse talem motum quem animus possit admittere, & reprimere? Hæc autem ist indifferentia.

cap.15. Et hoc confirmatur ex primo Retractationum, vbi Augustinus hanc definitionem recognoscit & confirmat, *Quisquis sciens peccat, si potest cogenti ad peccatum sine peccato resistere, nec tamen facit; vtique volens peccat. Quoniam qui potest resistere non cogitur cedere.* Vbi iterum vides non coactionem poni in potestate resistendi, & pro eodem haberi non cogi & posse resistere. Iam vero vide quid addat. *Qui vero cogenti cupiditati bona voluntate resistere non potest; & ideo facit contra præcepta iustitiæ, iam hoc ita peccatum est, vt sit etiam pœna peccati*. quæ verba relatiua sunt ad ea quæ præcesserant, cum dixit, *potest etiam putari falsa esse ista sententia qua diximus, nusquam nisi in voluntate esse peccatum, quia dixit Apostolus, si autem quod nolo, hoc facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. hoc enim peccatum vsque adeo non est in voluntate, vt dicat, quod nolo, hoc facio. Quomodo ergo nusquam est nisi in voluntate peccatum? Sed hoc peccatum, de quo sic loquutus est Apostolus, ideo peccatum vocatur, quia peccato factum est, & pœna peccati est.*

En quo sensu dicat peccatum illius qui cogenti

cu-

cupiditati bona voluntate resistere non potest, esse peccatum & pœnam peccati. Nimirum vult esse peccatum, cui quando bene viuitur, non consentit voluntas, quodque ob eandem causam non est in voluntate: a quo peccato distinguit illud quod etiam in voluntate est: quodque committitur, dum concupiscentiæ consentitur. *Quamquam*, inquit, *& hoc peccatum quo consentitur peccato concupiscentiæ, nonnisi voluntate committitur*. Cogi autem homines ad consentiendum cupiditati, pleno & deliberato consensu, dico Augustinum nec dixisse vnquam, nec cogitasse. Ideo autem non cogitauit quemquam cogi, quia putauit nullum non posse resistere. Atque ex his refutatum manet quod Baiani obijciunt, Augustinum hic loqui de voluntate eorum qui primi peccarunt. Quia iam ostensum est, etiam intelligi de voluntate qua concupiscentiæ consentitur. Est enim hoc quoque peccatum in voluntate, prout voluntas definita est, quod euidentius fiet ex mox dicendis.

Probatur octauo, ex illa definitione peccati quam tradit Augustinus eodem libro de duabus animabus, cum dicit, *Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere. Quanquam si liberum non sit, non est voluntas. Sed malui crassius quam scrupulosius definire eam rem*. Quod dicit, *est voluntas*, intelligit voluntatem iam a se definitam *motum animi cogente nullo*. Et vide quid dicat, supposita illa Cap. 11.

voluntatis notione, redundare particulas illas in definitione, *vnde liberum est abstinere.* Nempe quod voluntas eo ipso quod est voluntas iam definita, hoc ipsum dicat. Quæ est manifesta quædam confirmatio explicationis iam datæ verborum illorum *cogente nullo*. *Sed malui*, inquit Augustinus, *crassius quam scrupulosius definire eam rem.* O saluberrimum consilium. Ita enim expediebat sanando stupori hominum, qui capere vel non possunt vel nolunt, quod apud Augustinum expositum est, voluntatem qua peccatur, esse actum facultatis quæ potest agere, & non agere: ac proinde facultatis necessitate carentis ad vnum determinante. O fœlix Augustini peccatum, quo maluit scrupulosas dialecticorum leges violare, quam vllum ignorandæ negandæue huiusce veritatis prætextum relinquere. Sed quid fiet Baianorum oculis, qui postquam tam multis annis Augustinum in omnem paginam versarunt, cum toties occurrisset, nunquam viderunt, *non esse voluntatem si non sit liberum abstinere*: ideoque contumaciter pugnant, & esse voluntatem: & esse liberam voluntatem illam, quæ sequitur ex necessitate ad vnum determinante: hoc est illam, a qua non est liberum abstinere, contra manifestam Augustini sententiam? Neque enim dici potest illud, *vnde liberum est abstinere* cadere in rem volitam, non verò in ipsam voluntatem. Esset enim hoc modo Augustini definitio falsa, & erronea: cum certum sit peccatum esse etiam voluntatem

eius

eius rei a qua non eſt liberum abſtinere? Quis enim negat voluntatem delectationum concupiſcentiæ peccatum eſſe, quamuis non ſit liberum abſtinere ab illis? Nempe quia tametſi non ſit liberum abſtinere a delectationibus, eſt tamen liberum abſtinere ab earum voluntate. Ergo illud, *vnde liberum eſt abſtinere*, in voluntatem ſeu volitionem ipſam cadit, non in eius obiectum.

Hic iterum Ianſeniani obijciunt, Auguſtinum intelligendum de primo peccato, quod fuit peccatum tantum, non de conſequentibus inde peccatis, quæ modo committuntur in ſtatu naturæ lapſæ. Sed hæc eſt aperta quædam præuaricatio & Auguſtinianæ ſententiæ corruptela. Quia quamuis verum ſit, & ipſe Auguſtinus ſignificet, ſe, quia quærebat primam originem mali, dum hæc diſputabat, primum peccatum reſpexiſſe; crediſſe tamen hoc quod dicebat de primo peccato illi tantum conuenire, non autem conſequentibus, quæ propria & perſonalia peccata ſunt in hoc rerum ſtatu in quo nunc verſamur deliberate commiſſa; non ſolum falſum eſt, ſed ab ipſo etiam Auguſtino adeo perſpicue declaratũ, vt ſi qui negent proditæ veritatis excuſari minime poſsint. Conſtat hoc primo ex eo quod dicit Auguſtinus in opere imperfecto contra Iulianum, qui hanc illi definitionem obiecerat, vt probaret contradicere ipſum ſibi. Reſpondet num. 48.
autem Auguſtinus, etiam nunc multa peccare homines a quibus liberum eſt abſtinere, *Multa*

quoque sunt quæ agunt homines mala, a quibus liberum est abstinere.

Constat secundo ex discursu Augustini in hoc ipso libro de duabus animabus, vbi tantum abest vt quod dicit veritatem habere putet solum in primo peccato; vt hoc colligat potiùs ex communi hominũ sensu circa peccata quæ iam fiunt, & applicet deinde primo peccato. Vide enim quid addat post allatam definitionem. *Nec hi libri obscuri mihi scrutandi erant, vnde discerem neminem vituperatione supplicioue dignum, qui aut id velit quod iustitia velle non prohibet, aut id non faciat quod facere non potest*. Hoc est, ego cum essem Manichæus, et cum illis vel non crederem, vel nescirem peccatum originale, sequutamque inde humanæ naturæ corruptionem; non egebam tamen speculatione magna, et scrutatione arcanorum librorum, vt intelligerem verum esse quod iam dixi, neminem videri peccare, quod non faciat quod facere nõ potest, quod est peccare in ea re, à qua non est liberum abstinere. Quare autem non egebat Augustinus magno studio, vt hoc intelligeret? *Quia* inquit, *nonne ista cantant in montibus pastores, & in theatris poetę, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Ex hac autem vniuersali notione mortalium infert Augustinus, se non modò nunc quando instructior est, sed tunc quoque quando cum Manichæis errabat, potuisse peccatum defi-

nire

nire vt iam definit, *peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere*. De quo autem quæso peccato cogitant pastores in montibus, poetæ in theatris, indocti in circulis? De quo, inquam, peccato cogitant, quando negant esse peccatum a quo liberum non est abstinere? Alia peccata cogitant quam ea quæ iam fiunt, et quorum experientiã et cognitionem habent? Quid illis cum peccato quod Christiana tantum fides reuelauit primum fuisse? Perspicuum igitur est, nihil aliud velle Augustinum, quam ita esse notum omnibus hominibus, esse intrinsecũ et essentiale ipsi rationi peccati, quod est dignum vituperatione et supplicio, vt qui peccat possit non peccare; quemadmodum notum est totum esse maius sua parte, vel quod paulo ante dixit, notum est vnicuique se viuere; et se voluntatem habere. Nam superiorem quoque definitionem voluntatis, quã dicta est, esse motus animi cogente nullo, Augustinus pariter colligit ex communi omnium sensu, cum dicit, Hoc *vbique manifestum esse, & non doctrina, sed natura omnibus promptum: hoc proclamare naturam ipsam in omnibus quos non absurde interrogare possumus, a puero vsque ad senem, a ludo literario vsque ad solium sapientiæ: hęc esse luce clariora: nec esse tantum suæ notitiæ, sed notitię generis humani, veritatis ipsius liberalitate donatæ*, sine voluntate prout iam definita est peccatum esse non posse, *idq; omnem mentem apud se diuinitus conscriptum legere*. Ergo Augustinus ita

pro-

progreditur, vt à Manichæis exigat confessionem eiusce veritatis quam sine studio, sine disciplina, ipsum lumen rationis impressit mortalibus omnibus, peccatum esse non posse supplicio & vituperatione dignum, à quo non est liberum abstinere. Mortales autem omnes dum hoc iudicant, non aliud cogitant peccatum, quam quod eodem lumine naturali cognoscitur conuenire tanquam
cap. 15. genus ijs speciebus quæ sunt illis in hoc statu rerum cognitæ, hoc est furtis, adulterijs, homicidijs, &c. Ergo supponit Augustinus veluti rem, quam nec ipse ignorare poterat dum esset Manichæus, nec modo ignorare potest vllus qui lumine rationis fruatur, peccatum quod dicitur de ijs quæ in hoc rerum statu committuntur, vt sunt adulteria, furta, homicidia & similia, inuoluere voluntatem à qua liberum sit abstinere. Vnde vlterius procedit, vt ostendat minimè fuisse necessarium ad inueniendam mali originem & primam causam confugere ad permixtionem duarum animarum in eodem homine, quarum vna esset de gente tenebrarum & mala, alia vero ex Dei substantia & ex se bona; posse enim huiusmodi originem inueniri in voluntate vnius & eiusdem animæ, quæ prius bona, libera tamen voluntate, seu voluntate a qua liberum est abstinere, dum peruerse amat quæ odisse debuerat, vel peruerse odit quæ amare debuerat; initium dedit malo, illæsa Dei bonitate ac prouidentia. Atque ita tantum abest vt Augustinus excluserit
ab

ab illa definitione peccatà consequentia, quæ committuntur in præsenti rerum statu; vt supponat cognitum prius & iudicatum euidenter euidentia luminis naturalis istis conuenire: atq; ab ijs abstractam & præcisam applicari debere peccato, quod primo commissum est, vt confutentur errores Manichæorum & sanctitas vnius rerum omnium Creatoris ab omni suspicione mali purgetur. Hanc esse liquidissimam Sancti Augustini mentem, si negare pergant Baiani; ne iactent se in inuestiganda Sancti Doctoris sententia plurimos annos consumpsisse: quia nihil aliud obtinere poterũt ab æquis iudicibus, quam se diu laborasse vt eius doctrinam inuoluerent,& absconderent veritatem.

Probatur nono, ex eodem libro dum ait, *Dicere animas esse malas & nihil peccare, plenum est dementiæ: dicere autem peccare sine voluntate, magnum deliramentum est: & peccati teneri reum quenquam quia non fecit quod facere non potuit, summæ iniquitatis est,& insaniæ. Quamobrem illæ animæ quidquid faciũt; si natura non voluntate faciant, id est, si libero ad faciendum & ad non faciendum motu animi carent, si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulla conceditur; peccato earum teneri non possumus.* cap.12.

Si petam à Nou-Augustinianis de peccatis quæ in hoc statu naturæ lapsæ à nobis deliberatè comittuntur, vtrum natura fiant, an voluntate; nolent vt opinor cõtradicere Augustino dicenti, dum hunc librum de duabus animabus recognoscit,

ſcit, *Etiam hoc peccatum quo conſentitur peccato concupiſcentiæ, nonniſi voluntate committi*. Ergo dum peccamus nō naturâ ſed voluntate peccamus ex Auguſtino. Iterum ſi quæram, quid eſt hoc, nos non natura, ſed voluntate peccare? Habent ne aptius aliquid quod reſpondeant, quam Auguſtinianum illud, *id eſt*? Natura, non voluntate aliquid facere, id eſt, inquit Auguſtinus, carere libero ad faciendum & nō faciendum animi motu: atque ita pro eodem habet, natura non voluntate aliquid fieri, & fieri ſine libero ad faciendum & non faciendum animi motu. Vnde ſequitur pro eodem etiam habendum apud Auguſtinum, aliquid non natura ſed voluntate fieri, & fieri libero animi motu ad faciendum, & non faciendum. Atqui peccatum non natura, ſed voluntate fit apud eundem Auguſtinum, etiam in hoc ſtatu naturæ lapſæ: Ergo peccatum, etiam in hoc ſtatu naturæ lapſæ fit libero ad faciendum & non faciendum animi motu. Videamus quam partem huius ſyllogiſmi negare velint, cum ſit totus Auguſtinianus. Sed quid opus eſt argumentatione, cum Auguſtinus concluſionem ipſam totam ponat, cum dicit, Si animæ quæ peccant, *carent libero ad faciendum, & non faciendum animi motu: ſi denique abſtinendi ab opere ſuo poteſtas nulla conceſſa eſt; peccato earum teneri non poſſumus?* Et vide quid excipiat dum relegit hunc locum in retractationibus, *Quod autem dixi*, inquit, *illæ animę quidquid faciunt: ſi natura non voluntate faciunt, id eſt,*

1.Retr. cap.15.

est, si libero ad faciendum & non faciendum animi motu carent, si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulla conceditur, peccatum earum tenere non possumus: propterea non perturbat de paruulis quæstio; quia ex illius origine rei tenentur, qui voluntate peccauit, quando libero ad faciendum & non faciendum motu animi non carebat, eique ab opere malo abstinendi potestas summa erat. Vbi vides Augustinum manifestè supponere, contra id quod dixerat obijci tantum posse peccatum originale paruulorum, quod scilicet nulla ei occurreret ratio dubitandi, quin peccato actuali & personali quod propria voluntate contrahitur totum hoc conueniat, quod dixerat, *minime reum teneri qui caruit libero ad faciendum & non faciendum animi motu, nec habuit potestatem abstinendi ab opere suo*. Ac proinde iuxta regulam illam quâ dicitur exceptio firmare legem, cum Augustinus peccatum tantum paruulorum excipiat, propterea quod origine tantum ex Adami voluntate ducta peccatum sit; manifestum est argumentum, comprehendisse Augustinum lege illa omne aliud peccatum, quod non origine, sed propria voluntate contrahitur in hoc rerum statu.

Probatur decimò, ex eodem libro cum dicit, *Propterea corporea diligendo peccamus, quia spiritualia diligere & iustitia iubemur & natura possumus: & tunc in nostro genere optimi & beatissimi sumus.* Quem locum vbi recognoscit Augustinus, *Quæri potest*, inquit, *cur, natura & non gratia possumus, dixerim*,

sed contra Manichæos de natura quæstio versabatur: & vtique id agit gratia, vt sanata natura, quod vitiata non potest, possit per eum qui venit quærere & saluum facere quod perierat, quanquam etiam gratiam tunc recolens oraui &c. Vbi vides totam illam sentẽtiam approbari, dummodo exprimatur quod erat subintellectum de necessitate gratiæ, dicaturque, *propterea corporea diligendo peccamus, quia spiritualia diligere, & iustitià iubemur, & naturà per gratiam adiuta possumus &c.* Ergo causam cur peccare censeamur corporea diligendo, August. eam tantum assignat, quod dum diligimus corporea non desit gratia qua possimus, non solum non ea diligere, sed diligere etiam spiritualia. Atqui hoc est dicere propterea peccari, quia habemus facultatem indifferentem vt faciamus, vel non faciamus id in quo peccamus, quod est carere omni necessitate antecedenti ad vnum determinante.

Probatur vndecimò, ex insigni loco eiusdem libri, vbi ex honestate necessitate & possibilitate pœnitentiæ Augustinus subtilissime confutat figmentum illud duarum animarum, quarum altera nihil mali committat, altera nihil admittat boni. Ergo ita ratiocinatur Augustinus. *Horum simile est quod de pænitendo nunc dicam. Nam vt inter omnes sanos constat, & quod ipsi Manichæi non solum fatentur sed etiam præcipiunt; vtile est pænitere peccati. . . . . vox est etiam ista naturæ, neminem stultum rei huius notitia deseruit, hoc nobis nisi etiam penitus insitum esset, periremus. Potest aliquis dicere,*

se

ſe non peccare: non autem ſibi eſſe ſi peccauerit pœnitendum, nulla barbaries hoc dicere audebit. Quæ cum ita ſint, quæro ex duobus illis generibus animorum cuius ſit pęnitere peccati? Scio quidem nec illius eſſe poſſe, qui male facere: neque illius qui bene facere non poteſt. Quare vt eorum verbis vtar, ſi anima tenebrarum peccati pœnitet, non eſt de ſubſtantia ſummi mali. Pęnitendi enim affectio illa, quæ prodit male feciſſe pęnitentem, & bene facere potuiſſe teſtatur.

Baiani nihilo magis quam Manichæi negant pœnitendum eſſe de quolibet peccato: ne non ſolũ Dei teſtimonium, ſed ipſum etiam rationis lumen, quo nulla gens eſt tam barbara quæ careat, oppugnare, videantur: atqui *pęnitere,* inquit Auguſtinus, quod ab omni peccatore exigi poteſt, non poteſt tamen vt dictum eſt exigi ab eo qui bene facere non poteſt, hoc eſt qui non poteſt pęnitere; quomodo ergo peccatum erit impęnitentia? In tantum enim peccatum eſſe poteſt, in quantum omittitur quæ merito exigitur pęnitentia: pęnitentia vero, inquit Auguſtinus, merito exigi nequit ab eo qui non poteſt bene facere: quia hoc ipſo quod non poteſt bene facere, nec poteſt pęnitere. Quod ſi dicas, vitio ſuo peccator contraxit impotentiam illam pęnitendi: & ideo illi imputari debet, quod non pęniteat. Diceret pariter Manichæus, vitio ſuo incapacem eſſe pęnitentiæ quæ mala ſupponitur, animã, vnde ſicut imputantur eius vitio alia peccata, ita & impęnitentiam imputandã eſſe, ſupponit ergo in vniuer-

ſum Auguſtinus, non poſſe præcipi pęnitentiam niſi ei cui pęnitendi facultas datur aut offertur. Et quia non eſt potior ratio de pęnitentia, quam de quolibet alio virtutis exercitio; ſupponit in vniuerſum ad omne peccatum omiſſionis requiri facultatem faciendi quod omittitur: & à pari, ad omne peccatum commiſſionis requiri facultatem omittendi quod committitur: quæ eſt excluſio neceſſitatis ad vnum determinantis & aſſertio indifferentiæ tali neceſſitati oppoſitæ tanquam requiſitæ ad neceſſariam ad peccandum libertatem.

Cap. 11. Probatur duodecimo, ex eo quod dicit Auguſtinus citato iam primo libro, Retractationum. dum retractat librum de duabus animabus. Dicit autem allatam peccati definitionem veram eſſe, *Quia id definitum eſt quod tantummodo peccatum eſt*, cuiuſmodi fuit peccatum Adami, & eſt modo conſenſus deliberatus voluntatis, quo concupiſcētiæ conſentit, *non quod eſt etiam pęna peccati*, cuiuſmodi ſunt motus concupiſcentiæ qui voluntatis conſenſum ſollicitant. *Nam quando tale eſt, vt idem ſit & pęna peccati, quantum eſt quod valet voluntas ſub dominante cupiditate, niſi forte ſi pia eſt, vt oret auxilium? In tantum enim libera eſt, quia in tantum liberata eſt, & in tantum appellatur voluntas: alioqui tutius cupiditas quam voluntas proprie nuncupanda eſt*. Quærimus quid intelligat Auguſtinus dum dicit nos voluntate peccare, voluntate bene viuere, & præſcientiam ideo non tollere liberta-

tem,

tem, quia ſemper id quod præſcitur eſt voluntas, qua vel peccaturi ſumus vel bene acturi. Ecce id Auguſtinus hoc loco explicat, cum dicit, non eſſe *proprie* vocandam voluntatem, niſi ſit ita libera & liberata vt poſſit facere quod ab ea exigitur. Ergo ſi ſupponatur aliquis neceſſitate pecare impellente cupiditate; ille non poteſt dici iuxta Auguſtinum voluntate peccare *proprie* loquendo: quandoquidem voluntas quæ non eſt adeo libera vel liberata vt poſſit excutere iugum cupiditatis non debet dici voluntas, ſed cupiditas. Vnde ſequitur, cum nonniſi voluntate peccetur, voluntas autem non dicatur quæ non eſt ſoluta à neceſſitate concupiſcentiæ, & potens non peccare, vt Auguſtinus ſignificat; non peccari quando non eſt liberum abſtinere à peccato, ac proinde quando non eſt indifferentia.

Quod vt clarius intelligatur, peto à Baianis, quando conſtat Auguſtinum loco citato diſtinguere voluntatem à cupiditate, quid cenſeant de propoſitione iſta, *homo in hoc rerum ſtatu non peccat voluntate, ſed cupiditate*, vera ne ſit an falſa iuxta doctrinam Auguſtini? Si vera eſt, errauit Auguſtinus, qui non ſolum de peccato Adami, ſed de eo quoque quo à nobis concupiſcentiæ conſentitur hoc ipſo in loco pronuntiauit, *nonniſi voluntate committi:* idque non ſemel, ſed ter quater, & quinquies. Si falſa eſt, & conſequenter ſi voluntate peccamus prout voluntas a concupiſcentia diſtinguitur; Ergo neceſſaria eſt ad pec-

can-

candum indifferentia; quia voluntas illa ſine qua non peccatur non diſtinguitur à cupiditate, niſi per hoc quod ſit ita libera vt ei poſſit non conſentire, vt patet ex citato loco.

Dices, Auguſtinus non loquitur proprie, quando dicit nos voluntate peccare, & proprie loquitur quando diſtinguit voluntatem à cupiditate. Sed quid erit certum, & vbi figemus pedem in doctrina Auguſtini, ſi liceat ita interpretari, præſertim vbi aliquod nomen in eodẽ contextu, vt hic accidit, ſæpius vſurpatur? Et cum *voluntatem* eodem modo ponat in definitione peccati cuius hic meminit quãdo dicit, *peccatum eſt voluntas &c.* num dicemus voces impropriè ſumi ab Auguſtino etiam in definitionibus, vbi earum proprietas maximè requiritur? Et quomodo quæſo accipit voluntatem dum dicit, peccatum primum *quod iuſta damnatio ſequuta eſt, nuſquam eſſe niſi in voluntate*? certè tunc propriè voluntas ſumi debet: quia tunc non erat cupiditas. Atqui ſtatim ſubiungit, *quanquam & hoc peccatum quo conſentitur peccatis concupiſcentiæ, nonniſi voluntate comittitur.* hic ergo non ſumit voluntatem eodem modo, ſed impropriè? Atqui hoc dicere nugari eſſet. Voluntas vtrobique ſumitur eodẽ modo: ſed ſupponitur in nobis tentari & ſollicitari à concupiſcentia, non autem cogi, vel neceſſario impelli: quod non fuit in Adamo.

Dices iterum Auguſtinum hæc ſubiungere, vnde pateat ipſum interdum confundere volun-

tatem cum cupiditate. *Quod si quisquam dicat etiã ipsam cupiditatem nihil aliud esse quam voluntatem, sed vitiosam peccatoque seruientem, non resistendum est: nec de verbis cum res constat controuersia facienda.* Respondeo hinc potius confirmari quod dixi, cũ constet hanc esse concessionem tantum, vt quis aliter loquatur quam ipse loquutus sit: vnde manifeste colligitur, ipsum non illo modo de *voluntate* loquutum.

Probatur decimo tertiò, ex libro contra Fortunatum, vbi Augustinus sic loquitur. *Animæ rationali quæ est in homine dedit Deus liberum arbitrium. sic enim posset habere meritũ, si voluntate non necessitate boni essemus. Cum ergo oporteat non necessitate sed volũtate bonum esse, oportebat vt Deus animæ daret liberum arbitrium.* Liberum arbitriũ homini datum, erat arbitriũ indifferens: & necessitas quã excludebat, nõ erat tantũ necessitas coactionis, aut naturalis: sed erat omnis omnino necessitas antecedens, & ad vnum determinans, vt Iansenius passim fatetur. Vide autem quare dicat Augustinus oportuisse vt ita fieret. Nempe, *vt posset habere meritũ:* & quia oportet *non necessitate sed voluntate bonum esse*. Vnde dico, Vel est necessarium in vniuersum tale liberum arbitrium, ad hoc vt sit meritum, & vt sit bonum morale, vel non; si est in vniuersum necessarium: Ergo neque modo possumus habere meritum, si non habeamus idem liberum arbitrium; si non est in vniuersum necessarium: Ergo neque Adamus propterea desijsset

ha-

habere meritum, & esse bonus, contra quam dicat Augustinus: qui propterea censendus est ad bonũ morale requisijsse arbitrium indifferens in quocumque statu.

Probatur decimo quartò, ex eodem loco, & hisce verbis, *Liberum voluntatis arbitrium in ipso homine fuisse dico qui primo formatus est: ille sic factus est vt nihil omnino voluntati eius resisteret, si vellet Dei pręcepta seruare. Postquam autem libera ipse voluntate peccauit, nos in necessitatem pręcipitati sumus, qui ab eius stirpe descendimus.* Hic Baiani gaudio exiliunt, sed pergant legere, *Potest autem vnusquisque nostrum mediocri consideratione inuenire verum esse quod dico. Hodie namque in nostris actionibus antequam consuetudine aliqua implicemur, liberum habemus arbitrium faciendi aliquid vel non faciendi: cum autem ista libertate fecerimus aliquid, & facti ipsius tenuerit animam perniciosa dulcedo & voluptas; eadem ipsa consuetudine sic implicatur, vt postea vincere non possit quod sibi ipsa peccando fabricata est.*

Baiani, quid est hoc, *Nos in necessitatem pręcipitati sumus, & tamen* etiam hodie *habemus liberum arbitrium faciendi, aut non faciendi malum*, antequam consuetudinem contraxerimus? Nonne hoc est asserere in natura lapsa indifferentiam ad peccandum vel non peccandum? Nonne hinc intelligi potest necessitatem illam non esse aliud quam magnam aliquam difficultatem, qualis nascitur ex malo habitu, quæque non tollit physicam potentiam faciendi contrarium? Nonne tertio hinc

col-

colligitur hanc non esse nisi specialem quamdam necessitatem diuinæ gratiæ, quâ iuuante possimus vincere malam consuetudinem cōtraria inducta quæ nos inclinet ad bonum. Id enim verò Augustinus, satis indicat cum subdit. *Ipsa nimirum est carnis prudentia, quæ quamdiu ita est, legi Dei subijci non potest. Sed illuminata anima, desinit illa esse carnis prudentia; sic enim dictum est prudentiam carnis non posse legi Dei esse subiectam, quemadmodum si diceretur glacialem niuem calidam esse non posse. Sed quemadmodum illa nix calore resoluitur & desinit nix esse vt possit calescere, sic illa carnis prudentia id est consuetudo facta cum carne, cum fuerit mens illuminata & ad arbitrium legis totum hominem sibi Deus subiecerit, & pro illa animę consuetudine mala, facit consuetudinem bonam.* & eo spectare dicit Euangelicum illud, *aut facite arborem bonam &c.* Vnde concludit, Matth. 12.
si ergo imperatum est nobis vt faciamus arborem aut bonam, aut malam, nostrum est eligere quod velimus. En quæ sit illa necessitas in quam præcipitati sumus. Nimirum illa est qua prudentia carnis necessariam facit diuinam illustrationem ad habendam spiritus obedientiam, & mutandam malam arborem in bonam. Sed cum aduenerit diuinum illud lumen, quid facit? nempe vt facere possimus *arborem aut bonam aut malam*. Et quibus quęso dicitur illud? carentibus diuina gratia? non possunt facere bonam; habentibus diuinam gratiam? non possunt facere malam per vos, quid ergo est quod addit Augustinus, *Nostrum est eli-*

gere quod volumus? Nostrum est eligere alterum duorum, quando vnum est impossibile? Nonne manifeste colligitur ex hoc loco iuxta doctrinam August. in hoc statu naturæ lapsæ, & in libertate ad peccandum, quam inuoluit hic status, & in libertate ad bene agendum, quam recuperamus, per Dei gratiam, includi indifferentiam ad agendū vel non agendum, & excludi necessitatem insuperabilem ad vnum determinantem?

Probatur decimo quinto, ex libro contra Adimantum discipulum Manichæi, vbi locum illum de duabus arboribus altera bona & altera mala, quo Manichæi abutebantur sic explicat. *Quanquam istę arbores manifestissime in similitudine duorum hominū positæ sunt, id est iusti & iniusti. Quia nisi quisq; voluntatem mutauerit bonum operari non potest; quod in nostra potestate esse positum alio loco docet, vbi ait, aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malā, & fructum eius malum.* Ecce iuxta sententiā August. idem est Christum dicere, facite arborem bonam, facite arborem malam &c. & docere *hoc esse positum in nostra potestate*. Atqui omni peccatori etiam peccanti dicitur *vt faciat arborem bonam*, & ne faciat arborem malam: Ergo eo ipso docetur etiam peccatorem & peccantem habere in potestate vt benefaciat, & non peccet; Ergo peccat cum libertate, ac potestate non peccandi, imò potius cum libertate, ac potestate bene agendi. Nempe Augustino persuasum erat, vt patet tum ex loco, tum ex alio simili in libro 2.

de

de actis cum Felice Manichæo cap. 4. Deum nihil posse præcipere quod non esset positum in potestate illius cui præcipitur; ac proinde dum dicitur, aut facite arborem bonam, hoc ipso significari aut dari aut datam esse potestatem homini faciendi arborem bonam. Item nec censendum Deum permittere quippiam aliter quam relinquendo illius optioni cui permittitur, vt faciat aut non faciat concessa vtriuslibet potestate: & hoc significari cum dicitur, *aut facite arborem malam:* hoc verò quid est aliud quam putare nec præcepto, nec consilio, nec permissioni locum esse, nisi vbi adest faciendi & non faciendi potestas, hoc est indifferentia, qua necessitas, quæ ad vnum determinat, excluditur? Et vides minimè hic locum habere quod dicunt; hæc esse vera in statu naturæ integræ; Cum sit manifestum locum habere in illo statu de quo loquitur Christus cum dicit, *aut facite arborem bonam &c.* qui certè non alloquitur Adamum & possibiles in statu innocentiæ filios.

Sed neque illud effugium prodest, quod hæc dicuntur ab Augustino contra Manicheos disputante, quasi aliud dicturus fuerit dum disputaret contra Pelagianos; Constat enim ex 1. Retract. cap. 22. perstare ipsum in eadem sententia cum dicit repetitis superioribus verbis, *Quod non est contra gratiam Dei quam prædicamus, in potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed illa potestas nulla est nisi à Deo detur.* Quasi diceret, dummo-

do poteſtas non peccandi aut bene viuendi cenſeatur à Deo data, dic quantum voles in poteſtate illius cui præcipitur vt bene viuat, eſſe id quod illi præcipitur. Atque in hac poteſtate faciendi aut non faciendi, fundat Auguſtinus æquitatem pœnarum quæ à Deo infliguntur: Intendit enim oſtendere quomodo bonus ſit Deus, de quo dicitur *non eſſe malum in ciuitate quod non fecerit*. Auguſtinus dicit malum illud eſſe tantum malum pœnæ: malum autem pęnæ bene fieri poſſe a ſummo Iudice, ſiquidem bene fit, quod iuſtè fit: *hæc ſunt mala,* inquit Auguſtinus, *quæ Deus facit, ideſt, peccatoribus pęnas; quod in ignem mittet arbores, quæ in malitia perſeuerantes fieri bonę noluerunt*. Nimirum velle hoc poterant, quia iam dictum eſt fuiſſe poſitum in earum poteſtate, ſed noluerunt, & ideo iuſtè puniuntur.

cap.27. Probatur decimo ſextò Ex eodem loco, vbi ex illo Pauli ad Rom. 11. *potens enim eſt Deus iterum inſerere illos, ſimul etiam oſtendit,* inquit Auguſtinus, *in noſtra poteſtate eſſe vt vel inſeri bonitate eius, vel excidi ſeueritate mereamur*. hoc etiam Auguſtinus approbat in Retract. dummodo non excludatur diuina gratia. Quid autem eſt eſſe in noſtra poteſtate vt vel inſeri, vel excidi mereamur? Si nullus eorum qui inſeritur, habet in poteſtate vt excidatur, tollente illam poteſtatem victrice gratia, vt vult Ianſenius; ſi nullus eorum qui exciduntur poteſtatem habet retinendi ſuam inſitionem, quod eam tollat concupiſcentia pa-

lib. 1. c. 22,

riter victrix; quo sensu dici potest esse in potestate nostra vel inseri vel excidi? Singulis enim homines designantur, vt sensus sit, esse in cuiusque potestate vel inseri vel excidi, non vero ita vt ad vnos spectet potestas insitionis tantùm, ad alios potestas excisionis tantum. Quia manifestum est Sanctum Paulum cuius verba interpretatur Augustinus, & cuius cogitationi respondet, ad vnum & eundem referre tum insitionem, tum excisionem, cum dicit, & insertos excidi posse, & excisos iterum inseri. Quod si hæc ad vnum eundemque hominem referantur, de quo dicatur esse in eius potestate, vel inseri, vel excidi; quid est aliud quam agnoscere potestatem ad alterutrum, quæ est potestas agendi, & non agendi, & indifferentia? Adde quod Augustinus citato loco Retract. *sic intelligendum dicit istud, esse in potestate nostra, vel inseri, vel excidi*, quomodo intellectum est superius illud de potestate faciendi arborem bonam, vel malam, quod ad vnum eundemque hominem referri iam monstratum est.

Probatur decimo septimo, ex libro 2. de actis cum Felice Manichæo, vbi iterum ad probandum liberum arbitrium, vrget eundem locum Matth. 12. *aut facite arborem bonam, aut facite arborem malam*, & addit, *hoc ergo Dominus dicens, aut facite hoc, aut facite illud, ostendit esse in potestate quid faceret, ipse securus & certus in se tanquam Deus*. hæc dicit Augustinus vt probet contra Manichæos, esse in nobis c.3.&4.

bis

bis liberum arbitrium. & vides vt hoc probat ex præcepto faciendi bonum, ex quo infert potestatem illud faciendi. Cum ergo vt iam dictum est superius, præceptum hoc ad peccatores dirigatur; dicendi sunt dum malè viuunt habere in potestate vt bene viuant. Quod si staret liberum arbitrium cum omnimoda determinatione, & necessitate, tam quoad speciem quàm quoad exercitiũ; quid opus erat recurrere ad disiunctiuas illas locutiones, *aut facite hoc, aut facite illud:* & ad potestatẽ faciendi, aut non faciendi? Numquid tam benè colligi posset liberum arbitrium ex determinata ad vnum potestate? Nempe Augustinus satis intelligebat determinatam illam ad vnum potestatem minimè negari à Manichæo, sicuti neq; modo negatur à Caluino; & tamen credidit liberum arbitrium ab illis negari: Ergo præterea requirebat indifferentiam.

cap 5. Probatur decimo octauo, ex eodem loco vbi probat Manichæum incautum, & contra suam intentionem admisisse liberum arbitrium cum scripsit, H*i vero qui negligẽtia sua a labe prædictorum spirituum purgari se minimè permiserint, & mandatis diuinis ex integro parum obtemperauerint, legemque sibi a Deo liberatore datam plenius seruare noluerint: neque vt decebat, se se gubernauerint, &c.* quibus relatis subdit Augustinus, *vides in his verbis confirmatum esse etiam a nesciente quid loqueretur, liberum arbitrium. Qui enim seruare legem non vult, in potestate eius est, si velit. Non enim dixit, non potuerint, sed noluerint;*

hoc certè quod nolunt seruare legem, non à gente tenebrarum coguntur; si enim coguntur non nolunt, sed non possunt. Si autem nolunt, non vtique coguntur vt non faciant; sed voluntate sua nolunt. hoc ergo quod in eorum voluntate est vt nolint, peccatum est certè sine aliqua necessitate gentis tenebrarum, & inde vides vnde veniant omnes culpæ, vnde merita culparum, vnde distributiones pænarum. Vbi perspicuum est Augustinus oppositionem agnoscere inter id quod est *non velle*, vel *nolle* obseruare mandatum, & *non posse* cum animaduertit Manichæum non dixisse, *non potuerint, sed noluerint*: & consequenter non putare de eo qui non potest, dici debere quod non vult. Item constat oppositionem agnoscere inter quamcumq; necessitatem, & voluntatē: ita vt de eo qui dicitur volūtate aliquid facere dici debeat id facere sine *aliqua necessitate*. Sine aliqua verò, & sine vlla idem sunt. Quod clarè significat illis verbis, *hoc ergo quod in eorum voluntate est, vt nolint, peccatum est certè sine aliqua necessitate*, vnde iam interrogandi sunt Baiani, Vel ille qui diuinum præceptum transgreditur potest velle illud seruare, vel non: si potest velle seruare, ergo illud transgreditur ex indifferenti voluntate ad bonum & ad malum; si non potest velle, ergo malè dicitur ideo transgredi quia seruare non vult: quia iuxta Augustinum, de quo dicitur, quod ideo non seruet, *quia non vult*, non dicitur, *quod non possit*. Item, Vel ille qui transgreditur impellitur *aliqua necessitate* vel non: si non impellitur aliqua ne-

necessitate, ergo habet voluntatem indifferẽtem: quia indifferentia non tollitur nisi aliqua nessitate. Si impellitur aliqua necessitate, ergo non peccat voluntate: quia vt constat ex dictis, Augustinus vt sit voluntas, requirit vt non sit *aliqua necessitas*. Quod addit, *Inde vides vnde veniant omnes culpæ, vnde merita culparum, vnde distributiones pœnarum*. Ostendit Augustinus videri necessariam illam voluntatis indifferentiam ad peccatum, & meritum pœnæ.

Iam dicere hic non agi de statu naturæ lapsæ ridiculum esset, cum agatur de eo statu de quo agebat Christus Dominus cum diceret, aut facite arborem bonam, &c. eodem enim contextu hæc dicuntur eodemque referuntur.

cap. 3. Probatur decimo nono, ex eodem loco vbi Felici interroganti de illis quibus dicit Christus, Ite in ignem æternum, *Quare non purgati sunt*, Augustinus bis repetit, *quia noluerunt*: & hoc dicit vt respondeat Felici qui putabat eludi posse obiectionem Augustini de impotentia Dei Manichæorum, *qui quod non potuisset totum purgare velut tectorium fecisset genti tenebrarum, vt ibi in æternum damnetur quod purgari non potuit*. Hanc, inquam, calumniam vt dilueret Felix, interrogat, *isti peccatores*, qui scilicet mittuntur à Christo in ignem æternum; *quare non purgati sunt?* Putabat Augustinum pariter cogendum dicere, *quia non potuerunt*. Sed ille constanter respondet, *quia noluerunt:* vt ostendat non defuisse reprobis facultatem

sa-

ſalutis, ſed voluntatem. Atque vt hoc probet, recurrit ad liberum arbitrium, per quod etiam *hodie* homines *libera voluntate faciunt conſuetudinem, quam cum fecerint facile ſuperare non poſſunt*. Cum incipiunt ergo, poſſunt facere quod faciunt: ideoque habent indifferentiam: nec illa poſtea perditur impoſſibilitate, ſed difficultate aliter faciendi minuitur, & per diuinam gratiam reſtituitur. *Eos igitur qui concipiunt timorem Dei, & per liberum arbitrium ſubdunt ſe ſanandos optimo medico: & ſicut bono curatori, ita & miſericordi Creatori per humilitatem confeſſionis & pęnitentiæ ſanari: ſuperbos autem per ipſam ſuperbiam ſuam inſanabiles fieri: & non eſſe indignum vt Deus dicat, ite in ignem æternum, eis qui diuinam miſericordiam per liberum arbitrium reſpuerunt: & dicat, venite benedicti, eis qui per liberum arbitrium fidem eius ſuſceperunt, peccata ſua confeſſi ſunt &c.* Vides quò pertineat illud *quia noluerunt*. Nimirum vt excludatur, *non potuerunt*. Potuerunr igitur per Dei gratiam, (quam Auguſtinus non expreſſit quia non erat neceſſarium, vt ipſe monet 2. Retract. cap. 8.) ſaluari, qui per liberum arbitriũ damnantur: & potuerunt per liberum arbitrium damnari, qui per diuinam gratiam ſaluantur. Damnari autem potentem ſaluari, quid eſt aliud quam vel peccare, potentem non peccare: vel nõ pęnitere, atque conuerti potentem conuerti ac pęnitere? hoc verò quid eſt aliud quam indifferentia expers neceſſitatis ad vnum determinantis? Et cum hæc proponat Auguſtinus, vt Dei

iustitiam tueatur & prouidentiam in distribuendis pęnis ac pręmijs, quis dubitare potest ex mente ipsius eiusmodi indifferentiam requiri ad imputationem peccatorum & meritum virtutum: & consequenter ad libertatem ad hoc necessariam?

cap. 12. Probatur vigesimò, ex eodem libro vbi cum Felix teneretur omnino comprehensus argumẽtis Augustini, nullâ relictâ ad euadendum viâ, ex ijs quæ dixerat, Augustinus de libero arbitrio occasionem sumpsit dicendi, *Si in arbitrio nostro sumus, nemo neminem cogat. Quando voluero, ero Christianus: voluntas nobis subiacet, aut esse Christianum, aut non esse.* Ex quibus manifestum est ita ipsum concepisse liberum arbitrium, vt potestatem ad vtrumlibet includeret: idque in præsenti statu naturæ lapsæ, in quo agitur de amplectenda vel non amplectenda Fide Christiana. Quam eius cogitationem Augustinus non solum non corrigit, quin potius confirmat, cum dicit, *quia voluntas nobis adiacet, manifestum est, & hoc de diuinis scripturis docui, quod coactus est etiam inuitus dicere, etiam ille qui vos in istum induxit errorem.* Manichæum intelligit, qui allato superius loco meminit eorum qui Dei legem seruare *nolunt*, quasi non esset dubium quin possint, pergit autem Augustinus. *Quod autem dicis nemo cogatur, quando voluero ero Christianus; nemo plane te cogit, quando volueris esto. Quia ex voluntate tua huc venisti, & ex voluntate tua, ista disputasti. Et væ voluntati malę si mala*

sup. arg. 17.

mala est; pax bonæ voluntati, si bona est. Siue autem mala sit, siue bona sit, voluntas est. Bonam *voluntatem sequitur corona: malam sequitur pœna, Deus Iudex voluntatum est, Creator autem naturarum.* Quæ tota oratio perspicuè significat datam esse homini optionem vt sit vel non sit Christianus, tantum esse illi cauendum ne malè eligat: Deum enim etiam si non ita sit Creator voluntatem, quemadmodum est naturarum, quod in voluntatibus sinat homines agere, seque ipsos ad vtrũlibet determinare; at esse nihilominus seuerum iudicem prçmij vel pçnæ quam mala electio meruerit.

Probatur vigesimo primò ex libro contra Secundinum, vbi quod ille dixerat in sua ad Augustinum epistola, *peccare animam carni permixtam si voluntate sua, cum se ipsam cognouerit, consentiat malo.* Augustinus discutit inquirendo quid possit esse ista, *consensio* iuxta Manichæorum principia, & dicit, *si substantia est ista consensio quam malam esse constat, inuenimus esse in animæ potestate vt aliqua substantia mala vel sit vel non sit, quid est autem aliud substantia quam natura? erit ergo aliqua natura quæ nec animę naturalis sit, quoniam si nolit non erit: nec illi malo cui anima voluntate consensit, &c.* vbi vides Augustinum supponere tanquam certum *consensionem liberam*, & quâ peccatur ita esse in potestate illius qui peccat, vt vtrumlibet possit, exprimere illam aut supprimere: alioqui quid valeret ista illatio, *si substantia est ista consensio, inuenimus esse in* cap. 14.

animę potestate vt aliqua substantia mala vel sit vel nō sit. Et cum August. hoc inferat ex eo quod Secundinus concedit illa consensione peccari; quid aliud intelligere possumus, quam iuxta mentem Augustini non peccari nisi cum est in potestate nostra vtrumlibet, consentire malo vel non consentire, & hanc esse libertatem quæ ad peccandum necessaria est?

Cap. 19. Probatur vigesimo secundo ex eodem libro, vbi Augustinus de illa consensione animæ in malum ita vrget Secundinum. *Deinde si habet in potestate vel consentire vel non consentire, non ergo victa consentit. Quęro igitur vnde habeat istam consensionem malam, nulla contraria cogente natura? si autem cogitur consentire, ita vt non sit in eius potestate aliter facere; non ergo vt dicebat voluntate peccat, quando non voluntate consentit.* Vbi vides quid intelligat Augustinus per illud *cogi*, quo fit vt aliquid non sit liberum, nec in nostra potestate, neque peccatum, quamuis malum sit. Nempe non est aliud quam quo fit vt non sit in eius potestate qui cogi dicitur, aliter facere. Ergo cum per omnem necessitatem ad vnum determinantem antecedenter, fiat vt non sit in nostra potestate aliter facere consequenter omnis huiusmodi necessitas iuxta mentem Augustini est illa coactio, quæ libertatem tollit.

Et vero Manichæos non asseruisse cogentem illam necessitatem in eo sensu stricto & proprio, perspicuè colligitur ex ijs quæ paulò ante Augusti-

ſtinus diſſeruit his verbis, *Iam vt arbitror facile eſt tibi intelligere ex ipſis verbis epiſtolæ tuæ, quibus dixiſti, animam, cum conſentit malo, voluntate peccare, nullum malum eſſe naturam malam, vel dilectionem naturę malæ. Sed cum omnes naturę in ſuo genere bonæ ſint, malũ eſſe peccatum quod fit voluntate animę cum diligit pro ipſo Creatore creaturam, ſiue ſuo malo, cum ſit mala; ſiue alterius perſuaſu, cum conſentit malo.* En tibi perſuaſionem tantum mali non violentam coactionem ex epiſtola Secundini, hoc eſt, ex doctrina Manichæorum collectam. Quod iterum inculcat cum dicit *fateris tamen eam naturam quam bonã eſſe dicis malo conſentiendo male facere, hoc eſt voluntate peccare. At ego ambas bonas eſſe aſſero, ſed vnam earum malefacere ſuadendo, aliam malefacere conſentiendo.* de quibus probat Auguſtinus admiſſa illa vnius naturæ perſuaſione, alterius conſenſione rectè ſequi contra Manichæum ambas eſſe bonas, ſed hanc conſentiendo malo, illam ſuadendo fieri malam.

Probatur vigeſimo tertio, ex libro de vera Religione cum dicit. *Defectus autem iſte, qui peccatum vocatur, si tanquam febris inuitum occuparet, recte iniuſta pœna videretur, quæ peccantem conſequitur, & quæ damnatio nuncupatur: nunc verò vſque adeo peccatum, voluntarium eſt malum, vt nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium: & hoc quidem manifeſtum eſt, vt nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat. Quare aut negandum eſt peccatum committi, aut fatendum eſt voluntate committi.*

mitti. . . . postremò si non voluntate malè facimus, nemo obiurgandus est omnino aut monendus : quibus sublatis Christiana lex, ac disciplina omnis religionis auferatur necesse est. . . . Tales enim seruos suos meliores Deus iudicauit, si ei seruirent liberaliter. quod nullo modo fieri posset si non voluntate, sed necessitate ei seruirent.

c. 13. Quo sensu hic *voluntarium* vsurpet Augustinus, intelligi potest ex 1. Retract. Vbi locũ hunc recognoscit, & hanc definitionem peccati dicit esse *verissimam*. Nam cum dicat, peccatum quod hic definitur esse illud *quod peccatum tantum est* : & Ianseniani sæpe fateantur, peccatum quod *est peccatum tantùm*, esse illud quod committitur ab indifferenti voluntate : seu quod ita committitur vt sit liberum ab eo abstinere ; sequitur etiam ex illorum sententia *voluntarium* hic accipi pro eo quod est ita liberum, vt fieri ac non fieri possit, hoc est, pro eo quod sequitur ex voluntate ad agendum & non agendum indifferente. Et ideo putant Augustinum hic definiuisse primum tantum peccatum ab Adamo commissum. Cæteris autem quæ sunt peccata & pęnæ, in tantum conuenire hanc definitionem, in quantum ad illud primum reducuntur.

1. Retr. c. 13. Sed conuincuntur ab ipso Augustino loco iam citato, vbi clarissimè significat extendi etiam definitionem illam, & comprehendere peccata quæ iam committuntur. Nempe Augustinus supponit, etiamnum esse peccata quæ sunt tantùm pecca-

ca-

cata, & non pęnæ primi peccati, quod constat ex eius verbis. Nam cum definitionem illam repetijsset, subdit, *Potest videri falsa hæc definitio, sed si diligenter discutiatur inuenietur esse verissima; peccatū quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pęna peccati.* Vides loqui Augustinum per verba de præsenti de peccato quod est; sed pergit. *Quanquam & illa quæ non immerito peccata non voluntaria dicuntur; quia vel à nescientibus vel à coactis perpetrantur, non omnino possunt sine voluntate committi.* En tibi peccata illa quæ sunt peccatum & pœna, nempe illa quæ fiunt per ignorantiam ortam ex peccato originali: & ex impulsu concupiscentiæ post illud ipsum peccatum rebellis, quæ fieri dicit à coactis. Iam vide quomodo in eo distinguat, quod est pęna, & peccatum. *Quoniam & ille qui peccat ignorans, voluntate vtique facit, quod cum faciendum non sit, putat esse faciendum.* Quare peccat, quod putat esse faciendum quod faciendum non est? Nimirum quia voluntariè hoc putat: & si vellet adhibere diligētiam, & inquirere, non hoc putaret. Ergo pęna est quod ignorat: sed quod scire negligat, peccatum est, & non pœna. Quod adhuc magis patet in eo quod sequitur. *Et ille qui concupiscente aduersus spiritum carne non ea quæ vult facit; concupiscit quidem nolens, & in eo non facit quod vult*, En tibi coactum illum per pęnalem impulsum concupiscentiæ, *sed si vincitur, concupiscentiæ consentit volens: & in eo non facit nisi quod vult, liber scilicet*

iusti-

iuſtitiæ, ſeruusque peccati. En quod eſt peccatum tantum, & non pęna, conſenſus ſcilicet in concupiſcentiam. Itaque, & in peccatis ignorantiæ, & in peccatis concupiſcentiæ, ſi vera, & propriè dicta peccata ſunt, inuenit Auguſtinus *veriſſimam eſſe* definitionem qua dixerat, *vſque adeo peccatum voluntarium malum eſt, vt nullo modo ſic peccatum ſi non ſit voluntarium*. Quia etiam hic inuenit aliquid quod eſt peccatum tantum. Nam eſto ignorantia ſit pęna, & peccatum, pæna propriè, quatenus intuitu peccati originalis ſubtracta eſt ſcientia; peccatum impropriè, ſicut ſcriptura dicitur manus, & ſermo dicitur lingua vt Auguſtinus aliàs loquitur. Eſto etiam non ſit voluntaria niſi in cauſa, hoc eſt in peccato Adami; at negligentia diſcendi cum poſſis, & debeas, peccatum eſt & non pæna peccati Adami. Licet enim in pænam peccati Adami ſimus ignorantes, nemo tamen putat, nos in pænam eiuſdem peccati eſſe negligentes. Eſto pariter concupiſcentiæ motus, pæna, & peccatum ſint pæna; propriè quatenus ſubtracta eſt gratia originalis rectitudinis qua rationi perfectè ſubijciebantur: peccatum impropriè, quod ex peccato ſint, & ad peccatum ducant; deliberatus tamen conſenſus voluntatis eorum qui ſe vinci patiuntur, peccatum eſt tantum, et non pæna, Neque vnquam inuenietur Auguſtinus dixiſſe aut cenſuiſſe nos volentes et deliberate conſentire concupiſcentiæ; in pęnam peccati Adami. In pęnam tentamur, ſed in pæ-

nam

nam peccati Adami. In pęnam tentamur: sed in pęnam non consentimus. Et Deus qui pœnæ auctor est, absit vt dicatur auctor illius consensus nisi apud Caluinum & Manichæos, & si ita velint, Iansenianos.

Et hanc esse mentem Augustini confirmatur ex eo quod sequitur. *Et illud quod in paruulis dicitur originale peccatum: cum adhuc non vtuntur arbitrio voluntatis, non absurdè vocatur etiam voluntarium,* quia ex prima hominis *mala voluntate contractum, factum est quodammodo hæreditarium. Non itaque falsum est quod dixi, vsque adeo peccatum voluntarium malum est &c.* En quomodo Augustinus vt probet quod dixerat definitionem à se datam esse in vniuersum *verissimam:* atque adeo etiam in peccato originali: differentiam tantum ponit inter hoc & alia peccata, recurrendo ad peccatum Adami, vt inueniat in peccato originali suum illud *voluntarium*. Quo recursu non vtitur in peccatis ignorantiæ, & concupiscentiæ, quæ propriè & formaliter peccata sunt, hoc est in culpabili negligentia discendi, & in deliberato consensu volutatis à concupiscentia tentatæ. Nempe quia sine tali recursu Augustinus in his peccatis supponit esse illam de qua loquitur, voluntarij rationem; sed illa ratio indifferentiam inuoluit, vt monstratum est. Ergo indifferentiam Augustinus supponit esse ad peccandum necessariam.

Probatur vigesimo quartò, ex libro de Fide contra Manichæos, vbi cum dixisset Augustinus

peccatores iniustè iudicari si non voluntate peccant, & ideo malum esse in potestate, & non esse naturale, subdit. *Sed etsi aliquos naturaliter dicimus malos, propter originem veteris peccati dicimus, in quo iam nostra mortalitas nascitur, totum itaque quod vocatur malum, in hominibus peccatum est & pœna: peccatum fit ab anima rationali cui liberum hominis arbitrium est: ea pęna infligitur iustitia Dei quæ nihil facit iniustè*, Vides quomodo præter originem veteris peccati, cuius pęnam Deus iustè nobis infligit, Augustinus aliud peccatum in nobis agnoscit, cuius Deus auctor non est, & consequenter quod est peccatum tantum, & non pœna: & cuius causa in libero arbitrio posita est. Et quia Manichæi repugnant negãtes hanc liberam voluntatẽ. *Non vident*, inquit August. *cæcitatem suam. Quis enim non clamet stultum esse præcepta dare ei cui liberum non est, quod præcipitur facere: & iniquum esse eum damnare cui non fuit potestas iusta complere? Et has iniustitias, & iniquitates miseri non intelligunt se Deo adscribere? Sed quid verum est nisi & Deum dare præcepta: & animas liberę esse voluntatis: & malum naturam non esse, sed esse auersionem a Dei præceptis: & esse iustum iudicium Dei quo damnet peccatores?* Igitur Augustinus distinguens in nobis malum quod est pęna, & originem ducit ex veteri peccato, & cuius Deus auctor est vindicans iuste vetus illud peccatum istâ pęnâ; & malum aliud, quod est proprium peccatum, & quod est à propria voluntate, non autem à Deo; concludit ideo posse nos

hoc

hoc non committere, quia non committere iubemur, & stultũ est cogitare nobis præcipi quod facere non possumus. Loquitur autem de præceptis quæ Manichæi agnoscebant, quando ex eo cæcitatem eorum arguit, quod cum non negarent imponi hominibus præcepta, negarent tamẽ esse illos liberæ voluntatis. Manichæi autem non agnoscebant alia præcepta quam quæ nobis in hoc statu dantur: nec alias animas peccantes quã quæ nunc sunt: nec alias iniustitias & iniquitates, quæ Deo adscriberentur, quam quæ nunc committuntur. Vno verbo loquitur Augustinus de statu præsenti, & vult peccatum quod in eo reperitur tribui libero arbitrio, & liberum arbitrium probari ex præceptis quæ iam dantur.

Vide autem quomodo liberum arbitrium ex præceptis probet, nempe quia *stultum est precepta dare ei cui liberum non est quod præcipitur facere. & iniquum esse damnare eum cui non fuit potestas iussa complere.* Atqui hoc est significare non censeri liberam voluntatem quæ non habet facultatem omittendi quod facit: & faciendi quod omittit, quod est non esse liberam sine indifferentia. Sine indifferentia, inquam, quæ fit quando datur præceptum: quòd præceptum aut stultè detur, aut detur eam habenti, vel habere potenti per gratiam in tempore recipiendam, si non ponatur impedimentum.

Dicere autem imponi posse præceptum ei qui vitio suo indifferentiam perdidit denegata omni

ad recuperandum facultate; hoc non est referre sententiam Augustini, sed componere illam ex proprio cerebro. Et ne sic quidem *stultitia* vitatur quam ille vitare vult: quod perinde sit huiusmodi homini aliquid præcipere, ac præcipere illi qui sibi oculos effodit, vt stellas numeret. Huius autem *stultitiæ* si quis dicat reos esse Ianse-

to. 3. lib. 3. de gr. Salu. c. 5. & 8.

nianos, qui præcepta in lege veteri data putant sine *vlla ad implendum facultate: quin etiam repugnasse scopo illius legis quod daretur gratia, faciendo quod præcipiebatur necessaria*; tuebitur se authoritate S. Augustini.

Hæc dixit Augustinus dum contra Manichæos disputaret, quorum nihil vnquam postea retractauit, dum libros illos recognosceret, post refutatam Pelagianorum hæresim: quin etiam pleraque omnia confirmauit, cum ea sola præcautione, vt vbi non est expressa diuinæ gratiæ necessitas, non putaretur exclusa; vt plus etiam demus quam postulet posita à Iansenio regula, *quidquid non retractauit Augustinus in libris quos recognouit, censendum approbasse*. Et vt constet constantem hanc fuisse Augustini sententiam.

lib. 2. de gra. Salu c. 32.

Probatur vigesimo quinto, ex comm. in Psal. 51. cum dicit, *Benignitas ante te, iniquitas ante te, compara & elige*, & *Ante te erat benignitas, illam diligeres. non enim aliquid eras erogaturus, aut quod diligeres de longinqua nauigatione allaturus*. Insani hominis est, vel vafri ac perfidi circulatoris, cum faciat alteri copiam vnius tantum rei, duas ta-

men offerre ac dicere, *compara & elige*. Ergo in eo qui diligit iniquitatem, quem Propheta hic alloquitur, est potestas diligendi benignitatem, ac proinde indifferentia ad diligendam, vel non diligendam iniquitatem, quæ confirmatur ex sequentibus, cum dicitur eidem iniquitatis amatori. *Ante te erat benignitas illam diligeres. non enim aliquid eras erogaturus, aut quod diligeres de longinqua nauigatione allaturus.* Disputamus an ille qui diligit iniquitatem habeat proximam & expeditam facultatem ad diligendam benignitatem, potuit ne autem ab Augustino clariùs id exprimi, quam cum dicitur, nec perdendum aliquid esse vt possit diligi, nec expectandum aliunde? Atqui totum hoc dicit Augustinus paucis illis verbis, *non aliquid eras erogaturus, aut de longinquo eras allaturus*. Est igitur hæc expressissima immediatæ ad vtrumlibet potentiæ, hoc est indifferentiæ confessio.

Probatur vigesimo sextò, ex libro 50. homil. cum dicit, *Cum per Dei adiutorium in potestate tua sit vtrum consentias diabolo; quare non magis Deo quam ipsi obtemperare desideras?* Increpat Augustinus diabolo consentientes: & increpat ex eo quod per Dei adiutorium habeant in potestate vt consentiant Deo. Nonne hoc est etiam indifferentiam ad consentiendum consiteri, eamque supponere, veluti fundamentum iustæ increpationis? Adde quæ sequuntur. *Rogo ergo vos fratres carissimi, quare Sathanas seducit ad peccandum, cum Deus posuerit homini in potestate non consentire Sathanæ?* Vbi vides hom. 12.

per

per Dei gratiam non aufferri, ſed conferri potius indifferentiam illam, quam Deus homini dedit in prima conditione.

cap.31. Probatur vigeſimo ſeptimò, ex libro de Sp. & lit. dum ad hoc vt aliquid dicatur eſſe in noſtra poteſtate, requirit *vt voluntati adiaceat poteſtas*, intelligit autem poteſtatem faciendi, vel non faciendi, vnde concludit poſtea *fidem eſſe in noſtra poteſtate*, ſuppoſito ſemper auxilio gratiæ, quia quiſque credit ſi vult, & non credit ſi non vult, *Vides nunc vtrum quiſque credat ſi noluerit, aut non credat ſi voluerit. quod ſi abſurdum eſt. . . . . profecto fides in poteſtate eſt*, & deinde, *Cum ergo fides in poteſtate ſit &c.* hoc autem eſt dicere, libertatem, illam ratione cuius aliquid dicitur eſſe in noſtra poteſtate, eſſe debere, vt vtar verbo Ianſenij *bicornem*, & quæ ſpectet vtrumlibet duorum oppoſitorum.

Et hoc confirmat ſenſus communis quem hic approbat Auguſtinus, circa eos qui coguntur aliquid facere. Statuamus enim duos homines quorũ vnus metu tormentorum cogitur v. gr. prodere ſecretum. Ille iuxta Auguſtinum *& ſi non plena & libera voluntate* prodit ſecretum, non prodit tamen *niſi voluntate*. Quare hoc? Quia, inquit, *ſi tanta voluntas ſit, vt malit hoc non facere, quam illud non pati, cogenti procul dubio reſiſtit, nec facit*. Quod eſt dicere, ideo voluntate prodit ſecretum, quia poteſt non prodere. E contrario, ſit alter qui poſitus in eadem tentatione, forti volun-

luntate patiatur tormenta, ne secretum prodat: si de suis doloribus queratur, *Solent,* inquit Augustinus, *illi qui cogunt vel suadent dicere, quod habes in potestate quare non facis, ut hoc malo careas?* Quod est illum ideo pati liberè, quia habet in potestate non pati: & ideo habere in potestate non pati, quia liberè non tollit causam propter quam patitur. Tertius detur qui non possit aperire secretum, quia reuera illud nescit, & cogatur tamen ijsdem tormentis: ille excusando respondet iuxta Augustinum, *facerem si esset in potestate.* Estque iusta hæc excusatio, quâ significat non debere sibi imputari quod patitur, propterea quod non habeat potestatem ad impediendum ne patiatur. Ex his tribus ergo, primus liberè prodit quia potest habere voluntatem non prodendi. Secundus liberè patitur quia potest habere voluntatem prodendi & consequenter non patiendi. Tertius nec prodit, nec liberè patitur defectu potestatis in oppositum: & consequenter defectu voluntatis quam effectus sequi possit, hoc est absolutæ & efficacis. Ex quibus constat iuxta mentem Augustini, ex eo censeri aliquid esse in potestate: & voluntate fieri, quod detur potestas in oppositũ quæ subsit voluntati. Sequitur etiam eum qui cogente metu aliquid facit, posse velle nõ facere. Et quia non est maior ratio de metu quam de cupiditate; sequitur à pari eum qui cupiditate aliquid facit, si facit deliberate, posse non facere. Item eum qui honestatis amore & conscientiæ remor-

morſu aliquid negat, & tormentis reſiſtit; poſſe cedere & non reſiſtere: & ex illa ad oppoſitum facultate hæc omnia imputari, quod eſt, & dari bicornem libertatem, & illi imputari quæ bene, vel male fiunt: nec eſſe hanc peripateticam tantum philoſophiam, vt Baiani vociferantur, ſed & Auguſtinianam.

quæſ 62. Probatur vigeſimo octauo, ex lib. 8. quæſt. 3. dicit eos qui vocati noluerunt venire ad cœnam, *non debere alteri tribuere* quod excluſi ſint, ſed ſibi; *quia vt venirent vocati erat in libera voluntate.* Quod eſt iſtos quoq; habuiſſe libertatẽ ad vtrumlibet, vt venirent, & nõ venirent: & propterea illis imputari quod non venerint. Scio Ianſenio videri Auguſt. erraſſe cum hoc diceret, ſed tenet poſita ab ipſo regula: quando illud non retractauit, cum hunc locum recognoſceret, cenſendum approbaſſe: & approbandum quoque ab omnibus, qui Auguſtiniani videri volunt, cenſuiſſe.

Probatur vigeſimo nono, ex eo quod eſt in libro 2. de Peccatorum meritis, vbi dicit ijs qui putant *hominem in hac vita eſſe poſſe ſine peccato, non eſſe continuò incauta temeritate reſiſtendum. Si enim eſſe poſſe negauerimus; & libero hominis arbitrio qui hoc volendo appetit: & Dei virtuti, vel miſericordiæ qui hoc adiuuando efficit, derogabimus.* Loquitur vt patet de peccatis actualibus; Nam originale non pendet à noſtro libero arbitrio. Quod igitur dicit, non eſſe reſiſtendum ijs qui dicunt hominem in hac vita eſſe poſſe ſine peccato, vt ſit ve-

rum,

rum, concedendum est homines qui peccant, posse non peccare: quod est indifferentiam aliquam ad peccandum et non peccandum agnoscere. Iam quod dicit derogare libero arbitrio qui hoc negant, nonne manifestè probat ex mente Augustini pertinere indifferentiam illam ad liberum arbitrium? Nam si non pertinet qui eam negat, quid nocet libero arbitrio? Atqui Ianseniani eam negant, quia dicunt amissa libertate ad bonum, vel ad abstinendum à peccato, remanere tamen libertatem arbitrij ad malum, videāt ergo qua ratione vitare possint quam Augustinus imprimit notam ijs *qui incauta temeritate resistunt*.

Iam verò suppositâ huiusmodi doctrinâ proponit Augustinus quatuor quæstiones, quarum tertia est, *cum voluntate humana, gratia adiuuante diuina, sine peccato in hac vita possit homo esse, cur non sit?* Vides iterum supponi eos qui peccant, gratia adiuuante diuina posse non peccare, quod est non deesse illis gratiam necessariam vt possint non peccare, quo posito dicit Augustinus, *possem facillimè, & veracissimè respondere, quia homines nolunt*. Non dubitat scilicet quin possint, per adiuuantem illam gratiam: sed quamuis possint, *nolunt*. Et recordandum est, quod antea retulimus ex Augustino, non solere dici de eo qui non potest facere quod ab illo exigitur, *non vult*; sed dici debere, *non potest*. Homines igitur qui nolunt esse sine peccato, potentes esse nolunt. Quid est autem quod requiritur vt homo sit sine cap.17.

peccato, ſeu quid debet facere? certè nihilaliud, quam velle non peccare, aut non velle peccare. Eſt enim peccatum primariò in ipſa voluntate; ideoque fieri non poteſt, vt qui non vult peccare peccet. Ergo qui poteſt eſſe ſine peccato, poteſt velle eſſe ſine peccato: & quia cum non vult eſſe ſine peccato, conſequenter dum non vult poteſt velle, ac proinde habet indifferentem voluntatem, vt velit, vel non velit eſſe ſine peccato. Et hoc, inquit Auguſtinus, non ſolum facillimum eſt ad ſoluendam interrogationem illam, cur homo non ſit ſine peccato cum eſſe poſſit; ſed etiam *veraciſsimum*. Ergo mendaciſſima eſt doctrina quæ repugnat; Sed quia vidit Auguſtinus ſtatim quæri poſſe, cur homines nolint eſſe ſine peccato, cum velle poſſint; *Imus in longum*, inquit, *verumtamen ſine præiudicio diligentioris inquiſitionis, breuiter dico, nolunt homines facere quod iuſtum eſt; ſiue quia latet an iuſtum ſit, ſiue quia non delectat*. Vbi vides interea dum expectatur maior inquiſitio, ſolutionem eſſe, vt vocant prouiſionalem, in qua affertur cauſa remouens prohibens, eius quod quæritur. Notum eſt enim illud, omnis peccans eſt ignorans: quia licet habeat totam notitiam, quo illi neceſſaria eſt, vt poſſit non peccare, poſſet tamen habere maiorem: & ſi haberet non peccaret. Item, licet habeat in voluntate motus quoſdam, quibus & auertitur à peccato, & ad virtutem allicitur, poſſent illi eſſe vehementiores, & ſi eſſent, voluntas abſtineret à peccato. Atque ita Auguſtinus af-

Cap. 20.

fert

fert pro causa defectus illos antecedentes in peccatore, *quia latet, vel non delectat quod iustum est*, qui minimè impediunt quominus sufficientem habeat facultatem ad non peccandum is qui peccat: sed impediunt ne habeat, id quo infallibiliter non peccaret. Hæc est Augustini doctrina, quæ procul distat à doctrina Iansenij; Siquidem iuxta doctrinam Iansenij, dum quæritur an possit homo in hac vita esse sine peccato, respondebitur quidem esse posse diuina gratia adiuuante; sed si quæras quo sensu dicatur illud, *diuina gratia adiuuante*? Debet responderi sensum esse conditionalem, & ita resoluendum, posse si Deus gratia sua adiuuet: non vero absolutum, qui sic resoluitur, potest cũ non desit gratia necessaria Dei quæ adiuuet. Vnde si iam instet, cum possit homo esse sine peccato, adiuuante gratia, quare non est? Genuina responsio in doctrina Iansenij est, quia deest illa gratia. Nullus enim eorum qui peccant, habet gratiam ad non peccandum. Itaque quod homo possit esse sine peccato, non refertur ad arbitrium hominis, sed ad arbitrium Dei, qui potest dare, vel non dare homini gratiam ad non peccandum necessariã. Ex quibus sequitur primò, si quis absolutè neget hominem in hac vita esse posse sine peccato, verum dicere; & qui absolutè affirmat, dicere falsum. Quia quod non est verum nisi posita aliqua conditione, quando constat sublatam esse conditionem, absolutè falsum est. Conditio autem diuinæ gratiæ ex qua pendere dicit Augu-

ſtinus illud *poſſe non peccare* in ſententia Ianſenij abſolutè tollitur ; quippè qui putat neminem peccare qui non careat diuina gratia ad impediendũ peccatum neceſſaria; ſeu quod idem eſt, nulli peccanti adeſse gratiam ad impediendum peccatum ſufficientem . Vnde conficitur demonſtratiuum hoc argumentum in doctrina Ianſenij, deſignato quolibet homine . hic homo non poteſt eſse ſine peccato niſi diuina gratia adiuuet in qualibet occaſione peccandi; ſed diuina gratia non adiuuat in qualibet occaſione peccandi : Ergo hic homo non poteſt eſse ſine peccato. Et tamen, inquit Auguſtinus, hoc non poteſt dici ſine nota *incautę temeritatis:* Ergo ex Auguſtino Ianſeniani hoc charactere notandi ſunt .

Sequitur ſecundò In eadem ſententia , interroganti, quare homo non ſit ſine peccato in hac vita ? Obuiam, & quæ ſtatim occurrit, reſponſionẽ eſse , quia non poteſt . Cum enim vt hoc poſſit, necesſaria ſit gratia ; & illa deſit in omni occaſione in qua homo peccat; & certo ac necesſariò neceſſitate ad vnum determinãte ſit non peccaturus, ſi ea daretur ; quicumque interroganti cur homo non peccet , aliam quærit reſponſionem, effugia quærit & fucos adhibet, quibus abſcondat veritatem: Atqui conſtat Auguſtinum nolle ita reſpondere . nempe quia non putat verum eſse quod Ianſenius dicit .

Sequitur tertiò hos qui ita philoſophantur reos eſse duplicis illius peccati, quod Auguſtinus mo-

nuit

nuit vt vitaremus, quod scilicet *derogent, & libero hominis arbitrio qui appetit non habere peccatum, & Dei misericordiæ quę adiuuando efficit, vt homo hoc possit*. Iniuria enim quam Augustinus timere potest inferendam libero hominis arbitrio, non potest esse alia, quam quod dum homo appetit esse sine peccato, appetat rem impossibilem: Atqui hoc verum est ex principijs Iansenij: Ergo ex Augustino, sententia Iansenij derogat libero arbitrio. Iniuria vero quæ infertur diuinæ misericordiæ, quæ hoc adiuuando *efficit*, hoc est quæ adiuuando efficit, vt homo *possit* esse sine peccato; non potest esse alia, quâm quod reuera hoc non efficiat adiuuando. Atqui in sententia Iansenij hoc non efficit: quia reuera in omni occasione in qua homo peccat Deus non dat gratiam quæ necessaria est, vt possit non peccare. Ergo ex Augustino, sententia Iansenij derogat Dei misericordiæ.

Sequitur quarto Verum esse quod diximus, propositionem illam Augustini, *hominem diuina adiuuante gratia, esse posse sine peccato*, resoluendam esse per sensum absolutum. *Quia diuina gratia adiuuat*; & non per conditionatum, vt vult Iansenius, *si diuina gratia adiuuet*. Absoluta enim est affirmatio quâ Sanctus Augustinus dicit diuinam misericordiam adiuuando efficere, vt possimus, esse sine peccato. Et vero sicuti laus liberalitatis non consistit in eo quod habeat adiunctam facultatem benefaciendi, quippè quam

etiam

etiam adiunctam habere poteſt auaritia, & tenacitas: ſed in vſu ipſo & exercitio benefaciendi; ita laus miſericordiæ non conſiſtit in eo quod adiunctam habeat facultatem ſubueniendi miſeris. Adiunctam enim habet & rigor atque ſeueritas; ſed conſiſtit in exercitio miſerationis. Ergo Auguſtinus qui cauet ne diuinæ miſericordiæ derogetur, dum dicitur homo in hac vita non poſſe eſſe ſine peccato; non hoc intendit tantum vt intelligatur Deus poſſe iuuare hominem, dando facultatem abſtinendi à peccato, ſed vt intelligatur reipſa iuuare: atque hanc facultatem concedere, quotieſcumque neceſſaria eſt; & hoc eſt exercitium miſericordiæ quod Ianſenius tollit, tollendo ſimul eius gloriam. Quod valde notandum eſt, non ſolum pro indifferentia liberæ volitionis pro qua iam diſputamus, ſed etiam pro gratia ſufficiente quæ illi *monſtrum eſt*, quippe qui domeſticis, ac familiaribus ſcholarum catholicarum ſententijs nō ſatis aſſueuit.

Probatur trigeſimò, ex lib. de correp. & gratia
cap. 7. cum dicit, *Iuſtior videtur excuſatio dicentium, non accepimus* audientiam, quàm dicentium non accepimus *perſeuerantiam; Quoniam poteſt dici, homo in eo quod audieras & tenueras, in eo perſeuerares ſi velles.* Quod eſt, iuſtam eſſe accuſationem, & iniuſtam eſse excuſationem eorum qui accepto per Dei gratiam beneficio reconciliationis, non perſeuerant, propterea quod perſeuerare potuerint ſi voluiſſent. Ceciderunt igitur potentes ſtare, hoc eſt,

cum

cum indifferentia, & sine necessitate ad vnum determinante: & ideo iustè increpantur, & iniustè se excusant. Nam quod dicit, si *velles*, manifestum est supponi velle posse quibus hoc dicitur: alioqui nullum est discrimen quod ponit Augustinus, inter non perseuerantem non accepto dono perseuerantiæ: & non venientem ad Christum, non audito euangelio, cum dicit iustiorem esse huius excusationem. Quare enim iustior est, nisi quia vt audiret euangelium, sine quo ad Christum venire non poterat, non fuit in eius potestate? Quod si pariter non fuit in potestate eius qui non perseuerat, *vt vellet* perseuerare, hoc est, *si non potuit* velle perseuerare, sine qua voluntate perseuerantia esse non potest; quomodo non eandem excusationem habebit, cum dicet, perseuerasem quidem si voluisem, sed velle non potui? Et eo spectant similes apud Augustinum locutiones, vt cum dicit in Enchiridio Corosaitas, Cap. 95. *potuisse, saluos esse si vellent*, & quod est in secundo libro de peccatorum meritis, interrogantibus, cur homines non sint sine peccato postquam adiuuante gratia esse posunt, *veracissime responderi quia nolunt*, qui modi loquendi sunt omnino inepti, nisi ii de quibus hoc dicitur, intelligantur velle posse. Et ideo ex communi sensu loquutiones illæ non vsurpantur, vbi est voluntatis illius impossibilitas: nec quisquam dicit Deum posse cessare ab amore sui si velit; aut beatum ab amore Dei. Nempè quotiescumque posibilitas rei alicuius

cuius intelligitur pendere à conditione impoſsibili, hoc ipſo creditur nulla eſse: & rem eſse in tali caſu abſolute impoſsibilẽ. Et ita non dicimus eſſe poſsibile bouẽ volare, quãuis hoc ſit poſsibile ſi haberet alas; eo quod habere alas, ſit impoſsibile naturæ bouis. Ergo in illa hypotheſi in qua deeſt facultas volendi, qui dicit hominem poſse aliquid ſi velit, nugatur, quod conditio voluntatis ex qua pendet id quod poſsibile dicitur, ſupponatur impoſsibilis: & ideo dici debet in tali caſu ſimpliciter impoſsibile.

Cap. 5. Probatur trigeſimo primo, ex lib. de bono perſeuerantiæ dum dicitur. *Quiſquis audet dicere, habeo ex me ipſo fidem, non ergo accepi; profecto contradicit huic apertiſsimę veritati,* (quid habes quod non accepiſti,) non quia credere vel non credere non eſt in arbitrio voluntatis humanæ, *ſed in electis præparatur voluntas à Domino. Ideo ad ipſam quoque fidem quę in voluntate eſt, pertinet, quis enim te diſcernit? Quid habes quod non accepiſti?* Quibus verbis confirmat Auguſtinus quod aliàs dixerat in libro de Spiritu, & litera. *Attendat, & videat non ideo tantum iſtam voluntatem diuino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio eſt, quod nobis connaturaliter concrea-*
Cap. 34. *tum eſt; verum etiam, quod viſorum ſuaſionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecus per euangelicas exhortationes, ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate quid ei veniat in mentem,* ſed conſentire, vel diſſentire propriæ voluntatis eſt. Vbi vides poſtremam hanc definitionem, *ſed conſentire, ve*

diſſen-

dissentire gratiæ, nimirum ad fidem mouenti, *propriæ voluntatis est*, superioribus illis verbis apprime respondere, *Non quia credere, vel non credere non est in arbitrio voluntatis*. His autem perspicuum est significari potestatem ad vtrumlibet, nempe ad credendum, & non credendum, de eo enim qui vnum tantum potest, vt iam supra notatum est, nunquam dicitur habere in arbitrio voluntatis, vt alterutrum faciat: nec si nulla sit cimba qua fluuius transmittatur, quisquam sit adeo insanus vt dicat stantem ad ripam, habere in potestate, vt natando, vel nauigando transeat. Quæro igitur quem intelligat Augustinus quando dicit, *credere vel non credere positum esse in arbitrio voluntatis*? an hominem gratia destitutum? an hominem præditum gratia ad credendum necessaria? Si primum, falsum est, & Pelagianum quod dicit, posse illum credere, vel non credere; nam esto possit non credere qui gratia destituitur, tamen quomodo dicetur posse credere, nisi ab eo qui negat necessariã esse gratiã ad credendum? Ergo ille vnum tantùm potest, nõ pro arbitrio voluntatis alterutrũ. Quod si intelligat Augustinus hominem gratia præditum sicut ostendunt omnino circumposita vtrique loco verba, intelligendum esse, quomodo potest esse verum quod dicit, habere illum in libero arbitrio credere, vel non credere: & propriæ voluntatis esse quod consentiat, vel dissentiat? Esto enim dici possit, *posse consentire, & credere*;

at in ſententia Ianſenij non poteſt dici, *poſſe diſſentire*. Quomodo enim poteſt, ſi ſequatur ex illa gratia, neceſſitas ad vnum tantum determinans, vt ille docet? Quomodo poteſt, ſi vſus, vel non vſus illius gratiæ non permittatur libero arbitrio? quomodo poteſt ſi per victricem illam gratiam qua fit, vt velle credere ſit in poteſtate voluntatis, excludatur contrarius, & victor concupiſcentiæ motus, per quem fit vt nolle credere ſeu diſſentire in eiuſdem poteſtate ſimiliter ſit, hæc enim ſunt Ianſenij principia, iuxta quæ qui habet gratiam ad credendum requiſitam, pro tempore quo illam habet, nullo modo dici debet, poſſe non credere. Ergo hic quoque non poteſt alterutrum pro arbitrio voluntatis, *credere nimirum aut non credere*, Sed vnum tantum. Ac proinde nunquam reperietur tempus in quo veritatem habeat effatum illud Auguſtini, *quod credere vel non credere ſit in arbitrio voluntatis*, quia ſublatâ gratiâ *credere* non eſt in arbitrio: nec ea præſente *non credere* iuxta Ianſenium, qui proinde cenſendus eſt tollere indifferentiam quam adſtruit Auguſtinus.

Sed expendenda ſunt adhuc illa verba quibus dicit Auguſtinus *propriæ voluntatis eſſe conſentire, vel diſſentire*. Supponunt enim manifeſtè præſentiam gratiæ, cum nemo conſentire dici poſsit, niſi ſit, cui conſentiat: nemo etiam à non exiſtente diſſentit. Ergo ſi quando verum eſt hominem pro ſuo arbitrio poſſe conſentire, aut diſſen-

dissentire, debet tunc supponi esse gratia, cui consentiat, aut disentiat; Consequenter debet supponi talis gratia quæ non tollat, *Tò posse dissentire*, hæc est igitur Augustiniana libertas arbitrij. Confirmatur ex simili loco in Ps. 91. *Sathanas non cogit inuitum, in tua potestate est consentire, aut non consentire*. Peccatores alloquitur, atque adeo Diabolo consentientes, in quorum potestate cum dicat esse non consentire, admonente Deo (hoc enim præmisit) sequitur agnoscere illum beneficio gratiæ sufficientis indifferentiam in eo, qui peccat, ad peccandum vel non peccandum.

Probatur trigesimo secundò, illis omnibus locis quibus docet Augustinus Deum non præcipere impossibilia, quæ cum plurima sint, emicat tamen inter alia quod est in libro de natura & gratia. Vbi dum Pelagium refutat qui dicebat posse hominem in hac vita esse sine peccato, Cap. 43.
& vt esse posit pertinere ad bonitatem Dei, quasi ni poset, putandus eset Deus præcipere imposibilia. Respondet Augustinus aliam esse rationem hominis lapsi, & hominis integri. *Nunc*, inquit, *de illo agitur quem semiuiuū latrones reliquerunt, qui grauibus saucius confossusque vulneribus, non ita potest ad iustitiæ culmen ascendere sicut potuit descendere. Qui etiam si iam in stabulo est, adhuc tamen curatur*; Et quia murmurare aliquis poset ac dicere; Ergo ab homine lapso postulat Deus id, ad quod non habet vires; pergit Augustinus. *Non*

igitur Deus impossibilia iubet: sed iubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Quasi diceret, quotiescumque Deus aliquid iubet, supponit te alterutrum posse: nempe aut facere quod iubet, aut petere faciendi facultatem: atque ita dum præcipit, eiusmodi præcepto admonet, vt alterutrum facias, quandoquidem alterutrum potes. Et ne cui videretur excludi gratiæ necessitas, sequitur. *Iam nunc videamus vnde possit. Iste Pelagius, dicit, voluntate non est, quod natura potest. Ego dico, voluntate quidem non est homo iustus, si natura potest; sed medecina poterit quod vitio non potest.* Nempe inter Augustinum, & Pelagium perfectè conuenit, quod Deus non iubeat impossibilia: nec cum eo vult contendere Augustinus vtrum possit homo esse sine peccato. Tota inter eos contentio est, *vnde hoc possit*, per naturam, inquit Pelagius, per medicinam, inquit Augustinus: quia natura vulnerata est. Et ideo

Cap. 42 paulo ante. *Nam neque illud nimis curo, vtrum fuerint hic aliqui, vel sint, vel esse possint qui perfectam, cui nihil addendum esset, habuerint, vel habeant, vel habituri sint caritatem Dei . . . . . quoniam id quod voluntate hominis adiuta per Dei gratiam fieri posse confiteor, & defendo: quando, vel vbi, vel in quo fiat, nimium certare nolo: neque de possibilitate ipsa contendo, cum sanata, & adiuta hominis voluntate, possibilitas ipsa simul cum effectu in Sanctis proueniat.* Vides quo reducat Augustinus quæstionem cum Pelagianis. Non, an sit aut esse possit homo sine

pecca-

peccato: quod est, an possit seruare mandata; sed an possit ea seruare sine gratia, quæ naturæ superaddatur ex meritis Redemptoris. Vnde postea cum retulisset Pelagij verba, quibus negabat se *defensare illam possibilitatem sine Dei gratia*, quin potius fateri debet, *illam Deo tantùm deputari*; Augustinus subiungit. *Si nesciremus quæ sequantur, istis tantum auditis, falsa non de illis iactante fama & quibusdam fratribus idoneis testibus asseuerantibus credidisse putaremus. Quid enim dici breuius potuit, & verius, quam possibilitatem non peccandi, quantacumque est, vel erit in homine, nonnisi Deo debere reputari? hoc & nos dicimus*, iungamus dexteras. En vt Augustinus sola confessione Pelagij contentus est, paratusque inire cum eo pacem, si verbis mens responderet. Vide autem quomodo quæ rectè dixerat Pelagius, prauâ intelligentiâ corrumpat. Subdit enim Augustinus. *An audienda sunt cætera? Audienda sunt & corrigenda*, & statim refici Pelagij verba hæc. *Nam cum dicitur ipsum posse arbitrij humani, omnino non esse, sed auctoris naturæ, Dei scilicet: & qui fieri potest, vt absque gratia Dei intelligatur, quod ad Deum propriè pertinere censetur.* En tibi totum illud venenum erroris Pelagiani. Gratiam admittit quæ fit à Deo vt auctore naturæ, hoc est gratiam naturalibus donis, quæ per creationem accepimus, minimè superadditam. hoc solum tolle, & clamat Augustinus, iungamus dexteras; hoc autem est Augustinum non solum non negare, sed asserere possibilia esse,

etiam

Cap. 44

Cap. 45.

etiam transgressoribus Dei mandata.

Quod iterum perspicuè confirmat sub finem
Cap. 48. huius libri cum dicit se *non nimis curare vbi, & quando plenissima iustitia perficiantur, qui proficiunt in virtutibus; sed confirmare se, nonnisi gratia Dei per*
Cap. 49. *Christum perfici posse*. Et tandem, *valde autem bona sunt præcepta, si legitimè ijs vtamur; eo quippe ipso, quo firmissime creditur, Deum iustum & bonum impossibilia non potuisse præcipere: hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus*. Quibus verbis Augustinus, clarè significat alterutrum nobis esse facile, aut implere quod iubemur, aut implendi vires orando postulare. Quæ causa est cur paulò ante, negligentiæ, ac pigri-
Cap. 48. tiæ attribuerit, quod homines non bene viuant: ideoque censuerit exhortandos, terroribus verberandos, præmiorum laudibus erigendos. Nemo autem pigritiam, vel negligentiam agnoscit, nisi in rebus possibilibus. his adde quod est in lib. de gratia, & libero arbitrio, *magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt, non iuberet Deus quod sciret non posse ab homine fieri. Quis hoc nesciat? sed ideo iubet aliqua, quæ non possumus, vt nouerimus quæ ab illo petere debeamus*.

Supponit igitur Augustinus possibilia esse transgressoribus Dei præcepta, quod est homines potentes ea seruare, non seruare; hoc autem est supponere homines habere indifferentiam ad seruandum, & non seruandum. Et quia inde putat dari locum terroribus, minis, exhortatio-

nibus, laudibus, consequenter supponit, pertinere indifferentiam hanc ad libertatem, peccando & merendo necessariam.

Probatur trigesimo tertiò ijs omnibus locis quibus Augustinus calumniam purgat, à Pelagianis irrogatam, quod tolleret liberum arbitrium; quod facit potissimum in libro de gratia; & libero arbitrio. Notandum enim est libertatem indifferentiæ, quam Iansenius bicornem vocat (quod sit ad vtrumlibet) ab eodem censeri libertatem Pelagianam, haustam ex lacunis Philosophiæ Peripateticæ, *Desinat*, inquit, *hic obstrepere Aristotelica Philosophia quæ in ista causa cum Pelagio atque Iuliano plenis buccis eam crepante damnata est. Neque enim aliud est quidquam hæresis Pelagiana de gratia & libero arbitrio, quam pura puta Aristotelica Philosophia*: Item, *ex quo fit vt nihil magis in hoc argumento de libero arbitrio suspectum esse debeat, quam Aristotelica philosophia, cuius solius armis instructi Iulianus, & Pelagius libertatem humani arbitrij defenderunt*. Quibus similia sparsim habet per omnes fere paginas. Igitur libertas quam Pelagiani queruntur ab Augustino destrui, est libertas ad vtrumlibet duorum, contrariè vel contradictoriè oppositorum: Et hoc est liberum arbitrium quod Pelagiani putant se tueri contra Augustinum. Augustinus autem quid respondet? Absolutè negat se tollere liberum arbitrium, quin potius fusè probat, accumulatis scripturæ sacræ testimonijs esse admittendum, vt constat ex tribus prioribus

In præf. lib. 6. de gra. salu.

ribus capitibus libri de gratia & libero arbitrio.

Iam dico. Vel Augustinus dum affirmat retinendum esse liberum arbitrium, idem intelligit quod Pelagius, vel non, si idem intelligit; habemus intentum, & bicornis libertas Augustiniana est; si non idem intelligit, dolosè cum illis agit, eiusdemque fraudis reus est, cuius aliàs ipse Pelagium accusauit, fingentem se gratiam admittere, sed alterius generis, à gratia quam Augustinus requirebat. Ita enim modò Augustinus, liberum arbitrium admittet, sed aliud intelligendo quàm quod Pelagiani postulant. Quod si Pelagiani malè concipiunt liberum arbitrium, in eo debebat Augustinus laborare, vt conceptum eorum corrigeret, quod nunquam facit: Legatur enim non solum trigesies sexies, vt legisse dicitur Iansenius, sed etiam millies: & nunquam inuenietur aliud corrigere in sententia Pelagianorum, & in eo quod dicebant liberum arbitrium posse facere, vel non facere; quam vt faterentur *illud posse*, quando salutem respicit, & ad ea refertur quæ pertinent ad vitam æternam, ex gratia esse: seu quod idem est, gratiam efficere vt hoc possimus. Constat hoc, ex loco paulo
Cap. 44, & 59. ante citato ex libro de natura, & gratia vbi Pelagio dextram porrigit, si velit hoc confiteri: quod iterum repetit in eodem libro vbi de possibilitate seruandi mandata, & viuendi sine peccato quam adstruebat Pelagius, *Recte quidem disputat*, inquit . . . . . *sed hoc vnde sit possibile, fateatur, &*

pax

pax est. Ipsa est enim gratia Dei per Iesum *Christum &c.* Constat & ex iam citato libro de gratia, & libero arbitrio; vbi postquam admisit, & admittendum probauit liberum arbitrium; vide quid caueri velit in doctrina Pelagianorum. Non enim illud, vt non concipiatur esse facultas ad vtrumlibet, Sed ne *ista omnia diuina testimonia, Et quæcumque alia sunt quæ sine dubitatione sunt plurima, in defensione liberi arbitrij sic intelligantur, vt ad vitam piam, & bonam conuersatoinem cui merces æterna debetur, adiutorio, & gratiæ Dei locus non relinquatur; & audeat miser homo quando bene viuit, & bene operatur, vel potius bene viuere, & bene operari sibi videtur, in se ipso, non in domino gloriari; & spem rectè viuendi in se ipso ponere, vt sequatur illũ maledictum* Hieremię *prophetæ docentis, maledictus homo &c.* Et statim illud, *& firmat carnem brachij sui, firmat,* inquit, *carnem brachij sui, qui potentiam fragilem, atque inualidam, id est humanam sibi sufficere ad bene operandum putat; nec adiutorium sperat à domino; Propter hoc enim subiecit, & à domino discedit cor eius. Talis est heresis* Pelagiana, *etc.* hæc nimirum est hæresis Pelagiana, non quod credat liberum arbitrium includere indifferentiam, quo nomine damnatam esse ab Augustino, neque Iansenius, neque Ianseniani vnquam probare poterunt; sed quod talem habeat indifferentiam, vt *ad vitam piam, & æternę vitæ meritoriam. non relinquat locum Dei adiutorio; sed sufficere sibi putet humana potentia; velitque in seipsa spem ponere, & non in Deo,* nec aliud deinde probat toto libro. Ergo Augu- Cap. 4.

 stini,

ſtini,& conceptus de libero arbitrio,conceptui Pelagianorum apprime reſpondet, dum aſſerit liberum arbitrium, quod iſti eum negare mentiebantur: Concedit, inquam, Auguſtinus id eſſe liberum arbitrium quod Pelagiani putant, facultatem ſcilicet operandi, & non operandi; ſed in ijs quæ ſpectant ad ſalutem, hanc facultatem nonniſi per Dei gratiam conſtitui putat.

Et confirmatur euidenter ex eo quod inter ea loca quibus Auguſtinus probat liberum arbitriũ, Cap.15. citat etiam illud Eccle. vbi dicitur homo *poſitus in manu conſilii ſui, appoſitum eſſe illi ignem & aquam, vt ad quodcumque voluerit extendat manum ſuam: eſſe in conſpectu eius vitam, et mortem, et quodcumque placuerit, ei dandum*. Quibus verbis ſignificatur euidenter indifferentia ad oppoſita; Auguſtinus vide quid addat, *Ecce*, inquit, *apertiſſimè videmus expreſſum liberum humanę voluntatis arbitrium*? Exprimitur ergo liberum humanæ voluntatis arbitrium, quando exprimitur indifferentia ex Auguſtino. Et notandum eſt contra Caluinum, & Ianſenianos aliquos, qui volunt locum illum pertinere ad ſtatum naturæ integræ, Sanctum Auguſtinum agere de libero arbitrio naturæ lapſæ, quia non accuſabatur quod deſtrueret liberum arbitrium in natura integra, ſed in lapſa; ergo ex mente Sancti Auguſtini locus ille pertinet etiam ad naturam lapſam: eoque ſigificatur vim illam agendi naturæ intelligentis propriam, ita fuiſſe impreſſam in natura integra, vt perſeueret etiam in lapſa ſicut perſeue-

rat

rat esse risibile, esse admiratiuum, esse capax disciplinæ; cum ea tantum differentia, quod ex originali corruptione nascatur specialis gratiæ necessitas. *Neque negetis Dei gratiam*, inquit Augustinus, *neque liberum arbitrium sic defendatis, vt a Dei gratia separetis, tanquam sine illa vel cogitare aliquid, vel agere secundum Deum vlla ratione possimus, quod omnino non possumus*. Hoc postulat Augustinus, hoc vnum cõmendat: indifferentiam insuper negare, somnium est.

In epist. vna cum libro de grat & libero arbitrio ad Valentinũ missa.

Probatur trigesimo quarto, ex Sermone 191. de tẽpore, qui est tertius de Festo Sãctissimæ Trinitatis, vbi S. Augustinus fidei suæ professionem sic concludit. *Liberum sic confitemur arbitrium, vt dicamus nos Dei semper indigere auxilio, et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Iouiniano asserunt hominem non posse peccare. Vterque enim tollit arbitrij libertatem. Nos verò dicimus hominem semper, & peccare, & non peccare posse, vt nos liberi confiteamur esse arbitrij; hæc est fides, dilectissimi fratres, quam in Catholica didicimus Ecclesia, quamque semper tenuimus, & tenemus: quam credimus, & a nobis deinceps posse teneri*. Manichæi non dicebant hominem esse in continuo actu peccandi; sed volebant tantum in illis occasionibus in quibus peccat, ita præualere suggestionem malæ animæ supra bonam, vt hæc non possit vitare peccatum. Hoc est igitur quod Augustinus putat tollere arbitrij libertatẽ, & pertinere ad hæresim Manichæam: ac proinde censet

pertinere ad Fidem Catholicam quod credatur is qui ſuccumbit tentationi, poſſe non ſuccumbere: & qui peccat poſſe non peccare, quod eſt indifferentiam pertinere ad liberum arbitrium, etiam prout dicit potentiam expeditam voluntatis ad nõ faciendum quod facit. Nam remotam non negabant Manichæi, cum non negarent eſſe mutuas vices in conflictu animæ bonæ cum mala, & bonã aliquando vincere,ſeu non ſemper vinci.hoc enim illi nuſquam dixiſſe reperientur, quin potius ſuppoſuiſſe contrarium, præſertim in illis quos vocabant Electos,& Purgatores partis diuinę quam nobis ineſſe fabulabantur. Iam quod dicit Iouinianum, quoque tollere liberum arbitrum, dum negat hominum poſſe peccare; non eò pertinet, vt nuſquam putetur eſſe liberum arbitrium ſine potentia peccandi,ſed quia Iouinianus loquebatur de puris hominibus, quos negabat poſſe ſubuerti ſi baptizati eſſent non tantum in aqua, ſed etiam in ſpiritu, vt conſtat ex libro de hæreſibus ad quod vult Deum,& ex Hieronymo lib. 2. cont. Iouinianum; Auguſtinus, qui videbat in illa ſuppoſitione inſeparabilẽ eſſe potẽtiã peccãdi à libero arbitrio, cẽſuit eũ qui hanc negaret,illud etiã negare:voluitque duo hæc principia fixa eſſe, liberum arbitriũ tolli ſi negetur is qui conſentit concupiſcentiæ poſſe non conſentire: item liberum arbitrium tolli ſi negetur Chriſtianus in hac vita, in qua videt tantum per ſpeculum in ænigmate, poſſe peccare dum tentatur.

Elau-

Claudet hæc Augustini testimonia trigesimum quintum, ex libro 12. de Trinitate, Vbi clarissimè exprimitur, & dominium voluntatis, & indifferentia, tanquam ad peccandum necessaria, his verbis. *Neque enim potest peccatum, non solum cogitandum suauiter, verum etiam perpetrandum efficaciter mente decerni, nisi & illa intẽtio penes quam summa potestas est, membra in opus mouendi, vel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat & seruiat.* Si Molina quidam, vel aliquis Lessius dixisset, penes liberum arbitrium hominis esse *summam potestatem mouendi, vel cohibendi membra* Ianseniani centum buccis clamarent, blasphemauit, humanum arbitrium diuino dominio subtrahit. Atqui Augustinus, ita loquitur, & S. Thomas approbat, vt postea constabit. Et eumdem sensum habet quod dictum erat antea, *In specula consilij præsidere superiorem hominis portionem, eique demandatam temporalium rerum administrationem: & censeri illam consentire immoderato appetitui, cum non cohibet nec refrænat.* Summa potestas membra mouendi, vel cohibendi; est-ne potestas clauo necessitatis vni parti affixa? & quæ aliam atque aliam dispositionem expectet, vt modo in vnũ feratur, & postea in aliud, est-ne summa? Numquid ea quoque brutis competit? & quis non videat præsidem illam in specula consilij, & superiore hominis portione potestatem, quæ sic regit appetitum, vt dum consentit non possit cohibere, & dum cohibet non possit habenas laxare? Rem tantulam Augustinus tam speciosis nominibus significauerit? Ergo & indifferentiã Augusti-

Cap. 12.

Cap. 8.

gustinus tamquam ad peccandum necessariam requirit; & talem indifferentiam, quæ sine proxima, & ad vtrumque expedita voluntatis facultate non possit explicari.

§. 3. *Miracula Ianseniana.*

HÆc sunt testimonia numero quinque supra triginta, nec tamen omnia, quibus probamus Augustinum in conceptu liberi arbitrij id inclusisse quod indifferentiæ nomine significatur, hoc est potestatem agendi, & non agendi. Sunt verò hæc (si Iansenio credimus) triginta, & quinque miracula. Siquidem ille ita animo persuasum habet necessitatem huic indifferentiæ contrariam ex doctrina Sancti Augustini non obesse libertati, *vt ingenue* to. 3. l. 6. Cap. 8. *fateatur se* miraculi *loco habiturum, si in Augustini doctrina ostendi possit voluntatem quæ potentissime, & immobiliter, & perpetuo iustitiam diligit, & operatur, non esse in ista volitione, & operatione liberam*. Quibus verbis quid intelligat, constat ex superioribus dum dicit. I*n illo acerrimo, diuturnoque conflictu quo cum Pelagianis de gratia, & libertate voluntatis decertatum est, in nullis Augustini libris, vel semel inueniri posse vnum textum, vel vestigium opinionis istius, quod idcirco voluntas, sub gratia quæ facit eam facere, maneat libera, quia cessare potest*. Hoc scilicet, huic Auctori miraculum est, inueniri apud Augustinum vnum textum, quo significetur causam liberam ideo esse liberam, quia sic agit, vt possit non agere. Videat lector

lector an superioribus locis contrarium satis probatum sit: simulque decernat, si pergant Ianseniani rem adeo manifestam negare, quid sit sentiendum de illa contumacia quæ trigenta tribus miraculis sanari non poterit.

Est vero vicissim magnum hoc miraculum, hominem ingenij, & eruditionis minimè vulgaris, viginti duobus annis Augustini libris incubantem, postquam decies circiter omnia eius opera legit: & quæ sunt scripta contra Pelagianos facilè sexies, & trigesies, nusquam vidisse aut intellexisse quod tam multis locis proponebatur. Cuius ego rei causam vix aliam inuenire possum, quam quia fascinati amore propriarum sententiarum oculi, videre nequeunt quæ illis aduersantur; hinc vero intelligitur quam meritò suspecta esse debeant cætera quæ de Sancti Augustini doctrina hic auctor confidentissimè pronuntiat, quasi ex præiudicio tam diuturni studij minimè dubium cuiquam esse possit, quin affirmet Augustinus quæ ille affirmare testatur, quin neget quæ negare ipsum refert. Quippe iam constat tum hoc experimento, tum alijs multis, minimè tutam esse regulam hanc, nec Lectorem sapienter facturum qui neglecta propriorum oculorum indagine fidem suam testimonio Iansenianorum committet. Quare facile quidem admittimus quod dicunt, *miram visum iri eorum doctrinam scholasticis: doctrinam hanc inauditam, esse recentioribus, et non mediocriter miram videri: ad nomen incoactæ libertatis exhorrescere* non tantùm *nonnullos*, sed plerosque omnes, &

& catholicos doctores : *perstrepere nunc scholas illo modo conciliandę libertatis cum gratia; Doctoresque fatigari, vti sub nomine libertatis indifferentiam illam libratam contrarietatis aut contradictionis muniat & stabiliat*;
tom .3c. 6.ibid.c. 12. ibid. lib. 7. c. 21.ibid. cap. 8.
hæc inquam admittimus non inuiti. Neque enim potest non mirum videri quod in catholicis scholis nouum est : nec recentiores non exhorrescere dum post Sancti Thomæ sententiam quam pronunciauit *hęreticam esse* opinionem qua putatur voluntas ex necessitate moueri, dummodo citra violentiam, & necessitatem moueatur, *eo quod tollat rationem meriti, & demeriti ad quam requiritur, vt quod fit non ita fit ex necessitate quin vitari possit* post manifestam duorum Pontificum definitionem duas istas Baij propositiones damnantium. *Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, libere tamen fit, et sola violentia repugnat libertati hominis naturali*: post decretum Concilij Tridentini quo ad soluendam contra Caluinum arbitrij libertatem definit *consentientem diuinę gratię posse dissentire*, quod est esse indifferentem ad vtrumlibet; post communem Catholicorum omnium sensum, quo putatur Caluinus libertatem arbitrij destruxisse, cum tamen incoactam admiserit; Erumpat tamen vnus aliquis è tenebris, & non iam *perstrepentibus*, sed conuenientibus miro cõsensu scholis omnibus quamuis suo vnaquæque modo, Geneuẽse cãticũ, intonet incoactæ libertatis. Sedquod addunt esse doctrinam hanc in Augustini principijs *indubitatam, et iis tot libris quot exarauit de libero arbitrio contra Manicheos, et de gratia non tollente libertatem aduersus Pelagianos*,
Tom 3. lib.6.c.6 16.cap.8

gianos, vix vllum vestigium reperiri posse, vbi de libertate indifferentiæ loquatur: Nullam vel tenuem vmbram in scriptis suis reliquisse, quod libertas arbitrij in huiusmodi indifferentia collocanda sit: *Solicitum esse de sola voluntate seu volitione, nihil curando de libertate, eo quod essentialiter libertas sit coniuncta voluntati:* Ib.c.10 *horrorem illum, & admirationem recentiorum oriri ex intolerabili antiquitatis imperitia, remotissimos esse ab ea* Ib. lib.8 *libertatis intelligentia quam Augustinus, ac discipuli* cap.21. *cum tota Ecclesia antiqua tradiderunt: Argumenta quibus, vel sua probant, vel aliena improbant sola doctrinæ a maioribus traditæ ignoratione & humanæ ratiocinationis libertate niti*, hæc, inquam, & alia id genus; multa quæ concionabundus amplificare Iansenius solet, iudicio Lectoris ita permitto, vt postquam superiora Diui Augustini loca expenderit, qua æquitate, ac veritate nitantur, ipse pronuntiet.

Idem dico de illo ferali vaticinio, quo in suam ipse doctrinam malè ominosus sic loquitur. *Fidenter dico, quicumque doctrinam istam a nobis traditam erroris insimulare ausus fuerit, non Augustinum, non Bernardum, sed philosophiam fortassis Aristotelis ducem ac patronam habiturus est; & in ista doctrinæ culmina, & columina necesse est vt anathema prius dicat.* Nempe constare cuilibet potest ex dictis, suffragatorem habere Augustinum quotquot in hanc Iansenij sententiam anathema dicunt; nec dubium est quin præeuntem Augustinum Bernardus sequatur eius sectator indiuisus: omitto rationes alias aliorumque patrum testimonia, quia propositum

eſt hoc loco vnius Auguſtini ſententiam exquirere. Sed videamus quid dicant alij quidam Ianſenij Sectatores, & quid obijciant. Ex eorum enim refutatione ſuperiora illuſtrabuntur.

Exa-

Examinantur antique Vincentij Lenis cogitationes ſuper iſta controuerſia.

CAP. I.

De quibuſdam Vincentij Lenis, atque aliorum Ianſenianorum opuſculis, & quid ille tum de Ianſenio ſentiat, tum etiam de ſe.

Nter eos, qui Ianſenianæ Theologiæ tuendæ veluti procurationes accepiſſe videntur, eminet in paucis Vincentius Lenis, *Theriacę* primùm diſpenſator, idemque deinde *Fulgentius*, *Lucernæ Auguſtinianæ* faber. Siue enim imitari voluit fugitiuos, qui nomen, & profeſſionem cum locorum mutatione ſubinde mutant: ſeu Græcos artifices, apud quos, vt ait Tullius, qui citharædi eſſe non poſſunt, aulœdi fiunt, pharmacopæam primùm

professus in componenda *Theriaca* sub nomine Vincentij, in cudenda deinde *Lucerna* sub nomine *Fulgentij*, videri voluit Laternarius. Quin etiam quod vsu venit malè occupatis opificibus, pertæsus artium ac nominum inutilium animum adiecit ad militiam,& factus est, *Stratagematis* auctor anonymus. Nec iurare possum, nullam illum habuisse partem in illa celebri venatione, quæ *vulpem captam* anno superiore per Italiam, galliam,Hispaniam,circumduxit, tanto cum triumpho, vt diceres captam à Romanis Carthaginem. Crediderim equidem nonnullum in exequendo eiusmodi consilio fuisse vsum canis illius,quem alere se Vincentius narràt. Canem enim alere se ne genus humanum ignoraret, sibi narrandum esse duxit, a quo inter duo ossa deliberante, quæ sit indifferentia liberi arbitrij didicerit. Verum siue ille sit, siue alius quispiam qui vulpem cepisse dicitur, superest nobis non leuis scrupulus, dicendum ne sit captam à cane vulpem, an potius à vulpe canem. Mittamus ambages, Martinus Ripalda in opere illo erudito,quod edidit contra Baianos, mille ac mille modis errores eorum conuicit, in vna, & altera citatione, seu propria ipsius hallucinatione, homo enim erat, seu vitio Amanuensium & Typographorum negligentia, à quibus, procul distabat, dum eius scripta ederentur, aberrasse deprehensus est; hic Baiani vocem tollere, plaudere manibus, lætitia exultare, totique mundo inexpectatam nuntiare

Vincentius lenis de suo cane lib. 1 Theriacę cap. 22.

victo-

victoriam; *Vulpem captam*. Sed illa, ò viri boni, elapſa eſt integra & adhuc currit, eſto pilos aliquot tanquam ex cauda reliquerit in canum dentibus. Nobis vero haud paulo maior eſt occaſio gloriandi ob proſtatos atque deuictos, eoſdem canes, qnos vulpes illa dentis morſibus confoſſos reliquit.

Fatigatos ex laborioſa venatione ac ſitientes expectabat *Collatio Antuerpienſis* inſtructa bellarijs à Ianſeniano penu petitis. Neſcio cur non maluerint vocare cænam, quam vernacula, & impropria ſignificatione, *Collationem*. Ita enim ipſi antiquo atque honeſto nomine dici potuiſſent, dipnoſophiſtæ. Collationi ne fructus deeſſent, & raræ apud Belgas vuæ recentes; decreta eſt, *Racematio*, ſi tamen illa vuarum fuit, & non potius labruſcarum. Conuiuio muſicam addiderunt, ſed lugubrem: Nam cum Summus Pontifex omnino vellet, vt obediretur Bullæ contra Baium, & Ianſenium; cum eam Rex Catholicus recipi iuberet; cum id vrgeret Sereniſſimus Gubernator, rati Neroniana redijſſe tempora, edidere *Planctum veritatis in Belgio patientis*. Atque vt nullæ forent Muſæ quæ Ianſenio non canerent: & nouo dogmati litarent pariter Oratores, Poetæ, addidere rythmos, hoc eſt, *Rythmicam conſiderationem*, quæ cum ſenſu Eccleſiæ comparata, diſſona eſt & nomen perdit. Ex quibus intelligi poteſt, quam ingenioſi fuerint Ianſeniani in inueniendis varijs artibus quibus receptæ iam pridem per totum or-

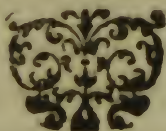
bem

bem doctrinæ, ac repetitis Sedis Apostolicæ decretis resisterent. Sed Vincentium audiamus qui sic de Iansenio. *Se oculis clarissime cernere, & manibus vt sic, dicam palpare* Iansenium *Sancti, Augustini & Ecclesiæ mentem diuina prorsus luce, & explicatissimo ordine attigisse.* Quæ si vera sunt, necesse est Ecclesiæ hodiernæ cæcitatem damnemus, damnatam esse Iansenij doctrinam pronuntiantis, damnari enim non potuit, nisi â cæco iudice, quæ veræ, ac veracis Ecclesiæ mentem attingebat. Addit, *clarissimam lucem à diuina sapientia his temporibus, quando caligines, & tenebræ in dies crebrescebant ingeniosissimę illi animę infusam, vt alii etiam inde mutuarenrur.* Quod ostendit iniquissimè factum â Pontificibus Romanis, qui damnato Iansenio tanta nobis luce interdixerunt: denique Iansenium pronuntiat Vincentius, *cęteris, et Augustiniani ęui Doctorem esse,* Ambrosio videlicet, Hieronymo, Augustino, accensendum: Atque vtinam doctrinæ discrimen non impediisset ne in album sanctorum illorum. Patrum referri posset. Sed vereor vt Romanum Calendarium vnquam coniungat, quos tanta discordia sententiarum diuisit. Scire autę velim, non cuius æui, sed cuius Ecclesiæ doctor sit ille, qui cum non nesciret, quid de Ianseniana Theologia pronuntiarint Ecclesiæ Romanæ Sūmi Pastores, ac Præsides, resistere illis in faciem ausus est, atque affirmare diuinam esse doctrinam, quam illi reprobassent. Hæc est Vincentij de Iansenio sententia; de se autem quid sentiat explicat ipse.

Epi. pro d. p. 53.

Nam

Nam cum aduertisset in his nominibus, *coactionis, violentiæ, necessitatis,* æquiuocationem latere, quę confusionem magnam, & tenebras in doctrinam Sancti Augustini, & Ecclesiæ inuexisset, maximaque parte peperisset ignorantiam istam; qua *non pauca etiam magna huius æui ingenia mirum, & miserandum in modum laborant; Ego quoque,* inquit, *olim, fateor, in hac caligine fui, sed non segni operum Sancti Augustini, & discipulorum eius lectione adiutus, lucem in ea philosophia, & quis Sancti Augustini, ac scholæ eius in re liberi arbitrij, sit sensus, tam clarè quàm quidquam aliud philosophiæ humanæ, me videre iam existimo. Ad tenebrarum igitur fugam face aliqua distinctionis est opus, quā capite sequenti accendemus* O nos beatos, quibus in obscurissima difficultate laborantibus datum est talem sequi luciferum, facem igitur hanc distinctionum intueamur.

CAP.

CAP. II.

Examinatur distinctio duplicis necessitatis simplicis, quarum altera tollit; altera seruat arbitrii libertatem.

Iansenii & Vincentij discrepantia.

IAnsenius cum putaret volitiouem eo ipso quod est volitio, esse essentialiter liberam; consequenter nihil agnouit, quo destrui posset libertas volitionum, quam quo fieret vt volitio desineret esse volitio. Sed quia statim sequebatur motus primos, & affectus voluntatis indeliberatos, qui sunt etiam quædam volitiones, esse liberos; suam ipse mentem ita est interpretatus vt per volitionē intelligeret tātū eam quæ plenū intellectus iudicium & aduertentiam supponeret, vt constat ex libro 6. cap. 5. & 36. & lib. 8. cap. 9. Ergo supposita iudicij plenitudine putauit Iansenius volitionē omnem esse necessariò liberam, nec posse fingi quid destrueret libertatem præter quam aut necessitatem illam, quæ respectu actuum internorum voluntatis imaginaria est, & impossibilis, violenta scilicet, & propriè cogens necessitas: aut naturalem, quâ scilicet naturæ impetu, non expectatâ rationis aduertentiâ, voluntas afficitur: quę quia speciem etiam habet coactionis, ideo vno nomi-

To. 3. de gra. salu.

nomine necessitatis cogentis, vel violentæ, comprehendit id omne quod aduersatur libertati nostrarum volitionum, præter hanc autem agnouit necessitatem aliam quam vocat *simplicem, ad vnum determinantem, qua simpliciter necesse est vt aliquid fiat, non repugnante, sed immutabiliter volente voluntate*, & quam ideo vocat, *voluntariam*, putatque non repugnare libertati. Constat hoc ex libro sexto citato cap. 6. & lib. 8. cap. 19. vbi dicit iuxta principia Augustini, Prosperi, & Fulgentij, *nullam gratiæ efficaciam, nullam necessitatem actibus voluntatis liberis formidandam esse: sed solam vim, coactionem, & necessitatem violentiæ, quę videlicet vt loquitur Augustinus, non est in nostra potestate, sed etiam si nolumus, hoc est nobis inuitis, & nolentibus & reluctantibus efficit id, quod potest:* quibus similia sparsim alijs in locis inuenies.

Vincentius Lenis, quia vidit ex illa philosophia sequi, minimè culpandos esse, vel Manichæos, vel Stoicos fatum admittentes, vel Astrologos ex influxu planetarum liberos actus diuinantes, vel Caluinum decretoriam, & ineluctabilem agendi necessitatem in voluntates nostras inuehentem, quasi liberum arbitrium destruxissent; quod nemo eorum vel neget aduertentiam, & plenitudinem iudicij, vel admittat eam coactionem, quâ volitiones nostræ *nobis inuitis, & nolentibus, & reluctantibus fiant:* & idcirco perinde dici posse voluntariam necessitatem ab illis admissam, ac illam quam admittit Iansenius: ne contra sensum com-

munem Catholicorum omnium & antiquum & hodiernum pugnare videretur, ampliandum putauit quod Ianſenius ſtrinxerat: & dicendum, volitionem illam quæ ſe ipſa libera eſt, non ſolum ſequi debere plenam rationis cognitionem, ſed etiam elici *connaturali modo.*

Hinc ſtatim neceſſitatem illam ſimplicem ad vnum determinantem ſaluâ rationis aduertentiâ, quam vnicam Ianſenius poſuerat, putauit in duas ita diuidendam, vt altera libertatem volitionum tolleret, quod impelleret ad agendum, *non connaturali modo*, altera ſeruaret. Vnde facile deinde fuit oſtendere, potuiſſe Manichæos, & Stoicos, & Aſtrologos, & Caluiniſtas libertatem eripere, etiam ſi ſupponerent præuiam, & plenam rationis aduertentiam, inducta ſcilicet neceſſitate illa quæ connaturalitati operationum voluntatis opponitur: Ianſenium autem non eripere, quod non admittat neceſſitatem eidem connaturalitati repugnantem. Colliguntur hæc

Cap. 10. ex ijs quæ docet lib. 1. theriacæ, vbi volunta-

Cap. 11. tem definit potentiam, *quę ex vi eſſentię ſuæ ſpecificę ſi naturali ſuo modo agendi relinquatur,*

Cap. 13. *nunquam ad agendum aut ſuſpendendum actum ſuum cogi poteſt.* Et ideo *incogibilitas* inquit, eſt inſtar differentiæ, prout ſcilicet excludit neceſſitatem illi modo connaturali agendi repugnantem. Et deinde. *Et breuiter quotieſcumque neceſſitas voluntatem ad agendum ex ſufficienti iudicio rationis*, & connaturali modo *compellit, toties neceſſitas eſt voluntaria,*

nec

nec libertatem consensus euertit. Alia igitur quæ licet ex sufficienti iudicio rationis, non tameu *connaturali modo* compellit; non est voluntaria,& libertatem euertit. Ex quo fundamento postea lib.2. Iansenianam à Caluiniana, & Manichæa, & Stoicorum,& Astrologorum sententia conatur distinguere.

§. 2. *Ostenditur distinctionem illam Vincentianam stare non posse.*

ET hæc quidem rectè, dummodo constitui possit certa quædam, & plana duarum illarum necessitatum differentia. Sed hoc exponendum restat. Age igitur Vincenti, Caluinus libertatem euertit admissa tali necessitate, quæ voluntatem compellit ad agendum *modo non connaturali*, Iansenius libertatem confirmat admissa tali necessitate quæ voluntatem compellit ad agendum *connaturaliter*: vterque autem supponit sufficiens iudicium rationis. Quid igitur est illa connaturalitas, quam vnus tollit, alius retinet; & quid est in vnius necessitate, quo tolli censeatur connaturalitas illa, quod non sit etiam in necessitate alterius,qui eam seruat. Eò, vt vides, tota resoluitur controuersia; & in hoc puncto necesse est vt se se explicent illi radij qui te videntem in hac difficultate fecerunt, non minus clarè, quam in alia vlla philosophiæ parte. Te consulimus, Vincenti, nos qui *mirum*, *& miserandum in mo-*

dum laboramus in hac ignorantia . Accende quæso distinctionis facem illam qua pellantur, quibus obsidemur, tenebræ. Age, inquam, cur Caluini necessitas impedit *connaturalem modum agendi* voluntatis; Iansenij non impedit: & consequenter cur illa libertatem euertit, ista non? cur ista vocatur voluntaria, illa non item? Ego si meis cogitationibus adhærerem, dicerem ideo Caluiniana necessitate tolli connaturalem agendi modum, & euerti libertatem, quia illa sic compellit ad agendum, vt voluntas non posit non agere: hoc est quia tollit indifferentiam. Adderem, si hoc ipsum faceret Ianseniana, nullum esse inter vtramque discrimen. Sed hæ sunt antiquæ illæ tenebræ ex quibus tu Vincenti diuinis illustrationibus adiutus emersisti tandem. Nos qui adhuc ijs implicamur ad te confugimus, tui luminis participes futuri. Dic ergo tandem quod sit inter necessitatem Caluinianam, & Iansenianam discrimen?

Non nego quin dissertus sit iste Vincentius, & verborum diues, sed inutilium. Postquam ex longa & vsque ad lepores, atque facetias facunda dissertatione, quod facit ad propositam difficultatem expresseris; vix aliud colligas, quam eam necessitatem quæ libertatem euertit, qualem concedit esse Caluinianam, mouere nostram voluntatem *sicut Atropos*, Iansenianam verò *sicut Lachesis*; Illam influere in voluntatem *sicut Rhodanus in Sequanam*, istam se illi miscere *placidius*.. Et hæc similitudo adeo illi arrisit, vt lectorem mo-

Lib. 1. c. 11. & l. 2 c. 5.

neat

neat. *Rhodanum appetitum bruti, Sequanam huma-* Lib 1. c. 13.
*nam voluntatem eſſe cogita, & iſta comparatione o-
ſtium tibi aperi ad aſpiciendum id quo te mox capite ſe-
quenti deducam*. Addit illam neceſsitatem eſſe
*arctam, ferream, ſuffocantem, ſtrangulantem, domi-
nantem*. Iſtam eſſe *molliorem, ſuauem, voluntariam,
cedentem voluntati; quæ ſinat voluntatem eſſe impe-* Et in Ep. prodr. pag. 21.
rioſam ſui, & imperatricem: ac proinde quæ ſit *ne-
ceſſitas ſeruiens* voluntati potius quam *dominans*.
Nec credi poteſt quam multis modis & quam
præclaris vocabulis ſignificet nihil. Si enim quod
ſubeſt phraſibus illis in eius ſententia apprehende
re coneris, præter tinnitum verborum nihil ſuper
erit.

Eſſet quidē optime conſtituta diſtinctio, ſiquod
dicit *voluntariam* eſſe hanc ſecūdam neceſsitatem,
& cedere voluntati, & voluntatem ſub illa *dominium
in ſuos actus retinere*, eo modo intelligeret, quo in-
tellgunt illi à quibus hæc ſumpſit: & quem pro-
pria & viſitata verborum acceptio præſefert.
Quis enim cum audit *voluntariam* eſſe aliquam
neceſsitatem, non intelligat eam quæ vel exiſtit,
vel operatur ita dependenter à voluntate, vt poſ-
ſit volùntas impedire ne vel exiſtat vel opere-
tur: & ſi hoc velit, vel non futura, vel non op-
eratura ſit? Et hoc ſine dubio intendebat Augu-
ſtinus, cui Vincentius tribuit appellationem hanc
voluntariæ neceſsitatis. At num etiam ipſe ita in-
telligit? Annuat, & habemus indifferentiam,
quam impugnat à libertate inſeparabilem. Re-

nuat,

nuat, & quomodo vel erit hæc necessitas voluntaria, vel non erit etiam Caluiniana?

Similiter quod dicit hanc necessitatem cedere voluntati, si ad mentem Sancti Bernardi ex quo sumpsit; & iuxta communem significationem acciperet, salua res esset. Necessitatem enim cedere voluntati, quid aliud esse potest, quam voluntatem posse illi resistere, & si velit non sequuturum necessitatis effectum? Alioqui quomodo cedit? At, hoccine intelligis Vincenti? Annue & habemus indifferentiam cum libertate necessariò coniunctam; Renue, quomodo igitur magis cedit voluntati Ianseniana hæc necessitas, quã illa Caluiniana. Et cum hoc dicatur molle quod tangenti atque impellenti loco cedit: quomodo vel illa *mollis est*, vel ista *dura* vocari potest?

Idem dico de illo dominio, quod sub Ianseniana necessitate seruare dicitur voluntas. Intelligitur enim dominium in suum actum, quod est potestas de eo disponẽdi: hoc est, illum exprimendi, vel supprimendi, si velit: Et cum dico, si velit, intelligitur potestas hoc volendi, vel in actu signato, vt loquuntur, vel in actu exercito: Quæro igitur, vtrum voluntas quæ actum exprimit, habeat potestatem supprimendi, nec ne? & vtrum voluntas quæ supprimit, habeat potestatem exprimendi? Si habet, habemus indifferentiam; si non habet, quomodo concipitur sui actus domina sub Ianseniana necessitate, magis quam sub Caluiniana.

Nam

Nam quod addit Vincentius, voluntatem ſub Ianſeniana neceſſitate retinere connaturalem agendi modum, quo caret ſub Caluiniana, vox eſt & prætere a nihil. Quis enim eſt ille connaturalis agendi modus, ſi non eſt modus quo voluntas circa obiecta finita, & circa infinitum obſcurè cognitum ex ſufficienti iudicio rationis operatur cum indifferentia? Nam de cætero, negat ne Caluinus agere voluntatem, & ab intrinſeco, & vitaliter, & cum inclinatione & affectu ad obiectum, ſiue dum obedit cõcupiſcentiæ male agendo; ſiue dum gratiæ cooperatur bene agendo? Quæ igitur eſt connaturalitas in vno caſu, quæ non ſit in alio? Rapitur, inquit Vincentius, ex Caluino *raptu fatali*, & *Manichæo*. At nunquid hæ quoque meræ ſunt phraſes, de quibus quæro, quid inueniant in vna neceſſitate ad ſignificandum, quod non pariter occurrat in alia?

Quare neceſſario deueniendum eſt ad hoc principium, id quo vnico, quæ dicitur Caluiniana neceſſitas, libertatem tollit, hoc eſſe, quia voluntas ſub illa ſic agit vt non poſſit non agere: ſic non agit, vt non poſſit agere. Hoc vnicum tolle; cætera omnia retine, & ſtatim mutabitur Atropos in Lacheſim, Rhodanus in Sequanam, durum in molle, ferrum in lanam, & quod ſuffocabat, & ſtrangulabat in auram vitalem. Tolle, inquam, hoc vnum, & nihil aliud; & neceſſitas Caluiniana contradicente nemine, fiet Catholica. Inde verò demonſtratiua ducitur argumentatio. Si totum illud, quo Caluiniana neceſſitas eſt Atropos, & Rhodanus, & ferrea, &

ſtran-

ſtrangulans, & dura, reperitur in neceſſitate Ianſeniana: hæc quoque Atropos eſt, & Rhodanus, &c. Sed totum illud in hac repetitur. Eſt igitur iſta quoque Atropos, Rhodanus, &c. probatur minor; Nam illud totum non eſt aliud quàm talis agendi modus ſub neceſſitate Caluiniana, vt voluntas agens non poſsit non agere, & non agens, non poſsit agere. Dicat autem Vincentius, reperitur ne hoc in voluntate quæ ſubeſt alteri neceſsitati, nec ne: ſi reperitur, eſt igitur Atropos, &c. ſicut Caluiniana: ſi non reperitur; manet igitur indifferentia: & illa neceſsitas non eſt Ianſeniana, quia hæc indifferentiam excludit. Denique ſi relegantur ſuperiora Sancti Auguſtini teſtimonia, ſtatim intelligetur quid rei neceſſarium ſit, vt ſtatuatur diſtinctio inter eam neceſsitatem quæ tollit libertatem, & eam, quæ non tollit: Cum enim toties, & tam conſtanter, & tam clarè libertatem exprimat Auguſtinus illo agendi modo quo voluntas agens poteſt non agere, quæ eſt indifferentia; ſatis ſignificat nullum hic eſſe locum fabulis, & Atropon eſſe neceſsitatem omnem, quæ cum indifferentia non ſtat.

Non deſinam autem monere Lectorem vt aduertat, Vincentium qui *ex diuina illuſtratione, & aſſidua Sancti Auguſtini, & diſcipulorum eius lectione*, adeo clarè huius difficultatis ſolutionem viderat, nihil vt clarius in tota philoſophia cernere poſſet, duxiſſe tamen Lectorem ſuum in domum Erebi ad conſulendas Noctis filias, vt intelligi poſſet: et ne in ea quoque Parcarum diſtinctione fuiſſe conſtantem, dum modo

do

do Lachesim repræsentat libertatis conseruatricem cap. 11. modò destructricem cap. 16.

CAP. III.

Examinatur alia distinctio duplicis libertatis, essentialis, & accidentalis.

§. 1. *Explicatur Vincentij distinctio.*

EX dictis intelligi potest, quid sit sentiendum de alia distinctione quam tradit Vincentius Lenis duplicis libertatis, *essentialis* nimirum, & *accidentalis*. Essentialem vocat illam qua voluntas *omni suo actui quem elicit ex seipsa, & ex directione rationis infundit, mouere enim seipsam modo agendi igemonico & actum suum sibi imperare*, Item *ex potestate illa sublimi & imperiosa qua supra modos agendi agentium naturalium eminet, efficere suum actum, eique dominari, & à se exire quodammodo imperare*: Hunc agendi modum significasse Damascenum, eumque accepisse ab Aristotele: Intelligi etiam ex illa virtuali reflexione qua voluntas aliquid velendo vult se velle, item ex *incogibilitate &c.* Illi enim repugnare solam coactionem, seu coactiuam necessitatem: Præter illam libertatem ab omni actu voluntario cũ sufficienti rationis aduertentia elicito inseparabilem, esse aliam accidentalem quæ vocatur contradictionis, aut contrarietatis: accidentalem autem ideo esse, quia siue accedat, siue recedat, semper rema-

l. 1 Ther. cap. 2. 8. 9. 10. 22. 26. Ep. pro. pag. 11. 12. 13. 19.

Q net

net idem modus agendi, & ſeipſam mouendi voluntatis, in quo conſiſtit libertas eſſentialis: Libertatem hanc accidentalem eſſe *expanſionem* libertatis eſſentialis, ſeu *libertatem expanſam*: Et diuum Thomam, & veteres quando negant amorem beatificum eſſe liberum, negare tantum *expanſam* libertatem, non autem eſſentialem. Nam ſi de eſſentiali ſit quæſtio, liberum eſſe, & amorem beatificum, & amorem quo ſe Deus amat, atque adeo ipſam quoque ſpirationem actiuam, hoc eſt productionem Spiritus Sancti: Sufficere ad meritum libertatem illam eſſentialem, & ideo tantum Deum per amorem ſui ipſius, vel productionem Spiritus Sancti nihil mereri, quia ipſe non eſt capax meriti, cum non ſit creatura, beatos autem ideo non mereri per amorem beatificum: quia ſunt extra viam, &c.

§. 2. *Refutatur quæ dicit de libertate* Eſſentiali,

INtelligitur, inquam, ex dictis, his phraſibus, vel nihil ſignificari, vel ſignificari aliquid malum, & damnabile. Et primo conſtat ex ſuperioribus omnibus Sancti Auguſtini teſtimonijs, libertatem illam cuius præſentia meritum fundat, cuius abſentia impedit, eſſe libertatem qua voluntas ſic agit vt poſsit non agere. Ergo ſi hoc conuenit *expanſæ* tantum; expanſa tantùm ex Auguſtino eſt fundamentum moralitatis, & *contracta*, quæ dicitur eſſentialis, non eſt. Deinde quid ſonant voces illæ *imperii, dominii, authoritatis*, quo libertatem eſſentialem explicat?

pro-

Proprie loquitur an impropriè? si loquitur impropriè atque abusiuè, saluus sit, nescimus enim quid velit. Si propriè loquitur, quando libertatem essentialem reperit in amore quo se Deus amat; est igitur ibi dominium, & imperium, & authoritas; & cōsequenter est aliquid quod eis subijciatur. Quid autem esse potest? Imperiosæ, inquam, & dominanti libertati qua Deus se amat, quid subijcitur? Debet enim hoc dominium referri ad id in quo libertas exercetur: Ergo subijcitur amor quo se Deus amat, vel eius obiectum, quod est Deus ipse? An hoc cōcedit Vincentius? An vult Deum sibi ipsi ac suæ authoritati esse proprie subiectum? Et cum extendat *imperiosam*, hanc & *dominantem* libertatem ad productionem Spiritus Sancti, audebit nominare *imperium*, & *dominium*, & *authoritatem* Patris & Filij in Spiritum Sanctum, & suscitare sepultas hæreses, atque ab inferis Macedonium euocare?

Putat autem se rem magnam dicere, cum dicit esse in exercitio illo libertatis essentialis virtualem quandam reflexionem qua velit se velle. quasi verò hoc non etiam reperiatur in volitione quæ subest necessitati Caluinianæ. Iuuaret, si volitio quatenus est reflexa, esset magis in potestate quam sit, prout est directa; sed cum eadem necessitate feratur voluntas ad volitionem volitionis reflexam illam, & virtualem, atque ad ipsam volitionem quæ volita est; ecquod inde trahi potest argumentum dominij & libertatis? Si quod est virtuale explicaretur, & fierent duo actus distincti, quorum vnus alium vellet; an

an censeretur actus volitus, mutuare libertatem à volente, si volens nihilominus esset necessarius, & magis in potestate quam volitus? Ergo cum duæ illæ rationes dum in vno actu identificantur, non aliter se habeant quoad hoc, quam si essent distinctæ, ac separatæ; altera alterius libertatem nihil iuuat. Nec nisi aliquid aliud addatur intelligi vnquam poterit, quare potius ille actus, quo quis vult se velle, ob reflexionem virtualem dominium indicet, quam ille quo vel Deus ipse intelligit se intelligere: vel creatura Deo iuuante id ipsum intelligere potest. Itaque tota illa explicatio libertatis essentialis fumus est.

Sed dum, quod citat ex Damasceno pro illa essentiali libertate sumptum dicit ex Aristotele, an sibi satis constat? Non sentit ipse cum Iansenio Aristotelicam esse philosophiam, quæ persuasit Pelagianis eorumque sequacibus nullam esse veram libertatem nisi quæ includeret indifferentiam? Non dicit Diuum Thomam propterea quod in vltimis præsertim operibus non videtur agnoscere libertatem aliam, quam libertatem indifferentiæ, & ob eam causam negat amorem beatificum vel liberum esse, vel merendo idoneum, *loquutum esse vt philosophum Peripateticum*? Loquitur Damascenus, vt philosophus Peripateticus dum exprimit libertatem essentialem. Loquitur Diuus Thomas vt philosophus Peripateticus dum eam supprimit? Tuam ò Vincenti memoriam.

Resu-

§. 3. Refutantur quæ addit de libertate accidentali, & ostenditur causæ liberæ necessariam esse proximam agendi, & non agendi potentiam consentientibus Thomistis quibus Vincentius imponit.

NIHILO felicior est in exponenda, quam vocat, libertate accidentali, hoc est indifferenti ad contraria vel contradictoria. Vide enim definitionem illam vsitatam, quà huiusmodi libertas exprimitur quomodo accipiat. *Est potentia*, inquit, quæ positis omnibus ad *agendum prærequisitis ita potest actum suum sibi imperando agere, vt etiam in eius simul potestate sit, ex simili imperio non agere seu actum suum suspendere . . . . Non tamen iterum, quasi semper voluntas illo instanti,* TAM PROXIME *ad suspensionem actus quam ad eliciendum actum, vt Petanius, &* Richardus *falsò imaginantur, accincta sit, fieri enim potest vt tunc nulla de suspendendo directè, vel indirectè actu voluntatis in intellectu cogitatio adsit. Sed quia rationes aliquæ subsunt, quas voluntas sibi applicare potest, propter quas actum suum suspendere possit. Quia enim super actus suos, & actus potentiarum sibi obedientium se reflectere valet; potest auertere intellectum, aut ei imperare, vt rationes suspendendi actum vel contrarium volendi exquirat, & sibi renuntiet. Vnde per istam potestatem qua intellectui hoc imperat, potest sibi vt sic dicam fabricare pontem, per quem ab* l. 2. Th. c. 2 6 Ep. pro. pag. 21.

vno latere indifferentiæ ad oppositum transeat. Huius difficultatis rationem deinde petit ex necessitate iudicij practici, sine quo *actus positiuus, inquit, rationali, & humano more suspendi nequit . . . . Vnde licet actui positiuo libero qui eo instanti elicitur in eadem voluntate coniungatur potestas ad supendendum actum,* NON TAMEN PROXIMA *& accinctissima est. etiam si sit talis quæ per imperium suum & applicationem intellectus ad conquirendas rationes possit se ad potestatem proximam promouere.*

Addit exceptionem quorundam casuum, in quibus ob aliquam in intellectu incertitudinem de bonitate obiecti, aut dubitationem de eliciendo circa illud amore, quod contingit scrupulosis hominibus, voluntas potest esse æquilibris, & proxime accincta vt vel non obstante scrupulo se determinet, vel certe ibi subsistat, & suspendat actum. *Et hinc,* inquit, *in philosophia Petauij &* Ricardi, *manifestum est quomodo voluntas in eo instanti quo agit possit etiam non agere.* Hinc est quod deinde scribit in epistola prodroma. *Dicit Sanctus* Thomas *liberũ arbitrium versari posse inter opposita, non quomodo vos imaginamini, quasi prædeterminatione ad vnius medij electionem voluntati impressa, voluntas ad alterius medij electionem proxime expedita, & inter vtrumque indifferens, quod nemo magis quam montem sine valle imaginari potest, adhuc permaneat; sed quia illa facultas qua ab hac prædeterminatione in vnam partem flectitur, in aliam partem ab alia prędeterminatione se reflectere potest. atque ita quia, & sub hac, & sub illa prędeterminatione se ipsam mouere*

sini-

finitur, libertatem suam essentialem ambifariam exercet. Hoc est opinor, quod dicere volunt Thomistę doctiores, quando aiunt voluntatem prodeterminatam posse vertere se in oppositum in sensu diuiso, non in sensu composito, excussa pręsenti determinatione, non ea retenta.

Ex quibus patet hunc Auctorem non admittere immediatam indifferentiam ad agendum, vel non agendum, hoc est immediatam agendi, & non agendi potentiam: sed immediatam ad vnum tantum, & mediatam ad alterum. Excipit solum scrupulosos illos qui perplexi sunt an debeant, vel non debeant agere. Et nescio quare illos excipiat. Nā si vt vult necessarium est ad eliciendum humano modo actum, vt de eo eliciendo sit iudicium practicum, & ad suspendendum etiam humano modo, vt de suspendendo sit aliud iudicium: & illa duo iudicia simul esse non possint, in quo deceptos putat Petauium, & Ricardum; cum scrupulosus supponatur liberè agere, atque adeo humano modo, quomodo non erunt etiam tunc iudicia contraria, si proximè ad vtrum libet liber est: & si non sunt, cum sint tamen vt putat ad libertatem necessaria, quomodo potest dici liber ad vtrumlibet? Sed longum esset, & has & id genus alias omnes hallucinationes huius Auctoris conuincere. hoc solum miror, cur Ricardo, & Petauio tantum contrariam attribuat sententiam, cum sit Catholicorum omnium, qui se dicere aliquid putauerūt in hac quęstione supra Caluinum. Vbi enim, & quando negauit

uit Caluinus proximam in voluntate ad vnum oppositorum potentiam, ſimul & remotam ad aliud? Negatne Caluinus illum qui dominante concupiſcentia poteſt proximè peccare, ſuſceptiuum eſſe gratiæ, quæ ſi adueniat & concupiſcentia reprimatur non peccabit: atque ita remotè poſſe non peccare? Negatne in hoc infelici ſtatu ſuccedere poſſe viciſſim abeunti gratiæ concupiſcentiam, ac proinde eum qui præſente gratia immediatè poteſt bene
Tom. 3. lib. 6. c. 20. agere, ſimul poſſe, ſed remotè, malè agere? Et tamen, inquit Ianſenius, admittenda eſt in hoc ſtatu quædam indifferentia: *contra hæreticos noſtri temporis*: Ergo admittenda eſt maior, quam quæ dicit proximam potentiam ad vnum oppoſitorum, & remotam ad aliud. Nempe hic fuit hactenus communis omnium ſenſus, hunc agendi modum eſſe proprium cauſæ liberæ; & qui eum illi concedunt, putant ſe concedere aliquid quod non conueniat cauſæ neceſſariæ. Nulla eſt autem cauſa neceſſaria, quæ non habeat proximam potentiam ad vnum ſaltem contradictoriè oppoſitorum, & remotam ad aliud. Quod ſi hoc ſufficeret ad indifferentiam; nulla eſſet quæ non poſſet dici indifferenter actiua; quod tamen de nulla dicitur. Non ſolum, inquam, negatur intellectus noſter, verbi gratia, eſſe liber; ſed negatur etiam eſſe cauſa indifferenter actiua: eademque ratio
l. 1 Ther. cap. 22. eſt de appetitu brutorum: in quo, ſi quando dicitur eſſe ſpecies quædam indifferentiæ, vt in cane Chryſippi in triuio deliberante qua herum ſequeretur, & in cane quoque Vincentij, cujus memoriam putauit

uit posteritati commēdandam, propterea quod cum ei è mensa os obiecisset, & ille cœpisset rodere, altero deinde obiecto, substiterit paulisper canis, & quasi dubitans tandem relicto priori ad posterius accesserit, sed eo olfacto mox ad prius redierit; hæc, inquam, si quam habent vmbram indifferentiæ, ideo habent, quia videtur inibi esse proxima, & expedita ad vtrumlibet potentia: videri dico non autem esse. Vbi autem hæc non apparet; nec apparet vlla indifferentiæ vel libertatis vmbra.

Et confirmatur; Quare enim putat Vincentius in amore beatifico, reperiri tantùm libertatem essentialem? An non ibi etiam reperietur accidentalis, si consistit in ea indifferentia, quæ includat solùm potentiam ad vnum proximam, & remotam ad aliud? Si subtrahatur illa causa ex qua oritur amandi necessitas, vel si esset præceptum cessandi ab amore, ex suppositione quam Vincentius videtur admittere; numquid cessaret amor? Et quidquid sit de beatifico amore, supponit Vincentius esse posse in via, *raptum* quemdam amoris *transeuntem*, similem illi, qui perpetuus in cœlo est: neque tamen liberum fore putat, nisi libertate essentiali: at numquid in tali raptu, cum proxima ad amandum potentia, esset etiam remota ad non amandum? Et tamen abesset indifferentia, seu libertas, vt vocat, accidentalis. Ergo ad illam non sufficit proxima ad vnum potentia cum potentia remota ad alterum. Persuasum videlicet omnibus est, propriè loquendo, & ad communem sensum, eo momento quo

est potentia ad vnum, & impotentia ad alterum non posse dici esse indifferentiam ad alterutrum.

Thomistis autem debet pœnas dare Vincentius, quòd eam illis sententiam imponat, quam nunquam professi sunt, potentiam, inquam consentiendi, & potentiam dissentiendi successiuè dici de voluntate prædeterminata: & dum potest consentire, ideo tantum posse dissentire, quia excussa priore prædeterminatione potest contraria succedere; quo tempore poterit proximè dissentire: atque hanc esse interpretationē distinctionis sēsus diuisi, & sēsus compositi qua vtuntur. Nego id vnquam dixisse Thomistas: aio semper id negauisse. Sed est, inquit Vincentius, tam necessaria sequela, quam necessariū est esse vallem vbi supponitur esse mons. Ego verò non disputo modò, an sit hæc necessaria sequela ex eorum principijs. Est enim illa propria controuersia nostra, quam ego non tango. Tantum dico, non debere tribui sententiæ Thomistarum, nisi sequelam quam illi vident, & approbant; hæc autem non est huiusmodi. illam enim negant, nec putant esse connexam cum eorum principijs. Ad quod probandum vnus sit instar omnium Didacus, qui quæst. 112. de auxilijs. *Eos qui non recipiunt in se ipsis, nec habent auxilium* IMMEDIATE SVFFICIENS *ad credendum*, negat peccare contra fidem si non credant; quia scilicet non est omissio fidei libera, si non est immediata ad credendum potentia, & disp. 23. num. 29, *Motio prędeterminans non aufert a voluntate proximā potentiā ad actū oppositū.*

Num. 10

Idem

Idem diſput.70. vult hoc auxilium *ita eſſe ſufficiens, vt nullum aliud requiratur ad hoc, vt homo dicatur poſſe bene agere, & ſaluari*, Et diſp.94. ex profeſſo reijcit ſenſum illum, quod voluntas non poſſit diſſentire toto tempore quo eſt motio: ſed ſequenti tempore, & quando illa abierit. Et diſp. 115. *ſenſum eſſe veriſſimum, quod in cauſa libera ſimul cum omnibus prærequiſitis ad operandum, ſtat ſimul potentia ad operandum & non operandum*. Et diſp. 122. *potentiam diſſentiendi ſimul compati, & componi in eodem arbitrio cum gratia efficaci, ac proinde cum potentia conſentiendi*. Et hoc probat ex ſancto Thoma; ac proinde minimè cenſet excutiendam eſſe gratiam efficacem, & expectandam contrariam prædeterminationem vt ſit potentia diſſentiendi. Num.5

§. 5. *Deſtruitur pons a Vincentio fabricatus, & lucerna fulgentij extinguitur.*

QVod addit Vincentius voluntatem proximè potentem ad vnum oppoſitorum, poſſe imperare intellectui vt quærat rationes quibus adducatur ad proximam etiam in oppoſitum potentiam, itaque *pontem ſibi fabricare*, quo tranſeat ab eo quod eſt poſſe hoc, ad poſſe, illud; hoc eſt quod iam refutauimus, ſufficere nimirum ad indifferentiam, quod iſtæ potentiæ ſibi ſuccedant. Sed præterea, plebeia eſt hæc cogitatio, nec ſolidi quicquam continet; aut quod explicari facilè poſſit ac defendi. Statuamus enim quando ita vult Vin-

centius duo ista littora, posse amare, & posse suspendere amorem. Quando voluntas in eo est vt possit proximè amare, distatque toto fluminis alueo ab vlteriore ripa, in qua possit amorem suspendere, potest, inquit, fabricare pontem. At, inquam, interea dum fabricat, quid facit? Amat nec ne? Si non amat; ergo proximè ac sine ponte potens est ad suspendendum amorem. si amat; eo igitur tota reducitur indifferentia amandi, vel non amandi, quod postquam amauerit potest non amare. Egregia scilicet indifferentia, & agentis voluntarij admodum propria. Atqui, vt hoc posset, nullo indigebat ponte: quia nullus est canis, nullus equus, nulla bestia quæ sine ponte non possit, postquam appetiuerit aliquid, illud non appetere; itaque transire ab eo quod est posse appetere, ad posse non appetere. Præter ea, quando voluntas imperat inquisitionem hanc rationum, vel ità imperat, vt possit proximè non imperare, vel non: si primum; habemus in hoc imperio proximam ad vtrumque potentiam: & quare non possit similiter esse in alijs actibus? si non potest; explicanda igitur erit huius imperij indifferentia, per alium pontem de quo fiet similis interrogatio: & ita nullus erit finis pontium sibi superpositorum in philosophia Vincentij.

Sed nihil magis miror quam conclusionem dissertationis quam instituit Vincentius de iudicijs practicis. Quæstionem enim Theologicam, & sancti Augustini doctrinam vt exponeret, ad philosophorum tricas putauit deducendam. Ergo

post-

poſtquam diu egit de neceſſitate iudicij practici ad actum liberum, an debeat eſse vnum, an duplex: an ſic liberum, & quomodo pendeat, aut non pendeat a voluntate: de conſultatione quæ debet illud præcedere &c. quærendo, ſcrutando, fodiendo, & in omnes partes verſando quæſtionem longis tandem laboribus ad hanc difficultatis huius deciſionem peruenit. *Altæ hic tenebræ ſunt, qui poteſt videre videat, & capere capiat. ſi non capis; intellectum in tali iudicio practico eliciendo eſſe formaliter liberum cum Durando dicere poteris. Igitur vt finiamus* &c. ò Vincenti, ò Fulgenti, quid factum eſt lucerna tua? Quid illa *face diſtinctionum*, quam ad ſolem Auguſtini, & diſcipulorum eius te accenſurum eſse promiſeras? Quod ſi ea in quæſtione qua nullam a te in tota philoſophia clarius comprehenſam eſſe dixiſti, clamare cogeris, *altæ hic tenebræ ſunt*; rebus in obſcuris quid facies?

CAP.

CAP. IV.

Expenditur Vincentiana interpretatio Concilij Tridentini, & ipsa explicatione ostenditur quam sit inanis.

INdifferentia liberi arbitrij nusquam distinctius, exprimitur quam in Concilio Tridentino, dum definit accipientem diuinam motionem posse abijcere, & consentientem posse dissentire. Vnde etiam inferri potest dari posse gratiam merè sufficientem, quia quam verum est consentientem diuinæ gratiæ posse non consentire; tam verum est gratiam quæ est efficax esse posse merè sufficientem. Et quia minimè dubium est, quin Concilium hæc definierit ad tuendam veram, & propriam libertatem contra hæreticos nostri temporis; consequenter dicendum est, & esse indifferentiam illam, & esse ad veram, & proprie dictam libertatem, quæ ad meritum præmij, vel pœnæ requiritur, necessariam: & talem esse qualem hæretici respuere soleant.

Cap. 7. sect. 1. & 2. Igitur Vincentius lib. 2. Theriacæ, vt Tridentino satisfaciat, difficultatem in primis eleuat; & saccharum addit ad condiendam solutionem V*nde*, inquit, *Petauij*, Ricardi, *Suaris*, *Molinę*, Lessij, Raynaudi, *disputatio videtur mihi ferme de lana caprina, & quęrere nodum in scirpo, quandoquidem homo non*

aliter

aliter ſuauitati gratię Chriſti, quam ſuauitati mellis; aut ſacchari in ciborum condimentis voluntatem ſuam liberè inclinet. Atqui, o Vincenti, æqui bonique conſulas oportet, vt de iſta lana diſputemus: quod ſi tibi amarum eſt, amabo te, tuo tibi ſaccharo, ac melle conſule. Non contendimus nullum eſſe diſcrimen inter gratiam hominis ſtantis, & lapſi. Non negamus ita ſuauitate diuinæ gratiæ inclinari voluntatem ad bonum, quemadmodum ſuauitate ſenſibilium delectationum inclinatur ad malum. Quodcumque volueris ea in parte tibi *concedimus, hoc tantum doce*, Quomodo in tua ſententia verum ſit quod docet Tridentinum hæc tibi lana pectenda eſt.

Poſtquam ſuppoſuit diuinum illud gratiæ auxilium eſſe ſuauitatem quamdam, ac proinde actum vitalem, ſed indeliberatum, *Igitur*, inquit, *veriſſimum eſt quod aſſirmant* Tridentini Patres, *liberum hominis arbitrium, a Deo motum, & excitatum poſſe diſſentire ſi velit. Ratio eſt, quia ſi primò inſtanti quo gratiæ prima ſuauitas per actum vitalem indeliberatum infunditur, non illico addatur conſenſus voluntatis (poteſt enim tam velox eſſe, vt ſine mora adijciatur, poteſt etiam differri) nihil vetat quin liberum arbitrium non tantum poſſit diſſentire, ſed etiam ipſo facto diſſentiat;* Quibus verbis, duo dicit; Primum, Ideo liberum arbitrium poſse diſsentire, iuxta mentem Tridentinorum Patrum, quia ſi non addat conſenſum quando gratia primum infunditur, poteſt diſsentire, imo ipſo facto diſsentit. Et quia adde-

addere consensum, vt patet, consentire est; sensus erit, ideo liberum arbitrium posse dissentire, quia si non consentiat, potest dissentire. Quæ interpretatio quia puerilis est, & perabsurda, addit conditionem illam, *si non addatur consensus*, interdum purificari, itaque transire quod dicit, in propositionem absolutam, & liberum arbitrium interdum non tantum posse dissentire, sed dissentire de facto. Et quia interdum tantùm res ita habet, interdum verò aliter; sequitur id quod dicit Concilium Tridentinum, interdum esse verum, interdum esse falsum. Accipiamus tamen quod dat tanquam a malo debitore: & videamus quid intelligat cum dicit, posse interdum differri, seu non adijci consensum gratiæ. *Fieri enim potest*, inquit, *vt in pugna spiritus, & carnis, dum aliqua forte tantum leuis gutta mellis spiritualis in voluntatem pluit; eodem momento maior torrens carnalis voluptatis irruat, ad quam voluntas se per consensum conuertat, & a minore dulcedine spirituali se per dissensum auertat.*

Itaque potest voluntas resistere, vel non consentire diuinæ gratiæ, quando illa est tantum *gutta mellis*, occurrens *torrenti* in contrarium impellenti, quod est voluntatem a torrente raptam; posse resistere guttæ in contrarium occurrenti. Et non videtur hæc esse magna quædam vis voluntatis, magnaque libertas, quod cùm impellitur a torrente potentior sit quam cum repellitur a gutta? Et non erat admodum necessarium, vt tam absconditam veritatem Concilium definiret? Quippe aliqui erant

hære-

hæretici qni negabant torrentem eſſe guttâ fortiorem? Sed videamus adhuc qua ratione id tandem fiat.

Poſtquam dixit ſi ſit maior dulcedinis cœleſtis affluentia, ex propoſito & intentione perducendi voluntatem ad conſenſum, eſſe impoſſibile vt voluntas gratiæ diſſentiat, addit. *Quia tamen conſenſum illum modo voluntati liberæ accomodato operatur, ſinendo illam ſuo imperio, vt ſpheram minorem ſub maiore, & vt rotam in rota ſe ipſam mouere, idcirco non violat eſſentialem eius libertatem: nec eam naturali impetu ad vnam partem coactiua neceſſitate alligat: ſed vtrumque contradictionis cornu (quantum ex modo actionis) expanſum, & bipatens relinquit*. Vides vt abundat ſimilitudinibus vndequaque petitis, modo ex cœlo, modo ex inferno. nec deſunt phraſes, & expanſa bipatensque ad idem negandum, & affirmandum eloquentia, atque aſylus ambiguæ locutionis quò ſe recipiat ſi vrgeatur. Sed quid hoc tandem rei eſt? *Adeo*, inquit, *vt ſi voluptas carnalis maior ſuperueniret, aut rationes ſuſpendendi conſenſus, vel agendi contrarium haberet; ſuſpendere eum, aut ſe vertere in oppoſitum poſſet. Quod quia Caluinus negabat, qui voluntatem humanam actione quidam ſua gratiæ cooperari, ſed naturali quodam irreſiſtibili impetu ad vnam partem alligari dicebat; ideo Concilium definit poſſe diſſentire ſi velit*.

En tibi propalatum huius Theologiæ totum myſterium. Quid eſt voluntatem conſentientem diuinæ gratiæ, poſſe diſſentire ſi velit? Quid eſt habere

expansum, & patens alterum cornu? Non est aliud, inquit, quam posse superuenire voluptatem carnalem maiorem, & occurrere rationes suspendendi consensum, vel agendi contrarium: quo posito suspendet, aut vertet se in oppositum. Et Caluinus hoc negabat? Negabat Caluinus successiuè fieri posse, vt minuatur impetus ad bonum crescente impetu ad malum? Negabat posse occurrere apparentes aliquas rationes, quibus adducamur ad mutandum bonum propositum? Quando, & vbi hoc negauit Caluinus? Et quid possunt Baiani gloriosius prædicare de hoc hæresiarcha, quam dum indicant esse damnatum propter crimina quæ nec probata sunt, neque probari possunt? Quod si certum est, & meritò damnatam esse Caluini doctrinam, & non ob eam causam esse damnatam: quippe cum ille non esset adeo bardus, vt negaret rem vniuersalissima hominum experientia comprobatam; quid superest, nisi vt dicamus ideo esse damnatam quod libertatem negaret, vt loquitur ipse, *in vtramque partem solutam*: hoc est in qua cum potentia consentiendi, non successiuè, sed simul coniuncta esset potentia dissentiendi? Et ea de re adèo inter Catholicos omnès conuenit, vt ipsimet Thomistæ, quorum maximè intererat negari posse, id tamen semper conciliare conati sint cum physica prædeterminatione. Concedendum scilicet est, id definiuisse Concilium quod aliquis mortalium negaret, aut negare posset sine amentia; sed nemo est qui negare possit sine amentia, voluntatem quando

2. Inst. c. 2. sect. 7.

non

non poteſt conſentire, poſſe non conſentire: nec ſimiliter in hoc ſtatu mutabili, & viciſſitudinibus expoſito, voluntatem quæ non poteſt conſentire vno tempore, alio tempore mutatis cicunſtantijs poſſe conſentire: & quæ poteſt conſentire, alio iterum tempore atque alijs in circunſtantijs poſſe non conſentire, vel poſſe diſſentire. Ergo non hoc tantùm definiuit Concilium; ſed verò definiuit illud quod & negarunt plerique, & cuius negandi apparentes habuerunt rationes, poſſe voluntatem eodem tempore accinctam eſſe ad conſentiendum & diſſentiendum, eſto ſucceſſiuè id poſſit, ſuccedentibus ſibi inuicem neceſſitatibus, quarum vna compelleret ad conſenſum, altera ad diſſenſum.

Huc refer quod dicit Vincentius in epiſt. prodr. vbi abſurdam hanc interpretationem Tridentinorum verborum. *Quippe qui illam abijcere poteſt*, Auguſtino affingit, *Vnumquodque auxilium a nobis reijci poſſe, poſtquam proximum velle ad quod a Deo deſtinabatur operatum fuerit*. Et antea. *Quandoquidem gratia medicinalis Chriſti ſit adiutorium quo datur ipſum velle, ſemper ſine dubio efficax eſt, vſque ad illud velle propter quod proxime datur*. Itaque nunquam eſt ſufficiens ad id ad quod non eſt efficax, pergit. *Verum vbi iſtud adiutorium primam hanc impreſſionem in voluntate fecit, reijci, & excuti a libero arbitrio ne progrediatur vlterius, poteſt*. Quod quis non videt, quam ſit abſurdum? Quid enim mirum eſt, quod poſſit impediri ne progrediatur vlterius, quod nullam habet vim progrediendi vlterius

Pag. 73.

Pag. 17.

rius, postquam supponitur fecisse totum id ad quod destinabatur, & ad nihil aliud sufficit? Et quid sibi vult quod addit *pulsat sæpe semisurdis istis, & tamen respuitur*? Respuiturne ita vt non assequatur id ad quod datur, & ad quod sufficiens est, vt paulo ante docuit? Et audet contrariæ sententiæ fœdissimam, & indelebilem maculam inurere Semipelagianismi? Et vult Semipelagianos fieri Tridentinos Patres, ab ijs, qui non attribuunt illis tam absurdos sensus? Quasi verò nullum sit medium inter Semipelagianos, & Caluinum.

Hinc patet quid sibi velit quod prius dixerat, Pag.6 *præter victricem delectationem, & insuperabilem, esse alteram inter quam, & oppositam tam sæpe voluntas etiam iam nostra libratur, & fluctuat, & cardinem suum volendi huc & illuc torquet*. Neque enim putat ita fluctuare voluntatem, vt sub eadem dispositione huc & illuc torquere possit cardinem suum: sed quia recurrentibus vicissim bonæ malæque delectationis fluctibus, nunc vno impellitur ad bonum, & imperfecto aliquo nisu illud appetit; nunc alio vicissim ab eo repellitur, & tunc etiam ab eo auertit sese: semper autem supponit fluctus gratiæ extorquere à voluntate quidquid ab ea extorquere apti sunt, vt antea ostensum est.

Huius disputationis hæc summa esto, definitionem qua dicitur hominem, quando vel non habet gratiam, vel non habet sufficientem ad eliciendum consensum, posse illi non consentire; esse definitionem non falsam: sed absurdam, & ridiculam:

&

& œcumenico Concilio indignam: & quam nullus vnquam hæreticorum negauit; & tamen ſequitur ex Vincentio Tridentinum nihil aliud definiuiſſe, cum dicit hominem poſſe diuinæ gratiæ diſſentire ſi velit, quàm poſſe non conſentire cum gratia abierit, quod eſt non conſentire, quando non eſt gratia: vel poſſe non conſentire quando eadem gratia, ſuperante concupiſcentiâ, facta fuerit inſufficiens ad exprimendum conſenſum.

CAP. V.

Quomodo ſoluat Vincentius locum D. Thomæ ex quæſtione ſexta de malo art. vnico.

§. 1. *Refertur doctrina D. Th. Reijcitur intempeſtiua, & parum decora Vincentij fabella, & ſolutio quam affert ab inconuenienti: fruſtra conari Vincentium Thomiſtas implicare Ianſenianis controuerſijs.*

EST etiam illuſtris locus diui Thomæ ad confirmandam libertatem indifferentiæ quæſt. 6. de malo. art. 1. cum dicit. *Quidam poſuerunt quod voluntas hominis, ex neceſſitate mouetur ad aliquid eligendum: nec tamen ponebant quod voluntas cogeretur. Non enim omne neceſſarium eſt violentum: ſed ſolùm id cuius principium eſt extra. Vnde, & motus naturales inueniuntur aliqui neceſſarij, non tamen violenti.*

vio-

violentum enim repugnat naturali, sicut & voluntario. Quia vtriusque principium est intra: violenti autem principium est extra. Hæc autem opinio est hæretica. Tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus. Non enim videtur esse meritorium, vel demeritorium quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit.

Sect. 7. Tractat hunc locum Vincentius lib. 2. cap. 8. sed nauseabundus adeo, vt tam facilem nodum solutione sua vix dignari videatur. Miratur enim in primis cæcitatem nostram, quod non videamus, si esset is sensus quem dicimus Sancti Thomæ, fore ipsum physicæ prædeterminationi liberarum causarum contrarium. Deinde intelligendum dicit de necessitate simplici coactiua, non verò de alia illa sua de qua supra. Tertiò demum ad abducendam, Sup.ca.2 vt opinor, Lectoris cogitationem ab difficultate, inducto de Manichæis sermone; narrat historiam illam de diuo Thoma mensæ Regis Galliæ accumbente, & cum esset abstractus a consideratione rerum præsentium, percutiente manu mensam ac dicente, *conclusum est contra Manichæos*. Quam ille narrationem ad obiectam difficultatem assuit adeo intempestiue, & extra locum, & filo tam crasso, vt videri possit defectum aliquem passus eius sapientiæ, quæ decebat grauem ac maturum Theologum: sed eo fortè spectabat eius consilium, vt locum inueniret huic additioni. *Fama publica etiam addit*, inquit, *manus in ista ecstasi otiosas non fuisse: sed caponem ante se positum, per incogitantiam discer-*

discerpsisse. Expectabam, vt adderet, & per hæc patet solutio ad propositam difficultatem. Vincenti, & ita iocaris in re seria? Et audes tam inficetis salibus aspergere mentionem virorum sanctorum, & primorum scholasticæ Theologiæ principum? *Fama publica*, inquit, *hæc addit*. Sed quarum gentium quorumue populorum? Ego enim tametsi non attigerim annos Priami, nec æquauerim peregrinationes Vlyssis, videor mihi tamen, & sat vixisse, & tot hominum mores, atque vrbes vidisse, vt possim non nescire famam publicam: & testor tamen, idque bona fide, me huiusce fabellæ primum odorem hausisse ex tua Theriaca: quam tu Vincenti composuisti ex hisce ingredientibus, pellendo scilicet semipelagianismi veneno perquàm efficacibus.

Cæterum quod putat D. Thomæ sententiam, vt a nobis proponitur esse contrariam physicis prædeterminationibus, eò spectat, vt causam Iansenianorum misceat cum causa Thomistarum: sed frustra. Conueniunt enim nobiscum Thomistæ in assignanda verborum diui Thomæ intelligentia Iansenianæ ac Vincentianæ contraria. Iam quid inde sequatur, aut non sequatur contra prædeterminationem physicam, inter nos deinde sic disputatur, vt illi potius negaturi sint physicam prædeterminationem, quam concessuri falsam esse, vel esse Iansenianam diui Thomæ, tum hoc tum similibus locis, doctrinam.

§. 2. Osten-

§. 2. *Ostenditur ex doctrina citatę quęstionis S. Thomam requirere ad libertatem, agendi & non agendi potentiam, & quidem immediatam.*

ERgo quomodo eſt intelligendus diuus Thomas? Eſt ita intelligendus, inquit, Vincentius vt cenſeatur damnare opinionem eorum qui dicebant voluntatem noſtram moueri neceſſitate ſimplici coactiua, hoc eſt illa *ferrea* & *ſtrangulantę* de qua ſupra: non autem alia molliore ac plumea. Ego verò præciſis hiſce omnibus diſtinctionibus, ad obducendas veritati tenebras adinuentis, dico D. Thomam damnare ſententiam admittentem neceſſitatem omnem proximæ ad agendum, & non agendum indifferentiæ contrariam. Quod probatur manifeſtè ex totà illius quæſtionis doctrina, & primo ex citatis verbis, cum dicit, *Tollit enim, rationem meriti, & demeriti in humanis actibus: Non enim videtur eſſe meritorium vel demeritorium, quod aliquis ſic ex neceſſitate agit, quod vitari non poſſit*. Vnde ſic argumentari poſſumus. Vel neceſſitas quam admittit Vincentius ex Ianſenio talis eſt, vt ea inexiſtente voluntas ſic agat, quod non poſſit non agere, vel non: ſi eſt talis; ergo tollit rationem meriti, & demeriti, & eſt *hæretica* ex diuo Thoma: ſi non eſt talis; ergo datur indifferentia in libera voluntate: & datur tanquam neceſſaria ad meritum, & demeritum.

Cap. 2.

Secun-

Secundo. S.Thomas citato loco negat interuenire in exercitio liberorum actuum necessitatem illam quam illi admittunt circa specificationem, dum versantur circa communem rationem boni: sed hæc non est necessitas strangulans, & ferrea: sed est mollis, & blandiens; Ergo non solùm ferream, & strangulantem arcet ab exercitio liberorum actuũ, sed etiam blandam, & mollem, hoc est Vincentianam Iansenianamque. Probatur minor ex aduersarijs ipsis, qui minimè concedunt, nec concedendum putant in doctrina Augustini Deum ferrea necessitate cogi vt non peccet, sed neque beatos: neque nos ipsos dum non possumus odisse summum bonum: Maior est expressa in sancto Thoma; Postquam enim dixit voluntatem ex necessitate moueri circa bonum quod est conueniens secundum omnia particularia bona; *Dico autem*, inquit, *ex necessitate quantum ad determinationem actus, quia non potest velle oppositum*: NON AVTEM QVANTVM AD EXERCITIVM ACTVS. *quia potest aliquis tunc non velle considerare, nec cogitare de beatitudine, quia etiam ipsi actus intellectus, & voluntatis particulares sunt*, Et iterum, *Sic ergo quantum ad aliqua, voluntas ex necessitate mouetur ex parte obiecti, non autem quantum ad omnia. Sed ex parte exercitii actus, non ex necessitate mouetur?* Mouetur ne *quantum ad aliqua* illa quorum meminit S. Thomas, necessitate strangulante, & non potius molli? mollem ergo non patitur quoad exercitium.

Tertiò. S.Thomas non vult maiorem esse ne-

cessitatem volendi, in eo qui liberè vult, quam sit in eo qui liberè calefit, admouendi vel remouendi a se foculum quo calefit: sed est manifestum illum qui ita calefit, & indifferentiam, & proximam habere potentiam admouendi, vel remouendi foculum a se, vel seipsum a foculo. Ergo id ipsum vult S. Thomas in eo reperiri qui liberè vult. Ecce verba D. Th. Loquitur de libero amore beatitudinis, qualis est in hac vita, & est eadem ratio de quocumque alio libero actu. *Nullum bonum superat virtutem voluntatis, quasi ex necessitate ipsam mouens, nisi id quod est secundum omnem considerationem bonum: & hoc solum est bonum perfectum quod est beatitudo, quam voluntas non potest non velle; ita scilicet quod velit eius oppositum.* POTEST TAMEN NON VELLE ACTV.......ET QVANTVM AD HOC NEC IPSAM BEATIVDINEM EX NECESSITATE VVLT. En tibi confirmationem superioris argumenti, quo negat in exercitio amoris circa beatitudinem esse necessitatem illam quæ in specificatione reperitur. Pergit, *sicut etiam aliquis non ex necessitate calefieret, si posset a se calidum repellere cum vellet.*

Quartò Libertas qua voluntas facit, vt stante sufficienti alicuius actus principio, impediatur tamen ille actus, est libertas indifferentiæ proximæ ad vtrumlibet. Sed talis est libertas pro qua pugnat Diuus Thomas contra necessitatem. Ergo pugnat contra necessitatem huic indifferentiæ oppositam, quæcumque tandem illa sit, siue ferrea, siue lanea. Maior patet ex penetratione terminorum: Minor

apertè continetur in reſponſione ad 15. Cum enim obijceretur, ſi voluntas aliquid determinatè vult, neceſſe eſſe, vt ſit aliqua cauſa quæ faciat illam velle: & ſi eſt talis cauſa, poſita cauſa effectum neceſſario ſequi: vel ſi non ſequatur, neceſſarium ſignum eſſe quod illa cauſa non fuerit ſufficiens; Reſpondet S. Thomas. *Ad decimumquintum. Dicendum quod non omnis cauſa ex neceſſitate inducit effectum,* ETIAMSI SIT SVFFICIENS, *eo quod cauſa poteſt impediri...... Sic ergo illa cauſa quę facit voluntatem aliquid velle, non oportet quod ex neceſsitate hoc faciat: quia poteſt per ipſam voluntatem impedimentum præſtari, vel remouendo talem conſiderationem quæ inducit eam ad volendum: vel conſiderando oppoſitum, ſcilicet quod hoc quod proponitur vt bonum, ſecundum aliquid, non eſt bonum.* Vult ergo, & eſſe poſſe *ſufficientem* cauſam quæ faciat voluntatem velle, *& voluntatem impedire ne hoc faciat.* Quo tempore voluntas tali cauſæ coniuncta potens facere non faciet: qui eſt ſtatus indifferentiæ immediatæ pro quo ſanctus Thomas contra neceſſitatem ei contrariam diſputat.

Quintò ſanctus Thomas hoc loco pugnat, vt obtineat cauſam liberam eſſe ſimul potentem ad oppoſita: Ergo neceſſitas qnam reijcit, eſt neceſſitas quæ hoc impedit. Sed omnis neceſsitas quæ impedit ne voluntas poſsit vnum oppoſitorum quando poteſt aliud, impedit ne ſit ſimul potens ad oppoſita: Ergo pugnat ſanctus Thomas contra neceſsitatem omnem quæ impedit ne voluntas poſ-

ſit vnum oppoſitorum, quando poteſt aliud: hæc autem eſt neceſsitas omnis ad vnum determinans, & indifferentiam tollens ad vtrumlibet: Ergo contra talem omnem neceſsitatem, ſiue *mollem ſiue duram*, hoc eſt, ſiue rubram ſiue viridem pugnat: ſunt enim perinde impertinentes hæ diſtinctiones, ſi ſemper ſtat, neceſsitatem quocumque vocetur nomine indifferentiæ aduerſari, & tollere ſimultaneam facultatem ad oppoſita.

Eſſe autem hanc mentem S. Thomæ patet ex reſponſione ad 18. & ad 19. In priore loco ſic loquitur. *Potentia voluntatis ad oppoſita ſe habens cognoſcitur a nobis, non quidem per hoc quod actus oppoſiti ſint ſimul; ſed quia ſucceſsiuè ſibi inuicem ſuccedunt*, AB EODEM PRINCIPIO. En vt diſtinguit inter actus oppoſitos, & inter potentiam ad illos. quod ſcilicet actus ſimul eſſe non poſſint, quaſi diceret potentiam ſimul eſſe: quod etiam exprimit cum dicit actus illos oppoſitos ſibi ſuccedentes eſſe ab *eodem principio*, contra quam ſuperius dixerat Vincentius, qui vult potentiam ad vnum tantùm actum *proximè accinctam* eſſe, & deinde facta mutatione in principio, hoc eſt, excuſſa priori prædeterminatione, & adueniente alia, fieri potentem ad aliud oppoſitum accinctam: quod vides quam repugnet D. Th. qui vult *idem eſſe principium* oppoſitorum actuum ſibi ſuccedentium. Et hoc adhuc magis exprimit poſteriore loco, ad decimumnonum, *Licet ſimul inſit homini potentia voluntatis ad oppoſita ſe habens: tamen oppoſita illa ad quę ſe*

habet voluntas, non ſunt ſimul. Eo etiam pertinet ſolutio ad 16. Atque hæc manifeſtè conuincunt mentem diui Thomæ contrariam eſſe in hac parte Theologiæ Vincentianæ; ac proinde etiam Ianſenianæ. Videant autem qui reſiſtunt, quid dicat Diuus Thomas. Nimirum opinionem quam impugnat, *annumerandam eſſe inter extraneas philoſophiæ opiniones, vtpote quæ ſubuertat omnia principia philoſophiæ moralis. Induci autem homines ad huiuſmodi opiniones partim propter proteruiam, partim propter ſophiſticas rationes, quas ſoluere non poſſunt.* Si ſe pungi queruntur Ianſeniani, Diuum Thomam conueniant.

§. 3. *Quidquid faciant Ianſeniani, non poſſe diſſimulare quam animo conceperunt parum æquam de doctrina D. Th. opinionem.*

AD extremum vt intelligatur quid ſentiat Vincentius de doctrina ſancti Thomæ in quæſtione propoſita, referre iuuat quod dicit in epiſtola prodroma: Dum enim videt ſe non poſſe negare, quin neget ſanctus Thomas meritum eſſe vbi eſt neceſſitas indifferentiæ contraria: ac proinde quin putet ob talem neceſſitatem, amorem beatificum non eſſe merendo idoneum; diſtinguit inter priora & poſteriora opera ſancti Thomæ: & fatetur illum ita loqui in poſterioribus operibus, ſed non in prioribus. Vide autem quid dicat pag. 24. *Sanctus Thomas in prioribus operibus ſuis magis ſim-*

plici-

pliciter, *& Theologice*; *in posterioribus*, *vbi iam philosophià peripateticà expolitior & consummatus esset*, *magis philosophice loqui solet*. Et pag. 25. dicit *componere Ethicam suam ad normam Aristotelicæ phrasis*: Addit *Etiamsi modum loquendi Aristotelicum religiosius seruet*, *non deserere tamen sententiam antiquam*. Quod admodum absurdum est: Quia si phrasis Aristotelica Pelagiana est, vt volunt, & Augustinianæ contraria, quid aliud est sanctum Thomam antiquam sententiam & veram exprimere phrasi Aristotelica, quam Pelagianis verbis fidem Catholicam profiteri? Eadem repetit deinde vbi obijcitur sanctum Thomam negare libertatem esse in amore felicitatis. *Nempe*, inquit, *quia in illa responsione ad tertium*, *loquitur phrasi peripatetica*, Et iterum pag. 26. *Peripatetice loqui*, dum negat laudem esse vbi non est agendi, & non agendi libertas. Sed quid refert Peripateticè, an Platonicè: Academicè, an Stoicè loquatur? Dic Vincenti, loquitur ne verè, nec ne? Non audet dicere Vincentius quod in animo habet. Audiendus est iterum Pag. 21. cum dicit. *Sanctus Thomas libertatem stricte pro illa libertate indifferentiæ quæ liberum*, *ac deliberans arbitrium sequitur*, *accipere solet*: *& proportionaliter meritum quod ex libertate oritur*, *pro merito liberi*, *& deliberantis arbitrij*, *plerumque accipit*, *loquiturque vt philosophus* Peripateticus: *Vnde passim ad meritum stricte sumptum libertatem contrarietatis requirete videbis*. *Attamen non vbique est tam precisus*, *& scrupulosus*, & citat 3. sent. dist. 18. quæst. 2. art. 1. *Vbi*, inquit,

non

non amplius , vt philoſophus peripateticus loquitur . Diceres comentarios in libros ſententiarum ſcriptos eſſe poſt Summam, & libros contra Gentes . Quidquid ſit , Sanctus Thomas ex Vincentio Leni , *ſcrupuloſus* , & *pręciſus* factus eſt , ex quo etiam factus eſt Peripatericus : & cum magis Theologicè diſcurreret , conſcientiæ fuit liberioris ac laxioris .

Videntur autem hæc eò tendere quod habet Ianſenius . Cum enim ad probandam ſuam libertatem incoactam produxiſſet teſtimonia præcipuorum Scholaſticorum , Sancti Thomæ , S. Bonauenturæ , Scoti , Gandauenſis , Ricardi , Marſilij aliorumque a Magiſtro ſententiarum vſque ad Gabrielem incluſiuè ; quia intellexit quam nulla eſſent quamque facilè ſolui poſſent ex alijs eorumdem auctorum verbis, quibus eorum mens clarius exprimitur , fatetur tandem ex illis quos laudauerat , non ſolum alios ab alijs , hoc eſt recentiores ab antiquioribus, ſenſim deflexiſſe ; ſed conſtare inſuper *Nonnullos veteres Scholaſticos initio ad amuſſim , cum Magiſtro ſentientes , imò longe audacius , & apertius illius ſenſa promentes quā ipſe prompſerat, deinde ſub finē vitæ in alterum extremum quāuis nonnihil vacillando vergere.* Nec animaduertit, hic igitur habere locum tritum illud *Secundæ cogitationes ſapientiores* ſed quidquid ſit, vides huic Ianſenij iudicio apprimè reſpondere illud Vincentij, S.Thomam in hac cōtrouerſia initio magis Theologicè, ſub finem magis philoſophicè loquutum , atque etiam magis ſcrupuloſè . To.3.lib. 6.cap.33

Cæterùm ſi ex iſtis verbis Ianſenij formetur vna

quæ-

quædam propoſitio, *Deſinat obſtrepere Ariſtotelica philoſophia quæ in iſta cauſa cum* Pelagio *atque Iuliano plenis buccis illam crepante, damnata eſt. Neque enim eſt aliud quidquam hæreſis Pelagiana de gratia, & libero arbitrio* QVAM PVRA PVTA ARISTOTELICA PHILOSOPHIA, & *Nihil magis in hoc argumento ſuſpectum eſſe debet* QVAM ARISTOTELICA ILLA PHILOSOPHIA, *cuius ſolius armis inſtructus Iulianus, &* Pelagius *libertatem humani arbitrii defenderant.*

In præf. lib. 6 de gr. Salvat.

Si ex his quoque Vincentij formetur alia. *S. Thomam in poſterioribus præſertim operibus*, loqui vt *philoſophum peripateticum*, Item, *In philoſophia peripatetica conſummatum, magis philoſophice loqui*, de libertate ſcilicet ad merendum, & demerendum neceſſaria, & *Suam Ethicam compoſuiſſe ad normam Ariſtotelicæ phraſis*; Si inquam formentur hæ duæ propoſitiones, prima ex verbis Ianſenij, In quæſtione quam tractamus pro eodem habendum aliquem eſſe Ariſtotelicum ſeu Peripateticum, & eſſe Pelagianum: Secunda ex verbis Vincentij In eadem quæſtione S. Th. loquutum vt philoſophum Ariſtotelicum, & ſuam ethicam compoſuiſſe ad normam Ariſtotelicæ phraſis; quæ nam alia concluſio inde poteſt deduci, quam illa quam Sancyranus expreſſit; vt teſtatur vir fide dignus Abbas de precibus Ciſterſienſis Ordinis *S. Thomam deſtruxiſſe veram* Theologiam *inductis in eam humanis rationibus, & Ariſtotelicis principiis?* Scio Ianſenianos vri dum hæc audiunt, ſed æqui bonique conſulere debent, vt quod dicunt in tenebris, ſuper tecta prædicetur.

Rel. 19. de S. Cyra. p. 27.

EX-

Expenditur quod respondet Apologista Iansenij.

CAP. I.

Consilium Apologistæ quærere præsidia suæ sententiæ a Scriptoribus Scholasticis exemplo Iansenij: & de approbatione Illustrissimi Vabrensis Episcopi circa Librum de Libertate Dei, & creaturæ.

APOLOGISTA Iansenij, qui maluit videri vir esse nullius nominis quam proprio cognosci, Apologiæ 2. lib. 3. cap. 3. pro libertate incoacta pugnat etiam ipse, sicuti pro arce Iansenismi, assumpto ad disputandum hoc argumento, *Doctrinam esse Antiquorum Scholasticorum, vt & Augustini, quod stet libertas, cum ineuitabili agendi necessitate.* Tum verò producit vnum aut alterum Augustini locum, vnde nihil inferri posse contra doctrinam communem monsttatum est superius. Addit testimonia Scholasticorum illa ipsa quæ sunt apud Iansenium

lib. 6. & 8. de gra. Saluat. & quæ sigillatim soluit Antonius Ricardus prolatis eorumdem Auctorum manifestissimis alijs in contrarium testimonijs; vt nihil necesse sit in ijs immorari. hoc solùm monendus est Lector, vt aduertat Iansenium in hoc puncto, vt alias sæpe, secum pugnare. Fatetur enim vt antea notatum est, ea quæ de libertate docet non posse non videri *noua* Scholasticis doctoribus, esse illis *inaudita*, & non *mediocriter mira*, *exhorrescere* illos ad nomen incoactæ libertatis: & tamen eadem extare dicit apud Magistrum sent. Victorinos ambos, Alensem. D.Th. D.Bonauenturam, Scotum, Marsilium, Ricardum, Henricum, Dionysium, Gabrielem, &c. At quinam sunt illi Scholastici quibus inauditæ sunt atque ad horrorem vsque miræ, quæ sunt communes sententiæ illorum omnium auctorum? Esto, esse possint qui non approbent; sed qui nesciant, neque audiuerint vnquam ea quæ sunt ab eis communi consensu tradita; si vspiam reperiantur, negamus esse in numero scholasticorum recensendos. Sed quod retulimus ex Iansenio, etiam antiquos Scholasticos tandem in contrariam sententiã licet *nonnihil vacillando* defluxisse: & quod est in cap. 13. eiusdem libri sexti. *Neminem quod sciat inuentum esse in Ecclesia latina per annos octingentos qui dissenserit*; satis ostendit ipsum quoque vacillare. Quare enim octingentos tantum annos ponit? Quare non & mille ducentos? Non audet nimirum polliceri quidquam sibi de suffragio Scholasticorum. Et ideo citra sæculum illorum continet prædicationem

Lib. 3. de lib. arb.

supra 1. par. c. 2. §. 3.

nem

nem antiquæ approbationis eius ſententię quam tuetur. Sed num etiam Hincmari Remenſis, & Rabani Moguntinenſis, & aliorum qui nono ſæculo reſtiterunt Goteſcalco, oblitus erat? An vult illos pertinere ad Eccleſiam græcam, quando de latina tantum loquitur? An expungendos ex tabulis octingentorum annorum, qui intercurrerunt inter ſæculum Auguſtini, & ſæculum Scholaſticorum? hæc ſcilicet oſtendunt in hoc auctore pleraque vacillare.

Apologiſta in affirmandis rebus incertis, atque incompertis generoſior eſt. Nihil eum terret, quod Iāſenius de illa declinatione antiquorum Scholaſticorum dicit: nihil illa ſuſpicio quam oſtendit, dum octingentorum tantum annorum ſpatio definit poſſeſſionem eiuſmodi doctrinæ. Magno animo pronuntiat, ſine metu, ſine dubitatione, ſine exceptione, eſſe illam Antiquorum Scholaſticorum ſententiā: quod quam falſum ſit, iam ab alijs, vt dixi demonſtratum eſt: & ex ijs quæ de Sancto Thoma ſupra retuli, de quo addam plura poſtea, coniectura ſumi de cœteris poteſt. Præterea vrget Apologiſta argumentum petitum à libertate Chriſti, quod quia fusè tractatur à Theologis ad tertiam partem, actum agerem, ſi vellem hic reſpondere. Hoc ſolum dico, ex illa varietate ſententiarum qua conantur Theologi explicare, quomodo Chriſtus cum impeccabilitate, & cum neceſſitate amoris beatifici potuerit exhibere Deo liberam quoad exercitium obedientiam, de re ipſa certos eſſe, de modo vero rei dubios: & ſollicitudinem illam tantam, & tam anxiam, quam

Supra p. 2. cap. 5.

ostendunt circa quæstionem, quomodo sit; ostendere apud illos definitam esse quæstionem an sit. Ergo fuit liber etiam Christus libertate exercitij, hoc est, potens ad vtramlibet contradictionis partem, in omnibus illis actibus qui fuerunt per se, ac formaliter meritorij, ac satisfactorij.

Denique Illustrissimum Vabrensem Episcopum nominatim insectatur, quod cum approbarit olim Gibieufi librum *De libertate Dei, & creaturæ*, modò
Cap. 4. damnet doctrinam Iansenij de libertate incoacta, cum tamen doctrina vtraque eadem sit; hæc ille loco iam citato. Ego verò non suscipio defensionem Clarissimi Antistitis: non quod aut voluntas desit aut ratio; sed quia ille nullius ope indiget, vt se tueatur. Nam præter dignitatem quam in Ecclesia præcipuam obtinet, & quam merito virtutis, & eruditionis est consequutus; quæ hactenus edidit opera pro tuenda Ecclesiasticæ doctrinæ veritate, & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate; ijs omnibus quibus liuor, & affectus malè ordinati non perturbarunt oculos satis ostendunt, sufficere ipsum sibi, & habere vnde ijs qui se allatrant, excutere dentes possit. Quod si meam etiam admittere operam vellet, dicerem Apologistæ. Primò, Gibieufi librum à Iansenio quoque fuisse approbatum atque laudatum: & tamen ab eodem Iansenio postea damnatam esse illius doctrinam. De illa enim loquitur lib. 7. de grat. Saluatoris cap. 16. vbi recensitis ijs quæ placere poterant in eius opinione, alia improbans sic incipit. *Quapropter illa opinio tribus in rebus ab Augustini sensu*

mihi

mihi videtur deuiare.primo,&c. Senſus Auguſtini Ianſenio ſenſus eſt Eccleſiæ: ac proinde qui *deuiat* à ſenſu Auguſtini deuiat à ſenſu Eccleſiæ. Quomodo autem approbari, atque laudari potuit ea doctrina quę ſciebatur *deuiare a ſenſu Eccleſiæ*? Iprenſem Apologiſta purget, & Vabrenſem abſoluerit.

Poſſem addere Secundò,non eſſe ita ſeuerè agendum cum amicis approbatoribus, vt nihil omnino gratiæ dent, & præconceptæ de Auctore opinioni, præſertim in emendicatis approbationibus, quæ non tam quæruntur ad cenſuram, & emendationem librorum edendorum, quam ad commendationem, & laudem editorum. Quare ſi quippiam relinquant in eiuſmodi libris indiſcuſſum, & inemendatum; non ideo ſtatim dicenda illis dies eſt, tanquam reis commodati erroribus ſuffragij. Neque de ſunt recentia magnorum virorum exempla,quorum honori ac dignitati vix alia ratione quam hac epieikeia conſuli poteſt.

Et hoc Tertiò addendum eſt,doctrinam de incoactà libertate non ita expreſſam eſſe in opere *de libertate Dei, & creaturę*, quin poſſit etiam expreſſa videri contraria; vt nihil cauſæ ſit, cur qui librum approbarunt, videri poſſint approbaſſe potius hoc quā illud. Siquidem Auctor illius operis, quamuis eſſet vir bonus, nec ineruditus, quia tamen non ſatis erat in ſcholarum palæſtra exercitatus,cum vellet nouam philoſophando viam inire,platonicas imagines cum ſcholaſticis ita miſcuit, vt emerſerit neſcio quid, de quo dubitatum eſt an eſſet ab auctore ipſo ſatis comprehen-

prehenſum. Præter alia quæ id temporis notata ſunt, eſt qui ex primo tantum libro, & vno aut altero capite ſecundi, contradictiones collegerit ſeptuaginta, quas totis viginti annis nec ſoluere auctor, nec edere quos dixerat ſe prælo paratos habere de gratia commentarios auſus eſt.

Denique conſtat eorum teſtimonio, qui cum eo Auctore poſt editum Ianſenij Auguſtinum familiarius egerunt, minimè illi probatam fuiſſe Ianſenianam Theologiam, ſicuti nec Sancyranam. Vnde cum nec ipſe Ianſenio, nec ipſi Ianſenius ſat fuerit probatus; quid ſentiendum de Apologiſta qui vult amborum eamdem fuiſſe doctrinam? Sed omitto totam illam cauſam, quippe cum hoc potiſſimum ſuſceperim inquirendum, quæ ſit in hac controuerſia mens Auguſtini, & S. Thomæ: & an illi ſit conformis doctrina Ianſenij. Ergo ex omnibus quæ tractat Apologiſta duo tantum ſupeſunt examinanda. Primum eſt, an Ianſenius negauerit reipſa eſſe in hoc ſtatu viatorum indifferentiam libertatis, ſeu indifferentem libertatem. Secundum, an rectè ſenſerit, & ad mentem Auguſtini ac S. Thomæ cum dixit, non eſſe indifferentiam ad libertatem neceſſariam.

CAP.

CAP. II.

Vtrum Ianſenius admiſerit libertatem hominum viatorum eſſe indifferentem.

§. 1. *Probatur admiſiſſe.*

ADmonet Apologiſta, Ianſenium confeſſum libertatem hominum viatorum immunem eſſe, non ſolum a violentia, & coactione, ſed etiam ab illa immutabili neceſſitate quæ opponitur indifferentiæ: & quod docet, ſtare libertatem cum tali neceſſitate, pertinere tantùm ad ſtatum beatorum, & damnatorum. Velle enim ipſum cum immutabili neceſſitate Deum amandi, & cum immutabili neceſſitate odio habendi, ſtare tam in beatis libertatem amoris, quem in damnatis libertatem odij: contendere autem nullam eſſe talem neceſſitatem in hoc ſtatu medio: ac proinde eſſe in hoc ſtatu medio indifferentiam. Contineri confeſſionem hanc integris apud Ianſenium capitibus &c. Loc. cit. puncte 1.

Ita eſt, Ianſenius, *hominum viatorum non ſolum coactionis expertem eſſe libertatem, ſed etiam neceſſitatis immutabilis voluntariæ, hoc, eſt eam ad vtrumque indifferentem eſſe, cum ſcripturis, Auguſtino, &* Patribus, *&* Catholica *fide perlibenter fatetur; ſed in illa indifferentia ſitam eſſe generaliter arbitrij libertatem eoſdem* Patres *aſſerit pernegarè... ſed poſſe illam adeſſe vel abeſſe a voluntatis arbitrio ſine diſpendio libertatis.* Lib. 6. c. 34.

Ite-

Ib. c.37. Iterum, excepto amore beatifico, & motibus indeliberatis, *Cæteras*, inquit, *humanæ vitæ actiones, quamuis etiam iuxta tradita iam Augustini principia sine indifferentia nihil vetaret esse liberas, reipsa tamen non solum sine violentia, sed & cum quadam indifferentia contradictionis, imò contrarietatis, ex Augu-*
Cap. 20. *stini, & veterum citatorum mente fieri credimus.* Et ante, *Nec quicquam ad illam sententiam reprobandam facit, quod in eadem distinctione dicit* (loquitur de Magistro sentent.) *liberum arbitrium esse liberum ad vtrumlibet, videlicet bonum & malum.... Hoc enim & Augustinus,* Bernardus, *& Damascenus creberrime dicunt; & SINE FIDEI LAESIONE negari nequit. Sed alio longe sensu quam putant scholastici, hoc intelligunt.* Et deinde; *Neque quisquam ex eo consectaneum esse putet, nullam superesse libero arbitrio indifferentiam, in Deo quidem, beatisque ad opera bona: in damnatis ad mala: in viatoribus ad bonum, & malum. Absit vt hoc vel* Augustinus, *vel quisquam, illorum scriptorum quos protulimus suspicatus fuerit:* CVIVS CONTRARIVM EX AVGVSTINI SCRIPTIS INFRA ADVERSVS HAERETICOS NOSTRI TEMPORIS PROBATVRI SVMVS. Iterum, *certa ista veritas est, fateor,* ET SINE ERRORE NEGARI *nequit*, hominem scilicet habere in sua potestate vt faciat bonum aut ma-
Cap. 20. lum, hoc vel istud agat, vel non agat. Denique lib. 8. sic loquitur, *Respondetur quamdiu hic viuimus, siue in infidelitate ante gratiam, siue iam sub gratia, indifferentiam ad contraria, hoc est, ad volendum faciendumque bonum, & malum semper inesse libero*

arbi-

arbitrio. Sed non eo modo quo iſti Scholaſtici putant quos ſupra diximus, qui quocumque modo arbitrium ſiue gratiæ, ſiue peccati delectationibus imbuatur, ſemper exiſtimant CVM VTRAVIS EIVS DISPOSITIONE *poſſe fieri vt vtrumlibet velit, ſiue bonum, ſiue malum, pro illa ſola ſcilicet indifferentia voluntatis, quę ſub quacumque diſpoſitione actum præueniente ſeſe ſua libertate in vtramuis partem flectit.*

Hæc eſt, inquit Apologiſta, aperta confeſſio indifferentiæ. Ita eſt; ſed eſt etiam aperta illuſio, quod nihil contineat præter verba, & inanem, ac vacuam indifferentiæ ſpeciem, vti mox oſtendam. Sed interea notandum eſt id quod dicit, *Eſſe Catholicam fidem*, Eſſe *Auguſtini ſententiam aliorumque Patrum*, Eſſe *ſcripturę aſſertionem*, quod detur in hoc ſtatu indifferentia; nec *poſſe illam negari ſine errore, & ſine fidei læſione*: & negari *ab hęreticis noſtri temporis*, bene habet. Tulit ſententiam inſeipſum Ianſenius, ſi negaſſe comperiatur. Negaſſe autem probo.

§. 2. *Oſtenditur reuera negauiſſe.*

ET primo. Quid eſt quod dicit, ſe non admittere indifferentiam qualem admittunt Scholaſtici præſertim recentiores? Illi admittunt-ne aliam indifferentiam, quam illam quam admittit Eccleſia? aut Eccleſia negat-ne quam admittunt Scholaſtici? Oſtendant quæſo aliquod eſſe diſcrimen, vel quoddam diſſidium inter Eccleſiam, & conſen-

ſentientem Scholaſticorum ſententiam circa conceptum illius indifferentiæ quæ *ſine fidei læſione*, vt dicunt non poteſt negari? Sinit quidem Eccleſia Scholaſticos diſceptare circa modum defendendi indifferentiam, ſed circa conceptum ipſum indifferentiæ pro quo retinendo diſputant, & illi inter ſe, & cum Eccleſia conſentiunt. Ergo non ab illis modò ſed ab Eccleſia quoque diſſentit Ianſenius dum negat talem indifferentiam, & aliam ſubſtituit.

Secundò. Quando admittenda eſt indifferentia contra *hæreticos noſtri Temporis*, vt dicit Ianſenius, admittenda eſt illa quam hæretici noſtri temporis negant. Sed quam illi negant, illa eſt quam admittunt Scholaſtici: Igitur admittenda eſt illa

2. Inſt. c. 3. quam admittunt Scholaſtici. Minor patet apud Caluinum, qui dum diſputat de libero arbitrio, negatque illi *vim electiuam ad vtrumlibet*, quæ eſt indifferentia de qua diſputamus, profitetur ſe potiſſimum a Scholaſticis diſſentire, ideoque Sorbonicos doctores *Sophiſtas* vocat, & ætatis noſtræ *Pelagianos* qui *Pelagium patrem ſuum imitantur*. Vide autem in quo diſſentiat, nempe quod illi putent in manu noſtra eſſe reſpuere, vel accipere oblatam Dei gra-

Ib. ſec. 11 & ca. 42. tiam: & ideo nos cooperari Dei gratiæ, *quod noſtri iuris ſit eam vel reſpuendo irritam facere, vel obedienter ſequendo confirmare. diſſentire ſe a ſenioribus Scholaſticis, ſed longiore interuallo a recentioribus ſophiſtis, qui etiam a vetuſtate longius receſſerunt.* quæ verba

ſect. 6. 6. de gr. Salu. ca. 33. e ante ca. 20. Ianſenius videtur ob oculos habuiſſe cum ſcriberet, *Eoſdem nonullos ſcholaſticos veteres, initio ad amuſſim*

cum

cum Magiſtro ſentientes, deinde ſub finem in alterum extremum quamuis nonnihil vacillando vergere viſos, & paulatim ab illa primæua libertatis intelligentia declinari cœptum, eoque rerum noſtra ætate ventum, vt illa Auguſtini, Bernardi, Magiſtri, & cæterorum doctrina, vix auribus quorumdam ferri, vix ſine erroris ſuſpicione tradi poſſit. Itaque negat Caluinus illam tantum indifferentiam quam putat tenuiſſe quidem antiquos Scholaſticos, ſed non cum illa expreſſione, & firma adhæſione quæ cernitur in recentioribus. Ergo ſi eſt affirmanda quam negat Caluinus, vt fatetur Ianſenius, affirmanda eſt illa quæ licet apparuerit in antiquis ſcholaſticis, expreſſius tamen, & firmius defendi cœpit a modernis. At illam ipſam Ianſenius negat. Ergo negat quam affirmandam putat, poſtquam affirmandam putat quam negat Caluinus.

Tertiò. Quando eſt admittenda indifferentia cum Auguſtino & Patribus, admittenda eſt quam illi admittunt: Sed quam illi admittunt non eſt alia quam illa quam admittunt Scholaſtici: Ergo ſi negatur a Ianſenio quam admittunt Scholaſtici; negatur quam Auguſtinus, & Patres admittunt, & quam ipſe putat non poſſe negari *ſine læſione fidei Catholicæ*. Minor probatur. Et quidem quod ad cæteros patres attinet nulla eſt difficultas. Ianſenius hæret in Auguſtino, & nos etiam. Legantur autem illa 35. Auguſtini teſtimonia ſuperius adducta, & conſtabit ſtatim indifferentiam quam ille poſtulat, in eo ſitam eſſe, quod voluntas agens poſſit Sup.con. tr. Nou. Aug.c.2.

non agere : & non agens poſſit agere , Scholaſtici nihil aliud poſtulant . Ergo &c.

Paral. not.79. Quartò . Expreſſa eſt apud Ianſenium indifferentiæ negatio dum Suarem , Bellarminum , & Vaſquem eo nomine accuſat, quod gratiam admittant cum qua voluntas *indifferenter* operetur , *vt probent , inquit , gratiam quæ nunc hominibus ad credendum diuinitus datur , ita eſſe libero arbitrio attemperatam , vt inſtar gratiæ potentialis quam Auguſtinus adiutorium ſine quo non appellat , ea ſtante in libero arbitrio , poſſit arbitrum* INDIFFERENTER *velle , vel nolles ?* En tibi peccatum Bellarmini , & Suaris , ex Ianſenio , quod nimirum putent *ſtante gratia in libero arbitrio , poſſe arbitrium indifferenter velle , vel nolle* . Et tamen , inquit Apologiſta , non negat indifferentiam . Pergit , & allato Auguſtini teſtimonio quo illi quos impugnat vtuntur , *Ex quibus verbis* , inquit , *iſtam* INDIFFERENTIAM *voluntatis quam cum gratia ſua congrua vel ſufficiente copulant , ſub adiutorio gratiæ remanere contendunt* . Et addit citata illa verba ex quibus indiffetentia colligitur non continere ſententiam Auguſtini , ſed eſſe *verba doctrinæ* Pelagianæ *poſtea Semipelagianæ.* Itaque Pelagianum putat quod

Tom.3. lib.2. de gr. Sal c. 4. admittatur *indifferentia* quà , ſtante gratia , poſſit voluntas velle , vel nolle . Iterumque negat *a nutu* INDIFFERENTE *voluntatis , pendere noſtrum velle , vel nolle* . Et antea . *Adiutorium ante ruinam erat tale vt influxus adiutorij perinde atque voluntatis in opus , ab ipſo liberæ voluntatis nutu penderet , adeoque ſalua maneret illa libertatis in vtramque partem flexi-*

bilis

bilis INDIFFERENTIA : *Nunc vero post ruinam &c.* Itaque ante ruinam erat flexibilis in vtramque partem indifferentia sub Dei adiutorio, iam non est, Et iterum, sententiam quam refutat ita refert. *Per libertatem autem intelligunt, non id quod in scriptis suis omnibus de gratia Augustinus intelligit, sed semper illud ius dominatiuum voluntatis, quo penes ipsam illa vltima manet ac decretoria sententia, vt* PRO SVA IN VTRAMQVE PARTEM INDIFFERENTIA *se determinet, aut non determinet, quamuis determinatio hic & nunc non fiat sine gratia concurrente.* Vides, vt negat flexibilem in vtramque partem indifferentiam. Et iterum, dum agit de scientia conditionata, & modum tuendæ per eam libertatis refutat. *Istius*, inquit, *præscientiæ beneficio hoc assequuntur, ne adiutorium inuictè rapiat voluntatem,* ADIMATQVE POTESTATEM ILLAM INDIFFERENTEM QVA VTITVR VEL NON VTITVR ADIVTORIO SI VOLVERIT : *hoc est vt per hoc adiutorium detur voluntati posse si velit : velle vero, & nolle vti, & non vti adiutorio in eius libero relinquatur arbitrio.* Vbi vides quid Iansenio displiceat, in illa doctrina, nempe quod adiutorium non *rapiat inuictè voluntatem, ita vt adimat potestatem indifferentem vtendi, vel non vtendi adiutorio, si voluerit.* Et vides quid intelligat per indifferentem potestatem, nempe, *quod vti vel non vti adiutorio* Dei *libero relinquatur arbitrio.*

Ib.cap.5

Ib.cap.8

Vnde probatur iam Quintò, non solum nomen indifferentis potestatis, sed rem eo nomine significatam a Iansenio disertissime reijci, nempe *pote-*

statem

statem vtendi, vel non vtendi Dei adiutorio. Patet ex distinctione quam afferre solet inter gratiam integræ naturæ, & gratiam naturæ lapsæ. In eo enim distinguit, quod *gratia sanę voluntatis in eius libero arbitrio relinqueretur, vt eam si vellet desereret, aut si vellet, vteretur: gratia vero lapsæ, ęgrotęque voluntatis* NVLLO MODO *in eius relinquatur arbitrio, vt eam deserat aut arripiat si voluerit.* Posse accipere, vel non accipere gratiam, & posse vti, vel non vti, est habere indifferentem potentiam ad accipiendum, vel non accipiendum, vt Iansenius ipse superius explicuit: illud non conuenit ægrotæ voluntati, vt idem met iam significat: ergo neque istud. Eodem pertinet quod dicit eodem loco, voluntatem integram, hoc est ante lapsum, fuisse *optioni suę relictam*, quod non conuenit iam voluntati ægrotanti.

Lib. 2. de gra. Salu. cap. 4.

Ca. 5. ib. Idem iterum sic explicat discrimen gratiæ Adami, & nostræ, quod *nullum adiutorium gratię cuius vsus ita ponitur in arbitrio voluntatis vt illo vtatur, aut non vtatur, vt illud amplectatur aut deserat, vt illi consentiat, aut non consentiat si voluerit, quantumuis sine illo non velit, aut velle non possit; esse adiutorium quo fit vt velit, sed tantum sine quo non: & proinde ad medicinale adiutorium Christi nullo modo posse pertinere, sed ad adiutorium primi hominis, & sanę voluntatis esse referendum. Nam in eo consistit essentialiter differentia vtriusque adiutorij, sine quo non fit actio, & quo fit; & consequenter sanę voluntatis, & infirmæ.* Non est quo euadat Concilium Tridentinum

num

num. Postquam enim definiuit liberum arbitrium *dissentire posse si velit* a gratia quæ iam datur, ignorauit consequenter essentialem illius,& gratiæ primi hominis differentiam. Vides autem quomodo nullam relinquat indifferentiam, neque *ad vtendum aut non vtendum* gratia; *neque ad eam amplectendam, aut deserendam*; neque *ad consentiendum illi, aut dissentiendum*, vt videantur Iansenio defuisse verba, & modos ad exprimendam, vt volebat, indifferentiæ negationem. Eadem sæpe repetit, & inculcat in eodem libro, & præcipue cap. 27. cum dicit, *Quapropter, quisquis iam alia diuinę gratię adiutoria infirmis hominibus afferre nititur, quę deserant si velint: & in quibus permaneant si velint; cum quibus tanquam sufficientibus operentur, si velint; nihil aliud imprudens facit, nisi vt originalis peccati virus euacuet, illęsas liberi arbitrii vires esse, Christum frustra venisse, & gratis mortuum esse persuadeat*. Eiusmodi plura passim occurrunt apud hunc auctorem, præsertim in libro de gratia primi hominis, & Angelorum, & libro octauo de hæresi Pelagiana, vbi vult ad Semipelagianam hæresim pertinere quod internæ gratiæ possit aliquis cooperari si velit, & si velit etiam non cooperari. Tom. 2. Tom. 1.

Iam verò cum proprius indifferentiæ conceptus in causa efficiente nihil aliud esse possit, quam hoc quod est, posse facere vel non facere; seu, posse facere hoc, vel illud; quemadmodum nec in causa recipiente potest esse aliud, quam hoc quod est, posse recipere, vel non reijpere, seu posse recipere hoc,

vel illud; cum iam conſtet Ianſenium hoc negare, ſequitur negare illum id quod propriè loquendo, & ſecundum communem vſum vocum intelligitur nomine indifferentiæ: ac proinde negare, & nomen, & rem.

At exiſtimandum eſt etiam, & Auguſtinum, & Bernardum, & Patres alios, & ipſam demum Eccleſiam, quæ dicitur agnoſcere in hoc ſtatu aliquam in arbitrio libero indifferentiam, non abuti rerum nominibus, ſed intelligere id quod ea voce intelligi ſolet dum ad liberum arbitrium applicatur. Nec hæretici quibus ad errorem tribuitur quod negent indifferentiam meritò reprehenderentur, ſi negarent tantum illud cui hoc nomen proprie conuenit, poſtquam id etiam modò negandum ſupponitur. Igitur & Auguſtinus, & Patres, & Eccleſia poſtulant, vt agnoſcatur in libero arbitrio potentia faciendi, & non faciendi: vel faciendi hoc, aut illud, prout libuerit. Quod cum Ianſenius neget, negat quod Auguſtinus, & Patres, & Eccleſia affirmandum putant: & abſoluit hæreticos, quippe qui nihil negare videantur, dum negant indifferentiam, quod, ſi proprie loquamur, negandum non ſit ex Ianſenio.

§. 3. *Probatur amplius ſpeciem tantum inanem indifferentiæ a Ianſenio admiſſam.*

QVod vt magis explicetur: & conſtet Ianſenium, vera quæ ab auctoribus admittitur ne-

negata indifferentia, ſubſtituere ſpuriam, ſeu potius laruam quamdam, & inane ſimulacrum indifferentiæ.

Examinandum eſt ſextò, quod dicit, fateri ſe indifferentiam ad contraria, hoc eſt ad volendum, faciendumque bonum, & malum: ſiue in infidelitate ante gratiam, ſiue iam ſub gratia, ſemper ineſſe libero arbitrio, *ſed non*, inquit, *eo modo quo iſti Scholaſtici putant ..... qui quocumque modo arbitrium ſiue gratię, ſiue peccati delectationibus imbuatur, ſemper exiſtimant* CVM VTRAVIS EIVS DISPOSITIONE *poſſe fieri vt vtrumlibet velit, ſiue bonum, ſiue malum, pro illa ſola ſcilicet innata indifferentia voluntatis, quę ſub quacumque diſpoſitione actum pręueniente ſeſe ſua libertate in vtramuis partem flectit*. Vides quid velit. Liberum arbitrium gratiæ delectationibus imbutum, negat poſſe velle vtrumlibet, ſed poſſe velle tantùm bonum; imbutum verò delectationibus peccati, negat poſſe velle bonum, ſed tantùm poſſe velle malum; atque ita cum vna diſpoſitione poſſe vnum tantùm, cum alia aliud tantùm: Ergo totam eius indifferentiam in eo poſitam eſſe, quòd poſſit habere hanc, vel illam diſpoſitionem. Quod ampliùs declaratur ex eo quòd alibi docet, præter nudam voluntatis facultatem, eſſe *aliquid aliud, quo actus ponatur in eius poteſtate*: & hoc eſſe reſpectu boni *victricem delectationem gratiæ*, reſpectu mali *victricem delectationem peccati*; vtraque illa delectatione voluntatem fieri *liberam, & potentem* agère, & actum ad quem ordinatur poni *in eius poteſtate*

Lib.8.de gr. Salu. cap.20.

To.3.lib. 7.cap.2.

alterutrà omnino absente, fieri impotentem, & actum illi respondentem esse omnino extra potestatem voluntatis: has easdem delectationes esse vincula, quæ voluntatem a volendo certum genus actuum retrahunt, & impediunt; ita vt tale velle non sit in eius potestate, nisi tunc tantum, quando illa potestas aliunde datur: I*ustitię, & peccati delectationem esse illud vinculum, quo liberum arbitrium in iustitia vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, vt quamdiu illo stabiliter possidetur & constringitur, actus oppositus sit extra eius potestatem, ita videlicet vt arbitrium non liberatum eum velle non possit.*

Ib. cap. 5

Neque hoc tantùm verum esse putat de indifferentia voluntatis ad contraria, sed etiam ad contradictoria. Et ideo postquam reiecit sensum illum Scholasticorum, qui voluntatis indifferentiam ad vtrumlibet ita intelligunt, vt *cum vtrauis eius dispositione*, vel *sub quacumque dispositione* vtrumlibet velit bonum, & malum, dixitque hanc esse libertatem a Pelagianis contentiosissimè postulatam, & ab Augustino constantissimè negatam, subdit, *Alio igitur sensu liberum arbitrium ante gratiam, quemadmodum etiam alio sensu sub gratia indifferentiam contrarietatis, & contradictionis habet.* Ac proinde alio sensu habet libertatem contradictionis, quam eo quo intelligatur sub ea dispositione sub qua potest agere, posse etiam non agere. Vult ergo sub vna dispositione posse agere, & sub alia non agere: & consequenter indifferentiam contradictionis in eo sitam esse, quod possit voluntas habere alteru-

Lib. 8. ca. 20.

tram

tram diſpoſitionem.

Et ideo putat victricem delectationem imponere voluntati *neceſſitatem* conſentiendi, non quidem *immutabilem*, hoc eſt perpatuam, ſicut eſt in cœlo, ſed pro tempore quo ipſa eſt: nec aliter diſtingui quoad hoc amorem Dei in beatis, & in viatoribus, quàm quia peepetua ibi eſt amandi neceſſitas, hìc tantùm eſt temporaria. Et hoc confirmatur ex fundamentali principio huius Auctoris, quod nulla poſſit eſſe gratia ſufficiens in hoc ſtatu, ſequitur enim inde, non poſſe voluntatem ſuſpendere illius effectum non agendo. Adde quod dicit gratiam Chriſti *diametraliter repugnare philoſophicę libertati ſeu indifferentiæ libertatis, quia illam extrahit ab indifferentia agendi*: & ideo in beatis vbi conſummata eſt gratia, ſtirpitus tolli illam indifferentiam, in terris non tolli omnino: nimirum quia gratia non tanta eſt, vt ſit perpetua, & ſemper victrix, ſed poteſt ſuccedere illi præpollens concupiſcentia.

Tom. 3. lib. 6. c. 34. & lib. 8. c. 20. & 27.

Tom. 3. l. 7. c. 14.

Præterea Ianſenius perpetuam ſeruari vult proportionem inter delectationem concupiſcentiæ reſpectu mali, & delectationem gratiæ reſpectu boni: & ita eſſe voluntatem noſtram per delectationem gratiæ ſeruam iuſtitiæ, & liberam a peccato; quemadmodum per delectationem concupiſcentiæ libera ſit a iuſtitia, & peccati ſerua. Atqui ſub præpollente concupiſcentia non poteſt abſtinere a malo; *nam*, inquit, *ipſum non conſentire, & non facere id ad quod impellit concupiſcentia, gratiæ victricis effectus, eſt*: ac proinde quia non poteſt eſſe gratia victrix ſimul,

 & præ-

& præpollens concupiſcentia, ſequitur non ſolum non poſſe voluntatem elicere actum contrarium bonum, ſed nec ſuſpendere quidem malum. Ergo à pari, non conſentire victrici gratiæ, ſeu non facere id ad quod impellit, erit effectus præpollentis concupiſcentiæ; quæ quia eſſe non poteſt cum victrice gratia, ſequitur nec eſſe poſſe ſuſpenſionem conſenſus, & actionis eiuſdem gratiæ; ſed eſſe iſta quoad exercitium neceſſaria, & quod idem eſt, carere indifferentia contradictionis. Et hoc ſatis declarat quod

Lib. 8. c. 20. dicit, *Quemadmodum igitur, qui ſub gratia ad opus bonum determinante operatur, ſimul etiam peccare poteſt, ita quoque è contrario qui iſta gratia deſtituitur, ſiue fidelis, ſiue infidelis, & peccati tentationibus quatitur, poteſt benefacere. Non quidem quaſi ſemper etiam ante ſuſceptam Chriſti aut Dei fidem, gratia ad non peccandum muniatur, quo nihil alienius ab Auguſtini doctrina dici poteſt: aut arbitrium etiam ante gratiam ſit in illius indifferentię æquilibrio quæ ſe ad vtrumlibet nulla mutatione facta in requiſitis ad agendum, pro libero voluntatis nutu flectat, quod non minus capitaliter principijs Auguſtini aduerſatur*. Sed &c. En quid requirat, vt vel ille qui eſt ſub diſpoſitione gratiæ poſſit non conſentire: vel ille qui eſt ſub diſpoſitione concupiſcentiæ non peccare: nimirum *vt fiat aliqua mutatio in prærequiſitis ad agendum*. Et ideo negat illum qui dicitur poſſe peccare, habere gratiam ad nō peccandum neceſſariam. Ergo per id quod dicitur, eum qui peccat poſſe non peccare, intelligendum eſt tantùm eſſe illum in ſtatu in quo poſſit recipere

gra-

gratiam; & quando illa aduenerit, poſſe non peccare, quod adhuc exprimit, cum dicit excitari homines & corripi, *Non vt ſignificetur adeſſe illam* IMMEDIATAM *operandi poteſtatem, quam tribuit gratia, vt nutu voluntatis ei tantum accedente, influxum eius ſequatur, aut non ſequatur*. Ergo cum dicitur quis poſſe non conſentire concupiſcentiæ cui ſuccumbit, nihil aliud ſignificatur, quàm poſſe illum habere poteſtatem non conſentiendi: & quando illam habuerit, poſſe non conſentire. Et ideo iterum indifferentiam ita explicat, *Quia ſi* Spiritus *ſanctus aſpirauerit, bonam voluntatem ſuſcipere poteſt* homo in hac vita. Interea vero fatetur eſſe præſentem conſentiendi, & peccandi neceſſitatem, vnde dicit poſtea. *Itaque Sanctus Auguſtinus huiuſmodi peccata, quę ex iſta contracta* per peccatum ſcilicet Adami, *peccandi neceſſitate contingunt, vera peccata eſſe profitetur, quamuis ea, voluntas ita conſtituta vitare non poſſit.* Tandemque concludit hæc omnia indiſcriminatim intelligi tam de indifferentia contradictionis quàm contrarietatis: Quæ omnia licet cum aliquo forte lectoris tædio, fuere tamen referenda, vt euoluatur Ianſenij doctrina, nec poſſint Iãſeniani criminari aliquid imponi Magiſtro. hæc igitur ſumma eſt huius doctrinæ. In hac vita poteſt excogitari quadruplex ſtatus voluntatis. Primus vt ſit ſine vlla delectatione boni, & ſine vlla delectatione mali: & tunc voluntas non eſt libera, quia nihil habet in poteſtate. Delectatio enim eſt id per quod habet aliquid in poteſtate, quæ cum hic deeſſe ſupponatur, conſequenter nec quidquam

eſſe

esse in potestate supponi potest. Secundus est, vt habeat voluntas delectationē boni victricem, & delectationem mali pariter victricē; vnde fiat, vt vtrumque habeat in potestate, facere & non facere bonum, & facere ac non facere malum. Et hic status est impossibilis, vt patet ex terminis, quòd repugnet duos de vna & eadem repugnantes esse ambos victores. Supersunt igitur alij duo status liberæ voluntatis. Primus est, vt voluntas supponatur habere delectationem boni tantum, aut si habeat etiam mali, inæqualem tamen, & minorem. Et tunc voluntas habet tantum in potestate facere bonum: non facere autem non est in potestate, sed erit si hæc boni delectatio tollatur aut minuatur, & mali delectatio, vel adueniat de nouo, vel crescat. Et in hoc consistit eius indifferentia. Alter status oppositus est, si supponatur voluntas habere delectationem mali tantum, boni autem vel nullam habere, vel minorem, & inæqualem. Et tunc voluntas habet in potestate tantum facere malum; non facere autem, vel facere bonum non habet in potestate; sed potest habere, quatenus potest aut tolli, aut minui mali delectatio adueniente aut crescente delectatione boni: & in hoc pariter indifferentia eius posita est. Ego verò cōtendo hanc esse meram laruam, seu potius spectrum quoddam illius indifferentiæ quam dicit Iansenius à Sancto Augustino, & à Patribus agnitam: ab hæreticis negatam: & à Catholicis, si velint illæsam esse fidem retinendam, quod mox probabitur.

Con-

§. 4. *Contradicere Ianſenium ſibi ipſi, Auguſtino, Tridentino, Scripturę Sacrę, & communi mortalium ſenſui.*

ET primò, hæc doctrina contradicit ipſi auctori. Ille enim fatetur ita conuenire indifferentiam libero arbitrio, *vt quibuſcumque poſitis quæ ad agendum bonum & malum requiſita ſunt, poſſit liberum arbitrium in hac vita facere bonum & malum, facere alterutrum, & non facere*, Et iterum, *Dicimus liberum arbitrium quantumcumque vehementi atque efficaci gratię delectatione pręuentum atque determinatum ad faciendum bonum, adhuc tamen poſſe bonum non tantùm non facere, ſed etiam malum. Verum eſt enim iſtud, non in ſenſu compoſito vt vulgò dici ſolet, ſed in ſenſu diuiſo.* Quid eſt hoc? *Omnibus poſitis quæ prerequiruntur* poteſt facere alterutrum, & non poteſt facere alterutrum, *niſi fiat aliqua mutatio in pręrequiſitis?* Quid eſt *quantumcumque vehementi delectatione præueniatur*, poteſt non facere, hoc eſt ſuſpendere actionem ſuam; &, non poteſt ſuſpendere *ſub vtrauis diſpoſitione*, non poteſt ſuſpendere *potentia immediata*, non poteſt ſuſpendere niſi *deſinat* delectatio quæ vehementer mouet, & adueniat contraria? Non eſt hæc mirabilis quædam pugna confuſioque cogitationum? Lib,8.ca. 20.

Adde quod dicit eodem libro, dum putat ſe ſuam ſententiam defendere poſſe eadem ratione qua Thomiſtæ, *In libero arbitrio quantumçumque per* Ib.cap 4

gra-

gratiam præparato atque determinato, reperiri simultatem potentiæ ad operandum, & non operandum: esto
Ib.ca.20 *non sit potentia simultatis,* Et quod idem est. *Quamuis duo actus contrarii sint oppositi, & in eadem voluntate simul esse non possint, potestates tamen ad opposita, non sunt oppositæ: nec sibi inuicem, nec actibus oppositis: sed in eodem simul subiecto siue agente, siue quiescente simul commorantur.* Est simultas, inquit, potestatum, & potentiarum: & potestas hæc datur voluntati per victricem delectationem: Ergo-ne igitur est simultas victricium delectationum? Est simultas potestatum: & voluntas sub ea dispositione sub qua potest vnum oppositorum non potest alterum, nisi fiat mutatio in prærequisitis? Et quæ est illa mutatio quæ fieri debet in prærequisitis, nisi quia debet cessare id quo dabatur potestas ad vnum, adueniente potestate ad alterum? Et ibi est simultas potestatum, vbi necesse est vt potestates sibi succedant, & vna det locum alteri?

Iterum, Quid est potestatem ad vnum non habere oppositionem cum actu opposito? Non recordatur se docuisse mouente voluntatem delectatione victrice *actum oppositum esse extra illius potestatem*? Et fieri potest vt simul sint ambæ potestates, & tamen actus qui vni opponitur, non possit dici esse in potestate ratione alterius? Quod si non potest, quomodo non habet oppositionem cum illa potestate per quam excluditur?

Lib.7.de gra.Salu. cap.2.3.

Vsitata est ista dissidentium cogitationum pugna in Ianseniana Theologia. hic autem inde processit

ceſſit deceptio, quod putauerit ſe eodem modo philoſophari poſſe quo Thomiſtæ, cum diuerſiſſima ſint eorum principia. Nam Thomiſtæ cum victrice concupiſcentia, verbi gratia, ponunt ſufficientem gratiam ad reſiſtendum peccato: & cum victrice gratia ſupponunt etiam naturam eſſe ſufficientem ad reſiſtendum: nec putant quidquam requiri in alterutro caſu quod habeat rationem principij, & virtutis actiuæ: & ideo dicere poſſunt ſimultatem eſſe potentiæ ad vtrumlibet oppoſitorum, immediatè ac proximè. Neque vnquam ſenſum compoſitum & diuiſum ſic explicuerunt, vt dicerent voluntatem poſſe vnum in ſenſu compoſito, & in ſenſu diuiſo, hoc eſt ſucceſſiuè atque ex hypotheſi quod fiat mutatio in prærequiſitis, poſſe alterum. Nunquam Thomiſtæ ita ſenſum illum compoſitum & diuiſum explicuerunt. Ianſenius cum neget ſub victrice concupiſcentia gratiam eſſe ſufficientem ad reſiſtendum, & viciſſim; itaque putet neceſſariam eſſe ſucceſſionem aliquam potentiæ ſufficientis ad vnum oppoſitorum, & ſufficientis ad aliud; vult tamen videri idem ſentire quod Thomiſtæ, eademque diſtinctione ſenſus diuiſi, & ſenſus compoſiti euadere poſſe. In quo admodum fallitur, nec vllum vnquam inueniet ex Thomiſtis qui hactenus ſcripſerunt, qui non repellat inſinuantem ſeſe, ac doctrinæ ſocietatem in hac parte falsò affectantem. Scio id quod dicunt Thomiſtæ ſuas habere difficultates, de quibus inter nos contentio eſt; ſed aliud eſt videre quid ſentiant, aliud quid

contra eorum ſententiam obijciatur.

Secundo hæc doctrina contradicit Auguſtino, ex cuius ſententia Ianſenius putat admittendam eſſe. neceſſariò indifferentiam in hoc ſtatu viatorum. Probatur. Quia ſi quando Auguſtinus docuit neceſſario admittendam eſſe indifferentiam; hoc docuerit dum impugnaret eos qui eam negabant, cuiuſmodi fuerunt Aſtrologi, Philoſophi Stoici Aſſertores Fati, & potiſſimum Manichæi: Et ideo teſtimonia pleraque, ex ijs quæ allata ſunt ſuperius ad probandam indifferentiam, ſumpta ſunt ex libris ſcriptis contra Manichæos. Et Ianſenius ipſe hoc fatetur cum dicit, *Itaque reſpondeo, argumentum eſſe veriſſimum, quo concluditur admittenda indifferentia. Quod ab ipſo Auguſtino, Damaſceno, Bernardo & cæteris, non ſolum admittitur, ſed velut Catholicæ fidei immobilis baſis aduerſus Manichæos aliaſque peſtes, veritatis & libertatis inimicas, inuictiſſime defenditur, ac defendi debet*. Debet igitur admitti iuxta mentem Auguſtini indifferentia quam illæ *peſtes* negabant. Atqui non negabant illam quam admittit Ianſenius. Quodnam enim eſt veſtigium, quod Manichæi dixerint eſſe in hac vita in quibuſdam perpetuam amandi Dei, verbi gratia, neceſſitatem, in alijs perpetuam neceſſitatem odio habendi? Vſquam ne colligi poteſt ex ijs quæ docet Auguſtinus adeo illos inſaniuiſſe, vt negarent vllam eſſe illorum actuum viciſſitudinem, vllamue interruptionem in hac vita, ne in dormientibus quidem?

Sup.con tr. Nou. Aug.c.2.

Lib.6.ca. 34.

Et

Et Aſtrologi & Fatidici, qui ex ſtellis, vel ex ſato in hominum voluntates deriuant certorum actuum neceſſitatem; deriuant-ne immutabilem neceſſitatem? Non admittunt varias ac diſcrepantes pro varijs temporibus actuum etiam contrariorum neceſſitates? An non igitur admittunt cum proxima ad vnum potentia, eſse in voluntate potentiam mediatam, & remotam ad oppoſitum? An non concedunt voluntati eam flexibilitatem quà, *facta mutatione aliqua in prærequiſitis ad agendum*, voluntas verti poſſit ad oppoſita? Sed hæc eſt Ianſeniana indifferentia: Ergo & illam admiſerunt Manichæi, & cæteræ *peſtes humanę libertatis*, & aliam requiſiuit Auguſtinus cum eos refutauit: ac proinde minimè contentus fuit Ianſeniana indifferentia.

Atque hinc patet quam verum ſit, & quam cohærenter dictum id quod ſupra retulimus ex Ianſenio, cum Pelagiani *contentioſiſſimè* poſtularent indifferentiam, Auguſtinum *conſtantiſſimè* illam negaſſe: neque vnquam dum eos impugnat, concordiam diuinæ gratiæ cum libertate per indifferentiam explicuiſſe. hæc enim quomodo ſtare poſſunt cum eo quod docet Ianſenius, qui putat ex loco illo Eccleſiaſtici, *Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui*, probari indifferentiam contra Manichæos? Etenim Locus idem adhibetur ab eodem Auguſtino in libro de gratia & libero arbitrio, vbi diſputat contra Pelagianos, & refellit calumniam violatæ libertatis admiſſa neceſſitate gratiæ. Ergo vt ſatisfaciat Pelagianis eo teſtimonio vtitur, quo con-

Lib.6.de gra.Salu. cap.34.

continetur confeſſio indifferentiæ a Manichæis negatæ.

Et ideo quod dicit Ianſenius ab Auguſtino *conſtantiſſime* negatam indifferentiam quam Pelagiani poſtulabant, adeo non eſt verum, vt potius dicendum ſit conſtantiſſime conceſſam, dummodo non excluderent gratiam. Quod eſt, placuiſſe Auguſtino rem ipſam, ſed improbatum rei modum quo Pelagiani vtebantur. Volebant enim hanc indifferentiam, etiam ex ea parte qua bonum reſpicit, conſtitui per naturam ſecluſa gratia: & hoc eſt quod *contentioſiſsime* poſtulabant. Auguſtinus e contrario volebat conſtitui per gratiam: & hoc eſt quod *conſtantiſsime* contendebat, de cætero paratus *inire pacem* cum illis, & *dextras iungere*, ſi gratiam illam admitterent, vt manifeſte conſtat ex ijs quæ diximus ſuperius. Vnde iam ita poſſumus argumentari,

Sup. contr. Nou. Aug. c. 2. arg. 33.

Pelagiani petebant vt admitteretur immediata liberi arbitrij ad vtrumlibet facultas: Sed Auguſtinus putauit concedendum quod petebant, dummodo non excluderetur gratiæ neceſſitas; Ergo Auguſtinus putauit concedendam immediatam ad vtrumlibet facultatem, dummodo non excluderetur gratię neceſſitas. Et hanc fuiſſe mentem Auguſtini probari poteſt ex omnibus ijs teſtimonijs, quæ loco iam citato adducta ſunt. Significant enim illam expeditam ad vtrumlibet poteſtatem, ſed reſpectu boni ſalutaris per gratiam, reſpectu mali per naturam. Non eſt quod ea hic repetam. Lector id ſtatim intelliget ſi ea relegat.

Ter-

Tertio hæc doctrina contradicit Tridentino: quia continet in terminis contradictoriam definitionis eius ſententiam. Dicere enim liberum arbitrium *motum*, *& excitatum* a Deo; eſt dicere liberum arbitrium *ſub motione*, *& excitatione*: & dicere, *poteſt diſſentire*, eſt dicere, habet potentiam & poteſtatem diſſentiendi. Atqui Tridentinum definit liberum arbitrium *motum* & *excitatum poſſe diſſentire*. Ergo definit liberum arbitrium ſub motione, & excitatione habere potentiam, & poteſtatem diſſentiendi. At iuxta doctrinam Ianſenij ſuperius relatam & explicatam, liberum atbitrium *ſub vtrauis diſpoſitione* non poteſt oppoſita, ſed per diuinam motionem accipit poteſtatem tantum ad conſenſum, & vt ſit poreſtas ad diſſenſum, oportet vt abeat hæc motio, & contraria adueniat. Ergo ſub diſpoſitione diuinæ motionis, ſicut caret motione contraria, ita etiam caret poteſtate, & potentia diſſentiendi. Ac proinde aut verum eſt *motum & excitatum* a Deo, hoc eſt ſub diuina motione *non poteſt diſſentire*: quod eſt conttadictorium Tridentino: aut verum eſt, quando non habet poteſtatem, aut potentiam diſſentiendi, poteſt diſſentire, quod eſt ridiculum.

Et iam oſtenſum eſt quam non habeat locum in ſententia Ianſenij diſtinctio ſenſus compoſiti, & diuiſi, quæ locum habet in ſententia Thomiſtarum ob diuerſas eorum hypotheſes.

Quartò hæc doctrina contradicit Scripturæ. Nam locus ille Eccleſiaſtici, ſignificat euidenter imme- Cap. 15.
diatam

diatam facultatem ad bonum & malum Quid enim sibi velle possunt verba illa. *Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi*: postquam ex Sancto Augustino qui eis vtitur contra Pelagianos, locum habent etiam in natura lapsa? Quid inquam sibi velle possunt? Nonne manifeste significant facta per gratiam boni copia, perinde expositum esse ignem & aquam, vitam & mortem, hoc est bonum & malum? Ecquis audeat vbi paritatem scriptura ponit, disparitatem inducere? Quis ferat nullum esse tempus in quo possit esse optio boni vel mali: seu in quo vtrumque sit homini propositum; sed vno tempore appositum esse bonum tantum, & tunc non posse malum operari; expectandum enim esse vt fiat. successio dispositionis alterius, qua adueniente manus extendi poterit ad malum, sed non poterit tunc extendi ad bonum, nisi fiat alia iterum mutatio? Hoc dicere, interpretari est scripturam, an corrumpere?

Eandem vim habet, quod continetur Deuteronom. cap. 30. *Mandatum hoc quod ego pręcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum: nec in cœlo situm vt possis dicere, quis nostrum valet ad cælum ascendere, vt deferat illud ad nos, vt audiamus, atque opere compleamus. Neque trans mare positum, vt causeris, & dicas, quis ex nobis posit transfretare mare, & illud ad nos vsque deferre, vt posimus audire, & facere quod præceptum est. Sed iuxta te est sermo* val-

valde, & in corde tuo vt facias illum. Supponamus hominem ſub motione concupiſcentiæ poſitum, & vt Ianſenius ſupponit motione gratiæ carentem. Ille hoc ipſo quod caret gratia, caret etiam poteſtate obſeruandi mandatum contra quod a concupiſcentia impellitur, quia illa poteſtas non datur niſi per gratiam. Quo ſenſu igitur poteſt illi dici, quod tibi præcipitur *non eſt ſupra te nec procul poſitum, ſed eſt iuxta te valde in corde tuo*? Habere gratiam quam Deus non vult dare, non eſt ſupra me? Eſt valde iuxta me, & in corde meo vt faciam id ad quod habeo tantum potentiam remotam? Et ſi expectandum eſt vt veniat Dei gratia, non eſt pariter expectandum vt de cœlo veniat, vel vt in cœlum aſcendat, qui gratiam illam afferat? Pete, inquies, & Deus dabit tibi. At, numquid pariter verum eſt in ſchola Ianſenij, dum non peto denegari gratiam ad petendum? Quid ergo faciam, & quid exigitur a me? Deus non vult mihi dare gratiam, vt impleam mandatum: non vult etiam mihi dare, vt orem & petam quo indigeo; an eſt poſitum in poteſtate mea, vt Deus habeat voluntatem quam habere illi non placet? Et quod pendet ex illa voluntate non eſt ſupra me? Et ego cenſebor id poſſe quod non poſſum niſi ſuppoſita conditione, quæ non eſt, & quam ego ponere non poſſum? Et dicitur iuxta me poſitum quod tam procul diſtat a me, quam procul eleuatur ſupra dominium creaturæ Dei voluntas? Non eſt quæſtio iam quid perdiderim, aut potius quid mihi perdiderit Adamus.

Quæ-

Quæritur quomodo verum ſit quod Deus iam poſt illam iacturam mihi dicit: & conſtat euidenter, ſi vera ſit doctrina Ianſenij, falſum atque illuſorium eſſe quod dicit quod cogitare blaſphemum eſt.

Cap. 31. Adde illud quoque Eccleſiaſtici, quo beatus dicitur *is qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere malum, & non fecit*. Vbi enim eſt, vel quando fuit ille beatus? Nonne manifeſtum eſt in doctrina Ianſenij nullum vnquam fuiſſe qui poſſet tranſgredi, & non tranſgrederetur? Age, cum propoſitiones de præterito verificari debeant per verba de præſenti, quodnam vnquam fuit momentum, in quo verum eſſet de aliquo, *Ille iam poteſt tranſgredi, & non tranſgreditur*? Poteſt-ne quiſquam tranſgredi iuxta Ianſenium, ſi delectatio præpollens concupiſcentiæ non ponat tranſgreſſionem in poteſtate voluntatis? Et ſi illa tranſgreſſionem ponit in poteſtate voluntatis, quiſquam ne poteſt non tranſgredi? Quid hic laudatur niſi voluntas non tranſgrediendi? Eſt-ne autem vllus qui potuerit habere illam voluntatem, & non habuerit? Vel eſt ne vllus qui potuerit voluntate tranſgredi, & non tranſgreſſus ſit? Laudat ergo Scriptura vel quod nunquam fuit, vel quod omnium eſt. Nam ſi ſit quæſtio de potentia proxima volendi tranſgredi, nunquam illa fuit quin fuerit tranſgreſſio, vel in effectu, vel in affectu: ſi verò ſit quæſtio de potentia tantùm remota, nemo eſt qui ea ratione poſſit tranſgredi, & tamen tranſgrediatur: ac proinde cum dicit ſcriptura, *quis eſt*

Tom. 3. lib.7. de gra Salu. cap.2.

hic,

hic, & laudabimus eum respondere debet Iansenius, vel nullus est huiusmodi, vel omnes sunt: & consequenter fictitia sunt mirabilia illa quæ fecisse dicitur hic beatus *in vita sua*, quia vel nusquam sunt, vel communia sunt omnibus hominibus, ac proinde non sunt mirabilia.

Quintò, contradicit hæc doctrina communi sensui omnium mortalium, qui quoties libertatem indifferentiæ concipiunt, concipiunt libertatem solutam a vinculo necessitatis ad vnum determinantis, quæ in sententia Iansenij nunquam reperitur. Semper enim est necessitas, non eadem quidem; sed semper est vna, vel altera: nempe vel illa quam imponit delectatio iustitiæ, vel illa quā imponit delectatio cócupiscentiæ. Vnde hic reperitur mutatio tantum necessitatis, non vero exemptio. Quemadmodum autem cum cui mutantur compedes, ita vt dum vnæ tolluntur inferantur aliæ, nemo solutum dicit aut liberum: quod semper compediatur, esto non eadem compede; ita ridiculum est tribuere voluntati solutionem a necessitate, propterea quod non eidem semper subsit, si semper subest alicui.

Confirmatur, Quia quotquot indifferentiam tribuunt voluntati, intelligunt indifferentiam actiuam, & quæ illi conueniat tanquam causæ efficienti; at in sententia Iansenij, si quam habet passiua est, eique conuenit tanquam subiecto recipienti. Eò enim res tota reducitur, vt dicatur indifferens voluntas, quia potest recipere, vel motionem gratiæ

A a cum

cum qua recipiet neceſſitatem bene agendi; vel motionem concupiſcentiæ, cum qua recipiet neceſſitatem male agendi. Ipſa vero nullam prorſus habet optionem ad alterutram, ſed tota optio penes Deum eſt, cui ſi placuerit dare motionem gratiæ, imponet voluntati vnam neceſſitatem; ſi placuerit eam ſubtrahere, vel negare; ſtatim alia ſuccreſcet ex concupiſcentia, ipſâ etiam inuitâ; Igitur tota quæ hic reperitur actiua indifferentia penes eum eſt, qui poteſt hoc aut illo modo: ligare tota vero quæ in voluntate reperitur paſſiua eſt, & mera non repugnantia vt hoc aut illo modo ligetur. Quo igitur ſenſu dici poterit per hanc indifferentiam libera voluntas ad agendum, & non agendum? Eſſe paſſiuam neceſſitatis agendi, vel neceſsitatis non agendi, hoccine liberum eſt? Quis hactenus libertatem ita eſt interpretatus?

Deinde, Eſto, poſsit voluntas quæ vni motioni ſubeſt dici libera ad agendum id ad quod ea impellit: at tunc non poteſt dici libera ad oppoſitum, quia deficiente oppoſita motione oppoſitus etiam effectus extra poteſtatem voluntatis ponitur ex Ianſenio: ac proinde quod dicitur, liberum arbitrium eſſe liberũ ad oppoſita, falſum erit. quia nullo vnquam tempore poterit verificari propoſitio. Quotieſcumque enim dicetur liberũ ad vnũ oppoſitũ; aliud erit extra ipſius poteſtatem. Atque ita dicetur ad ſummum liberum ad vnum, & aptum recipere libertatem ad aliud, ſi ea detur: itàque eſſe actu liberum ad vnum, & hac amiſſa libertate poſſe fieri liberum ad aliud. Quem

autem

autem vnquam inuenient, qui hanc indifferentiam ita interpretatus ſit.

Adde nec ſtare poſſe quod docet Ianſenius, ex cõmuni hominum ſenſu, arbitrium eſſe liberum idem eſſe, atque eſſe *inalligatum*, *inimpeditum*, *&c.* Sequitur enim inde ſi ſit liberũ ad oppoſita, debere eſſe inalligatum ad oppoſita. Quando autem verum eſt, liberum arbitrium non eſſe alligatum ad oppoſita? Nunquam enim eſt liberum niſi beneficio alicuius delectationis, vt ille dicit. Sit ergo delectatio iuſtitiæ, illa vt idem dicit *vinculum* eſt, per quod alligatur amori iuſtitiæ, & impeditur ab amore iniquitatis: quomodo ergo tunc dicitur *inalligatum* reſpectu oppoſitorum, cum ſit reſpectu vnius oppoſiti ligatum, & reſpectu alterius impeditum? Certè quotquot hactenus exiſtimarunt libero arbitrio concedendam eſſe aliquam indifferentiam, exiſtimarunt talem eſſe concedendam, quæ propria illius eſſet, qua liberum eſt. Ea verò quam concedit Ianſenius, vt cauſas alias præteream, conuenit õnino appetitui brutorum. Non nego aliunde differre, quod voluntas ſequatur cognitionem perfectiorem; ſed ex parte indifferentiæ, & modo quo voluntati conuenit iuxta Ianſenium, conſtat ex dictis nullum prorſus eſſe diſcrimen. Poteſt enim canis eodem modo in oppoſita ferri, & eandem rem fugere quam appetebat, ſi fiat aliqua mutatio in requiſitis ad actionem: & dum vni obiecto per ſuum appetitum ligatur, ſolutus eſt atque inimpeditus reſpectu cuiuſcumque alterius: ac proinde quanta homini tribuitur à Ianſenio indiffe-

Tom. 3. lib. 6. de grat. ſaluat. c. 2

 rentia,

rentia, si attenditur ipsa præcisè indifferentiæ ratio, indifferentia canis est. Atque ex his satis colligitur quod initio propositum est, negatam à Iansenio indifferentiam illam, quam naturalis ratio, quam Augustinus, quam Concilium Tridentinum, quam Scriptura admittendam definiunt: & Apologistam, vel non intellexisse Iansenij sententiam, vel eam dissimulasse, quando dixit non negare illum indifferentiam humanæ voluntatis in hoc statu rerum. Sed examinandum est quod insuper addit, negasse tantum esse libertati necessariam, & videndum an hoc quoque rectè negare potuerit.

CAP. III.

An rectè Iansenius dixerit indifferentiam ad contraria, vel contradictoria non pertinere ad rationem liberi arbitrij, sed posse adesse, vel abesse stante illæsa libertate.

§. I. *Ostenditur hoc dixisse Iansenium, & in eo secum pugnare, nec ab Apologista bene defendi.*

Lib. 6. de grat. Sal. cap. 34.

HOC dixisse Iansenium fatetur Apologista, & constat ex locis superius citatis. Loquumur autem de libertate quæ necessaria est ad meritum vel demeritum, præmium, vel pœnam. Hoc igitur in primis nego potuisse à Iansenio dici, nisi vellet secum pugnare. Quid enim est quod paulo ante retulimus, argumento quo concluditur

ditur indifferentiam esse admittendam, consentire Augustinum, Damascenum, Bernardum, & cœteros, eamque conclusionẽ *inuictissimè defendere veluti Catholicæ fidei basim immobilem aduersus* Manichæos, *aliasque pestes veritatis, & libertatis*? An non hinc rectè deducitur, ergo qui conclusionem illam negant, hoc est qui negant indifferentiam, *sunt pestes veritatis, & libertatis*? At, si potest abesse indifferentia manente illæsa libertate, quid ei nocent qui eam tollunt? Et quid est quod dicit, esse *basim*? Quid cadet si tollatur illa basis, postquam libertas nihilominus stat? Iansenij verba sunt ista. *Itaque si etiam in hac vita Dei inspiratio tam stabiliter, ac delectabiliter Deo operante inhæreret voluntati, vt eam non posset abijcere* FOELICISSIMVM, FORTISSIMVM, LIBERRIMVMQVE *merito diceretur atque esset arbitrium*, hoc est, si non esset indifferentia, fortissimum, liberrimumque maneret arbitrium. Quid ergo sustinet illa basis? Et cur dicitur immobilis quæ tolli potest sine rei vllius ruina? Quod si *pestes* sunt libertatis qui *tollunt hanc basim*, nonne hac lue infecta est Iansenij Theologia, quæ docet non esse necessariam?

Cap. 34. lib. 6. de grat. Sal.

Lib. 8. de grat. Sal. cap. 17.

At dicet Apologista, quamuis indifferentia non faciat ad rationem libertatis, est tamen argumentum quo libertas probari potest, vnde qui hoc negant, censeri possunt esse pestes libertatis. Contra, est ne argumentum necessariũ, nec-ne? Si est, errat Iansenius qui necessarium esse negat: si non est, ergo quamuis à Manichæis negetur, non ideo libertas tollitur. Sed examinemus huius argumenti vim. Voluntatem

posse

posse facere, vel non facere, medium est, inquiunt ad inferendam eius libertatem. Ego verò contendo in doctrina Iansenij medium hoc vel nullum esse, vel esse inutile: Quia si nihil aliud adiungatur, nullum est hoc medium: si quid aliud adiungatur, est inutile. Duobus enim modis potest confici argumentum. Primo in hunc modum. Agens appetitiuũ quod potest agere vel non agere, consequenter est liberum: Sed hominis voluntas est talis. Ergo &c. Dico nullum esse argumentum. Quia si illud, potest agere & non agere, intelligatur de potentia proxima & immediata, minor est falsa. Constat enim ex Iansenio talem potentiam non conuenire voluntati in hoc statu. Si vero intelligatur de potentia remota, & ex suppositione quod fiat mutatio in requisitis ad agendum, maior falsa est. nam eo modo appetitus canis potest agere, & non agere, & tamen non est liber. Est igitur addendum aliquid ad illud medium. Vnde potest formari hòc alio modò argumentum. Agens appetitiuum quod ex plena rationis aduertentia potest agere & non agere, liberum est: Sed talis est voluntas. Ergo &c. Concludit quidem argumentum. Sed illud, *& non agere*, quod est in maiori, superfluum est in doctrina Iansenij: quia perinde valet si dicatur, Agens appetitiuum quod ex plena rationis aduertentia potest agere, liberum est. Si quis diceret, agens sensitiuum, & risibile est animal, quæreremus statim, quid ibi facit *risibile*, cum eo sublato nihilominus valeat propositijo.

tio? Pariter dici poteſt de alia illa, quid ibi facit, *&* *non agere*, cum perinde valeat, & concludat in doctrina Ianſenij, qui vult actionem appetitus rationalis operantis ex plena rationis aduertentia, eo ipſo & incoactam, & liberam eſſe? Ex eo igitur capite non ſunt rei Manichæi, quod negent id ex quo libertas inferri poteſt quocumque modo; ſed quod negent id quod cum ea tam neceſſariò eſt connexum, vt nec adeſſe poſſit quin adſit libertas, nec abeſſe quin eadem deſtruatur. huiuſmodi autem eſt indifferentia prout dicit proximam, & immediatam agendi, & non agendi potentiam. Hæc igitur eſt peſtis Manichæorum, qua tacti probantur quotquot ſimiliter dicunt indifferentiam adeſſe, & abeſſe poſſe illæſa libertate.

§. 2. *Pugnat etiam cum ſenſu Eccleſię & S. Auguſtini.*

VNde addo Secundò, & Eccleſiā, & S. Auguſtinū indifferentiā ſumere ad probandā arbitrij libertatē tanquā mediū conuertibile cum prædicato, quale debet eſſe mediū demonſtratiui ſyllogiſmi. Mediū, inquā, quo affirmato affirmatur quod quis vult concludere, & quo negato id ipſum negatur. Quod hæc ſit mens Eccleſiæ diſcimus ex diuo Thoma quæſtione illa ſexta de malo. vbi *hæreticam* pronuntiat eam doctrinam, non ſolum quæ negat ex indifferentia colligi poſſe libertatem, ſed quæ putat eam retineri poſſe ſine indifferentia, cum dicit *tollere rationem meriti, & demeriti. Non enim*, inquit,

vide-

videtur esse meritorium vel demeritorium; *quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit*. En quid requirat ad meritum, seu quo sublato ruit libertas ad merendum, & demerendum necessaria, *voluntatem sic agere, quod vitare possit*. hæc est indifferentia.

Hanc eandem esse Augustini mentem constat ex argumentis cap. 2. allatis. Nam cum liberum definiat, per hoc quod est *aliquid esse in nostra potestate*: & aliquid esse in nostra potestate declaret per hoc, *quod si volumus facimus*, hoc est cuius faciendi, vel non faciendi facultas penes nos est, quæ est expressio indifferentiæ: & hoc *primitus* conuenire dicat actibus voluntatis; manifestum est ex Augustino, indifferentiam pertinere ad definitionem liberi, postquam pertinet ad conceptum eius quod est, aliquid esse in nostra potestate, per quod liberum definitur. Ergo illa non magis potest abesse, aut negari de libero, quam possit abesse aut negari de definito id quod quod pertinet ad eius definitioné.

Secundò, De quo negatur necessitas quam non possimus admittere aut reijcere, de eo affirmatur indifferentia saltem ad admittendam, aut reijciendam huiusmodi necessitatem: Sed de actibus omnibus *quibus perperam, aut recte viuimus*, negatur necessitas quæ non sit in nostra potestate, & consequenter quam non possimus admittere, aut reijcere, vt patet ex secundo argumento. Ergo de ijsdem affirmari debet indifferentia. Et quia Augustinus non putat admittendam esse *vllo modo* talem

neces-

necessitatem; consequenter nec putat excludendam *vllo modo* indifferentiam oppositam. Ergo repugnat Iansenio qui dicit hanc indifferentiam *abesse posse*.

Tertiò, Augustinus non putat volitionem esse liberam quæ non est elicita connaturaliter supposita plena rationis aduertentia, vt constat ex tertio argumento, Iansenio & Iansenianis consentientibus. Esse autem sic elicitam, est esse elicitam à principio habente rationes agendi & non agendi, vt ibidem ostensum est, & consequenter á principio constituto in indifferentia. Ergo non putat Augustinus volitionem esse liberam, quin sit elicita à principio constituto in indifferentia agendi & non agendi.

Quartò, Interrogatio illa Augustini, de qua in argumento quarto, *Quis peccat in eo quod nullo modo caueri potest*? æquiualet huic negatiuæ, *Nemo peccat in eo quod nullo modo caueri potest*: hoc autem idem est, ac dicere, neminem peccare nisi potentem non peccare, quod est esse indrfferentem. Ergo hic quoque apud Augustinum valet consequentia à negatione indifferentiæ ad negationem libertatis sufficientis ad peccandum. Ergo falsum posse illam abesse.

Quintò, Eundem sensum habet quod relatum est in quinto argumento de illa disparitate, quam ponit August. inter motũ hominis, & motũ lapidis, dum dicit, ideo motum hominis illi imputari, quia habet in potestate vt non moueatur; lapidi autem non imputari, quia non potest non moueri. hoc enim est clarè significare, potestatem mouendi se, vel cohibendi motum suum, esse rationem qua posita imputatur

motus ei qui ſe mouet,& qua ſublata non imputatur. Ergo non poteſt adeſſe & abeſſe ſtante imputabilitate illa.

In ſexto pariter oſtenſum eſt, vnicam rationẽ qua vtitur Auguſtinus,cur inexcuſabiles ſint homines qui vel ex ignorantia, vel ex infirmitate peccant, eam eſſe, quod non deſit Dei auxilium quo poſſint vincere difficultates illas: ideoque reos eſſe propriæ negligentiæ, de cœtero abſoluendos, ſi & aliorũ exemplo,& continuis, quibus à Deo pulſantur & intus & foris,inſpirationibus,non conſtaret nulla eos neceſſitate ſuccumbere tentationibus, ſed quia vti nolunt oblata facultate erigendi ſeſe;Ergo hic quoque monſtratur, poſſe non peccare in peccatoribus requiri, vt ijs peccatum imputetur: alioqui non imputandum. Idem expreſſimè ſignificatur in ſeptimo, & in verbis illis relatis ex libro de quantitate animæ. *Si ita coguntur*, animæ peccare, *vt poteſtas reſiſtendi nulla ſit; nõ peccant.* Idẽ & in octauo,& illa definitione peccati ad quam requirit, vt ſit *liberum abſtinere*, quod monſtratum eſt ex mente Sancti Auguſtini pertinere ad omne peccatum proprie dictum, etiam in ſtatu naturæ lapſæ. Idem & in nono,*vbi ſummæ iniquitati, & inſaniæ attribuit Auguſtinus,peccati reũ teneri quemquam, quia non fecit quod facere non potuit.* Et *carere libero ad faciendum, & non faciendum animi motu* negat coniungi poſſe cum eo quod eſt, *voluntate peccare.* Et in decimo vbi dicit, *nos ideo peccare diligendo corporea quia, & iubemur, & natura* per gratiam adiuta *poſſumus diligere ſpiritualia*, quæ ratio nulla eſſet,ſi pec-

Cap. 12.

care

care poſſemus etiamſi nec gratiam vllam nec facultatem haberemus ad abſtinendum à peccato.

Poſſem hoc modo percurrere argumenta cœtera, & monſtrare perpetuam hanc fuiſſe Auguſtini cogitationem, non ſolum adeſſe indifferentiam libero arbitrio; ſed etiam requiri, hoc eſt *abeſſe non poſſe*, contra quam ſentiat Ianſenius. Sed hæc ſufficiunt, & præſtat euitare tædium inutilis repetitionis. Relegat ea lector, ſi lubet, & inueniet illis fere triginta quinque Auguſtini teſtimonijs perinde probatum, liberum arbitrium ſtare non poſſe ſine indifferentia, ac probatur reipſa non ſtare.

§. 3. *Inferuntur ex dictis aliquæ contradictiones in Ianſeniana* Theologia.

ATque ex his primo conſtat quam ſit verum quod dicit Ianſenius, Auguſtinum *nihil omnino de indifferentia* ad peccandum, & non peccandum *fuiſſe ſollicitum, mordicus illam negauiſſe* Iuliano poſtulanti: *Tantum eſſe ſilentium iſtius indifferentiæ contradictionis tanquam libertati neceſſariç, vt ad ſaluandam arbitrij libertatem ſub gratia, numquam vel ſemel eam adhibuerit in vniuerſis ſuis aduerſus pelagianos lucubrationibus*, vnde ſuſpicari quis poſſit *eſſe merum philoſophiæ fœtum, & à nullis antiquis Gratiæ defenſoribus Auguſtino, Proſpero, Fulgentio ſub nomine libertatis arbitrii, propugnatam, requiſitam, agnitam*. Item modum hunc ſaluandi libertatem per indifferentiam contrarietatis aut contradictionis, vel *ignotum contemptum*-

Tom. 3. lib.8. de grat. ſaluat c. 9.

ib. c. 18.

temptumque esse priscis gratiæ defensoribus. Item, *ne vel semel probasse Augustinum* in libro de libero arbitrio, *esse illud indifferens*. Et, si *Augustini monumenta lustremus vniuersa, quæ contra inimicos gratiæ Pelagianos exarauit, nusquam vestigium apparere vllum, ex quo colligas ea ratione, vel ab ipso defensam arbitrii libertatem, vel gratiam cum libero arbitrio esse conciliandam, quod scilicet sub gratia voluntatem determinante*, vt dicunt Thomistæ, simul potestas maneat, vt non velit, & non agat, vt ijdem affirmant, dum vtuntur distinctione sensus compositi & diuisi.

Patet inquam ex dictis quam hæc verè dicantur. Cum ex testimonijs illis allatis ad probandam indifferentiam, aliqua sumantur ex lib. de Bono perseuer. de Correptione & gratia, de Gratia & libero arbitrio, de Peccatorum meritis, de Spiritu, & litera, qui scripti sunt contra Pelagianos. Alia ex libris de Ciuitate Dei, & ex libris Retractationum, in quibus post exortos & confutatos Pelagianos scriptis, confirmantur. Ad quid autem prædicauit indifferentiam cõtra inimicos veritatis, nisi vti libertatem ea ratione tueretur? Possem addere, hinc quoque conspici, quam parum sibi constet hic auctor, dum dicit Augustinũ indifferentiam propugnasse aduersus *pestes libertatis veluti basim immobilem Catholicæ Fidei*. Quid enim hæc quæso sibi volunt? Disputauit Augustinus cum Manichæis, vt libertatem defenderet: disputauit & cum Pelagianis, vt probaret stare cum gratia, hoc est, de libertate disputauit contra illius destructores: disputauit & contra nimios illius defensores. Vt esse

probaret

probaret libertatem contra illos, indifferentiam docuit *veluti baſim immobilem* Catholicæ veritatis, vt manere monſtraret contra iſtos, de illa baſi nihil omnino fuit ſollicitus? *Quin & mordicus negauit* Iuliano poſtulanti? Mordicus negauit *baſim immobilem* Fidei Catholicæ? Indifferentiam negabant Manichæi *Catholicæ Fidei baſim*; Auguſtinus quia eam etiam negare videbatur, à Pelagianis Manichæus vocatus eſt; & vt ſe purgaret apud Pelagianos quod eam deſtruxiſſet, numquam negauit ſe deſtruxiſſe, nuſquam illius meminit, *numquam vel ſemel eam adhibuit, non propugnauit, non requiſiuit, contempſit, non agnouit*? Quid? Auguſtinus numquam negauit crimen, cuius accuſabatur à Pelagianis? Iuliano poſcenti noluit vnquã confiteri *Catholicam veritatem, & baſim fidei*, quam contra Manichæos propugnarat? Zelus an prouidentia illi defuit in Pelagiãnis ad fidẽ reducendis, dum quod poterat, & quod debebat recuſauit, negata poſcentibus confeſſione *catholicę veritatis, & occultata baſi Catholicæ Fidei*? Saltem hoc diceret, ſe quidem indifferentiam admittere, ſed non tanquam neceſſariam ad rationem libertatis. At, ne ſemel quidem illius meminiſſe, nec agnouiſſe, contempſiſſe etiam veluti ſomnium humanæ philoſophiæ, quis hoc ferat? Eamdem fidei baſim petunt, & Manichæi, & Pelagiani: Manichæi, vt diruant, Pelagiani, vt opponant diuinæ gratiæ; contra vtroſque Auguſtinus pugnat, & ita pugnat, vt contra Manichæos indifferentiam omnino propugnet, contra Pelagianos vero an ſtet cum diuina gratia, numquam aſſerat, hoc eſt,

eius

eius rei de qua est quæstio numquam loquatur? Si est basis Catholicę Fidei esse indifferentiam ; est etiam basis Catholicæ Fidei esse sub gratia; vtrumque Augustino defendendum est, alterũ contra Manichæos, alterum contra Pelagianos; illud defendit, de isto Pelagianis nequicquam vrgentibus non cogitauit? O Nou-Augustiniani ita-ne verò?

Tom. 3. lib. 8. de grat. Sal. cap. 4. ib. cap. 5. Sed vide lector rem aliam in Ianseniana Theologia mirabilem. Postquam ostendit Iansenius se suam doctrinam tueri posse per vsum distinctionis sensus compositi, & diuisi, vt Thomistæ suam; addit postea quod paulo ante retulimus, *si Augustini monumenta lustremus vniuersa contra Pelagianos exarata, nullum vestigium appariturum, quod eo modo ipse libertatem tueatur*. Quod est, vsum sensus compositi, & diuisi, rem esse apud Augustinum ignotam, præsertim in ea disputatione qua Pelagianos impugnauit negantes libertatem & indifferentiam stare posse cũ gratia. Et deinde vt tueatur phantasticam illam indifferentiam quam admittit, *Dicimus igitur*, inquit, *liberum arbitrium quantumcumque vehementi atque ef-*
Cap. 20. *ficaci gratię delectatione præuentum atque determinatum ad faciendum bonum, adhuc tamen posse bonum, non tantum non facere, sed etiam malum. Verum est enim, non quidem in sensu composito, vt vulgo dici solet, sed in sensu diuiso ......qua de re qui plura volet, Auctores qui de physica prædeterminatione tractant consulendi sunt, sic enim illi indifferentiam contradictionis, atque contrarietatis quam ipsi libertatem arbitrii vocant, cum illa prædeterminatione conciliant. hoc est igitur quod*

San-

Sanctus Auguſtinus tradit, quando toties docet concupiſcentiam, & ignorantiam, per quam nunc omnia peccata committuntur, non auferri ex nobis quamdiu in hac mortali vita verſamur. hinc fit enim quod in nobis non ſolū ipſa potentia voluntatis quæ de ſe ad malum flexibilis eſt, ſed etiam pondus ad peccandum remanet, quod eſt peccandi poteſtas perfectiſſima ....: propter quam ſanè liberum arbitrium qualicumque gratia ad agendum rapiatur, rectiſſime dici poteſt, poſſe peccare, licet fieri nequeat, vt ipſum peccatum ſimul in ſenſu compoſito cum gratiæ operatione ſocietur. hoc eſt, inquit, quod Sanctus Auguſtinus tradit? Quid tradit? hoc quod dicunt Thomiſtę, dum vtuntur diſtinctione ſenſus compoſiti, & diuiſi. Tradit igitur diſtinctionem illam, & licet ijſdem terminis non vtatur, tradit tamen ipſam rem. Hinc verò quid fit? Fit, inquit, *vt poteſtas perfectiſſima peccandi* maneat in nobis etiam ſub motione gratiæ. Vnde iterum fit, liberum arbitrium quantumcumque rapiatur à diuina gratia, poſſe peccare, *non tamen in ſenſu compoſito*. Hoc autem eſt liberum arbitrium eſſe indifferens: ergo ex doctrina Auguſtini colligitur, & eſſe indifferens liberum arbitrium, quantumuis à diuina gratia raptum; & illam indifferentiam benè ſaluari per diſtinctionem ſenſus compoſiti, & diuiſi, ſiue per rem illis vocibus ſignificatam. Hæc autem vbi tradit Auguſtinus? Certè ſi vſquam, maxime in libris contra Pelagianos ſcriptis, & in ea potiſſimum quæſtione qua contendit neceſſariam eſſe gratiam libero arbitrio concupiſcentiæ ſeruo, hoc eſt, in ea quęſtione, qua coniungi, & conciliari vult liberum ar-

bitrium

bitrium,& gratiam. In ea igitur quæstione,& indifferentiam docet stare cum gratia, & distinctionem tradit sensus compositi & diuisi ad eam tuendam: Et tamen Augustinus nihil omnino de indifferentia fuit sollicitus: *mordicus* eam negauit Pelagianis: *contempsit* illam, *non agnouit*: & nullum est in omnibus eius scriptis vestigium,quod putauerit ea ratione gratiam cum libero arbitrio conciliandam: aut quod adhibuerit distinctionem sensus compositi& diuisi. Hæccine stare simul possunt?

Sed illud quod dicit mirabilius, Augustinum in libro de Gratia & libero arbitrio, *ne vel semel* probasse, esse illud indifferens: cum constet, quod iam ante notatum est, ad probandum liberum arbitrium attulisse locum illum Ecclesiastici,quo, ipso Iansenio consentiente,cōtinetur probatio indifferentiæ contra Manichæos. Eadem scriptura an alium habet sensum quando Manichæis proponitur, & alium quando proponitur Pelagianis? Et quod dicit Augustinus, vt alia omittam. *Semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper est mala*, quem sensum habet? Nonne intelligit esse liberam ad bonum, & ad malum? Esse autem liberam ad bonum & ad malum,non est esse indifferentem,apud Iansenium? Ergo indifferentem probat Augustinus in libro de gratia & libero arbitrio.

[Margin: Eccl.cap. 15.]

[Margin: lib. de gratia,& lib.arbit. cap.15.]

Reiici-

§.4. Reiicitur *quod dicit Apologiſta, ita ſe habere indifferentiam ad definitionem liberi arbitrii ſicut* eſſe mortale *ad definitionem hominis*.

COnſtat tertio nihil eſſe quod dicit Apologiſta, Patres ita definire liberum arbitrium per indifferentiam agendi & non agendi, quemadmodum definiunt interdum hominem, quod ſit *animal rationale mortale*. A qua definitione ſicut tolli poteſt Tò *mortale* retentâ hominis eſſentiâ, ita manere naturam liberi arbitrij ſublata indifferentia: ſed eſt abſurda cogitatio. Ponamus enim duas iſtas definitiones, Homo eſt animal rationale mortale: & iſtam, Liberum arbitriũ eſt facultas agentis intellectiui quæ poteſt agere, & non agere. Tolle iam à priore To, *mortale*, manet integra definitio, nempe homo eſt animal rationale. Tolle à poſteriore To, *quæ poteſt agere, & nõ agere*. Quid manet? Facultas agentis intellectiui præcisè, eſt ne liberum arbitrium? Manifeſtum igitur eſt diſcrimen: & vel ex hoc conuincitur ex mente Patrũ, indifferentiam eſſe libero arbitrio eſſentialem. Quia id quo ſublato deſtruitur alicuius rei definitio, maxime pertinet ad eſſentiam: Sed ſublata indifferentia deſtruitur liberi arbitrij definitio illa quam ſancti Patres ſolent tradere: Ergo indifferentia maxime pertinet ad eſſentiam liberi arbitrij ex mente Patrum. Patres quorum meminit Apologiſta, numquam definiunt hominem per To *mortale* ſolum, ſed per rationale mortale, hoc eſt per differentiam neceſſariam,

& superfluam. Vnde ablata superflua remanet necessaria. At vero liberum arbitrium passim definiunt, indifferens ad agendum & non agendum, nulla alia apposita differentia. Et ideo si hæc tollatur, exhauritur definitio sublata differentia, & relicto solo genere. Quare Apologista parũ feliciter vsus est occasione ista explicandæ suæ eruditionis.

Addo neminem ex Patribus dicere vnquam, si homo desinat esse mortalis desiturum esse hominem. hoc enim hæreticum est. At iam constat plusquam triginta testimonijs Sancti Augustini, liberum arbitrium non fore liberum, quantum satis est ad merendum, & demerendum, si non esset indifferens. Vidimus idipsum teste Sancto Thoma pertinere ad doctrinam fidei. Ostendimus id dicendum consequenter ad principia etiam ipsius Iansenij. Et si hæc non sufficiunt,

§. 5. *Necessitas indifferentiæ ad libertatem arbitrii probatur ex* Tridentino, *& ex* Bulla *contra* Baium, *& Iansenium.*

PRobatur vltimò tum ex Concilio Tridentino; tum ex definitionibus Pontificum contra Michaelem Baium atque Iansenium. Nam quod attinet ad Concilium Tridentinum. Nemo dubitat quin definierit quod erat necessarium ad tuendam libertatem arbitrij contra Caluinum. hoc enim, & Catholici omnes putant, & Caluinus ipse ita interpretatus est, dum credidit se peti definitionibus Tridentini.

dentini. Atqui neque Caluinus in alio contradicit Tridentino, quod attinet ad hanc quæstionem: neque Tridentinum in alio damnat Caluinum, quam in hoc puncto, quod liberum arbitrium possit dissentire motioni gratiæ, eoque sensu habeat vim electiuam in vtramque partem solutam: quod est id quod potissimum Caluinus negat, cum consentiat in cæteris, nempè quod agat, quod agat voluntarie, quod agat sine coactione, vel sine necessitate coactionis, quod agat cum maxima inclinatione, quod agat supposità rationis aduertentià: ista omnia concedit Caluinus, & illud vnum negat, ita agere vt possit non agere. Ergo vel non destruxit arbitrij libertatem contra quam putant omnes Catholici; vel in hoc destruxit: & pariter, vel Tridentinum non asseruit arbitrij libertatem contra Caluinum, vel in hoc asseruit. Ergo indifferentia est id quo stabilito stabilitur arbitrij libertas, & quo negato, negatur. Et qui repugnant hoc demum agunt, vt videatur Caluinus pugnasse pro vera & propria, hoc est essentiali libertate arbitrij: Tridentinum autem pro spuria, & accidentali.

De definitionibus Pontificum constat ex Bulla contra Baium, & contra Iansenium, in qua damnantur hæ propositiones. *Quod voluntariè fit etiam si necessario fiat, libere tamen fit. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. Is libertatis modus qui est à necessitate sub libertatis nomine non reperitur in scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato. Homo peccat etiam dãnabiliter in eo quod necessario facit*; quibus addi possunt hæ. *Pelagianus est error dicere quod liberum arbitrium*

valet ad vllum peccatum vitandum. Item, *Liberum arbitrium sine Dei adiutorio nonnisi ad peccandum valet. Definitiua hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum* Pelagii *sit.* Quibus propositionibus damnatis, apertum est, damnari doctrinam quæ indifferentiam non putat esse necessariam libero arbitrio.

Tom.3.l 6.cap.36 Iansenius duas tantum priores refert, & duplicem adhibet solutionem, vt eligat Lector eam quæ illi magis arriserit. Respondet igitur primò, *Respectum haberi ad significationem huius temporis, quo liberum nihil dicitur a Scholasticis, nisi quod fit cum indifferentia saltem contradictionis: & quidquid non ita fit, non liberum vocant.* Illam *autem significationem non ita fuisse a veteribus* Patribus *vsurpatam, ex allegatis testimoniis id expresse contestantibus apertissimum esse, & multo pluribus demonstrari posse: hoc ergo sensu vulgatissimo certum esse, vtramque propositionem esse falsam.* Istorum verborum hæc est candida sinceraq; sententia, Scholasticos iam libertatem arbitrij cõstituere in indifferentia agendi, & non agendi: Patres antiquos constituisse illam in immunitate à coactione, supposita rationis aduertentia: Pontifices damnantes propositiones prædictas conformasse iudicium suum Scholasticis potius quam Patribus. Atqui videndum est vtri potius verum dicant. Hoc etiam Iansenius explicat his verbis.

Tom.3.l. 7.cap.14 *Et sane si non est alia libertas vera voluntatis quã agendi & non agendi, seu faciendi & abstinendi ab eo quod facis; grauissima absurda euitari nequeunt, quibus non solũ tota doctrina Augustini funditus concutitur; sed etiam*

sensus

ſenſus christianæ pietatis lęditur, & communis offenditur. Ita ille orditur caput cui titulum præfixit, *Afferuntur quatuor abſurda quę ex neceſſitate talis indifferentię contradictionis ſequuntur*. Addit paulò poſt *effectum gratię diametraliter repugnare philoſophicę libertati, ſeu indifferentię libertatis*. Similia pleraque apud Ianſeniũ occurrunt contra indifferentiam tanquam libertati arbitrij neceſſariam. Vnde ſequitur in hac controuerſia qua diſputatur, *vtrum libertas conſiſtat in indifferentia, vel eam includat neceſſariò*, Scholaſticos qui partem affirmantem ſequuntur, non ſolum Auguſtino repugnare, ſed etiam *lędere ſenſum Christianę pietatis*: & docere *quę diametraliter repugnent effectui gratię*: & vnde ſequantur *ſeptẽ abſurda* admodũ grauia: qui verò contra ſentiunt, conſentire Auguſtino. Et quia in hac parte Auguſtini ſenſus, Eccleſiæ antiquę ſenſus eſt, vt dicitur in præfatione libri ſexti; eoſdem antiquam Eccleſiæ fidem tenere. Quæ cum ita ſint, quatuor tamen Summos Pontifices, qui vel promulgarunt, vel confirmarunt Bullam contra Baium atque Iãſenium, ſequi maluiſſe Scholaſticos quam Patres illos, hoc eſt, ſequi maluiſſe errantes, quam rectè ſentientes. Hæc eſt ſententia Epiſcopi Catholici, de cœtero auctoritatis Sedis Apoſtolicæ obſeruantiſſimi. Sed mirabile eſt quod addit, *hoc ſenſu vulgatiſſimo ſcholaſticorum, certum eſſe propoſitiones illas eſſe falſas*, quaſi diceret, conſequenter fuiſſe damnandas. Ex eo enim ſequitur potius non fuiſſe damnandas. Cũ enim vulgatiſſimus ille ſenſus, erroneus ſenſus ſit; quod nõ eſt falſum niſi ex præſumpta veritate erroris, dici de- Tom. 3.

bet

bet verum potius quã falſum : neque vt falſum damnari poteſt, niſi ab eo qui errat.

Secunda ſolutio eſt, Prædictas propoſitiones eſſe falſas, quod non excipiantur motus improuiſi, qui & voluntarij ſunt, & ſine violentia, nec tamen ſunt liberi. Voluiſse igitur Pontifices ſtabilire tales motus non eſse liberos, ne iretur in errorem humanæ vitæ pernicioſum, quem hæretici huius temporis protulerunt. Sed primò oſtendendum eſset quinam ſint hęretici huius temporis qui dixerint motus illos eſſe liberos. Dicunt quidem eſſe peccata, ſed non ideo eſſe liberos. An illis maiorem tribuunt libertatem quam ipſis actibus voluntatis beneficio gratiæ elicitis, quibus eam negant? Deinde, ne quod dicitur in primis illis propoſitionibus intelligeretur de motibus indeliberatis, ſatis erat prouiſũ à Baio in prop. 75. vbi habetur, tametſi motus illi ſint prohibiti præcepto *non concupiſces*, & contineant tranſgreſsionem, & veram inobedientiam, *non tamen in peccatum deputari*: quod eſt dicere, non habere ſufficientem libertatem ad imputabilitatem culpę & demeriti.

Quod ſi ea cogitatio Pontifices tangebat in damnandis propoſitionibus illis, ne ſcilicet *occaſionem darent hęreticis*, nonne debuerant iuxta doctrinam Ianſenij, abſtinere potius à cenſura: cum ſit manifeſtum ex illa cenſura coniuncta cum doctrina Ianſenij ſequi concluſionem Caluini? Nam cum doctrina quæ continetur duabus illis propoſitionibus. *Quod voluntarie fit etiamſi neceſſario, fiat libere tamen fit*, & *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali*, hac,

vna

propoſitione includatur, *Sola neceſsitas agendi quæ violenta eſt, repugnat libertati*: & huius propoſitionis damnatio ſit approbatio contrariç; ſequitur hanc eſſe approbatã, *Neceſsitas agendi, eamti illa quæ non eſt violenta, repugnat libertati*. Et quia violentia cum coactione confunditur apud Ianſenium, ſequitur iſtam pariter approbatã, *Neceſſitas agendi, etiam illa quæ non eſt coactiua, repugnat libertati*: cui ſi hæc alia addatur Ianſeniana propoſitio, *Sed in actu voluntatis conſentientis diuinç gratiç, vel concupiſcentiç, eſt talis agendi neceſſitas*; inde ſequitur Caluini concluſio, *Quod in illo actu non eſt libertas*. Occaſionem ergo ita concludendi vitare potius debuerant Summi Pontifices, ſi benè Ianſenius philoſophatur. Supponi autem aduertentiam rationis in ijs de quibus fiunt propoſitiones illæ perſpicuum eſt, quia vbi non eſt talis aduertentia, dicitur tranſgreſsio non imputari ad peccatum, vt retulimus ex Baio: & vbi eſt prędicta neceſsitas, dicitur imputari: vnde eſt illa propoſitio, *homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non poteſt*. Igitur vbi eſt talis neceſsitas, ſupponitur non deeſſe vſus rationis: & tamen definitur quod tollat libertatem. Videant igitur Baiani quid negare velint, an minorem propoſitionem quç Ianſenij eſt, an maiorem quæ definitur à Summis Pontificibus, ne cogantur concluſioni conſentire, quç eſt Caluini. Certè admodum abſurdum eſſet, ſi quis vellet omnes illas propoſitiones antea relatas, quibus excluditur indifferentia, de pueris interpretari, vel de amentibus, quaſi Baius de illis tantum loquutus ſit.

Et

Et est notandum in primis id quod dicit idem Baius *Scripturam non vocare libertatem, eam quæ est libertas à necessitate.* Vult enim significare, dummodo sit libertas à peccato, parum referre iuxta sensum Scripturę quod sit aut non sit libertas à necessitate, quę est ipsa Iansenij doctrina, consequenter damnata in illa propositione.

Tom. 3 l. 7. c. 7.

CAP. IV.

De Sententia S. Thomæ.

§. 1. *Explicatur quod obijcitur ex S. Thoma 3. con. gen. Cap. 138.*

PRopositum est in hac controuersia sententiam potissimum exquirere Sancti Augustini. Sed quia monet Apologista, quid senserit Sanctus Augustinus, ex Sancto Thoma posse disci, videamus quid sentiat Sanctus Thomas ijs locis quos ille citat. Citat autem inprimis lib. 3. contra gentes cap. 138. vbi Sanctus doctor dicit: *Esse quamdam necessitatem ex interiori inclinatione procedentem, quæ laudem virtuosi actus non minuit, sed auget. Facit enim voluntatem magis attente tendere in actum virtutis; & quanto fuerit perfectior, tanto vehementius voluntatem faciet tendere in bonum virtutis, & minus ab eo deficere, & si ad finem perfectionis deuenerit, quamdam necessitatem infert bene agendi, vt in beatis qui peccare non possunt.*

Lib. 3. Apol. 2. cap. 3. pun. 4.

Vnde inferendum est, ergo indifferentia contra-

dictionis

dictionis non eſt neceſſaria libero arbitrio. Sed huic Apologiſtæ dici poteſt illud, *Putas ne intelligis quæ legis?* Quid enim eſt *eſſe quamdam neceſſitatem, quæ cũ deuenerit ad finem perfectionis infert quamdam neceſſitatem bene agendi vt in beatis?* Nonne hinc rectè ſequitur, ergo antequam deueniat ad illum finem, eſt neceſſitas quæ nullam infert neceſſitatem bene agendi? Ergo eſt neceſſitas quæ relinquit in hac vità paratam in vtrumque oppoſitorum facultatem & *bicornem* illam libertatem, à qua ne feriatur Ianſenius tantopere ſibi cauet. Quid igitur fiet de illa doctrina, qua ſub delectatione iuſtitię dicitur eſſe in hac vita, *inuicta* neceſsitas bene agendi, & ſub delectatione concupiſcentiæ inuicta neceſſitas male agendi, adeo vt oporteat mutari diſpoſitionem illam, vt voluntas feratur in oppoſitum? Non intelligit Apologiſta Sanctum Auguſtinum hoc loco Sancti Thomæ lingua verberare Ianſeniſmum, & præcipuas quibus fulcitur columnas ſubuertere? Sed pergamus.

Hæc neceſſitas (inquit diuus Thomas) cum deuenerit ad finem perfectionis, *Quandam neceſſitatem infert ad bene agendum*. Quænam eſt iſta *quædam neceſſitas?* Id ipſe ſtatim explicat, *ſicut eſt in beatis qui peccare non poſſunt*. Hæc verò eſt neceſſitas oppoſita indifferentiæ ad contraria, hoc eſt ad faciendum bonum, aut malum: & quæſtio noſtra eſt de neceſſitate oppoſita indifferentiæ ad contradictoria, hoc eſt, ad agendum vel non agendum. Nonne igitur in Apologiſtam aptiſſime quadrat quod alicubi Ianſenius exprobrat ei qui de cepis interrogatus, de allijs re-

spondet? In beatis excepto Deo clare viso, & ijs obiectis quæ cum eo intelliguntur habere necessariam connexionem, indifferentia est perfectissima ad agẽdum vel non agendum: ideoque est liberum arbitrium, quamuis sit impossibilitas malè agendi, hoc significat diuus Thomas & nihil aliud.

Quod si Apologista seriò voluisset cognoscere mentem Sancti Thomæ, & consequenter sancti Augustini circa necessitatem indifferentiæ contradictionis ad constituendam rationem liberi arbitrij, non deerat vel ex hoc ipso opere contra gentes vnde Iansenismum dedisceret.

§. 2. *Ostenditur pluribus alijs testimonijs ex eadem Summa contra Gentiles indifferentiam ad libertatem arbitrii necessario requiri.*

Cap. 68. OCcurrisset enim primò quod est in libro primo, vbi cum influentia causæ primæ stare dicit dominium quod habet voluntas in actus suos: & illud dominium indifferentiam includere ad cõtradictoria: & excludere determinationem virtutis ad vnum. Vnde sequitur nec in Deo esse dominium respectu amoris quo se amat: nec in beatis respectu amoris quo Deum amant; cum vtrobique sit virtus ad vnum determinata, & absit indifferentia. Verba Sancti Th. sunt. *Dominium autem quod habet voluntas supra suos actus, per quod in eius est potestate velle vel non velle, excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam causæ exterius agentis: non autem excludit influentiam superioris causæ*

a quà

a qua est in esse, & in operari.

Occurrisset Secundò ex libro 2. *Inueniri in substantiis creatis quasdam, quę non agunt seipsas ad operandum sicut inanimata, plantæ, & animalia bruta. Non enim est in eis agere, & non agere. Esse autem substantias intellectuales quæ se agunt ad operandum: & hoc esse proprium voluntatis, per quam substantia aliqua est domina sui actus, vtpote in ipsa existens agere & non agere.* Et quia Iansenius fatetur dominium in suum actum pertinere ad rationem liberi arbitrij; statim intulisset, pertinere igitur ad rationem liberi arbitrij, *agere, & non agere,* quæ est indifferentia contradictionis: nec aliam esse rationem cur illud non reperiatur in brutis, quam quia in illis non reperitur talis indifferentia. Cap. 47.

Occurrisset Tertiò ibidem vera ratio, cur liberum arbitrium non possit non esse indifferens. Nempe quia *intellectualia habent iudicium de agendis non determinatum ad vnum.* Vnde fit, quia voluntas quæ ab intellectu mouetur, debet esse proportionata mouenti se, *nec ipsam esse a natura determinatam nisi ad bonum in communi:* & quia communis illa ratio boni participatur ab hoc & illo particulari bono; consequenter manere volũtatem indeterminatam ad quodcumque bonum particulare: nec adigi ex natura sua vlla necessitate, vt vnum appetat: quandoquidem aliud quoque bonum pariter est: Ergo dum prælucet illa indeterminata cognitio, esse consequenter indifferentem, & indeterminatam voluntatem ad sequendum quod proponitur: ac proinde idem esse

loqui de volitione,quę sequitur ex pręuia rationis aduertentia, circa bona creata, vel circa increatum obscure cognitum; ac loqui de volitione elicita a principio indeterminato, & indifferenti. Qua vna solutione, velut vno ictu præcidisset Apologista immanem syluam inutilium argumentorum,quibus Iansenius conatur ostendere,tum ex Sancto Augustino, tum ex Sancto Bernardo atque alijs, propterea non requiri indifferentiam ad libertatem arbitrij,quod illi Sancti Patres asserant,hoc ipso quod aliquid voluntate fit, liberè fieri. Cum enim intelligant volitionem prælucenti iudicio rationis conformem; quid mirum, quod significent eo ipso quod est talis volitio esse liberam, cum eo ipso sit elicita a principio indifferenti?

Cap. 73. Occurrisset Quartò quod est libro 3. Vbi pro eodem accipit libertatem voluntatis,& modum illũ quem habet operandi contingenter, & cum potestate ad vtrumlibet. Et ideo vt probet pertinere ad prouidentiam conseruare libertatem,argumentum petit ex eo quod debeat conseruare quod est perfectionis increaturà,potius quam quod est imperfectionis.*Perfectionis autem esse in voluntate quod contingenter agat, quia non habet virtutem limitatam ad vnum: & habet in potestate producere hunc effectum vel illum: propter quod est contingens ad vtrumlibet*. Vnde concludit, *magis igitur pertinere ad prouidentiam diuinam, conseruare libertatem voluntatis, quam contingentiam in naturalibus causis*. Quæ ratio nihil probaret, nisi potestas illa ad vtrumlibet, crederetur esse a Sancto Thoma

vel

vel ipſa libertas, vel intrinſeca libertati. Et valde notandũ eſt, quod contingentiam in cauſis naturalibus tribuat imperfectioni, in voluntate antem perfectioni. Nulla enim eſt alia ratio, quam quia nunquam contingit cauſam naturalem non producere effectum ſuum, quin ſit aliquis defectus, ſeu defectus alicuius neceſſarij ad agendum: at verò voluntas nõ agit, etiam tum cum nihil deeſt ad agendum; ſed ex mero dominio quod habet in ſuum actum, cuius exprimẽdi aut ſupprimẽdi arbitrium habet. Quod aper- Cap.155
tè ſignificat immediatam ad vtrumq. potentiam.

Occurriſſet Quintò ex eodem libro 3. *Quod licet homo per voluntatem & liberum arbitrium ſit dominus ſui actus, non tamen eſt dominus ſuarum naturalium potentiarum: & ideo licet liber ſit ad volendum, vel ad non volendum aliquid; non tamen volendo facere poteſt quod voluntas in eo quod vult, ad id quod vult vel eligit immobiliter ſe habeat*: Supponitur adeſſe vtrobique Dei gratia, & cum homo ex libertate & cum indifferentia aliquod bonum vult; & cum immobiliter ſe habet ad id quod vult. Et tamen in ea ſuppoſitione negat S. Thomas & dominium & libertatem eſſe in ſecundo caſu, aſſerit autem eſſe in primo, in quo reperitur indifferentia. Quod quis non videt quam capitaliter repugnet doctrinæ Ianſenij, qui cõtendit & dominium perfectum, & plenam arbitrij libertatem reperiri potiſſimùm in ijs actibus atque obiectis quibus voluntas *immobiliter inſeparabiliterque* adhæret.

Occurriſſet Sextò ex eodem libro, *Cum ſit in pote-* Cap.159

state liberi arbitrij impedire diuinę gratię receptionem, vel non impedire; non immerito in culpam imputari ei qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deum quantum in se est paratum esse omnibus gratiam dare. Velle enim omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, vt dicitur ad Tim. 2. *Sed illos gratia priuari qui in se ipsis gratiæ impedimentum præstant; sicut sole mundum illuminante imputatur ei qui oculos claudit, si ex hoc aliquid malum sequatur, licet videre non possit nisi lumine solis preueniatur.* Quid est autem ideo imputari homini, quod ad Deũ non conuertatur, quod sit in potestate liberi arbitrij impedire vel non impedire ne gratiam ad conuersionem necessariam recipiat? Nonne idem est, ac ex indifferentia quam habet ad impediẽdam vel non impediendam Dei gratiam, sequi imputabilitatem non conuersionis, quæ nulla foret, si talis indifferentia deesset? Nam quod dicit sequenti capite, *Si homo per inordinationem precedentem declinauerit ad malum, non esse omnino in potestate eius nullum impedimentum gratiæ ponere* per peccatum: explicat Sanctus Doctor quomodo intelligatur. Nimirum vult non posse abstinere ab omni peccato longo tempore: sed aliquo tempore abstinere posse putat ab omni: & semper a quocumque determinato sigillatim sumpto. Hoc enim significat cum dicit, *Etsi enim ad aliquod momentum ab aliquo peccati actu particulari possit abstinere propria potestate, si tamen diu sibi relinquitur, in peccatum cadet, per quod gratiæ impedimentum prestatur.* Et iterum. *Præterea, licet ille qui est in peccato non habeat hoc in propria potestate,*

ſtate , quod omnino vitet peccatum; habet tamen poteſtatem nunc vitare hoc vel illud peccatum , vt dictum eſt , vnde quodcumque committit , voluntarie committit , & ita non immerito ei imputatur ad culpam . Vbi vides iterum propterea imputari quodcumque peccatum, quia ita voluntarie fit,vt vitari poſſit, hoc eſt,quia cum indifferentia committitur. Quomodo autem aliquo tēpore vitari poſſit & aliquo non poſsit, paulo ante docuit cum dixit. *Illud autem ad quod mens magis ſe habet eligit , niſi per rationis diſcuſsionem ab eo quadam ſollicitudine abducatur . Non eſt autem poſsibile mentem hominis continue in illa vigilantia eſſe , vt per rationem diſcutiat quidquid debet velle, vel agere . Vnde conſequitur,quod mens aliquando eligat id ad quod inclinatur inclinatione manente . Et ita ſi inclinata fuerit in peccatum;non ſtabit diu quin peccet , impedimentum gratię preſtans, niſi ad ſtatum rectitudinis reducatur.* Conſtantiam nimirum , & diuturnam in peccato vitando perſeuerantiam tantum negat, propterea quod & ſi per rationis diſcuſsionem abducere mētem poſſit a peccando in vna occaſione ; at ita ſemper vigilare ſuccedentibus alijs occaſionibus,non eſt fragilis & corruptæ ac cæcutientis naturæ. Itaque hinc habemus & indifferentiam ad imputabilitatem peccati neceſſariam , & poteſtatem liberi arbitrij ad vitandum peccatum in quod cadit, ſaltem cum communibus auxilijs ; vnde fiat indignus vlteriori gratia conuerſionis : quod capitaliter repugnat Ianſenianæ peccandi neceſsitati.

At numquid diſsimulandum eſt illud quoque,quo

alium

aliam Ianſeniſmi columnam euertit, de Deo nolente ſaluare niſi prædeſtinatos, & de ſalute reproborum hominum nihilo magis cogitante quam de ſalute diaboli? Quid eſt, *Deus quantum eſt de ſe paratus eſt omnibus gratiam dare quod velit omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire*? De ijs loquitur qui gratiæ impedimentum præſtant ne cõuertantur & ſaluentur. Ergo illis ex Sancto Thoma paratus eſt Deus quantum eſt in ſe dare gratiam cõuerſionis, ſi ipſi non ſe impediant per peccatum, idque cõſequenter ad voluntatem quam habet vt omnes ſalui fiant. Quid igitur faciet Ianſenius, ne videatur Sanctus Thomas hac in parte cum Molina, cum Leſsio, cum Suare, cum Vaſqueſio Pelagianus? Huc huc debuerat Apologiſta oculos vertere, vt videret antiquum Auguſtinum ore Sancti Thomæ cõtra nouum tonantem.

§. 3. *Soluitur aliud teſtimonium ex quæſt. decima de Potentia.*

LOcum alium proponit Apologiſta ex qu. decima de Potentia ar. 2. ad 5. vbi dicit *Deum liberè ſe ipſum amare, & Spiritum Sanctum libere procedere a patre & filio, non tamen poſsibiliter, ſed ex neceſsitate*. Sed non debuit diſsimulare quod Guillemus Eſtius 2. ſent. diſ. 24. §. 2. alijque auctores paſſim obſeruant, libertatem apud diuum Thomam, & libertatem arbitrij, ſic diſtingui, quemadmodum genus a ſpecie: ac dici quidem a D. Thoma Spiritum San-

Sanctum *liberè* procedere sed non arbitrariè, cum constet ex centum locis, libertatem arbitrij versari tantum circa contingētia. Et hoc significat D.Thomas, cum dicit Spiritum Sanctum procedere a volūtate *naturaliter* & *in quantum voluntas est natura quædam ad vnum determinata*; non verò inquantum voluntas contra naturam distinguitur, in eo quod *voluntas sit eorum quæ possunt sic vel aliter esse*: Deum etiā *velle & amare se naturaliter*, hoc est voluntate quidem, sed non vt est voluntas, sed vt est quædam natura: eodemque modo tendere hominem in beatitudinem: quæ est clarissima distinctio inter operationes voluntatis arbitrarias & non arbitrarias: hoc est liberas libertate arbitrij, & non liberas sed naturales & necessarias. Qua distinctione intelligitur quæ sit legitima interpretatio aliorum etiam locorum quæ obiici solent.

1.par. q. 41.art.2. in corp.

Nec habent Iansenìani quod opponant. Distinctio enim admittitur a Iansenio, cum dicit, *Ex quo fit vt quemadmodum necessitas & necessarium; ita & natura, & naturale opponatur voluntati & voluntario siue libero*. Et hoc probat ex Augustino apud quē dicit *idem valere*, aliquid esse naturale, quod nō esse in nostra potestate. Vnde iam ita possumus argumentari. Quod oritur ex aliquo principio naturaliter, seu per modum naturæ, pròut opponitur modo proprio voluntatis, nō est liberū libertate arbitrij ex Iansenio: Sed tum spiratio actiua, tum amor quo se Deus amat, oritur à voluntate *naturaliter*, seu vt illa participat quemdā modum naturæ, qui opponitur modo voluntatis, ex

to.3.l.6. cap.6.

Sancto Thoma Ergo nec ſpiratio actiua : nec amor quo ſe Deus amat eſt liber libertate arbitrij. Vide quę dicentur inferius contra Commentatorem cap.3. teſtimonio 9.& 41.

§. 4. *Quam mereantur fidem narrationes Apologiſtæ.*

HÆc in præſentiarum cum Apologiſta viſa ſunt diſputãda : ex quibus coniectura ſumi poſſit quã ille ſolidè quamque ſecurè Theologiam tractet in alijs quæſtionibus. Sed vt etiam conijci poſſit quantum illi fidei debeatur in ijs quæ narrat ; adiungã duo vel tria quæ id oſtendunt. Nam primò fidenter aſſerit bullam Vrbani Octaui contra librum Ianſenij eſſe ſubreptitiam : & quidquid in ea continetur de Iprensi Epiſcopo intrusũ fuiſſe ab inimicis illius auctoris, contra intentionem Summi Põtificis, hæc ille Apologià 2.lib.1.cap.14.atque hoc ei videtur ita clarũ, vt dubitare poſſe neminem putet, *niſi qui ſibi oculos eruerit*.

Il faulc ſe creue les yeux, pour douter éncore, que ceste bulle ſoit obreptice & que ce ne ſoiét les aduerſaires de mõſieur d'Ipre, qui par des méneés ſecrettes ont empeſchè qùon ne ſuiuit les intentions de ſa ſainctetè : & ont rendu ceſte bulle auſsy cõforme a leur paſſiõ qu'eſt contraire a la volonte du Pape.

Erant iam tũc tot *breuia*, totque declarationes Summi Pontificis in confirmationem bullæ, vt neceſſe fuerit, non oculos ſibi eruere qui hæc ſcripſit (neque enim puto adeo cæcum fuiſſe, vt non viderit ſe falſũ ſcribere) ſed frontem perdere, dum tam confidenter mendacium adeo publicum affirmare auſus eſt.

Intererat autem ſciri, quinam eſſent illi quos tantæ præuaricationis reos putabat. Id ipſe declarat alio, nihilominus ſplendido mendacio lib.4.cap.12.Cum dicit *Ieſuitas eſſe qui circumuenere ſanctam ſedem*. &.

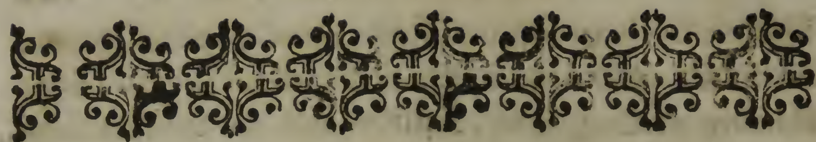
Vrba-

Vrbani bullam suffurati sunt; cum constet eorum omnium testimonio qui rerum hac occasione gestarum conscij sunt, Iesuitas nec in censura libri, nec in bullæ dispositione aut editione vllam prorsus partem habuisse.

Non omittam tertium huius hominis mendaciũ, quo generosè *sustinet numerum Episcoporum Galliæ qui librum Iprensis* Episcopi *positiuè propugnant, sicut librum excellentem, & plenum sanctissima, & Catholicissima doctrina, maiorem esse quam numerum eorum qui improbant*. Quod quam sit verum, intelligi potest ex eo quod nunc agitur. Cum enim Episcopi Galliæ vniuersi sint circiter centum quatuordecim, qui contra Iansenium nuper scripsere ad Summum Pontificem, numerantur aliquot supra octoginta: qui pro Iansenio, decem aut duodecim.

lib. 1. cap. 11. Nous soustenõs, que le nombre des Euesques de Frãce, qui soustienent positiuement le liure de mõsieur d'Ipres, come vn liure excellent & dõne tres saĩcte & tres catholique doctrine, estre plus gr. ãd que le no b e de ceux qui l'improuuẽt

Ex his lector facilè intelliget, quantum sit illi fidei habendum in ijs quæ sub finem Apologiæ secũdæ fabulatur, de disputationibus tempore Clemẽtis, 8. & Pauli 5 habitis, super controuersia de auxilijs: vbi testimonia ex actis quibusdam manuscriptis, quibus notæ omnes desunt authenticæ scripturæ: nec aliud sunt quam farrago quædam fabellarum, ex varijs incertisque rumoribus collectarũ, eàdem fiducia proponit, ac si sumpta essent ex ipso Euangelio. Obedientem affectui fidem habuit; sed habere debuerat & conformem prudentiæ, ac necessario quo tenentur scriptores veracitatis officio.

Examinatur commentarius Anonymi in tertiam propositionem a Sorbonicis Doctoribus dãnatam.

CAP. I.

Causa & ratio scribendi huius Commentatoris.

§. 1. *De gestis apud Sorbonam in causa Iansenij.*

DVo circiter anni sunt, cum Parisijs in consuetis Sorbonę comitijs prima mensis Iulij Syndicus conquestus de quorumdam Baccalaureorum audacia, qui expunctas è thesibus Iansenianas propositiones reponebant & propugnabant, petijt vt designarentur certi doctores, ad examinanda talia quædam pronuntiata, quorum audito iudicio, sequenti mense Augusto statui posset a tota facultate quid permittendum, quid vetandum esset. Placuit consilium, designatique sunt doctores nouem variorum Ordi-

Ordinum, variarumque Domorum,qui toto menſe Iulio,& ſtudio quilibet priuato , & ſtatis ſimul omnes congreſſibus, cum ſuam concepiſſent cenſuram in aliquas huiuſmodi propoſitiones, initio Auguſti referendam ad eadem comitia ; Ianſeniani quia minimè dubiam eſſe intellexerunt ſuæ doctrinæ condemnationem , quod idoneis rationibus impedire non poterant , diſturbare conati ſunt factionibus atque tumultu . Iniecto videlicet diſcordiæ pomo, litem mouerunt de præcedentia inter Decanum , & Cancellarium , qua factum , vt tota congreſſus hora his altercationibus conſumpta , re infecta reditum ſit in ſuam ab vnoquoque domum . Sequutæ ſunt nouæ deinde artes , & nouæ lites, de Religioſis Doctoribus ab hoc cætu excludendis , de legitima Syndici electione , deque alijs id genus quæſtionibus , quæ liberam non reliquerunt hactenus toti facultati controuerſiæ determinationem , niſi quod declaratum eſt , vt refert D. Hallier in ſuis ad D. Fileau Regium in Præfectura Pictauienſi Aduocatum,Regiumque in Academia quoque Pictauienſi Profeſſorem legum, *propoſitiones illas ſatis ſuperque iam fuiſſe damnatas,tum a* Concilio *Tridentino,tum per bullas Pontificum , tum per antiquiora* Sorbonę *decreta.*

Vulgatum tamen eſt illorum nouem iudicium : & ad tertiam propoſitionem , quæ illa ipſa eſt de qua diſputamus,comprehenſam hiſce verbis,*Ad meritum , & demeritum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione*, ſic dicuntur ſubſcripſiſſe doctrinali de mo-

re

re censura, *Hęc doctrina destruit rationem meriti & demeriti : estq. hęretica.* Nō fuit hęc noua in Sorbonā inducta definitio vt iā monui, renouarūt id tantū quod iampridem statutum fuerat. Siquidem anno 1270. damnata est hæc sententia, *Quod voluntas hominis ex necessitate vult vel eligit*. Et eodem spectabat antecedens alia damnatio anno scilicet 1226. istius. *Quod voluntate existente in tali dispositione in qua nata est moueri ; & mouente sic disposito quod natum sit mouere, impossibile est voluntatem non velle*. Et longo post tempore, cum Erasmus ex eodem quo Iansenia-ni laborant errore, destructæ per Augustinum indifferentiæ voluntatis, dixisset Augustinum vix posse constituere merita ; dictum reprobauit Sorbona in censura Erasmicarum propositionum titulo 16. sanxitque *Augustinum conformiter ad cæteros catholicos doctores, meritum constituere, asserentem meritum constare ex libero arbitrio* VERTIBILI, *& diuina gratia, vt sit meritum opus & gratiæ & liberi arbitrij* VERTIBILIS hoc est, indifferentis ad opposita. Aliquo post tempore, scilicet anno 1560. 27. mensis Iunij, damnauit istas. *Liberum arbitrium hominis non habet potestatem ad opposita : nec illi conuenit ea potestas ex ipsius naturali & intrinseca ratione*. Et hanc pronunciauit *hæreticam, falsam, & erroneam, & morali philosophię aduersam*. Item. *Libertas & necessitas eidem conueniunt respectu eiusdem, &, Sola violentia repugnat libertati hominis naturali*. Et hanc similiter *quoad primam partem hęreticam* dixit. Item, *Liberum arbitrium liberè vult quidquid sponte sua voluntarie vult. Ita vt*

quod

quod necessario vult, idem libere velit. Et huius secundam partem dixit *implicare contradictionem, & esse hereticam*.

Ex quibus patet nouem illos Doctores qui superiorem propositionem *hareticam* censuerunt, innouasse tantum antiquam Sorbonæ censuram, non nouam intulisse: & eos qui impedierunt ne tota faculras super eorum sententia deliberaret, minimè id assequutos quod sperabant: quod, esto, nouam impedierint damnationem, antiquis tamen tam multis teneantur, nec sperare possint recentem Sorbonam a vetere, discessuram.

Illi tamen nec animo cadunt, nec vel in causa desperata spem amittunt. Est inter eos nescio quis. incognitus enim esse voluit, nec sub alio nomine titulo ve intelligi, quam *Immeritissimi Sacerdotis*, qui commentarium scripsit in illas quinque propositiones, vt earum censuram eleuet, obtineatque vt impune proponi ac propugnari possint. Cum quo paucis mihi modo agendum duxi, vt discutiantur quæ ille affert in defensionem tertiæ iam dictæ, de qua hic agimus.

§. 2. *Commentator proscriptam propositionem aperte tuetur.*

ET quidem ille nihil moratur, nec vt in aliis solet, distinctionibus variis, diuisionibusque ac subdiuisionibus, Lectoris intentionem eludit; post Testimonium Diui Thomæ, qui vt supra re-

retulimus propositionem illam censet *hereticam*: post Sorbonæ censuras idem pronuntiantis: post bullam Pij V. & Gregorij XIII. quâ eiusdem damnatio continetur, ab Vrbano VIII. renouatam & confirmatam ab Innocentio X. feliciter regnante, contendit *Sacerdos Immeritissimus* thesim illam conceptis terminis non esse damnandam: & Sorbonicos Doctores qui damnauerunt vocat *bonos viros*, quibus metuendum esse pronuntiat, *ne videantur existimare libertatem solam a coactione ad merendum vel demerendum per se & ex natura sua non posse sufficere*. Magnum scilicet est periculum, & grandis alicuius mali, si putentur id existimare. *Quin & timendum*, inquit, *magnopere, ne videatur illorum etiam laudata esse sententia, qui omnem remouet a merito necessitatem: eumque solum mereri volunt qui immediata proxima & rotunda quadã indifferentia, diuinę gratię vel resistere vel parere possit, ipsa parendi non data voluntate*: quod falsum tamen esse, & D. Thomæ expressissimis testimonijs repugnare, demonstratum putat.

Mox discutiam demonstratiua hæc testimonia: Interea constat hunc Auctorem *rotundam* quam vocat indifferentiam, hoc est, veram excludere: & quod dicit Tridentinum cum Catholicis omnibus, *liberum arbitrium a Deo motum posse dissentire*, ita interpretari, vt intelligatur posse dissentire *non immediate, & proxime, sed remote*, hoc est, cum motio diuina euanuerit, & contraria successerit, quòd nullus vnquam Caluinus, nullus Lutherus, Manichęus omnino nullus negauit, quamuis hi omnes libertatem

ne-

negasse credantur. Et hæc est quam vocat necessitatem agendi *conditionatam*: quam dicit *in natura lapsa per accidens parere meritum*. Vocat autem *conditionatam*, quia pendet ex conditione præsentis, vel absentis gratiæ. Si enim est præsens gratia, est necessitas consentiendi; si est absens, est necessitas non consentiendi, pertinetque ad statum naturæ lapsæ, in qua est vicissitudo præsentis, & absentis gratiæ. Sed in vita beata est necessitas absoluta, vbi non est eiusmodi vicissitudo. Iam quod addit, necessitatem illam conditionatam in natura lapsa per accidens parere meritum; perabsurdum est, dubitoque an satis intelligat ipse quod dicit. Multum esset si posset probare, necessitatem illam meritum non impedire: addere autem, non solum non impedire, sed etiam *illud parere*; viderit ipse quo sale condire possit cogitationem adeo insipidam. Atque hæc quæ sunt tam absurda sic pronuntiat, vt velle videatur imperare nobis fidem.

CAP II.

Expenduntur quæ affert testimonia Sancti Thomæ.

§. I. *Intacta Thomistarum doctrina damnabilem esse doctrinam Iansenianorum.*

QVod naufragis euenire solet, qui cum fluctibus luctantes quidquid vicinum videtur aprehendere conantur vt emergant, etiam

ſcaphas hoſtium & funes ; id ipſum Ianſenianis accidit. Poſt vilipendia Theologiæ Scholaſticæ, nauſeamque earum potiſſimum quæſtionum quas tractat Sanctus Thomas: poſt ſpretam rationem qua Thomiſtæ conantur conciliare libertatem cum gratia phyſicè prædeterminante, veluti Auguſtino incognitam, vel certè nunquam ab eo vſurpatam; poſt allata diſcrimina ſeptem, quæ gratiam eiuſmodi a vera & medicinali Chriſti gratia diſtingunt, vbi ſe tamen mergi vident, pallium aprehendere conantur Thomiſtarum, vt eos habeant vel periculi ſocios vel ſecuritatis præſtites. Sed fruſtrà ſunt. Neque enim vllius erroris accuſantur, quē ipſi quoque Thomiſtæ hactenus non damnarint. Quod ſi putarunt Ianſeniani ſe non aliter ſentire; debuerant etiam non aliter loqui, & pax erat, ſuam vnoquoque ſententiā impune propugnante, intra præſcriptos a Sede Apoſtolica limites. Nunc verò quem inuenient inter Thomiſtas, qui concedat ita neceſſarium eſſe quoad exercitium, conſenſum quem voluntas præbet motioni gratiæ quamdiu illa inhæret, quomodo neceſſarius eſt amor beatificus quamdiu durat viſio? Quem inuenient, qui dixerit voluntatem diuina gratia prædeterminatam carere proxima ad diſſentiendum potentia? Quem dabunt, qui diſtinctionem ſenſus compoſiti & diuiſi ſic interpretetur, vt ſenſus ſit, voluntatem a Deo motam poſſe diſſentire quando illa motio abierit, & aduenerit alia? Quis non fatetur recipiendum Concilij Tridentini canonem ſincerè ac ſine fuco, iuxta propriam verborum ſigni-

fignificationem? Quod hæc fint aut non fint ad conciliandum facilia, cum gratia phyficè prædeterminante; alia deinde quæftio eft inter nos difputanda: & fufficit, quod illi non aliter hanc gratiam tueantur, quam ex fuppofitione quod cum principijs ftare poffit quæ Ianfenianis contraria funt: quæ cum fint vtrique parti communia in controuerfia de auxilijs; quid aliud fperare poffunt Ianfenij difcipuli, quam vt cum ab vna parte fugantur, lapidentur ab alia, fi animum mutare noluerint?

Sed quia Commentator fententiam fuá probare maluit teftimonijs D. Thomæ, quam D. Auguftini; pergamus examinare quid fentiat Sanctus Thomas, quando iam fatis monftratum eft, quæ Sancti Auguftini mens fuerit. Monendus tamen prius eft, vt calumniam retractet qua Scholas inquinat cum dicit, Sancti Auguftini auctoritatem effe iam in fcholis *euanidam & emortuam, cum Sancti Thomæ vegeta fit, & florens*. Viget & floret etiamnum Sancti Auguftini authoritas in Scholis Catholicis: fed ægrè ferunt quotquot illum feriò colunt, Ianfenianos abuti tanto nomine ad fuas opiniones perfuadendas; atque hanc veram effe contendunt Auguftinianæ auctoritatis iniuriam, equidem maximam & inexpiabilem, cogere illum velit nolit, damnatarum fententiarum authorem effe ac defenforem.

§. 2. *Prpponuntur decem S. Thomæ testimonia quæ nullo modo probant indifferentiam non esse libero arbitrio necessariam.*

ERgo videamus quid sentiat Sanctus Thomas de indifferentia ad libertatem arbitrij necessaria, vel de necessitate quæ illi contraria est. Contendit Commentator duocecim testimonijs, solam coactionem, vel cogentem necessitatem obesse libertati arbitrij, aliam verò nullam obesse.

Sed primò delendum est ex hoc numero quod affertur ex 3. contra gent. cap. 138. quia iam supra solutum est.

Quæst. 58 art. 3. Secundò delendum quod affert ex 22. vbi dicitur *Necessitas ex obligatione præcepti, siue ex obligatione finis non tollere rationem meriti*. Quia non disputamus de necessitate morali, quæ relinquit in voluntate physicam non agendi potentiam, cuiusmodi est necessitas præcepti, quod quisque violare potest; & necessitas ex fine, qua liberatur quisquis vult intentionem mutare. Et vide Lector quam sint demonstratiua hæc testimonia. Eodem modo soluitur quod indidem sumitur ex quæst. 81. Quia ibi etiam agitur de necessitate debiti, & obligationis, quæ non solum non destruit arbitrij libertatem, quin potius cum ea necessario connectitur.

Art. 6. ad 3.

Quæst 4. art. 4. in corp. Quartò expungendum quod affert ex 1.2. Quia nihil aliud probat, quam stare libertatem sine indifferen-

ferentia ad contraria: cum ſit tantum quæſtio de indifferentia ad contradictoria, quæ ibi non excluditur.

Quintò expungendum quod affertur ex 22. dum dicitur, ſi ſtatus beatorum eſſet capax meriti, illos magis merituros propter maiorem caritatem. Quia non dicitur magis merituros per actum caritatis neceſſarium, & qui eſt proprius actus comprehenſoris; ſed per alios qui ſunt etiam actus caritatis, & cum indifferentia a Beatis, ſicut & a Viatoribus exercentur. Qu.182. ar.2.ad2.

Sextò expungendum quod refert, non ex quæſt. 169. vbi nihil reperitur eorum quæ refert: ſed ex 186 nec, vt etiam dicit, ex art.2. ſed ex 5. nec ex corpore art. ſed ex reſponſ. ad 4. Qui omnes lapſus in eundem locum concurrentes, ſatis oſtendunt non legiſſe Sacerdotem quæ citabat. Ergo quod dicit S.Thomas, neceſſitatem coactionis impedire meritum, nō autem neceſſitatem quæ conſequitur obedientiam, quid probat, & quid nocet indifferentiæ? Neceſſitas quæ conſequitur obedientiam, hoc eſt neceſſitas obediendi quam habent religioſi (de illa enim loquitur) tollitne indifferentiam etiam ad contraria, id eſt expeditam ad obediendum vel tranſgrediendum potentiam? Et vide quam ſit bonus iſte Sacerdos & quam perſpicax, dum blanditur ſibi de hoc teſtimonio, & exclamant *Quam perſpicue*?

Eadem peccauit in alio teſtimonio, quod etiam 7. expungendum eſt, cum dicitur *laudabilius eſſe bonum opus, ex eo quod procedit ex voluntate firmata in bonum,*

num, sicut peccatum est grauius, ex eo quod procedit ex voluntate obstinata in malum. Quæ quis non videt procedere tantùm contra indifferentiam ad contraria? In voluntate enim firmata vel ad bonum vel ad malum, remanet indifferentia ad contradictoria.

Eadem iterum peccat in citatione quæst. 189. ex tertia parte, quæ est quæstio 89. post vltimam. Sed quod refert reperitur in decima nona: non in art. 2. sed in 3. nec in corpore articuli, sed in responsione ad prim. Vbi dicitur *Christus meruisse per charitatem, non in quantum erat caritas comprehensoris; sed in quantum erat caritas viatoris.* Ergo (inquit) Christus desijt mereri, non ex eo quod immobiliter affigatur amori Dei, sed quia viator non est. Sed hoc quoque Octauò expūgendū est. Quia & in Christo viatore fuerunt, & modo sunt in Christo comprehensore actus caritatis indifferenter eliciti: per hos merebatur in via, per hos non meretur in patria: nec aliud vult Sanctus Thomas.

Quęst. 34 ar. 4. ad 1 Expungendum Nonò quod citat ex eadem tertia parte, vbi dicitur natura integra in primo instanti mereri posse bonum volendo, etiamsi malum velle non possit. Quod similiter nihil probat, nisi contra indifferentiam ad contraria, cum sit quæstio de indifferentia ad contradictoria.

Qu. 105. ar. 4. ad 3 Expungendum Decimò quod refert ex 1. par. cum dicitur *Per hoc quod voluntas ab alio moueatur, non impediri meritum, quod non excludatur quin ipsa etiam moueatur a se.* Expungendum, inquam, quia nec expresse nec per necessariam consequentiā probat, non

requi-

requiri indifferentiam contradictionis ad meritum. Subijcit hic Commentator *Bone Lector, beati aut Angeli qui liberi sunt a sola coactione, non mouentur ab intrinseco?* Sed, inquam, o Bone Commentator, etiam bruta nonne mouentur ab intrinseco? Ergo hoc quod est moueri ab intrinseco, est quidem aliquid requisitum ad meritum, sed non est totum quod requisitũ est: neque D. Thomas dicit id sufficere. Interea caue ne beatos aut Angelos a sola coactione liberos dicas in omnibus suis actibus, ne cum Diuo Thoma pugnare videaris.

§. 3. *Diluitur vndecimum testimonium: & quid passim intelligatur apud S. Th. & alios Patres nomine coactionis, consentientibus ipsis Iansenianis.*

EXpũgendus est Vndecimò quod citatur ex 3. sentẽtiarũ, vbi dicitur *impotentiã coactionis quę opponitur voluntario, tollere rationem meriti, & demeriti: non autem impotentiam quæ est ex perfectione in bonitate vel malitia: quia hęc voluntarium non tollit sed ponit voluntatem confirmatam ad vnum*, hoc inquam, expungendum est. Quia etiam non procedit nisi contra necessitatem indifferentiæ ad contraria, nos autem pugnamus tantum pro indifferentia ad contradictoria, quæ reperitur adhuc in ijs qui habent voluntatem confirmatam ad vnum, hoc est, confirmatam ad bonitatem, vel confirmatam ad malitiam. Et vt semel præcidantur multa loca quæ Ian-

Ianſenius ac Ianſeniani producunt, tum ex S. Thoma tum ex alijs Patribus, qui nihil aliud requirunt ad libertatem quam vt voluntas non cogatur; Aduertendum eſt, ſumere illos coactionem latè, prout confunditur cum neceſſitate præſertim antecedenti atque independenti a voluntate & inſuperabili: ac proinde idem eſt ſolam coactionem impedire libertatem: ac ſolam neceſſitatem quę talis eſt, hoc eſt, quę vt loquitur Auguſtinus, *non eſt in noſtra poteſtate*, libertatem impedire.

Ita ſumi coactionem vel neceſſitatem coactionis conſtat 1. ex confeſsione Aduerſariorum. Vide enim quomodo Vincentius Lenis inchoet cap. 11. libri 1. Theriacæ. *Coactio & neceſſitas in hac liberi arbitrij materia idem prorſus ſignificant. Quibus vnica vox gręca* ἀνάγκη *reſpondet, ideoque a ſacris interpretibus nunc coactio nunc neceſſitas verti ſolet. Et licet nomen iſtud frequentius vertatur neceſſitas quam coactio, verbum tamen* ἀναγκάζειν *inde deductum ſemper latine, cogere redditur quia neceſsitare non latinum ſed barbarum eſt.* Inde infert Vincentius, eos *turpi hallucinatione*, & errore laborare, qui quotieſcumque vocem neceſsitationis audiunt, vim quamdam ferream concipiunt. Ego vero neſcio quinam illi ſint, qui hoc morbo laborant. Sed dico ex dictis Vincentij ſequi, eos *turpi hallucinatione* & errore laborare, qui quoties legunt apud Sanctos Patres coactionem tantùm deſtruere libertatem, interpretantur, neceſsitatem non deſtruere illam: cum iam ex ipſo conſtet, coactionem & neceſsitatem in hac materia idem prorſus ſignificare:

care: ac proinde eos qui dicunt libertatem destrui coactione, significare libertatem destrui necessitate.

Sed quod hæc sit mens quoque Sancti Thomæ, probatur ex hoc ipso loco. Nam qui dicit in responsione ad 3. *impotentiam coactionis opponi libertati*, idem in responsione ad 2., significat *eidem opponi necessitatem*, cum dicit, potentiam peccandi in tantum conferre ad laudem, in quantum ostendit opus quod laudatur *non fuisse factum ex necessitate*. Impeditura nimirum erat laudem *necessitas bene agendi*, si nullam relinqueret indifferentiam saltem ad contradictoria: quam adesse constat, ex eo quod supponatur esse etiã ad contraria.

Confirmatur ex eo quod citatum est ex 22. vbi Sanctus Thomas diuidit necessitatem, in necessitatẽ coactionis, & necessitatem ex obligatione præcepti vel finis, quæ est moralis necessitas. Nam cum debeamus supponere diuisionem esse bonam & adæquatam, consequenter fatendum est Sanctum Thomam sub necessitate coactionis comprehendisse omnem, quæ non est moralis, seu quæ antecedẽs & physica est. Idem constat ex simili distinctione quam exprimit, cum dicit *necessitatem coactionis facere inuoluntarium, non autem necessitatem quæ consequitur obedientiam*, vbi intelligit obedientię votum. Qu. 58.

Posset hoc confirmari ex alijs Sanctis Patribus, Augustino, dum contra Manichæos indifferenter vtitur voce coactionis & necessitatis, vt significet etiam naturæ insitam ad peccandum inclinationem: & Ber- lib. 1 de actis cũ Felice Man. c. 8.

Serm.81 in cant. Bernardo, qui bruta dicit *pati vim* a natura: Anselmo, qui dicit *violentiam naturalis conditionis cogere cælum volui*, sed hæc sufficiunt ad probandum, quando Sanctus Thomas dicit & eo loco qui obiectus est, & alijs quæ obijci possunt, *necessitatem coactionis opponi* perfecto voluntario, quod est liberum, non sumere coactionem strictè, sed ex vsu Ecclesiæ & Patrum intelligere necessitatem omnem antecedentem, quæ non relinquat potentiam suspendendi actum, seu quæ non est in nostra potestate. Et vti nos non sumus contenti, quod Sancti Patres dicant necessitatem agendi repugnare libertati; sed ostendimus positiuè qualem intelligant, nempe illam sub qua voluntas non sit potens agere, & non agere; ita & Ianseniani operam ludunt, quando Patres inducunt dicentes arbitrium esse liberum, eo quod non cogitur; nisi ostendant illos coactionem sumere strictè: & non eo sensu quo solet comprehendere ex eorumdem Patrum vsu antecedentem, & independentem a voluntate agendi necessitatem. Quâ vna solutione euanescit aceruus inutilis testimoniorum quæ Iansenius congessit lib. 6. & 8. de gra. Salu.

lib. 2. cur Deus homo cap. 18.

§. 4. *Explicatur locus ex 3. sent. dist. 18. ar. 2. ad 5. Quod determinatio ad vnum numero non tollit rationem meriti & laudis.*

Restat ergo vnicum Sancti Thomæ testimonium, quod a Commentatore primo loco positum est. Sumiturque ex 3. senten. dist.

18. art. 2.

18. art. 2. ad 5. cum dicitur de libero Christi arbitrio. *Dicendum quod etiam si esset determinatum ad vnum numero, sicut ad dilegendum Deum, quod non facere non potest; tamen ex hoc non amittit libertatem aut rationem laudis: quia in illud non coacte sed sponte tendit, & ita est actus sui dominus.*

Ad hunc locum respondeo in primis, fuisse referenda quæ præcedunt. Cum enim obiectum esset ideo nos non mereri naturalibus, quia sunt determinata ad vnum: & ideo neque Christum posse mereri, quia eius etiam liberum arbitrium est determinatum ad bonum. Respondet Sanctus Thomas in hunc modum. *Ad 5 dicendum quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad vnum secundum numerum, sed ad vnum secundum genus, scilicet ad bonum: quia in malum non potest. Sed tamen hoc potest facere, & non facere, & hoc non excludit libertatem arbitrij: quia posse peccare non est libertas arbitrii, nec pars libertatis vt dicit Anselmus.... Vel dicendum quod si etiam esset determinatum ad vnum numero &c.*

Ex his habemus primò Sanctum Thomam absolutè pronuntiare liberum Christi Domini arbitrium non fuisse determinatum ad vnum, ita vt non haberet indifferentiam ad contradictoria, qua posset *facere & non facere*. Ergo ruit argumentum quo potissimum vtitur & Iansenius, & Apologista Iansenij & Vincentius Lenis, & alij passim, sumptum ex arbitrio Christi, quod dicitur, & liberum fuisse, & indifferentia caruisse: cum iam constet ex absoluta Sancti Thomæ sententia, non caruisse huiusmodi in-

differentia! Vnde ruet pariter argumentum ſumptum ex voluntate beatorum, atque etiam ipſius Dei.

Secundò quod addit Diuus Thomas, *vel dicendum quod ſi &c.* quamuis haberet illum ſenſum quem intendunt Aduerſarij; quærerem ab illis, cum nullo vſquam alio loco S. Th. hanc ſecundam ſolutionem eo ſenſu confirmauerit: ſed hæſerit in priori omnibus in locis quibus occaſio recurrit eadem tractãdi; quid illis videretur, an eſſet iuſta præſumptio, quod prior ſolutio eſſet ad menrem S. Thomæ, quam ſcilicet toties inculcaſſet, ſecunda cuius nuſquam meminiſſet, non eſſet?

Tertiò poſſemus hic etiam vti confeſsione Ianſenij, ſi eſſet vera, cum dicit aliquos ex antiquioribus Scholaſticis, cum initio negarent indifferentię neceſſitatem, ſub finem tamen declinaſſe in ſententiam quæ iam eſt communis. Iam enim monſtratum eſt D. Thomam potiſsimum deſignari ex interpretatione Vincentij Lenis. Ergo aduerſarijs etiam annuentibus dici poſſet S. Thomas ſententiam mutaſſe: & quod illi perperam negant, præferendam priori poſteriorem, quod non ſit credibile illius ſapientiam in deterius profeciſſe, ætate procedente.

tõ. 3. lib. 6. cap. 33.

Quartò. Sed nihil eſt neceſſe nos ad has ſolutiones confugere, quæ tamen ſufficerent. Videndum quid intelligat S. Th. per hoc quod eſt, *eſſe determinatum ad vnum numero*, & conſtat: intelligere obiectum numero vnum, cuiuſmodi eſt Deus. Opponit enim hoc bonum numero vnum, bono genericè vni, & loquitur ex ſuppoſitione quod liberum arbitrium de-

ter-

terminatum ſit tantum vt verſetur circa hoc numero obiectum, quibuſcumque tandem actibus verſetur. Atqui hæc determinatio non tollit varietatem actuum, quibus voluntas exerceri poteſt circa illud numero obiectum, nec indifferentiam contradictionis circa quemlibet actum in particulari. Ergo non ſupponit S. Thomas ablatam illam indifferentiam. Et confirmatur ex eo quod dicit, *quia in illud obiectum non coactè ſed ſponte tendit, & ita eſt actus ſui dominus.* Iam enim conſtat ex 2. contra gentes, & alijs multis locis, voluntatem liberam ideo dici dominam ſui cap.47. actus, *quia in ipſa eſt agere & non agere.* Ac proinde cum dicit, non coactè ſed ſponte, ſpontaneitatem intelligit perfectam. Nam illa quæ reperitur in brutis nihil facit ad libertatem: & conſequenter coactionem excludit non ſtrictam ſolùm, ſed vt comprehendit omnem neceſſitatem quæ non eſt in noſtra poteſtate.

Hæc igitur eſt ſumma doctrinæ Diui Thomæ loco citato. Ad argumentum propoſitum primò reſpondet abſolutè, liberum arbitrium Chriſti eſſe quidem determinatum ad vnum genericè, nempe ad bonum in communi, prout opponitur omni malo; ſed habere indifferentiam circa ſpecifica & numerica bona: & hoc ſatis eſſe, vt ſit capax meriti. Secundo reſpondet ex hypotheſi quod quis contendat liberum arbitrium Chriſti eſſe determinatum ad vnum numero bonum, verbi gratia ad Deum, quem non poteſt non amare; quia tamen varij ſunt modi quibus ferri poteſt in hoc vnum numero bonum, retinere

nere adhuc libertatem & indifferentiam circa illos actus omnes qui cadere possunt in viatorem (nam amor beatificus comprehensoris actus est) eosque elicere sine vlla eliciendi necessitate : ac proinde sine coactione , sed sponte , ac voluntariè voluntate perfecta & deliberata . Et hic est finis testimoniorum Sacerdotis , quibus constat S. Thomam minimè testari quod ipse vult .

CAP. III.

Probatur quinquaginta duobus testimoniis S. Thomæ indifferentiam esse ad libertatem , arbitrii necessariam.

Supra con Vincent.c.5 Et con. Apolog. cap.4.

SEd experiendum est,an testetur etiam quod ipse non vult . Et adductum iam est testimonium ex quæst. sexta de malo art. 1. quod vnum instar multorum est . Ex libris contra gentes numerauimus saltem sex admodum expressa .

Octauum ergo sequitur ex Quodlibeto 1. vbi & libertatem a necessitate humanæ voluntati asserit : & veluti proprium virtutis rationalis asignat , quod se habeat ad opposita,eique itaDeum motionē suam accomodare , vt resistere homo posit , his verbis . *Ad secundum dicendum quod Deus mouet omnia secundum modum eorum : & ideo diuina motio a quibusdam participatur cum necessitate , a natura autem rationali cum libertate , propter hoc , quod virtus rationalis se habet ad opposita : & ideo sic Deus mouet mentem humanam*

ar 7.ad2

nam

nam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere, & sic ex Deo est vt homo se ad gratiam præparet.

Nonum ex quæst. de potentia, vbi sic distinguit voluntatem prout est voluntas, a se ipsa prout est naturale principium, vt ei sub priori ratione sicuti libertaté ita & indifferentiã omnino attribuat. Et ideo negat voluntatem, vt voluntas est, esse posse principium diuinarum productionum. His verbis. *Voluntas inquantum voluntas, cum sit libera, ad vtrumlibet se habet.* (Nota quomodo ex libertate infert indifferentiam) *potest enim voluntas agere, vel non agere: sic vel sic facere, velle & non velle. Et si respectu alicuius hoc voluntati non conueniat; hoc accidet voluntati, non in quantum voluntas est: sed ex inclinatione naturali quam habet ad aliquid, sicut ad finem vltimum quem non potest non velle &c.* ar. 3. in corp.

Decimum ex eadem quæst. Vbi a voluntate libera excluditur necessitas indifferentiæ opposita, his verbis. *Ad 13. dicendum, quod voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causæ primæ; sed quia causa prima non ita agit in voluntate vt eam de necessitate ad vnum determinet, sicut determinat naturam: & ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis & voluntatis.* Confer hæc cum illa Iansenij sententia, qua censet semipelagianũ esse Deum per gratiam suam sic mouere voluntatem vt consentire, vel non consentire eius arbitrio relinquatur. art. 7. ad 13.

Vndecimũ ex quæst. 9. de pòtentia, vbi dominium agentis liberi in suos actus sic explicatur. *Hoc quod* ar. 1. ad 3

est

est per se agere, excellentiori modo conuenit substantijs rationalis naturæ quam alijs. Nam solæ substantiæ rationales habent dominium sui actus: ita quod in eis est agere, & non agere: aliæ vero substantiæ magis aguntur quam agunt. Et ideo conueniens fuit, vt substantia indiuidua rationalis naturæ speciale nomen haberet.

ar. 3. ad8 Duodecimum ex quæst. 3. de malo. Vbi dicit in tantum reperiri peccatum in concupiscentia carnis, in quãtum ratio potest illam impedire vel refrenare, quod nullum foret, si non esset hæc potestas, hoc est, si necessariò, & sublata potestate cõsentiendi vel dissentiendi, concupiscentia moueret voluntatem. Verba illius sunt. *Ad octauum dicendum, quod concupiscentia carnis contra spiritum est actus sensualitatis, in qua potest esse peccatum, secundum quod motus eius potest impediri vel refrænari ratione. Vnde si motus sensualitatis insurgat ex aliqua transmutatione corporali, ratione actualiter resistente, quod est in arbitrio voluntatis, nullum est ibi peccatum.* Ideo ergo peccatur, quia cum posit resisti non resistitur: & ratione huius potestatis resistendi, verum est quod concludit Sanctus Thomas. *Vnde patet, quod omne peccatum est in arbitrio voluntatis.*

ar. 5. Decimumtertium ex quæst. 22. de veritate vbi iterum repetit, voluntatem circa ea in quę fertur non vt natura quædam, sed vt voluntas, versari secundum propriam determinationem, non ex necessitate. Necessitas autem quam excludit, illa ipsa est quã admittit in amore beatitudinis, quam Aduersarij nõ putant habere speciem vllam coactionis. Et cum obiectum esset. Esse nos dominos nostrorum actuũ,

& in

& in eo ſitum eſſe dominium illud, *quod poſſimus vel- le, & non velle*, vnde ſequitur nos non habere neceſsitatem aliquid volendi; Reſpondet S. Thomas Ad 7. *dicendum, quod ratio illa procedit dē voluntate ſecundum quod voluntas eſt. hoc enim eſt proprium voluntatis inquantum eſt voluntas, quod ſit domina ſuorum actuum.* Obiectionem ergo approbat intellectam de voluntate vt eſt voluntas, hoc eſt, vt eſt libera, non vt eſt natura.

Decimumquartum ex eadem quæſt. Vbi pariter libertatem exponit in vniuerſum, & in quolibet ſtatu, per oppoſitionem ad neceſsitatem, qua impediatur indifferentia volendi vel non volendi, his verbis, *Cum autem voluntas dicatur libera, inquantum neceſſitatem non habet, libertas voluntatis in tribus conſiderabitur. Scilicet quantū ad actum, in quantū poteſt velle vel non velle: & quantum ad obiectum, in quātum poteſt velle hoc vel illud, & eius oppoſitum: & quantum ad ordinem finis, in quantum poteſt velle bonum vel malum. Sed quantum ad primum horum ineſt libertas voluntati in quolibet ſtatu naturæ reſpectu cuiuslibet obiecti &c.* art. 6.

Decimumquintum ex eadem quæſt. dum quærit an aliquis mereatur volendo illud quod neceſsitate vult. Et concludit. *Quando ergo ex propria ratione adiutus diuina gratia, homo aprehendit aliquod ſpeciale bonum vt ſuam beatitudinem, in quo verè ſua beatitudo conſiſtit, tunc meretur. Non ex hoc quod appetit beatitudinem, quam naturaliter appetit: ſed ex hoc quod appetit hoc ſpeciale* QVOD NON NATVRALITER APPETIT *vt viſionem Dei: in quo tamen ſecundum rei veritatem* art. 7.

sua beatitudo consistit. Hoc verò est disertè significare, indifferentiam ad merendum requiri. Quare enim non meretur homo dum fertur in beatitudinem per modum naturæ, sed per modum voluntatis, nisi quia quatenus naturaliter fertur, necessariò fertur; quatenus fertur voluntariè, fertur sine necessitate, & consequenter cum indifferentia?

art. 8. Decimumsextum ex eadem quæstione. Vbi clarè docet etiam inclinationem quam Deus superaddit voluntati per suam gratiam, relinquere indifferentiam, his verbis. *Sed hæc quidem inclinatio superaddita quandoque est perfecta, quandoque imperfecta. Quandoquidem est perfecta, facit necessariam inclinationem in id adquod determinat. Sicut per naturam de necessitate inclinatur voluntas in appetendum finem, sicut contingit in beatis, in quibus caritas perfecta inclinat sufficienter in bonum: non solum quantum ad finem vltimum, sed quantum ad ea quę sunt ad finem. Aliquando vero forma superaddita non est vsquequaque perfecta, sicut est in viatoribus: & tunc ex forma superaddita voluntas inclinatur quidem*, SED NON EX NECESSITATE. Vides quando forma illa est imperfecta vt in viatoribus, non solum excludi coactionem, sed etiam necessitatem, qualis est in beatis?

art. 1. Decimumseptimum ex quæst. 24. de veritate, Vbi ex indifferenti atque indeterminata cognitione rationalis agentis, colligit liberum arbitrium. *Et ideo*, inquit, *est liberi arbitrij, quasi diceretur liberi iudicii de agendo, vel non agendo*. Et contrario negat esse posse in brutis liberum arbitrium, quod instinctu

quo-

quodam naturæ idem eodem modo ſemper aprehendant: ſicut omnes hirundines *quæ ſimiliter*, inquit, *faciunt nidum*. Et in reſponſione ad ſecundum, *quod homo non poteſt ſine gratia agere opera meritoria, nihil perogat perfectæ libertati. Quia homo dicur liberi arbitri ſecundum quod poteſt agere hoc vel illud, non ſecundum quod poteſt ſic vel ſic agere*, hoc eſt meritoriè, vel demeritoriè. Et cum obiecta eſſet peccandi neceſſitas, quæ contraria eſt indifferentiæ, nequaquam reſpondet vt Ianſenius, admittendo neceſſitatem illam, ſed negando, & concludendo *voluntatem reſpectu nullius peccati habere neceſſitatem*. Et cum iterum obiectum eſſet, immobilem adhæſionem ad Deum, quæ maximè decet creaturam rationalem, repugnare illius libertati, quod ſcilicet excludat indifferentiam; non cogitauit de reſponſione Ianſenij, qui putat in illa immobilitate libertatem eſſe perfectiſſimam: ſed vide quid dicat, *Si tamen aliqua creatura immobiliter adhereret Deo, non propter hoc priuaretur libero arbitrio: quia poteſt adherendo, multa facere, vel non facere*. Nempe in tantum eſſet libera, in quantum eſſet indifferens ad multa, ſalua immobili adhæſione ad vnum. Et cum obiecta eſſet naturalis inclinatio ad beatitudinem, quaſi non poſſit ſtare cum indifferentia, nec proinde cum libertate; negat hinc impediri arbitrij libertatem, *Quod diuerſę vię remaneant eligibiles ad conſequutionem illius finis*. Denique neque ex paſſionibus oriri putat neceſſitatem illam quã admittit Ianſenius, *eo quod in poteſtate animę rationalis ſit, accipere vel reſutare paſſiones ſubortas*, quam eandem poteſta-

tem admittit circa vſum habituum. Hæc autem omnia indifferentiam clamant libertati arbitrij neceſſariam. Et hoc vnum teſtimonium vide quam multiplex ſit.

art. 2. Decimumoctauum ex eadem quæſt. dum quærit an ſit admittendum in brutis liberum arbitrium. Vbi conſtat totam rationem cur illud negetur in brutis, admittatur in hominibus, ex indifferentia peti. *In brutis* (inquit) *eſt aliqua ſimilitudo liberi arbitrij, in quantum poſſunt agere, vel non agere vnum & idem ſecundum ſuum iudicium: & ſic eſt in eis quędam conditionata libertas. Poſſunt enim agere ſi iudicant eſſe agendum, vel non agere ſi non iudicant. Sed quia iudicium eorum eſt determinatum ad vnum, per conſequens & appetitus & actio ad vnum determinatur.* Quod quid aliud eſt, quam dicere bruta in iiſdem circumſtantijs ſemper idem iudicare, & ſuppoſita identitate iudicij ſemper idem appetere: & ideo non eſſe in illis niſi conditionatam libertatem, quia ſcilicet non eſt niſi conditionata indifferentia? Vnde intelligas iuxta Diuum Thomam, & ea quæ antea de doctrina Ianſenij dicta ſunt, non eſſe niſi conditionatam quã admittit hic auctor libertatem, qualis eſt brutorum. Quia ſicut in brutis debet mutari iudicium vt poſſint appetere aliud quam quod appetunt; ita & in homine, inquit Ianſenius, debet mutari diſpoſitio. Sed D. Th. *In poteſtate hominum eſt*, inquit, *vt eiſdem rebus ſimiliter repreſentatis, ſiue ſint pręcepta, vel prohibitiones, ſiue ſint beneficia & flagella, eligant vel fugiant iudicio rationis*. Item, *Ouis viſo lupo neceſſe habet timere*

mere & fugere: & canis insurgente passione irę, necesse habet latrare & prosequi ad nocendum: sed homo non necessariò mouetur ab ijs quæ sibi occurrunt, vel a passionibus insurgentibus: quia potest eas accipere vel refugere: & ideo homo est liberi arbitrii, non autem bruta. Vide etiam responsionem ad tertium, vbi ad libertatem requiritur indifferentia, non circa actiones externas, sed circa internos, & elicitos actus appetitus, quæ non reperitur in brutis.

Decimumnonum. Ex eadem quæstio. Vbi probat esse in Deo liberum arbitrium, quia circa alia a se habet indifferentiam, propterea quod eius bonitas illis non egeat nisi ad sui manifestationem. *Vnde remanet ei liberum iudicium ad volendum hoc vel illud, sicut in nobis est. Et propter hoc oportet dicere in Deo liberum arbitrium inueniri.* Et in resp. ad 3. *dicendum quod voluntas diuina se habet ad opposita: non quidem vt aliquod velit, & postea nolit; quod eius immutabilitati repugnaret: nec vt possit bonum & malum, quia defectibilitatem in Deo poneret. Sed quia potest hoc velle, & non velle.* art.3. in corp.

Vigesimum ex eadem quæst. Vbi obstinationem in malo in hac vita ponit, non in impossibilitate bene agendi, vt facit Ianfenius: sed in difficultate. Et in responsione ad tertium, *Dicendum quod Augustinus comparat amorem ponderi, quia vtrumque inclinat. Non tamen oportet quod sit similitudo quantum ad omnia: & ideo non sequitur quod ille qui amat aliquid, nullam habeat ad contrarium inclinationem, nisi forte de amore perfectissimo.* Et ad quartum, *Dicendum* art. 1.

quod

Quod ille qui peccat ex malitia, dicitur esse impœnitibilis, non quod nullo modo possit pœnitere; sed quia non de facili pœnitere potest. En vt semper saluat indifferentiam, id est potestatem non faciendi quod fit, vt salua sit libertas.

art. 2. Vigesimumprimum ex eadem quæst. Dum quærit an existens in peccato mortali possit per liberum arbitrium vitare alia peccata mortalia: & asserit posse vitare in qualibet occasione: & ex disputatis ita concludit. *Patet ergo ex dictis, quod nec liberum arbitrium tollimus, cum dicimus quodlibet peccatum singulariter liberum arbitrium posse vitare.* En in quo seruari putet liberum arbitrium sub illa necessitate, quã patiuntur qui voluntatem habent peccato mortali habitualiter adhærentem, alia peccata si diu ita maneant committendi. Pergit, & discrepantes in speciem doctorum sententias sic verificari ostẽdit. *Quorum quidam dicunt hominem absque habituali gratia gratum faciente posse peccatum mortale vitare, quamuis non sine diuino auxilio, quod hominem sua prouidentia ad bona agenda & mala vitanda gubernat. hoc enim verum est, cum contra peccatum conari voluerit, ex quo contingit vt possit singula vitare.* En tibi diuini auxilij præsentiam ad vitanda singula peccata, etiam in existentibus in peccato mortali. Pergit, *Alij vero dicunt, quod non potest homo sine gratia diu stare quin peccet mortaliter.* Quod *quidem verum est, quantum ad hoc quod non diu contingit hominem esse habitualiter dispositum ad peccandum, quin occurrat sibi repente aliquod operandum, in quo ex inclinatione mali habitus labitur in*

con-

consensum peccati mortalis: cum non sit possibile hominem diu esse vigilem, ad hoc quod sufficientem sollicitudinem adhibeat ad vitandum peccatum mortale,

Et in responsione ad quartũ,quo dicebatur peccator non posse nisi peccare, sicut tibia curua non potest nisi claudicare; significat claudicare similitudinem hanc, his verbis. *Exemplum Augustini de curuitate, quantum ad aliquid non est simile. Quia scilicet non est in potestate tibiæ vt vtatur sua curuitate vel non vtatur: ideo oportet omnem motum tibiæ curuæ claudicationem esse. Liberum autem arbitrium potest vti, vel non vti sua curuitate.*

Et ad decimumsecundum, *Cupiditas dicitur cogens liberum arbitrium, propter vehementiam inclinationis, cui tamen potest resisti, licet cum difficultate.* Ad 13. de habitibus idem dicit, *posse scilicet liberum arbitrium agere contra habitum, licet cum difficultate.*

Et iterum in responsione ad primum secundę sententiæ, Dicit *præiudicari libertati, si homo non posset vitare peccatum in contrarium conando, non vero si homo non possit esse in continua sollicitudine vitandi peccatum.* Idem repetit in responsione ad secundum. Et ad septimum. *Dicendum quod aliquis existens in peccato mortali, potest vitare omnia peccata mortalia auxilio gratiæ, potest etiam ex naturali virtute singula vitare, quamuis non omnia: & ideo non sequitur quod peccatum committendo non peccet.* Idem repetit in respons. ad octauum. Vide Lector quot testimonia pro saluanda indifferentia liberi arbitrij vnico in articulo S. Thomæ, & quam diserte contradicat Ianſenianæ impossibi-

ſibilitati ſeruandi mandata, ſeu quod idem eſt peccandi neceſſitati.

art. 13. Vigeſimumſecundum ex eadem quæſt. Vbi concludit hominem exiſtentem in gratia, poſſe non peccare, loquendo de peccato mortali, quia habenti gratiam non ineſt aliqua habitualis inclinatio ad peccatum, quin potius ineſt ei aliqua habitualis inclinatio ad vitandum peccatum: & ideo quando occurrit ei aliquid ſub ratione peccati mortalis, ex habituali inclinatione diſſentit ab illo, niſi in contrarium nitatur, concupiſcentias ſequendo. Item. *Quia nullus motus liberi arbitrii in eo præcedit plenam deliberationem pertrahens ad peccatum, quaſi inclinatione habitus, ideo poteſt omnia peccata mortalia vitare.* Audiant iterum qui dicunt, *eſſe aliqua Dei præcepta hominibus iuſtis orantibus, conantibus, volentibus, ſecundum præſentes quas habent vires impoſſibilia: deeſſe quoque gratiam qua poſſibilia fiant*, quin etiam, *deeſſe gratiam orationis* ad impetrandas vires. Addit S. Thom. Etiamſi poſſit homo iuſtus vitare ſingula peccata, donum tamen perſeuerantiæ non eſſe in illius poteſtate: ſed a Deo petendum eſſe, quod alias declaratum eſt.

art. 4. Vigeſimumtertium. Ex eadem quæſt. Vbi iuſtitiam correptionis infert ex poteſtate quam habet is qui corripitur non peccandi. Hoc eſt ex indifferentia, his verbis. *Ad ſecundum dicendum, quod recte homo corripitur, qui præcepta non implet. quia ex eius negligentia eſt quod gratiam non habet, per quam poteſt ſeruare mandata quantum ad modum: cum poſſit nihilominus*

nus

nus per liberum arbitrium ea seruare quantum ad substantiam. Modus iste modus est caritatis, ita vt obseruatio meritoria sit: substantia vero est facere quod præcipitur, ita vt peccatum vitetur: vt constat ex antecedentibus & consequentibus.

Vigesimum quartum ex quæst. 29. de veritate. Vbi art. 6. ad. 1. libertatem ad meritum necessariam in Christo sic defendit. *Ad primum ergo dicendum, quod licet anima Christi esset determinata ad vnum secundum genus moris, scilicet ad bonum; non tamen erat determinata ad vnum simpliciter, poterat enim hoc vel illud facere & non facere, & ideo libertas in eo remanebat quæ requiritur ad merendum.*

Vigesimum quintum ex 1. sentent. Vbi ex libertate diuinæ voluntatis colligit contingentiam volitorum, & indifferentiam ad esse & non esse. dist. 16. quæst. 1. art 2. *Voluntas,* inquit, *quantum est in se, libera est: vnde principiata voluntatis sunt tantum ea quæ possunt esse vel non esse.* Quia vt supposuit procedunt a voluntate secundum conditionem voluntatis, quæ conditio est libertas. Libertas autem quomodo communicare potest contingentiam illam, nisi quia indifferens est vt velit vel nolit esse ea quæ producit? Et quomodo conciliabitur hoc cum sententia Iansenianorũ, qui volunt Spirationem esse liberam in Deo libertate quæ sufficeret ad meritũ, si Deus esset capax merendi?

Vigesimum sextum expressissimum est ex 2. sentent. vbi cum dixisset esse proprium agentis intellectualis determinare se ipsum, constituendo sibi finem actionis per intellectum, & per voluntatem dist. 25. quæst. 1. art. 1.

eligendo hanc vel illam actionem vnde ſequatur, & libertas arbitrij, & dominium in ſuum actum; poſtea in reſponſione ad ſecundum ſic loquitur. *Dicendum quod ad rationem liberi arbitrij non pertinet vt indeterminate ſe habeat ad bonum vel ad malum, quia liberum arbitrium per ſe in bonum ordinatum eſt* &c. *ſed hoc ad libertatem arbitrij pertinet, vt actionem aliquam facere vel non facere poſſit, & hoc Deo conuenit. Bona enim quæ facit poteſt non facere: nec tamen malum facere poteſt.*

art. 2. Vigeſimum ſeptimum ex eodem loco cum dicit. *Voluntatem noſtram non poſſe cogi, neque ratione ſubiecti, quia non eſt affixa organo: neque ratione obiecti, quia quantumcumque aliquid oſtendatur eſſe bonum, in poteſtate eius manet eligere illud vel non eligere.* Loquitur de ſtatu præſenti. & deinde. *In his autem quę ad finem vltimum ordinantur, nihil inuenitur adeo malum, quin aliquod bonum admixtum habeat: nec aliquod adeo bonum quod in omnibus ſufficiat. Vnde quantumcumque oſtendatur bonum vel malum, ſemper poteſt adhærere, & fugere in contrarium, ratione alterius quod in ipſo eſt: ex quo accipitur, ſi malum eſt ſimpliciter, vt apparens bonum: & ſi bonum eſt ſimpliciter, vt apparens malum: & inde eſt quod in omnibus quæ ſub electionem cadunt, voluntas libera manet, in hoc determinationem habens, quod fœlicitatem naturaliter appetit: & non determinate in hoc vel illo.* En tibi, & indifferentiam ad libertatem arbitrij requiſitam: & cauſam illius, atque rationem, ſeu radicem ex qua oritur. Diſputat autem Sanctus Thomas

mas vtrum liberum arbitrium poſſit cogi, & conſtat ex textu, τὸ cogi, ſumi latè pro eo quod eſt neceſſitari. quam enim coactionem voluntati negat, intellectui concedit, dum ab euidentia obiecti neceſſitatur. Neceſſitatem ergo reijcit a libero arbitrio, etiam illam ſimplicem indeterminationi, hoc eſt, indifferentiæ oppoſitam. Et hoc vult dicere, cum addit, quamuis liberum arbitrium cogi non poſſit, nihilominus tamen poſſe inclinari ad agendum aliquid per aliquas diſpoſitiones & habitus, ex quibus pronior efficitur ad eligendam alteram partem.

Vigeſimum octauum ex eodem loco. Vbi ſuppoſita diſtinctione eorum quæ compellunt, cuiuſmodi eſt veritas euidenter repræſentata intellectui, & eorum quæ impellunt, cuiuſmodi eſt habitus, quibus iam ſæpe dixit poſſe reſiſti; ad quartum dicit. *Quod liberum arbitrium nunquam ita vincitur, aut ſeruituti ſubiicitur paſſionibus peccati, vt ad peccatum compellatur. Quia ſibi in peccatum non imputaretur: ſed dicitur eſſe ſubiectum peccato, in quantum ex peccato inclinatur ad peccandum, ſicut a diſponente, non ſicut a compellente.* Et ab hac neceſſitate compellente liberum eſſe dicit arbitrium in omni ſtatu, ex ſententia Magiſtri, *ſine qua libertate peccatum imputari non poſſet.* art. 4.

Vigeſimum nonum ex prima parte. Vbi ex indeterminatione cauſæ liberorum actuum, hoc eſt ex indifferentia quam habet ad agendum, vel non agendum, infert non poſſe futurum contingens in quæ. 19. att. 13.

ſua cauſa certò cognoſci. *Alio modo*, inquit, *poteſt conſiderari contingens vt eſt in ſua cauſa, & ſic conſideratur vt futurum, & vt contingens, nondum determinatum ad vnum, quia cauſa contingens ſe habet ad oppoſita: & ſic contingens non ſubditur per certitudinem alicui cognitioni*. Si ex voluntate præuenta delectatione concupiſcentiæ, neceſſariò ſequitur peccatum, quare illud in tali cauſa non poteſt per certitudinem ſubijci cognitioni? Et ſi ex voluntate præuenta delectatione iuſtitiæ, neceſſariò pariter ſequitur bonus affectus, quare ille non ſimiliter ſubijcitur per certitudinem cognitioni talis cauſæ?

Trigeſimum ex quæſt. 19. eiuſdem primæ partis
art,. vbi quærit an diuina voluntas imponat neceſſitatem rebus volitis, & dicit imponere ijs quæ ſunt a cauſis quæ vocantur neceſſariæ, non vero ijs quæ ſunt a cauſis quæ vocantur contingentes: ſed potius efficere ſummâ ſuæ voluntatis efficaciâ vt huiuſmodi cauſæ contingenter operentur. Verba diui Thomæ ſunt. R*eſp. dicendum quod diuina voluntas quibuſdam volitis neceſſitatem imponit, non autem omnibus .... Quod contingit propter efficaciam diuinæ voluntatis. Cum enim aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam, non tantum ſecundum id quod fit, ſed etiam ſecundum modum fiendi vel eſſendi .... Cum igitur voluntas diuina ſit efficaciſſima. Non ſolùm ſequitur quod fiant quæ Deus vult fieri. Sed quod eo modo fiant quo* Deus *ea vult fieri*. V*ult autem quædam fieri Deus neceſſariò quædam contingenter, vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi: &*

ideo

ideo quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proueniunt: quibuſdam autem aptauit contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniant. Non igitur propterea effectus voliti a Deo eueniunt contingenter, quia cauſæ proximę ſunt contingentes. Sed quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes cauſas ad eos præparauit. Si quæram. Quare vult Deus hominem contingenter orare, & non vult canem contingenter latrare, iuxta præſentem diſpoſitionem. Quid reſponderi poteſt, niſi quia vult hominem orantem habere poteſtatem non orandi, canem autem latrantem non habere poteſtatem non latrandi? Hoc vero quid aliud eſt, quam velle hominem orare cum indifferentia quæ importet proximam poteſtatem in opoſitum? Nam canis habet remotam. Et hoc eſt hominem eſſe cauſam defectibilem in orando, canem autem non eſſe cauſam defectibilem in latrando, quia ſuppoſita eadem diſpoſitione canis ſemper latrat, homo non ſemper orat.

Trigeſimum primum, Ex quæſt. 19. Vbi conſtituto hoc principio, quod non habemus liberum arbitrium reſpectu eorum quæ neceſſario volumus, ita dirimit quæſtionem, qua petitur an Deus habeat liberum arbitrium. *Cum igitur Deus ex neceſſitate ſuam bonitatem velit, alia vero non ex neceſſitate, vt ſupra oſtenſum eſt; reſpectu eorum quæ non ex neceſſitate vult, liberum arbitrium habet.* Et in reſponſ. ad 2. *Quantumuis Deus non poſſit velle malum culpę, tamen ad oppoſita ſe habet, in quantum velle poteſt hoc eſſe vel* art. 10.

non

non esse. Vbi vides libertatem arbitrij in Deo non saluari nisi per indifferentiam.

art.2. ad.3. Trigesimum secundum ex eadem prima parte quæst.41. Vbi sanctus Thomas negat liberam esse Spiritus Sancti processionem: quia etiamsi procedat ex amore, quia tamen procedit ex amore quo Deus amat seipsum, qui naturalis est & non liber; ideo naturalis est, & non libera Spiritus Sancti processio. Verba illius sunt. *Deus naturaliter vult, & amat seipsum. Sed circa alia a se voluntas Dei se habet ad vtrumque quodammodo vt dictum est. Spiritus autem Sanctus procedit vt amor, in quantum Deus amat se ipsum, vnde naturaliter procedit quamuis per modum voluntatis*. Vides autem quomodo alium modum, qui est modus libertatis exponat, per hoc quod est *se habere ad vtrumque*.

art.2. in corp. Trigesimum tertium ex quæst. 42. eiusdem primæ partis. Vbi D. Th. vt probet Filium in diuinis esse patri coæternum, argumentum sumit ex discrimine quod est inter principia necessaria, & principia libera. Quod scilicet necessaria simul sint cum suo principiato, si non impediat in ipsis, vel aliquis defectus virtutis necessariæ ad agendum, vel ipsius actionis natura, quæ successionem postulat, quorum neutrum reperitur in æterna generatione. At verò principium liberum, etiamsi nulla re careat ad agendum necessaria, nec eius actio successionem postulet, potest esse antiquior effectu suo. Verba Diui Thomæ sunt, *Quia sicut in agentis voluntarij potestate est eligere formã quã effectui conferat; ita in eius potesta-*

te

te est eligere tempus in quo effectum producat. Ergo proprium est ex D. Th. liberi agentis, prout distinguitur a non libero, vt quamuis nulla re careat ad agendum necessaria, possit tamen suspendere actionem, & non ponere effectum hoc tempore, sed alio quod magis placuerit. Et quia potentia cui nihil deest proxima est; consequenter proprium est agentis liberi non agere, cum proxima ad agendum potentia, quæ est proprijssima indifferentia.

Trigesimum quartum ex eadem prima parte, vbi quod alias sæpe dixit inculcat, dominium in suum actum, quod est necessariò coniunctum cum libertate, includere indifferentiam ad opposita, his verbis, *Ad tertium dicendum quod sumus domini nostrorum actuum, secundum quod possumus hoc vel illud eligere.* qu. 82. art. 1. ad 3.

Trigesimum quintum ex eodem loco. Vbi docet voluntatem indifferenter se habere etiam circa illa quæ necessariam habent connexionem cum beatitudine, nisi per visionem beatificam intelligantur habere talem connexionem, his verbis. *Sunt quędam particularia bona, quæ non habent necessariam connexionem ad beatitudinem: quia sine his potest esse aliquis beatus, & huiusmodi voluntas non de necessitate inhęret. Sunt autem quędam habentia necessariam connexionem ad beatitudinem, quibus scilicet homo Deo inhæret, in quo solo vera beatitudo consistit. Sed tamen antequam per certitudinem diuinę visionis necessitas huiusmodi connexionis demonstretur, voluntas non ex necessitate Deo inhęret, nec his quę Dei sunt. Sed volun-* art. 2. in corp.

tas videntis Deum per essentiam, ex necessitate inhęret Deo: sicut nunc ex necessitate volumus esse beati.

Vides talem in hac vita negari necessitatem adhærendi Deo, qualis est in beatis; idque non ex mutabilitate cognitionum nostrarum, sed ex obscuritate: ita vt quamuis eædem permaneant non sequatur necessariò amor, sicut sequitur in beatis, propter certitudinem diuinæ visionis. Quod autem dicit nos nunc velle necessariò esse beatos, non cadit in vllum actum singularem, & determinatum; sed confusè in omnes: quia nullus est nec esse potest, qui non feratur in obiectum suum sub ratione boni, & ita semper vult benè esse: quod non impedit indifferentiam ad quodlibet.

Trigesimum sextum, ex eadem prima parte, vbi quęst.83 art.1. liberum arbitrium infert ex indifferenti iudicio rationis circa operabilia. Quid autem sequi potest ex indifferenti, & indeterminato iudicio, quam indifferens, & indeterminata vis appetendi? Putat ergo Sanct.Th. se libertatem inferre, dum infert indifferentiam: & pro eodem habet appetitum liberum, & indifferentem. Verba illius sunt. *Homo agit iudicio, quia per vim cognoscitiuam iudicat aliquid esse fugiendum vel prosequendum. Sed quia iudicium istud non est ex naturali instinctu in particulari operabili, sed ex collatione quadam rationis; ideo agit libero iudicio potens in diuersa ferri. Ratio enim circa contingentia* HABET VIAM AD OPPOSITA, *vt patet in dialecticis syllogismis, & rhetoricis persuasionibus. Particularia autem operabilia sunt quædam contingentia; & ideo*

circa

circa ea iudicium rationis ad diuersa se habet, & non est determinatum ad vnum. Et pro tanto necesse est quod homo sit liberi arbitrij, ex hoc ipso quod rationalis est.

Et quia huic indifferentiæ videbantur obstare tum innatæ passionum, tum acquisitæ vel infusæ habituum inclinationes, obstaculum remouet in resposn. ad quintum dicens, has omnes inclinationes subiacere iudicio rationis, etiam quæ sunt ex habilibus, *in quantum in nobis est tales qualitates acquirere, vel causaliter, vel dispositiuè, vel a nobis excludere:* Atque ita S. Th. nunquam alia ratione saluare se putat libertatem, quam salua indifferentia ad agendum, & non agendum.

Trigesimum septimum ex prima secundæ. Vbi queſt. 6. art. 2. voluntarium perfectum, quod est liberum, ab imperfecto & non libero, quod reperitur in brutis, per eandem indifferentiam seu potestatem agendi, & non agendi distinguit: eiusque radicem ex indifferenti iudicio rationis similiter petit. *Perfectam,* inquit, *cognitionem finis sequitur voluntarium secundum perfectam rationem, prout scilicet aprehenso fine aliquis potest deliberans de fine & de his quæ sunt ad finem, moueri in finem vel non moueri, Imperfectam autem rationem finis sequitur voluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet aprehendens finem non deliberat, sed subito mouetur in ipsum. Vnde soli rationali naturæ competit voluntarium secundum rationem perfectam; sed secundum rationem imperfectam competit etiam brutis.*

KK Et

Et in responsione ad 2. dominium sui actus ponit in eadem indifferentia, seu in hoc quod cum ratio deliberans se habeat ad opposita, *voluntas in vtrumque possit*. Et in resp. ad 3. hoc esse dicit *fundamentum laudis & vituperij*, quod in brutis non reperitur.

art.3. Trigesimum octauum ex eadem quæst. Vbi ad hoc vt omissio voluntaria censeatur, requirit vt voluntas possit agere: & ad hoc vt imputetur ad culpam, vt etiam debeat agere. Quod est primò contra Iansenium, qui vult imputari nobis omissiones diuinorum præceptorum quando impletio est impossibilis. Secundò, si ex. D. Th. non imputatur omissio nisi cum est potestas & obligatio faciendi quod omittitur; non est cur imputari possit commissio, nisi dum est potestas & obligatio omittendi quod committitur. Atque ita semper ad imputabilitatem requiritur indifferentia, quod Iansenius & Ianseniani negant. Verba D. Th. sunt. *Sed sciendum est quod non semper id quod sequitur ad deffectum actionis, reducitur sicut in causam in agens ex eo quod non agit: sed solum tunc cum potest, & debet agere.... Quia igitur voluntas volendo, & agendo potest impedire hoc quod est non velle, & non agere, & aliquando debet; hoc quod est non velle, & non agere imputatur ei quasi ab ipsa existens*. &c. Et hoc quoque expressissimum est D. Th. testimonium contra Iansenianam peccandi necessitatem, & mandatorum diuinorum impossibilitatem.

art.7.ad. 3. Trigesimum nonum ex eadem quæst. vbi D. Th.

ra-

rationem reddit cur voluntaria, & imputabilia ſint ea quæ impellente concupiſcentia facimus, ex poteſtate non faciendi: quod ſimiliter, & indifferentiam probat eſſe neceſſariam ad libertatem, & Ianſenianam mandatorum impoſſibilitatem iterum oppugnat. Verba S. Th. ſunt. *Quandoque in his quę per concupiſcentiam aguntur non totaliter tollitur cognitio, quia non tollitur poteſtas cognoſcendi, ſed ſolum conſideratio actualis in particulari agibili: & tamen hoc ipſum eſt voluntarium, ſecundum quod voluntarium dicitur quod eſt in poteſtate voluntatis, vt non agere, & non velle; ſimiliter autem & non conſiderare. Poteſt enim voluntas paſsioni reſiſtere; vt infra dicemus.* Eadem ratione ignorantiam dicit eſſe voluntariam, *eius quod quis poteſt ſcire, & debet.* Et ita ſemper requirit poteſtatem ad id quod a nobis exigitur, vt eius omiſſio imputetur. art.ſeq.

Quadrageſimum, Ex eadem parte, vbi, ad obiectionem, quod ſi Deus voluntatem moueret, illa nuſquam moueretur ad malum, non aliter reſpondet, quam retenta cum diuina motione voluntatis indifferentia, qua ſcilicet fiat, vt quamuis Deus ad bonum moueat, ipſa tamen deflectat ad malum. his verbis. *Ad tertium dicendum, quod Deus mouet voluntatem hominis ſicut vniuerſalis motor, ad vniuerſale obiectum voluntatis quod eſt bonum: & ſine hac vniuerſali motione homo non poteſt aliquid velle. Sed homo per rationem determinat ſe ad volenudm hoc vel illud quod eſt vere bonum vel apparens bonum. Sed tamen interdum Deus mouet aliquos ad aliquid* quęſt. 9. art.6.ad. 3.

quid determinate volendum, quod est bonum, sicut in his quos mouet per gratiam vt infra dicetur. Vide quam scitè loquatur. S. Th. etiam dum Deus vt motor specialis specialiter adiuuat ad bonum: non dicit determinare voluntatem, sed *mouere* ad determinatè volendum, vt sit semper salua libertatis indifferentia, vel indifferentiæ libertas.

quęst.10 art.1.ad. 1. Quadragesimum primum ex eadem parte, vbi modum agendi qui conuenit voluntati quatenus est libera, & domina sui actus, in eo distinguit a modo agendi qui eidem conuenit quatenus est natura, vel in aliqua natura fundatur, quod posteriori modo sit determinata ad vnum, priori autem non, quod est esse indifferentem. Verba illius sunt. *Ad primum ergo dicendum, quod voluntas diuiditur contra naturam, sicut vna causa contra aliam. Quędam enim fiunt naturaliter, & quædam fiunt voluntariè. Est autem alius modus causandi proprius voluntatis, quæ est domina sui actus, præter modum qui conuenit naturæ, quæ est determinata ad vnum. Sed quia voluntas in aliqua natura fundatur, necesse est quod modus proprius naturæ, quantum ad aliquid participetur a voluntate:*

art.2. Quadragesimum secundum ex eadem quæst. vbi continetur expressa confessio indifferentiæ ad contradictoria, circa quodcumque obiectum voluntati propositum, excepto Deo clarè viso, his verbis. *Respondeo dicendum quod voluntas mouetur dupliciter. Vno modo quantum ad exercitium actus, alio modo quantum ad specificationem actus, quæ est ex obiecto.*

Pri-

Primo ergo modo voluntas a nullo obiecto ex necessitate mouetur. Potest enim aliquis de quocumque obiecto non cogitare, & per consequens neque actu velle illud. Et deinde. *Si proponatur aliquod obiectum voluntati quod sit vniuersaliter bonum & secundum omnem considerationem.ex necessitate voluntas in illud tendit, si aliquid velit. Non enim velle potest oppositum.*

Sed quia diceret aliquis. Esto, non determinetur voluntas necessariò ab obiecto, determinatur tamen aliunde, nempe à passionibus quibus impellitur, vel a Deo a quo mouetur; Sanct. Th. hoc etiam reiicit duobus sequentibus articulis. Nam in tertio concludit, *aut motum voluntatis non esse in homine, sed solam passionem dominari*, sicut in phreneticis, & amentibus: *aut si sit motus voluntatis, non ex necessitate sequi passionem*. Et hoc colligit, ex eo quod necesse sit, si est aliquis motus voluntatis, hoc est rationalis appetitus, vt non totaliter absorbeatur ratio a passione, sed quantum ad aliquid remaneat iudicium liberum & non subiectum passioni. Et in tantum voluntatis motum qui manet, non ex necessitate tendere ad hoc ad quod passio inclinat: *& secundum hoc posse quempiam, vel totaliter passionem repellere; vel saltem se tenere, ne passionem sequatur.* Quæ sunt diametraliter opposita Iansenianæ Theologiæ. ad.2.

Item de Deo mouente vide quid dicat *Respond. dicendum quod sicut Dionysius dicit cap. 4. de diu. nom. ad prouidentiam diuinam non pertinet naturam rerum corrumpere sed seruare.* Vnde *omnia mouet secundum* art.4.

eorum

eorum conditionem: ita quod ex causis necessariis per motionem diuinam consequuntur effectus ex necessitate: ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingenter. Quia igitur voluntas est actiuum principium non determinatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam mouet quod non ex necessitate ad vnum determinat: sed remanet motus eius contingens, & non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter mouetur. Augustinus, inquit, Iansenius *nunquam in omnibus suis libris, est vsus isto modo conciliandi motionem diuinam cum libertate voluntatis.* Nos verò vel ipsis Iansenianis auctoribus, mentem Augustini ex d. Th discimus doctrinæ illius probè conscio: & intelligimus non aliter seruari cum diuina motione libertatem, quam quia saluatur indifferentia. Quod si reus est etiam ipse D. Thomas, vel ignoratæ vel corruptæ Augustinianæ Theologiæ, malumus cum illo accusari ab Aduersariis, quam approbari cum Iansenio.

Quadragesimum tertium ex quæst. 13. eiusdem art. 2. partis, vbi ex indeterminatione seu indifferentia voluntatis infert proprium esse illius eligere vnum præ alio. *Est differentia* inquit *inter appetitum sensitiuum & voluntatem, quia vt ex prædictis patet, appetitus sensitiuus est determinatus ad vnum particulare secundum ordinem naturæ. Voluntas autem est quidem secundum naturæ ordinem determinata ad vnum commune, quod est bonum, sed indeterminatè se habet respectu particularium bonorum: & ideo proprie voluntatis est eligere, non autem appetitus sensitiui.* Indeterminatio illa seu

in-

indifferentia non poteſt eſſe cauſa cur eligere ſit proprium voluntatis, niſi ſit ipſa quoque propria voluntatis, prout ea diſtinguitur contra naturam & eſt cauſa libera. Adde quod dicit in reſponſ. ad ſecundum, brutum animal ideo non proprie eligere quando vnum præ alio accipit, *quia illius appetitus eſt naturaliter ad illud determinatus*. Debet igitur eſſe indeterminatus appetitus hominis, vt cenſeatur eligere libere, hoc eſt, debet eſſe indifferens.

Quadrageſimum quartum ex eadem quæſt. vbi continetur etiam manifeſta indifferentiæ confeſſio tanquam conſequentis ex ipſa rationalis appetitus natura: & non vt Ianſenius dicit *per accidens* tantum. S.Th. ſic loquitur. *Reſpondeo dicendum quod homo non ex neceſſitate eligit: & hoc ideo, quia quod poſſibile eſt non eſſe, non neceſſe eſt eſſe. Quod autem poſſibile ſit non eligere, vel eligere; huius ratio ex duplici hominis poteſtate accipi poteſt. Poteſt enim homo velle, & non velle: agere, & non agere. poteſt etiam velle hoc aut illud: cuius ratio ex ipſa virtute rationis accipitur. Quidquid enim ratio poteſt aprehendere vt bonum, in hoc voluntas tendere poteſt. Poteſt autem ratio aprehendere vt bonum, non ſolum hoc quod eſt velle, aut agere; ſed etiam quod eſt non velle, & non agere. Et rurſum in omnibus particularibus bonis poteſt conſiderare rationem boni alicuius & defectum alicuius boni* &c. art. 6.

En tibi cauſam indifferentiæ voluntatis ad volendum, & non volendum: & ad volendum vel nolendum idem, ſi ſit particulare bonum.

Quadrageſimum quintum ex quæſt. 15 eiuſdem art. 2.

par-

partis, vbi Diuus Tho. de consensu disputat, & ostendit proprium esse hominis consentire, nec conuenire bruto: quod hominis proprium sit dominium illud indifferens ad applicandos vel non applicandos appetitiuos motus. Verba illius sunt *Brutum animal appetit quidem, sed non applicat appetitiuum motum ad aliquid, & propter hoc non proprie dicitur consentire, sed solum rationalis natura, quę habet in potestate sua appetitiuum motum: & potest ipsum applicare vel non applicare ad hoc vel illud.* Et hanc indifferentiam confirmat in responſ. ad tertium cum dicit, *homines qui ex passione agunt, posse non sequi passionem*, vt intelligamus intantum censendos consentire, inquantum possunt non sequi.

art. 5. ad. 1. Quadragesimum sextum ex quæst. 74. eiusdem partis, vbi peccatum esse posse dicit in ratione dupliciter. Primo quando ratio ignorat aliquid quod debet, & potest scire: a quo peccato excusantur amentes. Secundo quando non dirigit alias vires, *Et hoc, inquit, semper imputatur ad peccatum, quia huic defectui occurrere potest per proprium actum.* En tibi iterum indifferentiam in peccante, vt causam imputabilitatis peccati.

art. 7. ad. 2. Quadragesimum septimum ex eadem quæst. vbi pariter consentire peccato attribuit indifferentiæ, seu potestati in oppositum. *Ad secundum dicendum quod in hoc ipso quod ratio superior non diligit actus humanos secundum legem diuinam, impediens actum peccati, dicitur ipsa consentire: siue cogitet de lege æterna, siue non, Cum enim cogitat de lege* Dei *actu eam contemnit: cum*

vero

vero non cogitat, eam negligit per modum omissionis cuiusdam. Vnde omnibus modis consensus in actum peccati procedit ex superiori ratione. Et vt constet nos ex Diuo Th. theologiā Augustini discere, id quod faciēdū monent Iansenistæ, subdit, *Quia vt Augustinus dicit duodecimo de Trinitate, non potest peccatum efficaciter perpetrandum mente decerni, nisi illa mentis intentio, penes quam summa potestas est membra in opus mouendi, vel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat, aut seruiat*. En vt Augustinus cum D. Th. conspirat ad inculcandā indifferentiæ necessitatem.

Quadragesimum octauum ex quæst. 75. eiusdem partis, vbi ex indifferentia voluntatis vel ad sequendum quod ratio suadet, vel ad consentiendum passionibus: seu quod idem est, ex eo quod nulla causa exterior necessario impellat voluntatem ad peccandum, concludit solam voluntatem esse causam sufficientem peccati. *Aliquid exterius*, inquit, *potest esse aliqua causa mouens ad peccandum, non tamen ad peccandum sufficienter inducens: sed causa sufficienter complens peccatum est sola voluntas*. Nempe quia positis omnibus alijs adhuc ipsa potest non peccare, & ita eludere omnem alium impulsum ad peccandum, quod est esse indifferentem. art. 3.

Quadragesimum nonum ex quæst. 78. eiusdem partis. vbi eandem indifferentiam seu potentiam in oppositum requirit ad peccandum. *Cum ex passione*, inquit, *aliquis procedit ad actum peccati: vel ad consensum deliberatum; hoc non fit subito. vnde ratio deliberans potest huic occurrere. potest enim excludere. vel* art. 8.

ſaltem impedire paſſionem vt dictum eſt. Vnde ſi non occurrat, eſt peccatum mortale. & in reſp. ad tertium requirit etiam talem aliquã indifferentiam ad peccatum veniale.

art.8. Quinquageſimum ex quæſt. centeſima nona eiuſdem partis, vbi ſimiliter aſſerit indifferentiam ſeu potentiam ad vitandum quodcumque peccatum mortale, atque etiam veniale: quod voluntatem poſſe dicit, etiam antequam per gratiam reparetur, pro aliquo tempore, & hoc requirit ad imputabilitatem peccati.

quęſt.18 art.1.ad. 3 Quinquageſimum primum ex tertia parte. Vbi vt libertatem Chriſti tueatur ab eius actibus excludit neceſsitatem oppoſitam indifferentiæ. *Ad tertium dicendum*, inquit, *quod ipſa potentia voluntatis eſt naturalis, & conſequitur naturam ex neceſſitate. Sed motus vel actus huius potentiæ qui etiam voluntas dicitur, quandoque quidem eſt naturalis & neceſſarius puta reſpectu felicitatis: quandoque autem ex libero arbitrio rationis proueniens & non neceſſarius neque naturalis.... & ideo præter voluntatem diuinam oportet in Chriſto ponere voluntatem humanam*. En vt diſtinguit actum liberi arbitrii contra illum qui fertur in felicitatem, hoc eſt, contra neceſſarium.

art.4. ad Quinquageſimum ſecundum ex eadem quæſt. his verbis. *Ad tertium dicendum quod voluntas Chriſti licet ſit determinata ad bonum, non tamen eſt determinata ad hoc vel ad illud bonum.: Et ideo pertinet ad Chriſtum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono ſicut ad beatos*. hoc dicit vt ſoluat obiectionem

qua ex determinatione ad vnum impugnabatur liberum arbitrium Christi: Et vides hic confirmari quod dictum est supra cap. 2. §. 4. & D. Thomam etiam in Christo Domino agnoscere arbitrium voluntatis, non solum a coactione, sed etiam a necessitate liberum: atque ex illa carentia necessitatis, hoc est, ex indifferentia inferre aptitudinem ad merendum.

Hæc vt opinor satis sunt ad cognoscendam sententiam S. Thomæ: ac vereor ne plerisque videantur esse plusquam satis. Sed imperitorum necessitas eruditorum tædio præferenda fuit, & tota hæc causa semel exhaurienda, vt esset vnde facile os obstrui possit ijs, qui post corruptam prauis interpretationibus S. Augustini Theologiam, S. Thomam in partes etiam trahere conantur. Iam autem constare puto quam immeritò id faciant, & quam illi non possint quidquam sperare præsidij ab Theologia S. Thomæ: vnde nemo etiam est qui non videat consequens esse, nec veros S. Thomæ discipulos posse Nou Augustinianis esse propitios. Et mirum est qui fieri potuerit, vt qui tot probris Theologiam Scholasticam vniuersam inquinauere, suffragium modo exquirant Principis Scholasticorum: & qui nominatim dixere S. Thomam ideo excellere non potuisse in Theologia Positiua, quæ sola per illos vera Theologia est, quod excelluerit in Scholastica; persuadere hominibus tantopere conentur, Thomisticam esse doctrinam quam proponunt. Sed siue id acciderit ex familiari Doctori-

Ian. toto fere lib. proœm. Idem ib. cap. 9.

bus istis inconstantia: seù pro more illorum quos afflictæ res & impar aduersariis facultas ad extrema consilia compellit; ambire coguntur eorum fauorem quos prius offenderant, ac dicere, vel Iansenianis consentire Thomistas, vel Thomistis Iansenianos. Quæ fraus quia iam ex voto succedebat apud plerosque in vtraq; illa Theologia Thomistica, & Ianseniana parum versatos; qui nimium credulos dedoceat, ille certè videtur, non modò de veritate bene meritus; sed Thomistas insuper officio prosequi tam oportuno, quam optabile illis est, vt quisque intelligat, doctrinam quam sequuntur longè a damnata diuersam esse.

ERRATA

p.13.l.22.vt vra, l.futura
p.21.l.17.*vnlumus*, l.*volumus*
p.34.l.23.*lapidis*. l.*lapidi*
p.36.l.8.auimur. l.animus
p.37.l.13.ab vteris, l.abuteris
p.52.Aetractationum, l.Retractationum
p.38.l.vlt.tum ex loco, l.tum ex hoc loco
p.61.l.2.singulis, l.singuli
p.65.l.5.possunt facere, l possunt non facere
p.67.l.8.voluntatem, l.voluntatum
p.80.l.8.lib.8.quæst.3. l.lib. 83.quæst.68.
p.82.l.6.& quia cum nō vult esse sine peccato, l.& quia cum non vult, potest esse sine peccato
p.83.l.16.instet, l.instes
p.89.l.9. cimba, l.cymba
p.90.l penult.dissentit, l.dissentire
p.92.l.10. *iste Pelagius*, l.*iste* Pelagius
p.93.l.6.debet, l.debere
Ibid.l.9.falsa non, l.falsa nos
Ibid.l.13.iungamus dexteras *iungamus dexteras*
Ib.l.19.refici, l refert
p.97.l.16.Et statim illud, l.& statim explicans illud
p.100.l.15 hominū, l.hominē
p.101.l.25.quis non videat l. quis non rideat
p.103.l.4.triginta tribus, l.triginta quinque
p.104.l 1.&Catholicos, l.Catholicos
Ibid.l.8.quam, l.grae
Ib.l.18.soluendam, l saluandā
Ib.l.26 vnaquæq.l.vnaquaq.
p.108.l.21.Martinus Ripalda l.Ioannes Martinez de Ripalda
p.109. l. 6. dentis morsibus l. densis morsibus
Ib.l.17.cæteris, l.veteris
p.127.l.3. pro determinatā, l. prædeterminatam
p.135.l.12.*concedimus, hoc tantum doce*, l.concedimus, hoc tantum doce
p.148.l 25.potentem, l. potentiam
p.152.l.27.Rel.19.l.Reliq.
p.164.l.11.arbitriī, l.arbitriū
Ibid.nolles, l.nolle
p 186.l.10.modo:ligare, l.modo ligare
p.187 l.2.fit, l.fit
p.206.l.29 *necessario, fiat*, l.*necessario. fiat.*
p.207.l.4.*eamti*, l. *etiam*
p.209 l.vlt.cepis, l.cæpis
p.240.l 9.refrenat, l refrænat
p.242.l.29.Et contrario, l.E contrario
p.243.l.5.dicur, l dicitur
p 264.l.16.esse l.esse
Ib.l.27.*diligit*, l dirigit
p.246.lin.17 sic verificari ostendit, l.sic verificari, & conciliari ostendit

INDEX ARGVMENTORVM

Parte prima contra Nouum Augustinum.

C A P. I.

Ian-

Par-

CAP.